

מערכת תנופה א) גרסינו בפרק במה מדליקין (ד' כ"א ע"ב) מאי תנופה וכו' עד ונעשה גם והדליקו ממנו שמנה ימים וכו' הנה הגאון מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו הביא חקירה בשם הסמ"ג (טעות סופר הוא וצריך להיות הרא"ם בבניאורו לסמ"ג כמו שנראה ממה שכתב בתשובת הגאון חכם צבי) מובא בפני הושע ובחכם צבי סי' פ"ז דלמה הוצרכו לגס הרי טומאה הותרה בצבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא ותירץ דעל כל פנים צריכין למיזהר על טהרה היכא דאפשר ובחידושי למסכת שבת פתבתי מאז הימים שדבריו תמוהים דכינון דהחקירה היא דטומאה הותרה בצבור הרי למאן דאמר הותרה בצבור אמרינו ביומא דף ו' ע"ב דאפילו אהדורי אבית אב אחרינא לא מהדרינו אף שפקל היו יכולין לחזור אחריהם וכל שכן לחזור אחר שמן טהור שהוא טורח גדול שלא ימצא בקל שמן פתית למאור שלא היו צריכים לטרוח ואם פן למה הוצרכו לגס כלל והבאתי לשון הגאון פני הושע שכתב וז"ל לכאורה יש לתמוה כל טורח הגס למה דהא קיימא לו טומאה הותרה בצבור והיו יכולין להדליק בשמן טמא ובשלמא למאן דאמר דחוייה היא הכא שפיר קצת מה שאין פן למאן דאמר הותרה דאפילו אהדורי לא מהדרינו עכ"ל (ועי"ש שכתב ליישב דרצה הקדוש ברוך הוא להראות חבתם וכו') דמתבאר שהגאון פני הושע קבע יסוד קושיתו על פי מאי דאמר בש"ס דלמאן דאמר הותרה אפילו אהדורי לא מהדרינו ואם פן אין מובן לדברי הרב מוהרצ"ח הנ"ל וגם קשה על דברי שניהם דאף כתבו בפשיטות דקיימא לן כמאן דאמר טומאה הותרה ולפי הנראה נהפוך הוא וכמו שפסק הרמב"ם ברביעי מהלכות ביאת מקדש דין י"ד כמאן דאמר דחוייה היא וכן בדין דקיימא לן הלכתא כרב ששית באיסורי וכמו שכתב מרן כסף משנה שם ובהשקפות הספר פתבתי דבזבחים ד' ל"ג ע"א אמרינו מכלל דתרונויהו (אב"י ורבא) סברי טומאה דחוייה היא בצבור עי"ש ברש"י ותוספות אלא שהתוספות ביומא דף ו' ד"ה אמר רב תחליפא סברי דרבא אית ליה הותרה וציינתי לעיין בספר ידיו של משה להרב מוהר"ם פריסקו בחידושי שם אלה הדברים אשר פתבתי מאז ועתה אין אצלי הס' פני הושע (לשבת) וידיו של משה לעיין בדב"ק והגאון חכם צבי לפל קצת בהדברי הרא"ם (במה שכתב דעשיית השמן הני מכשירין ואין דוחין את הטומאה) וסיים ועיקר קושית הרא"ם אינה פלוג דאף שדוחה את הטומאה רצה הקדוש ברוך הוא להראות חבתם לפניו ית"ש ונעשה להם גם זה עכ"ל: ולפי מה שהבאתי בקונטרסי הפללים במערכת הטי"ת אות כ"ב דהא דטומאה הותרה או דחוייה אצל צבור אינה אלא טומאת מת ולא טומאת זבין וכו' תמיהני על הגאונים חכם צבי ופני הושע ומוהרצ"ח שלא העירו על חקירת הרא"ם על פי זה דשפיר הוצרכו לגס של שמן מפני שגלוי וידוע לפניו יתברך שכל השמנים נטמאו בשאר טומאות שאינן נדחות מפני הקרבן ומקורב השגתי ס' ראש יוסף (להגאון פרי מגדים) על מסכת שבת וראיתי בחידושי לזף כ"א ע"א על מה שאמרו בש"ס תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש שכתב (בד"ה ונהי יודע) וז"ל ועיין ברא"ם על הסמ"ג וב"ח ריש הלכות תנופה הא טומאה בקרבן צבור דוחה טומאה ודוחה שבת ופני הושע הקשה זה והנה יש לומר דגם נעשה להודיע חבתו של ישראל וכו' ע"כ לענייננו וגם עליה דמר יש לתמוה שלא העיר ממה שכתבתי דרק טומאת מת הוא דהותרה אצל קרבן צבור וגם יש להעיר דמסיגנון הלשון משמע שישוב זה דרצה הקדוש ברוך הוא

להראות חבֵתוֹ חידוּשׁ הוּא שְׁחֻדְשָׁה תוֹרָה דִּילִיָּה וּבְאֵמֶת כָּבֵר קִדְמוּהוּ רַבְּנָן בְּיָשׁוּב זֶה כְּאִמּוֹר וְגַם מֵה שְׁנֵרְאָה מִדְּבָרָיו שְׁאֵר לְמֵאן דְּאָמַר טְוּמָאָה דְּחוּיָהּ בְּצַבּוֹר קִשְׂיָא וְכַתְּבִי שְׁפָנִי יְהוֹשֻׁעַ הַקֹּשֶׁה כּוֹן קֹשֶׁה דְּבַדְבְּרֵי הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהִבְאֵתִי מִבּוֹאֵר דְּקוֹשְׁתִּיּוֹ הִיא לְמֵאן דְּאָמַר הַתּוֹרָה וּמִשׁוּם דְּלֹא בְּעֵי אֶהְדוּרֵי אֲבִית אָב אֶחְרִינָא וְכוּ': עֲתָה רְאִיתִי לְמָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ בְּסִי' עַת"ר שְׁהִבִּיא (בד"ה וְכַתְּבִי הֵרָא"ם) חֻקִּירָה אֶחְרַת בְּשֵׁם הֵרָא"ם דְּמָה הוֹעִילוּ בְּהַפְּדָה הַנְּמָצָא הֵלֵא כְּשֵׁם שְׁשָׂאֵר הַשְּׁמָנִים נְטֵמָאוּ עַל יְדֵי הַיּוֹנִים גַּם הַשְּׁמֶן שְׁבַפְּדָה נְטֵמָא עַל יְדֵי הַפְּהָגִים בְּהַדְּלָקְתָם שְׁהָרִי הָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים וּמֵה בֵּין שְׂאֵר שְׁמָנִים לְשְׁמֶן הַזֶּה וּמִרְצֵן הֵרָא"ם שְׁהַדְּלִיקוּ עַל יְדֵי עֵץ אֲרוֹף וְכוּ' וְהֵרַב פְּרִי חֻדְשׁ פְּתַב דְּקוֹשְׂיָא מְעִיקְרָא לִיתָא מִשׁוּם דְּשָׂאֵר הַשְּׁמָנִים נְטֵמָאוּ בְּטֵמְאָת זְבוֹת אוּ בְּטֵמְאָת עֲבוּדָה זָרָה וּטְמֵאוֹת אֱלוּ לֹא הִתְרִיּוּ בְּצַבּוֹר אֲבָל טְוּמָאָת מֵת דְּחוּיָיָהּ הִיא בְּצַבּוֹר לְגַבֵּי הַדְּלָקָת גְּרוֹת וְכַדְכְּתַב הַרְמְב"ם בְּשְׁלִישֵׁי מַהֲלָכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין וְהַדְּלָקָת הַגְּרוֹת דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבִת וּמֵאָה פְּקָרְבָן שְׁקִבּוּעַ לוֹ זְמַן שְׁנֵאֲמַר לְהַעֲלוֹת גַּר תְּמִיד וּבְרִיר שְׁזָהוּ דְּנֻקָּא טְוּמָאָת מֵת וּמִיָּהוּ עֲשִׂית הַשְּׁמֶן שְׁהוּא מִמְּכָשִׁירֵי הַדְּלָקָה אֵינָה דּוֹחָה אֶת הַטְּוּמָאָה דְּוּמְיָא דְּמְכָשִׁירֵי מִילָהּ וּכְמוֹ שְׁפַתְבִּי הֵרָא"ם וַיֵּשׁ לְחַלֵּק מִמְּנוֹרָה לְשְׁמֶן שְׁאֵם לֹא כֵן אֵיף עֲשׂוּ הַמְּנוֹרָה עַכ"ל וְדַבְּרֵי הַרְבֵּי פְּרִי חֻדְשׁ הִלְלוּ הָיוּ בְּהַעֲלֵם עֵין הָעֵדָה הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּחִידוּשָׁיו לְשִׁבְתָּה עַל דָּף כ"א שְׁפַתְבִּי וְנ"ל מְצָאוּ פֶּה חֲתוּם בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל פֶּהן גְּדוֹל אֲרֻשׁוֹם פֶּה מֵה שְׁנֵרְאָה לִי דְּוֹדָאֵי טְוּמָאָת מֵת הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר אֵיף הֵם גְּזָרוּ עַל הַעֲכוּמ"ז לְהִיּוֹת פְּזָבִים וְטְוּמָאָת זָב לֹא הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר וְהָיוּ חֻקִּי הַדּוֹר גְּבוּכִים מֵה לַעֲשׂוֹת אִם לְהַעֲמִיד דְּבָרֵיהֶם בְּמָקוֹם בְּיָטוּל עֲבוּדָה הַדְּלָקָה אוּ לֹא וְעֲשִׂה הַקַּב"ה גַּם וְדַלֵּק שְׁמֵנָה יָמִים מִבְּלִי שְׁיִצְטָרְכוּ לְכַטֵּל הַדְּלָקָת גְּרוֹת וּמִזֶּה הִרְאוּ לָהֶם מִן הַשְּׁמֵם הַסְּפָמָה עַל גְּדָרֵי חֻקִּינֵנוּ וְנ"ל וְנִתְחַזַּק הַדָּת וְתוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה עַכ"ל בְּדָף ז' ע"ד וְשֵׁם בְּדָף ח' ע"ד (בד"ה וְהִנֵּה יֵשׁ) הִבִּיא מֵה שְׁהַקֹּשֶׁה הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מֵה צְנוּרָה לְגַם הֵא טְוּמָאָה הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר וְסִיִּים וְהִינֵנוּ אִם עֲדִינֵן לֹא גְזָרוּ שְׁיָהִיו נְכָרִים פְּזָבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶם וְלִיכָּא אֱלָא מִשׁוּם טְוּמָאָת מֵת שְׁהַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר וְכוּ' עַכ"ל וְדַבְּרֵי מְכוּוֹנִים לְדַבְּרֵי הַרְבֵּי פְּרִי חֻדְשׁ דְּלֹא הַתּוֹרָה אֱלָא טְוּמָאָת מֵת וּבְמָה שְׁפַתְבִּי פְּמִסְתַּפֵּק אִם עֲדִינֵן לֹא גְזָרוּ שְׁיָהִיו פְּזָבִים עֵינֵן בְּפְרִי חֻדְשׁ דְּכָפְשִׁטָּא לִיָּה שְׁהִיתָה הַגְּזָרָה אַחַר הַגַּס וְעֵינֵן בְּתוֹסְפוֹת בְּשִׁבְתָּה דָּף כ"א בד"ה שְׁהִיָּה מְנוּחָ אִם גְּזָרוּ עַל הַפּוֹתִים שְׁיָהִיו פְּזָבִים וְכוּ' וְעַל פִּי דְּבָרֵיהֶם הֵם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר וְעֵינֵן לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"א מֵה שְׁתַּמָּה עַל זֶה דְּוֹדָאֵי גְזָרָה זֹו הִיתָה אַחַר הַגַּס וְכוּ' וְחִידוּשׁ הוּא שְׁמָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ לֹא זָכַר שָׂר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּזָה וְאִתָּה תַחֲזוּה בְּס' עֲרוּף הַשְּׁלַחֵן סִי' עַת"ר מֵה שְׁהַאֲרִיף הַרְבֵּי לְפַלְפֵּל בְּדַבְּרֵי הֵרָא"ם וּבְמָה שְׁתַּמָּה עָלָיו הַרְבֵּי כַר"ח וְהַאֲרִיף לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הֵרָא"ם וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵינֵן בְּמִקְלֵי דְּמַר לָךְ נָא רְאֵה אֶת דַּב"ק: וְהִנֵּה סֵפֶר בִּיאוּרֵי הֵרָא"ם עַל הַסְּמ"ג שְׁצִינֵן מָרְן הַפְּרִי חֻדְשׁ אֵינֵן מְצָוִי אֲצִלִּי לְעֵינֵן בַּדַּב"ק וּמִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן עֲוֹזִיאֵל מִיִּזְלִישׁ בְּסִפְרוֹ עֵץ הַדְּעַת טוֹב עַל מִסְכַּת שְׁבִת בְּסוּגְיָא דְּדָף כ"א מֵאֵי חֲנֻנְפָּה דְּתַנּוּ רַבְּנָן וְכוּ' נִרְאָה שֶׁהֵרָא"ם עֲצָמוּ נִרְגָּשׁ מִזֶּה (וְלִפִּי שְׂאִין סֵפֶר זֶה מְצָוִי בְּמִדִּינָה זֹו (קְרָרִים) אֲעֲתִיק דַּב"ק בְּזָה (בד"ה שֵׁם בְּגִמְרָא מֵאֵי חֲנֻנְפָּה וְכוּ') וְנ"ל הַקֹּשֶׁה הֵרָא"ם אֵיף הַדְּלִיקוּ הַמְּנוֹרָה בְּאוֹתָם שְׁמֵנָה יָמִים שְׁעֲדִינֵן הָיוּ טְמֵאֵי מֵתִים וּטְמָאוּ אֶת הַשְּׁמֶן וּמֵה הַפְּרִי בֵּין הַשְּׁמֶן שֶׁל אוֹתוֹ פֶּה לְשָׂאֵר שְׁמָנִים הַטְּמֵאִים וְהַפְּרִי חֻדְשׁ פְּתַב שְׁנֵטְמָאוּ בְּטְוּמָאָת זִיבָה דְּלֹא הַתּוֹרָה בְּצַבּוֹר אֲבָל שְׁמֶן שְׁבַפְּדָה נְטֵמָא בְּמֵת דְּדְּחוּיָיָהּ בְּצַבּוֹר עַכ"ל וְכָל זֶה הוּא לְשִׁטְתּוֹ אֲבָל הֵרָא"ם דָּחָה זֶה וְכַתְּבִי דְּגַם בְּשָׂאֵר שְׁמָנִים אֵינֵן

חָשַׁשׁ רַק שְׁנֵטְמָאוּ בְּבָגְדִים שֶׁל נְכָרִים דְּהוּוּ מְסֻתְמָא טְמָאי מֵת וְהִדְרָא קְוֹשֵׁי תְּהֵאֲרָא
לְדֻקְתָּא וְגַם דְּאִין זֶה בְּרִיר כֹּל כְּדֵי דְטֻנְמָאָת זִיבָה לֹא דְחִיָּא בְּצַבּוּר דְלֹא מְצִינּוּ פִּן רַק גְּבִי
פְּסַח וּבְרִישׁ יוֹמָא דְמִפְרִישֵׁין מְטֻנְמָאָת בֵּיתוֹ דְּבוּעֵל נְדָה הוּי פְּנֵדָה וְהַכֹּל מְטַעַם שְׁפַתְב
רַשׁ"י בְּיוֹמָא דְטֻנְמָאָה הַיּוֹצֵאת מְגוּפוֹ חֲמִירָא אֲבָל בְּמַגַּע זִיבָה מְהִיכָא תִּיתִי נִימָא דְחֲמִירָא
מְטֻנְמָאָת מֵת רַק דְלִמָּאן דְאָמַר שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמָא שְׂרָץ וְכֹל שְׂבִיחִיד אִינוּ נְדָחָה
בְּצַבּוּר לֹא עֲבָדִי בְּטֻנְמָאָה וְאִם פִּן מְוַכְרַח דְגַם טֻנְמָאָת שְׂרָץ לֹא נְדָחָה בְּצַבּוּר יֵשׁ לוֹמַר
שְׁפִיר כְּמוֹ שְׁפַתְב הַפְּרִי חֲדָשׁ לֹא כֹן לִמָּאן דְאָמַר אִין שׁוֹחֲטִין וְשְׁפִיר גַּם טֻנְמָאָת נְדָחָה
בְּצַבּוּר שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי עַכ"ל: מִתְּבָאָר מְסִיגְנוֹן לְשׁוֹן הָרַב שֶׁהֲרָא"ם עֲצָמוּ
כְּבָר נִרְגָּשׁ דִּישׁ לוֹמַר לְחֻקֵּי רְתוֹ דְשְׂמָא נְטָמָאוּ בְּשֶׁאֵר טֻנְמָאוֹת שְׂאִין נְדָחוֹת אוֹ מְוַתְרוֹת
בְּקִרְבּוֹ צַבּוּר אֲלֵא שְׂדָחָה זֹו עַל פִּי אִיזָה הֶכְרַח דְלֹא הִיָּה לְחוּשׁ כִּי אִם לְטֻנְמָאָת מֵת וּמָה
שְׁהָרַב (עַץ הַדְּעַת) מְסַתְפַק אִם גַּם בְּשֶׁאֵר טֻנְמָאָת אֲמִרִין דְדַחֲוִיּוֹת אוֹ מְוַתְרוֹת לְגַבֵּי קִרְבּוֹ
צַבּוּר הִנֵּה מְדַבְּרֵי הַרְבֵּב"ם בְּרַבִּיעֵי מְהֻלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ דִּין י"ד מְשַׁמַּע דְרַק טֻנְמָאָת מֵת
וְלֹא שְׂאֵר טֻנְמָאָת עִי"ש אִף דְבָרֵי הָרַב הַנֶּ"ל נִרְאִים נְכוֹנִים וְרֵאִיתִי שֶׁהַגָּאון נְצִי"ב מְלֻךְ
בְּהַעֲמֵק שְׂאֵלָה בְּפִרְשֵׁת וַיִּשְׁלַח שְׂאֵלָתָא כ"ו ס"ק י"ז כְּתַב כְּדַבְּרֵי הָרַב הַנֶּ"ל וְכַתַּב שְׁהָרַב
פְּרִי חֲדָשׁ בְּמַחֲלַת כְּבוֹדוֹ שְׁגָה בְּזָה עִי"ש גַּם בְּהַגְהוֹת חֻשְׁקֵי שְׁלֵמָה לְהַגָּאון מוֹהֲרֵשׁ"ל
מְוִילְנָא יצ"ו בְּהַש"ס הַחֲדָשִׁים דְפּוֹס רֵא"ם תְּמָה בְּזָה עַל מְרֵן הַפְּרִי חֲדָשׁ עִי"ש דב"ק וְלֹא
פְּנִיתִי לְהַתְנַיֵּשׁב בְּדָבָר זֶה וַיֵּשׁ לְהַתְנַיֵּשׁב בְּמָה שְׁפַתְבְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִיִּם בְּמַעְרַכַת
הַטִּי"ת אוֹת כ"ב וַאִיָּה"ש יתְּבָאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בַּס"ד וְעִיִּין עוֹד לִידִידֵי הַגָּאון מוֹהֲרֵשׁ"ל
הַנֶּ"ל בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר שׁו"ת בְּנִין שְׁלֵמָה בְּסוּף ס' ג"ן שְׁהֶאֱרִיף בְּכֹל זֶה גַּם בְּבִיאַר נַחַל
אַשְׁכוּל (שְׁעַל סִפְרֵי הָאֲשְׁכוּל) בַּח"ב בְּהַלְכוֹת חֲנוּכָה וּפּוֹרִים צַד כ"א הָאֲרִיף קִצַּת עִי"ש
דב"ק: וְהִנֵּה הָרַב הַנֶּ"ל (עַץ הַדְּעַת טוֹב) לֹא גִיָּלָה לְנוּ מִי הֶכְרִיחוּ לְהֵרָא"ם לוֹמַר פִּן
וְרֵאִיתִי שֶׁהַגָּאון בֵּית מֵאִיר בַּס"ר עַת"ר גְּלִי לֵן טַעְמִיָּה דְמְרֵן הֲרָא"ם וְזֶה לְשׁוֹן הָרַב בֵּית
מֵאִיר וְהִנֵּה אִיתָא בְּסוּגֵיָא דְחֲנוּכָה בְּמַהֲרָשׁ"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת קְוֹשֵׁיָא בְּשֵׁם הֲרָא"ם עַל
הַסְּמ"ג הָא נְטָמָאוּ הַפְּהָנִים בְּנִגְיַעַת הַפְּהָן הַמְּדֻלֵּק שְׁהִיָּה טְמָא מֵת וּמְשַׁנֵּי שְׁהַדְּלִיק עַל יְדֵי
פְּשׁוּטֵי פְּלִי עַץ וְהַקְּשָׁה מְהֻרָשׁ"א דְמְפַל מְקוֹם אִיף נְכַנְס כְּהֵן טְמָא לְמַקְדָּשׁ וְעַל כְּרַחֲוִין לֹא
הִיָּתָה גִּירְסָתוֹ כְּגִירְסָא שְׁלַפְנִינוּ עַל יְדֵי פְּשׁוּטֵי פְּלִי עַץ אֲרוֹן וּבְנֻדָּי גִּירְסָתוֹ עֵיקַר
כְּדַמְתָּמָה הַפְּרִי חֲדָשׁ עַל עַץ אֲרוֹן כְּזֶה כְּמוֹ שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹסְפּוֹת רִישׁ חֻלּוֹין (דְאִין אֲפֻשֶׁר
לְמַצּוֹא עַץ אֲרוֹן כֹּל כְּדֵי שְׁעֻזְרָה הִיָּתָה קל"ה אַמּוֹת וכו') וּמְפַל מְקוֹם לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי שְׁהָרִי
הֲרָא"ם כְּתַב תּוֹ וְאִף עַל גַּב דְּהַדְּלַקַת גְּרוֹת דּוֹחָה טֻנְמָאָה בְּצַבּוּר וְאֲזִיל לְשִׁטְתִּיָּה דְהַשְּׁמָנִים
לֹא נְטָמָאוּ מְטֻנְמָאָת זִיבָה מְדַהוּכִים שְׁלִזְמֵן הִנֵּה עַדִּין לֹא הִיָּתָה הַגְּזֵרָה שְׁיִהִיו כְּזַבִּין אֲלֵא
הַעֲלָה שְׁנֵטְמָאוּ עַל יְדֵי טֻנְמָאָת מֵת וְטֻנְמָאָת מֵת הַתְּרָה בְּצַבּוּר וּמְשַׁנֵּי הַנִּי מִיָּלִי בְּהַדְּלַקָה
דְכַתִּיב בָּהּ לְהַעֲלוֹת נֵר תְּמִיד אֲבָל שְׁמֵן שְׁהוּא מְמַכְשִׁירֵי הַדְּלַקָה לֹא כְּמוֹ בְּמִילָה שְׂאִין
הַמְכַשִּׁירִין דּוֹחָה שְׁבַת וְאִם פִּן שְׁפִיר דְלֹא קִשְׂיָה לִיָּה מִיָּדִי מְבִיאַת כְּהֵן לְמַקְדָּשׁ דְקִרְבּוֹ
צַבּוּר דּוֹחָה טֻנְמָאָה כְּמוֹ בְּכֹל הַקְּרַבְנוֹת שְׁהַפְּהָנִים טְמָאִים נְכַנְסִים וְעוֹבְדִים רַק עַל הַשְּׁמֵן
שְׁנֵטְמָא הוּא דְקִשְׂיָא לִיָּה עַכ"ל וּמְבַנְאָר טַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ לְמָה שְׁפּוֹבֵר שְׁלֵא הִיָּה לְחוּשׁ לְשֶׁאֵר
טֻנְמָאוֹת כִּי אִם לְטֻנְמָאָת מֵת וְהִנֵּה הַגָּאון בֵּית מֵאִיר שֵׁם חַפְצֵי לְמַעַן צְדָקוֹ לְזַכּוֹת אֵת
הַרְבָּנִים דְלִי לֵן מְרַגְנִיתָא טְרַח וְכַתַּב כֹּל דְבָרֵי הֲרָא"ם בְּבִיאַר וְעַל הַסְּמ"ג בְּזָה וְהַכִּי אָמַר
רַב וּבְהִיּוֹת שֶׁהֲרָא"ם עַל הַסְּמ"ג אִינוּ מְצוּי אַעֲתִיקָהוּ עַל הַסְּדֵר וְאֲפֻרְשָׁהוּ וכו' וְאִם גָּאון

אדיר שְׁפָמוֹתוֹ לֹא חָס עַל טְרַחְתּוֹ וְעַל זְמַן בְּיָטוּל תּוֹרָתוֹ יָד עֲנִי אֲנִי מֵה נֶעְנֶה אֲבִתְרִיהַ
מְדוּנֵיל יְדִיהַ מִיִּשְׁתַּלֵּים וּבְמִדָּה שְׁמֻדָּד מוֹדְדִין לוֹ וְאַחֲוֵי אָרִי עֲנִי אֲנִי בָּא וְאַעֲתִיק דְּב"ק
כְּמוֹת שְׁהֵם לְזִכּוֹת אֶת הָרַבִּים שְׁאִין סֶפֶר בֵּית מְאִיר מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם וְצָדְקָה תִּהְיֶה לִי
לְעִשׂוֹת רְצוֹן צְדִיק הַמְּאִיר לְאַרְצֵן לְזִכּוֹת אֶת הָרַבִּים בַּעַ"י וְאַעֲתִיק דְּב"ק כְּכַתְּבוּ
וְכַלְשׁוֹנוֹ וְזֶהוּ הַתְּחִיל (הַרְא"ם) וְכַתְּב טְמָאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים אֲף עַל גַּב דַּעְכוּמ"ז בְּחִיָּהֶם לֹא
מְטַמְּאוּ בְּשׁוֹם טְנֻמָּאָה וּגְזֵרוֹת שְׁיָהִיו כְּזָבִים לְזַמַּן הִזָּה לֹא הָיָה וְכוּ' מִיְהוּ אֲף עַל גַּב דְּאִיְהוּ
גּוֹפִיָּהוּ לֹא מְטַמְּאוּ בְּגִדֵיהֶם מִיְהוּ מְטַמְּאוּ וּבְחֻזְקַת טְנֻמָּאָה הֵן עוֹמְדִים כְּדַתְּנִיא בְּתוֹסְפָתָא
דְּטְהָרוֹת הַלּוֹקַח כְּלִים מְאֻמְנִי עֲכוּמ"ז וְהַמּוֹסֵר כְּלִים לְאֻמְנִי עֲכוּמ"ז טְמָאִים מְדָרְס רּוֹצֵה
לוֹמֵר הָאִידְנָא בְּתַר גְּזֵרַת שְׁיָהִיו כְּזָבִים) וְטַמָּא מַת דְּכִינּוֹן דַּעְכוּמ"ז לֹא מְזַדְהָרָא מִמַּגַּע
הַמַּת סַתָּם כְּלִיהֶם בְּחֻזְקַת טְמָאִי מַתִּים הָיוּ וְאִם כֵּן כְּשֶׁנִּכְנְסוּ עֲכוּמ"ז בְּמִקְדָּשׁ מְסַתְּמָא כָּל
הַטְּהָרוֹת שְׁבִהִיכָל בְּסַפֵּק מַגַּע בְּגִדֵיהֶם הָיוּ וְטַמְּאִים מְסַפֵּק אֲבָל לֹא מְשׁוּם דְּהָהוּא דְּרַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל דְּתַנִּיא מְזַרְחִית צְפוּנִית בְּהַ גְּזֵרוֹ בֵּית חֲשֻמוֹנָאִי אֶת אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ שְׁשֻקְצוּם מְלָכִי
יָנוּ וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת שְׁשֻקְצוּם לְעַבּוּדָה זָרָה מִשְׁמַע וְדָאִי שְׁפָכַר נִהְיָה הַבַּיִת הַהוּא בֵּית
עַבּוּדָה זָרָה (רוֹצֵה לוֹמֵר לְפִי שְׁעָה אֲבָל וְדָאִי לֹא נֶאֱסַר בְּמַחְזְבָר): וְתַנִּיא בְּתוֹסְפָתָא כְּלִי
חָרָס שְׁהַכְּנִיס אֲוִירוֹן לְבֵית עַבּוּדָה זָרָה טְמָאִים הַסְּפָסְלִים וְהַקְּתָדְרָאוֹת שְׁהַכְּנִיס רִוְפוֹן לְבֵית
עַבּוּדָה זָרָה טְמָאִים דָּאֲף עַל גַּב דְּעַבּוּדָה זָרָה אִינְהַ מְטַמְּאָה אֲלָא בְּמַגַּע וּבְמִשְׁאָ אֲבָל לֹא
בְּאֵהֶל כְּדָאֲמַרְיָנוּ פֶּרֶק ר' עֲקִיבָא (וּבָא לְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפָתָא בְּמָה נְטַמְּאוּ הַכְּלִים) מְכָל מְקוֹם
כִּינּוֹן דָּאִי אֲפֻשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבוֹת עַבּוּדַת זָרָה כְּדָאֲמַר פֶּרֶק כָּל הַצְּלָמִים גְּבִי לֹא יַעֲבֹר תַּחְתֵּיהַ
וְכַרִּיב"ב דְּאָמַר תְּקֻרוּבַת מְטַמָּא בְּאֵהֶל כְּדַכְתִּיב וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מַתִּים מֵה מַת מְטַמָּא בְּאֵהֶל
אֲף תְּקֻרוּבוֹת מְטַמָּא בְּאֵהֶל (כְּלוֹמֵר וּלְהַכִּי נְטַמְּאוּ הַכְּלִים בְּטֻנְמָאֹת אֵהֶל וְהוּא הַדִּין כְּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ אֲף דְּלֹא הָיָה אֲלָא בֵּית עַבּוּדָה זָרָה לְפִי שְׁעָה אִי אֲפֻשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת וְנְטַמְּאוּ כָּל
הַשְּׁמָנִים בְּאֵהֶל) מְשׁוּם (צ"ל וְאִי מְשׁוּם) דְּאִיתָא אֲבָנִים לֹא מִיתְסָרִי בְּאוֹתָן שְׁקוּץ
מְדָאוּרִיָּתָא דְּאִין אָדָם אוֹסֵר דְּכָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ אֲלָא רַבָּנוּ הוּא דְּגָזְרוּ לְאַסְרָם לְגַבוּהַ אֲף עַל
גַּב דְּלֵהַדְיוּט שְׁרִי (כְּלוֹמֵר דְּלֵהַכִּי תִירְצוּ לוֹמֵר דְּלִפִּי זֶה אִין רְאִיָּה מְזַה שְׁנַעֲשֶׂה בֵּית עַבּוּדָה
זָרָה אֲפִילוּ לְפִי שְׁעָה וְלֹא הַכְּנִיסוּ בּוֹ עַבּוּדָה זָרָה כְּלָל): מִיְהוּ נְהִי דְּאוֹתָן אֲבָנִים לֹא מִיתְסָרִי
מְשׁוּם עַבּוּדָה זָרָה מְכָל מְקוֹם מְדַשְׁקָצוּם לְעַבּוּדָה זָרָה מְסַתְּמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם עַבּוּדָה זָרָה
הַעֲמִידוּ צְלָם בְּהִיכָל וְאִי אֲפֻשֶׁר זֶה בְּלֹא תְקֻרוּבַת כְּדָאֲמַר בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים וּמְטַמָּא בְּאֵהֶל
וְטַמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שְׁבִהִיכָל (וְעַד כָּאֵן אֲזִיל הַפִּירוּשׁ שְׁהַתְּחִיל בּוֹ לוֹמֵר אֲבָל לֹא וְכוּ')
וְסַתָּם וְכַתְּב אֲבָל מְשׁוּם סֶפֶק שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם טְנֻמָּאָה לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּאַחְזוּקִי רִיעוּתָא לֹא
מַחְזְקִינוּ רוֹצֵה לוֹמֵר דְּנִימָא מְשׁוּם סֶפֶק זֶה דָּאִי אֲפֻשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת חֲשׁוֹ לְטֻנְמָאֹת אֵהֶל
דְּאַחְזוּקִי רִיעוּתָא לֹא מַחְזְקִינוּ וְהַדִּין עֲמוֹ כְּדַכְתְּבוּ תוֹסְפוֹת דְּרַף י"ג ע"ב בְּחֻזְלִין תוֹף ד"ה
תְּקֻרוּבַת וְהָא דְתַנּוּ בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים לֹא יַעֲבֹר תַּחְתֵּיהַ וְאִם עֵבֵר טְמָא וּמְפָרֵשׁ הַגְּמָרָא
מְשׁוּם דָּאִי אֲפֻשֶׁר בְּלֹא תְקֻרוּבַת וּמְנִי רִיב"ב הוּא וְקַתְּנִי סִיפָא וְאִם הִיתָה גּוֹזְלַת אֶת הָרַבִּים
טְהוֹר אֲף עַל גַּב דְּטֻנְמָאֹת אֵהֶל דְּאוֹרִיָּתָא הַתָּם לִיכָּא תְקֻרוּבַת וְדָאִי אֲלָא חֲשֻשָׁא בְּעֻלְמָא
הִיא וְהִיכִי דְּגּוֹזְלוֹת הָרַבִּים לֹא גְזָרוּ רַבָּנוּ וְאִין לֵה גּוֹזְלַת הָרַבִּים יוֹתֵר מְזַה לְחוּשׁ לְטֻנְמָאֹת
כָּל הַטְּהָרוֹת הַצְּרִיף לְרַבִּים וּבּוֹדָאִי יָפָה סַתֵּר דְּלֵהַכִּי טַעַם זֶה לֹא אֲפֻשֶׁר אֲלָא מְטַעֲמוּ
דְּטֻנְמָאֹת הַבְּגָדִים דִּידְהוּ מְטֻנְמָאֹת מַת וְאִם כֵּן וְדָאִי שְׁפִיר קְאָמַר בְּקוּשָׁיָא הַשְּׁנִיָּה וְאִם
תֹּאמַר דְּאִיף הַדְּלִיקוּ בְּאוֹתָן שְׁמָנָה יָמִים שְׁעִדִּין הָיוּ טְמָאִי מַתִּים הָרִי טְמָאוּ הַשְּׁמֹן

בַּהֲדַלְקָתוֹ וְיִמָּה הַפֶּרֶשׁ יֵשׁ בֵּין הַשְּׁמֵן שֶׁל הַפֶּה לְבֵין שְׁאֵר הַשְּׁמָנִים שֶׁהָרִי שְׁאֵר הַשְּׁמָנִים
נָמִי לֹא הִיָּה עֲלֵיהֶם אֲלָא חֲזָקַת טֹמְאָת מֵת וְאִם כֵּן הָא וְדָאִי מָה דְכָתַב נָמִי תַחֲלָה וְאָף עַל
גַּב דְּהַדְלָקַת הַנְּרוֹת דּוּחָה טֹמְאָה אִי אֶפְשָׁר דְקָאִי אָף עַל מָה דְהִכְהִנִּים לֹא עָשׂוּ שְׁמֵן
בְּטֹמְאָה וְיִדְלִיקְנָה דְלָמָּה לְהוּ לְעֵשׂוֹת בְּטֹמְאָה וְלִהְדְּלִיק הָא הָגוֹי לָהֶם שְׁמֵן טָמֵא בְּטֹמְאָת
מֵת לְרוּב אֲלָא וְדָאִי דְבָאָמַת קֹנְשֵׁייתוּ הִיָּה פְּשׁוּט שְׁהִיָּה לָהֶם לְהַדְלִיק הַשְּׁמֵן טָמֵא שְׁהִיָּה
לָהֶם פִּינּוֹן שְׁאִינוּ טָמֵא אֲלָא בְּטֹמְאָת מֵת שְׁדַחֲוִיָּה בְּצַבּוּר: וְאָף אִם יֵשׁ מִי שְׁיִרְצָה לֹאמַר
שְׁהַלְשׁוֹן אֲבָל דְּלִבְסוּף הוּא קֶצֶת דְּחֹק לְסִתְיָרָה דְּבָרֵי הַקּוּדְמִים וְלִהְכִי יִרְצָה לֹאמַר דְּמָה
שְׁהַתְחִיל לְכַתּוּב אֲבָל לֹא הוּא טְעוּת סוּפֵר וְצָרִיף לֹאמַר אִי נָמִי מְשׁוּם וְכוּ' וְיִמָּה שְׁלִבְסוּף
כָּתַב אֲבָל מְשׁוּם סָפֵק וְכוּ' הוּא עֲנִין בְּפָנֵי עֲצָמוֹ לֹאמַר דָּאִי אֶפְשָׁר אֲלָא בְּאֶחָד מִשְׁנֵי טְעָמִים
דָּאִי מְשׁוּם שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שְׁם טֹמְאָה שְׁרָץ אוֹ חֲתִיכַת נְבִלָה וְטָמְאוּ הַשְּׁמָנִים זֶה אִינוּ
דַּאֲחֻזְוִקִי רִיעוּתָא לֹא מְחֻזְקִינָן מְכָל מְקוּם אֶפְיָלוּ לְטַעַם הַשְּׁנֵי דְמְשׁוּם טֹמְאָת אֲהֵל
דְּתַקְרוּבַת נְטָמָא עֲלֵיהֶם נָמִי שְׁיָיָף דְּטֹמְאָה זֶה נְדָחָה בְּצַבּוּר דְּהָא כָּל טֹמְאָת אֲהֵל דְּתַקְרוּבַת
לֹא נִשְׁמַע לְרִיב"ב אֲלָא מִהִקְשָׁ דְּמֵת וּמִהִיכָא תִּימִי דְּטֹמְאָת אֲהֵל הַמֵּת גָּמוּר: הִיָּה נְדָחָה
בְּצַבּוּר וְטֹמְאָת אֲהֵל דְּתַקְרוּבַת לֹא וּבְנִדְאִי שְׁיָיָף קֹנְשֵׁייתוּ דְּלִידְחִי טֹמְאָה (וְכֵן מוּכַח
לְהִדְאִי סְנֵהֲדָרִין ד' י"ב ע"ש בְּתוֹסְפוֹת ד"ה שְׁעֵיבָר) אָף עַל גּוּפֵי הַשְּׁמֵן טָמֵא שְׁהִיָּה
בְּמַקְדָּשׁ וְכֵן קָאִי קֹנְשֵׁייתוּ בְּאָמַת וְאִם כֵּן וְדָאִי צָרִיף בְּיָאוּר מָה דְּמְשֵׁנִי שְׁהַשְּׁמֵן הוּא
מִמְכָּשִׁירִי מְצָנָה: וְיִרְאֵה לְעֲנִיּוֹת דְּעֵתִי דְּהִכִּי כּוֹנְנָתוּ דְּהִנֵּה הַחֲכָם כָּתַב עַל עֵינָר הַקּוּנְשֵׁי
דְּלִידְחִי שְׁאִינָה כְּלוּם דָּאִי דְּקָרְבַן צַבּוּר דּוּחָה טֹמְאָה הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא רְצָה לְהִרְאוּת
חִיבְתָם לְפָנָיו וְעָשָׂה לָהֶם גִּס זֶה שְׁתָּהָא בְּטַהָרָה וְהִנֵּה בְּהִרְא"מ שְׁם כָּתַב נָמִי תִירוּצֵי הַבֵּית
יוֹסֵף הַגָּ'ל עַל הַדְּיוּק דְּהָא לֹא הִיָּה הַגִּס כִּי אִם בְּשִׁבְעָה יָמִים וְכָתַב נָמִי יֵשׁ לֹאמַר שְׁחִילְקוּ
הַשְּׁמֵן לְשִׁמְנָה חֲלָקִים וּבְכָל לֵילָה הָיוּ מְשִׁימִים שְׁמִינִית הַפֶּה וְנִעְשָׂה בּוֹ הַגִּס וְדְלֹיק עַד
הַבְּקָר וְאָף עַל גַּב דְּאֶמְרִינָן בְּפֶרֶק בְּמָה מְדְלִיקִין תַּן לָהּ מְדָתָה שְׁתָּהָא דּוּלְקַת מְעָרַב עַד
בְּקָר הִיָּינוּ לְמַצָּנָה וְלֹא לְעִיפּוּבָא אִי נָמִי וְכוּ' כִּנ"ל בְּב"י נִמְצָא לְתִירוּץ שְׁנִיָּה יֵשׁ לֹאמַר
דְּהַשְׁיַעוּר לְעִיפּוּבָא נָמִי הוּא וְאִם נֹאמַר כְּתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי הָא אִי אֶפְשָׁר לֹאמַר הַתִּירוּץ
הִרְאוּשׁוֹן שְׁחִילְקוּהוּ לְשִׁמְנָה חֲלָקִים דְּהָא קִשְׂיָא אִיף לֹא הִדְלִיקוּ לֵילָה אַחַת כָּל הַצְּנוּרָה כְּדִי
שְׁיִשְׂאִיר לְשְׁאֵר הַלֵּילוֹת הָא מְדִינָא יְכוּלִים לְהַדְלִיק בְּשְׁאֵר הַלֵּילוֹת בְּשְׁמֵן טָמֵא מְדֵהוּא
קָרְבַן צַבּוּר וְע"כ לְתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי לְבָא אָף לְתִירוּץ הָאִי נָמִי שְׁבָאָמַת נִתְנוּ לֵילָה הִרְאוּשׁוֹן
כָּל הַצְּנוּרָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא הִרְאָה לָהֶם חִבְתָם שְׁיָהִיָּה בְּטַהָרָה: אֲבָל הִרְא"מ בְּאָמַת
לְתִירוּץ הָאִי נָמִי יָדַע לְשִׁנּוּי קֹנְשֵׁייתוּ בְּתִירוּץ הַחֲכָם צָבִי אֲלָא שְׁלִתִירוּץ הִרְאוּשׁוֹן
שְׁחִילְקוּהוּ לְשִׁמְנָה חֲלָקִים קִשְׂיָא לוֹ מְדוּעַ עָבְדוּ הִכִּי מְשׁוּם צְנוּרָה הָאִינְדָּה לֵילוֹת הָא קָרְבַן
צַבּוּר דּוּחָה וְאִיף וּמְשֵׁנִי שְׁפִיר יַעַן דְּלְתִירוּץ זֶה הָא מְוַכְרַח דְּהַשְׁיַעוּר אִינוּ לְעִיפּוּבָא וְלִהְכִי
כָּתַב אֲבָל שְׁמֵן שְׁהוּא מְכָשִׁירִי מְצָנָה כְּלוּמַר שְׁמֵן זֶה שְׁאִינוּ לְעִיפּוּבָא וְהָאִי אָף כְּהַכָּשֵׁר מְצָנָה
שְׁאִינוּ דּוּחָה טֹמְאָה וְלִהְכִי הוּצָרְכוּ לְחִלְקוּ כְּדִי שְׁיָהָא לָהֶם הַעֵינָר מְצָנָה לְכָל הַתִּירוּצִים
בְּטַהָרָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא הִרְאָה לָהֶם חִיבְתָם שְׁיָהִיָּה לָהֶם כָּל הַלֵּילוֹת הַשְׁעוּר דְּלְכַתְּחִלָּה
וּבְטַהָרָה וְלִשְׁנֵי הַתִּירוּצִים שְׁפִיר מְקַשָּׁה מָה אֲהִנֵּי לְהוּ הַגִּס הָא מְכָל מְקוּם נְטָמָא בְּנִגְיעַת
הַפֶּה וּמְוַכְרַח לְתִירוּצוֹ וּמְבִיאַת הַפֶּה מְעִינְקָרָא לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי מְדֵהוּא קָרְבַן צַבּוּר דְּדוּחָה
וְדוּק: תּוֹ אִימָא בְּהִרְא"מ וְאִם תֹּאמַר מְכָל מְקוּם קִשְׂיָא הָאִיף הִדְלִיקוּ בְּמִנּוּרָה שְׁהִיָּתָה
טָמְאָה יֵשׁ לֹאמַר שְׁעָשׂוּ מְנוּרָה שְׁל עֵץ כְּדִתְנִיָּא ר"י בְּר' יוֹסֵי אֹמַר אָף שְׁל עֵץ לֹא יַעֲשֶׂה

כְּדָרָךְ שְׁעָשׂוּ מַלְכֵי בֵּית חַשְׁמוֹנָאֵי וְכַתֵּב הַמְהַרְשֵׁ"א בְּחִידוּשֵׁי אַגָּדוֹת וְלֹא יַדְעֵתִי מַה תִּיָּקֵן בְּזֶה דְּהָא נִטְמָאוּ הַמְנוֹרָה בְּנִגְיָעָה בְּעִשְׂיָתָהּ גַּם בְּשַׁל עֵץ שֶׁהָרִי הָיָה לְמְנוֹרָה בֵּית קִיבוּל וְכֵן פָּתַח הַפָּרִי חֲדָשׁ שְׁעָשׂוּ מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ וְקָשָׁה טוֹבָא דְסוּף סוּף הָרִי נִטְמָאָה כְּשֶׁגָּמְרוּ לַעֲשׂוֹתָהּ דְּהַשְׁתָּא לֹא הָיָה פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְנִעְלַם מֵהֶם מִתְנִיתִין דְּכָלִּים פָּרְקֵי י"ב מִשְׁנָה ב' דְּאֲוֹנְקָלִיּוֹת שֶׁל מְנוֹרַת עֵץ וּפְיָרֵשׁ הַבְּרִטְנוּרָא דְּהַמְחֻבָּר לְטְהוֹר כְּגוֹן מְנוֹרַת עֵץ שֶׁהִיא טְהוֹרָה וְכֵן פִּסְקֵי הַרְמַב"ם פָּרְקֵי ד' מְכָלִּים שֶׁלֵּשׁ מִדּוֹת בְּכָלֵי עֵץ שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וְכו' וְכָל כְּלֵי עֵץ הָעֲשׂוּיִים לְתַשְׁמִישׁ שֶׁהַכְּלִים (לְהַכְּלִים) בְּלִבְד הָרִי זֶה טְהוֹר כְּגוֹן מְנוֹרָה שֶׁל עֵץ שֶׁמְשַׁמְשֵׁת הַנֵּר בְּשַׁעַת הַדְּלָקָה: וְאֵין לְתַמּוּהָ הָרִי יֵשׁ לָהּ בֵּית קִיבוּל שְׁמֵן שֶׁהָרִי הַרְמַב"ם הִתְחִיל וְכַתֵּב שֶׁלֵּשׁ מִדּוֹת בְּכָלֵי עֵץ שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וְלֹא פָּתַח בְּכָלֵי עֵץ שֶׁאֵין לוֹ בֵּית קִיבוּל אֲלָא שֶׁאֵינָה עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וְהֵינּוּ כְּדַפְּרֵי שֶׁבְּפָרְקֵי ב' מְכָלִּים כְּבִיאָרוֹ לְמִשְׁנָה ג' כְּתִב הִנֵּה כָּל מַה שֶׁיִּמְנָה מְכָלֵי חֶרֶס שֶׁהוּא לֹא יִקְבַּל טְוִמָּאָה מִה שֶׁאֵין לוֹ בֵּית קִיבוּל אוֹ אִם מַה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית קִיבוּל אֲבָל לֹא נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ וְעַל זֶה מְסִיִּים שֶׁם וַיְדוּעַ שְׁמִטָּה וְכִסָּא וְשִׁלְחָן וּמְנוֹרָה כֻּלָּן אֵין לָהֶם תּוֹף וְכֵן פִּירֵשׁ הַקְּרָבֵן אֶהְרֹן אֶהְבְּרִיתָא שֶׁבְּתוֹרַת כְּהֻנִּים פְּרָשַׁת שְׁמִינִי אֵל תּוֹכּוּ אֵת שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹף טְמֵא וְאֵת שֶׁאֵין לוֹ תּוֹף טְהוֹר פָּרַט לְמִטָּה וְכו' וּמְנוֹרָה שֶׁל חֶרֶס וְכַתֵּב הַקְּרָבֵן עֲדָה (אֶהְרֹן) דְּכָל אֵלּוּ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בֵּית קִיבוּל אֵינָם עֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ וְתָרִי מִיָּלְתָּי אֵיזְטְרִיף לָהֶם כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ מְקַבְּלִים טְוִמָּאָה שֶׁיִּהְיֶה רְאוּיָה לְקַבֵּל וְעֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ: וַיִּרְאֶה לְעֵנְיּוֹת דְּעֵתִי דְּמִשׁוּם הֵכִי לֹא מִיָּקָרִי עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ דְּעֲשׂוּיִים לְקַבְּלָהּ הֵינּוּ מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה לְקַבֵּל הַדְּבָר שֶׁהוֹנַח לְתוֹכּוֹ שֶׁיִּנָּח תּוֹכּוֹ עַד עַת צָרִיף לְהַדְּבָר לְהוֹצִיאֹו מִתּוֹכּוֹ דְּוָמָא דְּשָׁק מַה שֶׁאֵין כֵּן זֶה הַשְּׁמֵן אוֹ הַכְּרִים שֶׁבְּמִטָּה לֹא הוֹנַחוּ שֶׁם כְּדִי שֶׁיִּנְשָׁמֵר אוֹ יִטּוֹלְטַל עַל יְדֵי הַמִּטָּה אֲלָא כְּדִי שֶׁיִּנְנַח שֶׁם לִישְׁכָּב עַלֵּיו אָדָם וְכֵן הַמְנוֹרָה לֹא הוֹנַח תּוֹכּוֹ הַשְּׁמֵן אֲלָא כְּדִי שֶׁיִּנְתַּלֵּהּ בּוֹ הַדְּלָקָה זֶה לֹא נִקְרָא עֲשׂוּיָה לְקַבְּלָהּ וּמַה דְּמַצִּינוּ דְּנֵר שֶׁל חֶרֶס מְקַבֵּל טְוִמָּאָה כְּדִיאִתָּא בְּשַׁטַּת ר"ח חֲסִין הַכְּהֻנִּים הֵינּוּ נֵר שֶׁכּוֹלֵה נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ זֶה וְכוּלּוֹ מְקַבֵּל הַשְּׁמֵן וְאִיף שֶׁיִּיָּד בְּזֶה לֹא נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ הָרִי כְּלוֹל לֹא נַעֲשֶׂה אֲלָא בְּשֶׁבִיל קַבְּלָהּ זֶה מַה שֶׁאֵין כֵּן הַמְנוֹרָה שֶׁכּוֹלֵה הִיא פְּשׁוּטָא אֲלָא שֶׁעַל שֵׁם קַבְּלָהּ זֶה תְּהֵא מִיָּקָרִי עֲשׂוּיָה לְקַבֵּל אֵין קַבְּלָהּ זֶה חֲשׂוּבָה לְהַקְרָא הַפְּשׁוּטָא עֲשׂוּיָה לְקַבֵּל וּלְפִי זֶה א"י לְמָה הִתְמַיָּה הַר"ש פָּרְקֵי ב' הַנ"ל בְּמִשְׁנָה ד' עַל הַפִּנְסָא דְּאִיתָא שֶׁם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִיבוּל שְׁמֵן טְמֵא וְשֶׁאֵין בּוֹ אֲלָא בֵּית קִיבוּל נֵר טְהוֹר וְכַתֵּב וְתִיָּמָא מ"ש זֶה מְזַה וְדַחַק עֲצָמוֹ מְאֹד וַיֵּשׁ לֹאמֵר דְּבֵית הַשְּׁמֵן הֵינּוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִיבוּל שְׁמֵן לְבַד מִבֵּית קִיבוּל שְׁמֵן דְּנֵר אֲלָא שֶׁבֵּית קִיבוּל שְׁמֵן זֶה הוּא עֲשׂוּיָה שֶׁיִּהְיֶה שְׁמֵן תְּמִיד שְׁמֹר בְּתוֹכּוֹ עַד עַת הַצְּטָרְכוֹ לְהַשְׁמֵן וְהַשְּׁפִיר חָשׁוּב עַל יְדוֹ עֲשׂוּיָה לְקַבֵּל מַה שֶׁאֵין כֵּן בֵּית הַנֵּר וְזֶה הַנִּרְאָה מִהַרְמַב"ם שֶׁבְּפָרְקֵי י"ח מְעַתִּיק דִּין הַפִּנְסָא בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה וְלֹא פִּירֵשׁ בּוֹ דְּבָר וְצָרִיף עֵינֵן כָּל אֵלֶּה דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר הַנּוֹ"ל: וְדֹאֲמָאן עֲלֵהּ בְּעִיָּקֵר הַחִקְרִיָּה הַנּוֹכְרַת לְמַעְלָה רֵאשׁ אֹת זֶה לְמָה הוֹצְרָכוֹ לְגַס שֶׁל פֶּה מֵאַחַר שֶׁהָיוּ יְכוּלִים לְהַדְּלִיק בְּשְׁמֵן טְמֵא הִנֵּה מְקָרֹב הַשְּׁגָתִי ס' יָקָר שׁו"ת ח"י אֶרְיָה לִידִידִי הַגָּאוֹן חַיִּים אֶרְיָה הוֹרְוּיָן אַבְד"ק קְרָאָקָא יצ"ו וְרֵאִיתִי שְׁבַסּוֹף ס' ס"ב הִבִּיא קוֹשִׁיַת הַפְּנִי יְהוֹשִׁעַ לְמָה הוֹצְרָכוֹ לְגַס הָא טְוִמָּאָה דְּחַוְיָה בְּצַבּוֹר (אֵין הַלְשׁוֹן מְדוּקָדֵם בְּמַחֲלַת כְּבוֹד גְּאוֹנוֹ שֶׁכְּבָר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָה שֶׁקוֹשִׁיתוֹ הִיא לְמֵאן דְּאָמַר הוֹתֵרָה וּלְשׁוֹנוֹ מְדוּקָדֵם בְּדב"ק שְׁבַסִּי ס"ג עי"ש וּבְסִיגּוֹן זֶה הֵם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית מֵאִיר הַנּוֹ"ל אוֹחַז מְזַה וּמְזַה) וְשֶׁתִּירֵץ כְּדִי לְהוֹדִיעַ חֲבַתֶּם נַעֲשֶׂה לָהֶם גַּם כְּדִי

לקנינים מצנה מן המוכר ובסי' ס"ג פתב הרב יצ"ו ומתבאר מדברי רש"י ביומא דף כ"א ע"א ורבינו עובדיא בפרק חמישי דאבות במתניתין דלא נמצא פיסול בעומר ובשתי הלחם וכו' (שפתבו דלא היה אפשר להקריב אחרים תחתיהם שהעומר נקצר בלילה ולא היו מרבים לקצור ושתי הלחם נאפות מערב יום טוב ואין אפייטה דוחה יום טוב) מוכח ודאי שלא היה הגס על טומאה שהותרה בצבור דבכי האי גוונא אמרינו ליה הנה פקח ושתוק פדאיתא ביומא דף ז' והביא מה שהוקשה להתוס' בתענית ד' י"ז דאיך יכנסו כהנים לעבודה פשיבנה בית המקדש במהרה בימינו והא פולנו טמאי מתים ותירצו דטומאה הותרה בצבור וכו' דמפל זה מוכח שאין בכלל הגס טומאה שהותרה בצבור (עיין שם סגנון דב"ק) ולכן פתב ליישב קושית הפני יהושע ותורף דב"ק הוא על פי מאי דמבואר בפסחים דף צ"ה ע"ב וכן פסק הרמב"ם דרק טומאת מת הותרה בצבור או נדחית בצבור ולא שאר טומאות והגס היה על טומאת זיבה וכו' אלו תורף דב"ק וכיונה דעתו הגדולה לדברי הקדמונים שהבאתי למעלה.

וברוחב מבינתו בירר הדברים כשמלה אלא שיש מפקפקים בזה כנז"ל ולא איסתייעא לי להתיישב בזה עוד: גם אשו"ר בספר יקר שהשגתי עתה שו"ת פנף רננה להגאון נתן נטע לאנדא אבד"ק אשפיצין יצ"ו שבסי' ע"ז פתב בשם הגאון מראה יחזקאל בסוף הספר ליישב החקירה דלמה הוצרכו לגס והלא טומאה הותרה וכו' על פי מה שפתב בדעת זקנים על התורה בפרשת שמייני שיש לתמוה למאן דאמר דמשום טומאה נשרף השעיר דראש חדש הא היה קרפן צבור דקרוב בטומאה ומחלק דאם פבר יש השראת שכינה על זה נאמר השוכן אדם בתוך טומאתם אף שהם טמאים שכינה ביניהם היינו שאינה מסתלקת אבל שיתחיל השראת השכינה בעי קדושה וטהרה וניחא דבימי המילואים התחלת השראת שכינה לא הותרה טומאה ואמי שפיר גם פן צורף הגס דחנופה שאז היה חינוף בית המקדש מחדש והיה צריף להיות דוקא בטטהרה ועל פי זה השיג על מה שפתב הגאון חתם סופר יו"ד סי' רל"ו דאם היה באפשרות להקריב פסח בזמן הזה אין חשש מחמת טומאה דהותרה בצבור והגאון המחבר פתב עם שגוף החילוק הוא דבר חכמה ליישב הך דשעיר ראש חדש אבל מה שהוליד לענין גס דחנופה והשגתו על החתם סופר הוא דבר שאין מתקבל דכיון דקדושה ראשונה קדושה לעתיד לבא ומקריבין אף שאין בית אלא דבלא מזבח אי אפשר להקריב דהוי פמזבח שנפגם דפסול לעבודה אם פן לא נסתלקה קדושה לגמרי והנה זה עומד אחר פתלינו וכהא דבסוף פרק קמא דיומא דחסרו חמשה דברים בבית שני ואחד מהם שכינה וכן מאי דאמרינו בראש השנה דף ל"א עשרה מסעות נסעה שכינה בנודאי הפוונה שלא תהא השראת גלויה ומפורסמת ומפל מקום לא פסקה קדושה לגמרי ולכן שפיר שייך לומר טומאה הותרה בצבור והאריף עוד בזה שם ובסי' ע"ח עוד ראיתי פלפול עמוק וחרוף בעניינים אלו בס' שו"ת רמ"ץ בסי' ה"ן דברי הרב מר נכדו ובסי' נ"ו דברי הגאון המחבר ופנאי לא היה לי להשתעשע בדב"ק לך נא ראה נפלאות מתורתו גם בספר יקר שנדפס עתה שו"ת מנחת ברוך לידדי הגאון אבד"ק קרינק יצ"ו ראיתי בסי' ק"ו ומשם והלאה פלפלא אריכא עמוק וחרוף בעניינים אלו ולא איסתייעא לי כעת לעיין בדב"ק הנחמדים ואיה"ש אשוכה ארא"ה וזאת לזכרון: ועל חקירת הקדמונים שהגס היה רק שבעה ימים ולמה קבעו שמנה ימים עיין בס' ברפת שלום לידדי הרה"ג מוהר"ר שלום צבי אבד"ק

יאנווצא יצ"ו וידידי הרה"ג מוהר"ר חיים יעקב זעליג אבד"ק לובראנץ יצ"ו פתב לי
בזה וז"ל חנוכה הראה מעכ"ת גאווה שיחלאי"ט מקום לס' אסיפת דינים שלו הנה מקום
אתי בזה להודיעו מה שזכיתי ליאור מאור תורת פי אמו"ר עט"ר גאון ישראל שליט"א
בישוב קושית הרב"י על קביעות שמנה ימים פי לא הנה הנס רק שבועה ימים וכבר
נשתברו כמה קולמוסים על זה ואמר הוא שליט"א דהוא הנס מה שהדליק הגר מערבי
עד שיעור שיוכל להדליק ממנה האחרים וזה הנה גם ביום ראשון ניפר ומיד הבינו
שיהיה ברכה בפה להבעיר יותר פי אילולי כן למה ליה לגר מערבי לידלק יותר הרי
עיקר הנס רק כדי להדליק ממנו האחרים ודפח"ח עכ"ד יצ"ו: ובעיקר הקושית הנ"ל
הנה בשאלות בדרשה דחנוכה שבסוף שאלתא כ"ו בפרשת וישלח כתוב שלא הנה בפה
להדליק אפילו יום אחד ונעשה נם וכו' ולפי גירסא זו הנה הנס גם ביום הראשון והגאון
שאילת שלום בבניאורו לשאלות שם באות ל"ה הקוזיק בגירסא זו וכתב לכאר מה
שנראה סתירה לזה ממה שכתב בשאלות בתחלת שאלתא הנ"ל (בד"ה ברם צריף)
דהוא לוגא הנה ביה להדליק חד יומא דיש לומר דאף שנתנו בכלי כדי הדלקת יום אחד
מפל מקום גבלע מהשמן בהפך ונחסר וכו' והגאון בהעמק שאלה שם ממאן בגירסא זו
וכתב שטעות הדפוס הוא בשאלות וצריף להיות ולא הנה בו להדליק אלא יום אחד
וכו' עי"ש טעמו ונימוקו וידידי הגאון מוהרש"ל יצ"ו בספרו היקר בגין שלמה בסי' ג"ן
ראו הביא לנו שבספר האשכול הוקשה לו קושית הקדמונים שהנס לא הנה פי אם
לשבועה ימים ולזה הביא בס' האשכול שבשאלות גריס ולא הנה בו להדליק אפילו יום
אחד והנה הנס גם ביום ראשון וכתב הרב יצ"ו ליישב מה שכתב בשאלות דהוא לוגא
הנה ביה להדליק חד יומא עי"ש דב"ק והשגתי ס' האשכול וראיתי שדבריו הם בחלק
שני בהלכות חנוכה ופורים סוף צד כ"א וכתב שם ליישב הקושית אף לפי גירסתנו
בגמרא (ולא הנה בו להדליק אלא יום אחד) בכמה פנים עי"ש ובשו"ת כנף רננה להגאון
נתן נטע לאנדא אבד"ק אשפיצין יצ"ו בסוף סי' ע"ח כתב ישוב לקושית זו ורמז נחמד
על פסוק (דברים ל"ג י"א) ישימו קטורה באפה וכליל על מזבחה ברה"ה חילו ופועל
ידיו תרצה מחץ מתניים קמיו שפירש רש"י שהוא רמז לגס חנוכה שהחשמונאים מחצו
את היונים עי"ש דבריו הנעמים ובסי' ע"ט האריף יותר: והנה מרן הבית יוסף תירץ
לחקירה הנ"ל שבתחלה חילקו השמן שבפה לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים חלק
אחד ודלק כל הלילה ואם כן גם ביום ראשון הנה נס ומרן הפרי חדש הקשה מה ראו על
פכה והנה להם ליתן הפל כדי שתדלק פמזונה מערב עד בוקר וכדאמרו בש"ס (בשבת
וביומא ובמנחות דף פ"ט) תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר והרב השואל
בשו"ת רמ"ץ סי' נ' העיר על זה דהא היו רשאין לתת השמן מעט מעט עד חצי לוג
וכשנתן חלק שמניית נתמלא תיקף עד חצי לוג וראו תיקף הנס ואף למאן דאמר במנחות
דף פ"ט דממעלה למטה שיערו היינו משום דאין עניות במקום עצירות אבל בזמן שהוא
אין עניות גדול מזה שלא הנה להם אלא פה אחד ודאי היו יכולים ליתן מעט מעט וכתב
על דבריו הגאון המחבר הנה זה זמן רב שהרגשתי בזה וכדומה לי שגם בספר פני יהושע
כתב כן עכ"ל ואינו מבין הערה זו בעניותי שאם הנה אפשר לומר דהנותנים השמן
במנורה דעתם היתה ליתן פל השמן שבפה אלא שנעשה הנס ותיקף בתתם שיעור
שמניית נתמלא ולא הוצרכו ליתן יותר הערשתי אבל בדברי מרן הבית יוסף מבואר

שטרם שהתחילו ליתן השמן במנורה חילקו את השמן שבפך לשמנה חלקים וגם הרב השואל הבין פן בדברי מרן הבית יוסף שאם היה מבין שפונתו שדעת הנותנים השמן במנורה היתה ליתן כל השמן אלא שפשוטנו שמינית נעשה גם וכו' אינו ענין למה שאמרו דמלמעלה למטה שיצרו כמובן וכינון שפן הדרא קושית הרב פרי חדש לדונקתא מה ראו לחלק השמן בתחלה דהא ודאי הם לא ידעו שיעשה גם ואין סומכין על הגס והיה להם לעשות פשוט הדין שתדליק מערב עד בוקר גם על מה שכתב עוד הגאון המהרש"א בזה יש לפקפק בעניויותי כמו שיראה הרואה ורבינו המאירי בסוגיא דשבת הנ"ל פתב בשם יש אומרים שחילקו השמן שבפך לשמנה לילות ולא הוטבו דבריהם בעניו דאין סומכין על הגס והיה להם להדליק כמאונתה וכקושית הרב פרי חדש:.

הן אמת שראיתי להגאון חתם סופר בדבריו (תורת משה) בדברי אגדה לחנופה שבפרשת וישב (בד"ה בפסיקתא) שכתב פעין דברי הרב השואל הנ"ל והוא שהביא מה שאמרו בפסיקתא ומצאו שמנה שפודין של ברזל והדליקו גרות וכתב דלכאורה נראה שהוא טעות סופר וצריך להיות שבועה שפודין של עץ ועשו אותם מנורה של עץ כדאימא בגמרא שבני חשמונאי עשו מנורה של עץ שוב כתב ונראה דלא עשו לה גרות ליתן לתוכן שמן שאם פן הוי כלי עץ שיש להם בית קבול ומקבל טומאה אף הרא"מ בבבאור הסמ"ג כתב שהגס היה שמנה ימים שחלקו השמן לשמנה חלקים והקשה הפרי חדש מי נתן להם רשות ומי התיר להם לחלק השמן ולא פר"ח כשיעור אפילו ללילה אחת הלא אין סומכין על הגס ולפענ"ד נראה שלא היה להם בזיכין לצוק לתוכן שמן אלא טבלו שבע פתילות בשמן ונתנום על שבועה שפודין ואם יכלה הפתילה יטבלו פתילה אחרת בשמן עד תום פל השמן ונעשה גם והפתילות הראשונות דלקו פל הלילה וכן בכל לילה ולילה עד שמנה לילות עכ"ל נראה שאין פונתו ליישב בזה תמיהת הרב פרי חדש אלא פונתו ליישב עיקר החקירה (למה תקנו שמנה והגס היה רק שבע לילות) ואמר מר דשפיר היה הגס לשמנה וגם עשו פדין פיון שלא היה להם בזיכין וכו' ולא תפול בסגנון זה קושית הרב פרי חדש אבל ודאי לפי סיגנון דברי מרן הבית יוסף שחילקו השמן לשמנה לילות שפיר מתמה הרב פרי חדש.

ודע דבעיקר הגס הנעשה בפך של שמן כאשר מקובל אצל פל ישראל והוא אמת ויציב בלתי שום ספק הנה השגתי ספר קטן הפמות ורב האיכות מרב מןפלא בדורנו מוהר"ר אייזיק ליב מעיר קונניצו יצ"ו אשר בשם גם פך השמן יקרא שפבדני בו הרב המהרש"א יצ"ו וראיתי שמיביא שם שאיזה מהמתחדשים רצו להטיל ספק בעיקר הגס בפך של שמן והרב המהרש"א יצ"ו יצא לקראת נשק ונדיו רב לו להורות נתן פי אין בדבריהם ממש ודחה פל ראיותיהם ובאמת התענגתי מאד בדבריו הנעימים ישרים ומחנפמים כאשר פתבתי לו במכתב תודתי בקבלת ספרו היקר הנ"ל ולא היה עולה על דעתי שיהא שום רב מרבני דורנו מפקפק בדבר ונוטה לדעת המתחדשים חלילה אף עתה (שנת תנז"ר) השגתי קובץ הפסגה הינצא לאור על יד אישי פהן גדול הגאון מוהר"ר הלל דוד הפהן אבד"ק ווילקי מח"ס היקרים ונגש הפהן ועבודת הפהן וממה שכתוב שם במאמר ערוף לגר (שבקובץ הראשון צד כ"א) נודעתי שהיה רב אהד בדורנו שפקפק בדברי הרב המח"ס גם פך השמן אמנם הטיב אשר דבר קריינא דאגרתא בעל המאמר הנ"ל על טוב זכר שמו מר ניהו הרב הגדול מוהר"ר משה ראזין יצ"ו טרח וכתב להפיץ ולדחות פל

דְּבָרֵי הָרֵב הַנִּ"ל וְגַם הַגְּאוֹן הָעוֹרֵף יצ"ו בְּמֵאֵר מְעַרְכֵת דְּבָרִים (שְׂבַצַד ח"י) כְּתַב דְּבָרִים
נִמְרָצִים לְאַשֶׁר וּלְקַיִים מֵהַ שְׂמִינִי מֵאֲבוֹתֵינוּ וְאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מֵהַנֶּס הַזֶּה וְעַל
דְּבָרֵי הַפְּלִפּוּל שְׂבַמְאֵר הַנִּ"ל עֵינֵן עוֹד בְּהַפְסָגָה בַּקּוֹבֵץ הַשְּׁנִי בְּמֵאֵר מְלוֹאִים לְמַעְרְכָה
(בְּצַד ח"י) וּבְעֵינֵי הַנֶּס עֵינֵן בַּקּוֹבֵץ כְּנֶסֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל קוֹנְטְרִיס שִׁישֵׁי סִי קט"ז דְּבָרֵי
מִי שְׂגָדוּל הַנֵּאֱמָר בְּאַבְרָהָם הַגְּאוֹן הָעוֹרֵף יצ"ו בְּתוֹכַחַת מוֹסֵר עַל הַמְּעִיזִים לְהַכְחִישׁ אֶת
הַמְּקוֹבֵל בְּיַד פֶּל יִשְׂרָאֵל מִדּוֹר דוֹרִים: ב) בְּעֵיר הַזֹּאת שְׂשֵׁמֶן זֵית בִּינְיָקָר נִהְגוּ הָעַם לְהַדְלִיק
בְּגֵרוֹת שְׂעוֹה שְׂמִתְקָנִים גְּבָאֵי הַק"ק וּמוֹכְרִים לְהַצְבּוֹר וְהַרְיֹחַ מִזֶּה הוּא לְקוֹפֵת הַקְּהֵל
לְהַסְפִיק צְרָכֵי עַנְיֵי הָעֵיר וְהִנֵּה בְּבוֹאֵי פֶה רְאִיתִי שְׂהִיו עוֹשִׂים גֵרוֹת קִטְנוֹת מְאֹד שְׂאִין
דוֹלְקוֹת שְׂעוֹר חֲצִי שְׂעוֹה וּמוֹכְרִים אוֹתָם בְּחֲצֵי קֶאֱפִיק וְכוֹנְתָם רְצוּיָה לָהֶם לְהַרְבּוֹת הַרְיֹחַ
כִּי לֹא יִדְעוּ שְׂישׁ שְׂעוֹר עַל זֶה מִצַּד הַדִּין וְדַרְשָׁתִי לָהֶם כִּי לֹא נִכּוֹן הַדְּבָר לְפִי שׁוֹרֵת הַדִּין
שְׂצָרִיף שְׂתִהְיֶה דוֹלְקַת חֲצִי שְׂעוֹה (וְאִף כִּי לֹא נֶעְלַם מִמֶּנִּי דֵּיִשׁ בְּאַמְתָּחוֹת הַפּוֹסְקִים
דְּמִקְיָלִים וּבְכַרְט בְּזִמָּן הַזֶּה יַעֲוִיֵן בְּדַרְכֵי מְשֶׁה סִי תַרע"ב וּבֵית חֲדָשׁ שֵׁם וְשֶׁאֵר פּוֹסְקִים
מִכָּל מְקוֹמֵהֶרִי לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים קִיָּמָא לֹן כְּשִׁנְוִיָּא דְאִי נְמִי לְשְׂעוֹרָא וְשֶׁלֹּא לְחַלֵּק
בֵּין זִמָּן לְזִמָּן) וּבְרוּף ה' שְׂמֵאֵז מְתַקְנִים אוֹתָם גְּדוֹלִים וּמוֹכְרִים אוֹתָם בְּקֶאֱפִיק אֶחָד וְהֵם
כִּי שְׁנִים מִגֵּרוֹת הַקּוֹדְמוֹת וְקוֹנִים בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת אֲשֶׁרִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל וְגַם דַּרְשָׁתִי לָהֶם כִּי
שְׂמֵן זֵית מִצְנוֹה מִן הַמְּוֹבָחָר וְאִף כִּי הוּא בִּינְיָקָר מִכָּל מְקוֹם לְפִי הַדִּין אִין צָרִיף לִיתָן שְׂמֵן
הַרְבֵּה אֶלָּא דִּי לְכָל גַּר שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעֵ פֶמוֹ שְׂכַתְבֵּי הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהָ בְּסִי תַרע"ב
סִק"ה עַל פִּי דְבָרֵי הַפֶּל בּוֹ וְאִף שְׂפִינִים הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהָ וְאִף גַּם זֶה שְׂעוֹר מְוֹגְבֵל (נִרְאֶה
דְּצָרִיף לְהִיּוֹת אִינוֹ שְׂעוֹר מְוֹגְבֵל) דֵּהֶפֶל לְפִי הַשְּׂמֵן וּלְפִי הַפְּתִילָה וְכֹן הוּא לְשׁוֹן הָרֵב בֵּית
דוֹד שְׂהִבִיא שֵׁם וַז"ל וּלְפִי זֶה לֹא שְׂיִיף לִיתָן שְׂעוֹר שְׂמִינִית בִּיצָה (כְּדַכְתְּבֵי הַפֶּל בּוֹ
שְׂהִבִיא בְּשְׂלַחֵן גְּבוּהָ שֵׁם) לְחֲצִי שְׂעוֹה כִּי מִי יוֹדַע אִיזוֹ פְּתִילָה הִיא הַשְּׂמִנָּה הִיא אִם רְזוּה
שְׂתַסְפִיק שְׂמִינִית בִּיצָה שְׂמֵן לְחֲצִי שְׂעוֹה אֶלָּא עֵינֵי הַדְּבָר הוּא שְׂמֵן לְחֲצִי שְׂעוֹה כֹּל
אֶחָד לְפִי פְּתִילָתוֹ וְסִיָּים הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהָ דְמָה שְׂכַתוֹב בְּבֵית דוֹד הַשְּׂמִינִית בִּיצָה הוּא
שְׂלַשָּׁה דַרְה"ם וּרְבִיעֵ הוּא טְעוֹת הַדְּפּוּס וְצָרִיף לְהִיּוֹת שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעֵ הִנֵּה עִם שְׂהֶאֱמַת
כֹּן הוּא דֵּהֶפֶל לְפִי הַפְּתִילָה כְּמוֹ שְׂכַתְבוֹ הַרְבָּנִים עַל כָּל פְּנִים פְּשׁוּט שְׂאָם יִרְצָה לְעַשׂוֹת
פְּתִילָה דַקָּה מִן הַדַּקָּה כְּדִי שְׂיִסְפִיק לוֹ שְׂמֵן שְׂתִי דַרְה"ם וּרְבִיעֵ אוֹ אִף פְּחוֹת מִזֶּה רִשְׂאִי
וְאִם כֹּן וְדִאֵי נִכּוֹן וְיִשֶׁר שְׂיִקְיָים הַמְּצָנָה בְּשְׂמֵן זֵית שְׂהוּא מִצְנוֹה מִן הַמְּוֹבָחָר וְיִתָּן בְּגַר שְׂמֵן
כְּפִי הַשְּׂגָת דוֹ וּלְפִי הַשְּׂמֵן יַעֲשֶׂה הַפְּתִילָה בְּעַנְיֵן שְׂיִדְלִיק חֲצִי שְׂעוֹה דְאִין שְׂעוֹר לְפְתִילָה
גְּסָה אוֹ דַקָּה וּקְצַת תִּימָה עַל הָרֵב שְׂלַחֵן גְּבוּהָ שְׂלֹא הַזְּפִיר שְׂכַדְבְּרֵי הַפֶּל בּוֹ כְּתַב הָרֵב
שְׂלִטֵי הַגְּבוּרִים הִבִיא דְבָרֵי הָרֵב מְגֹן אֲבָרָהֶם בְּסִק"ג דְּשְׂעוֹר הַשְּׂמֵן הוּא שְׂמִינִית בִּיצָה
וְסִפֵּר בֵּית דוֹד אִין מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת דְּב"ק וְאוּלַי הַזְּפִיר שֵׁם אֶת הַשְּׂלִטֵי הַגְּבוּרִים וְהָרֵב
יֵד נֶאֱמָר בְּדַף נִי"ו ע"ב (בְּדַפֵּי הַסִּפֵּר נִסְמָן ה' בְּמִקוֹם נִי"ו) הִבִיא שְׂכָן כְּתַב הָרֵב כְּפִתוֹר
וְפָרַח בְּפָרֵק ט"ז דַּף צ"ה ע"א דְּשְׂעוֹר שְׂמֵן גַּר חֲנוּכָּה הוּא שְׂמִינִית בִּיצָה וְלֹא רָאָה שְׂכָן
כְּתַבוֹ בְּכָל בּוֹ וְשְׂלִטֵי הַגְּבוּרִים) וְתָמָה עַל דְּבָרֵי שְׂהַרֵי אֶמְרוּ שְׂחֲצִי לֹג הוּא לְלִילֵי טַבַּת
הָאֶרְנוֹכוֹת לֹא לְזִמָּן שְׂהִיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִים שְׂהֵם י"ב שְׂעוֹת וּכְלוּמֵר שְׂאָם כֹּן בְּצִיר לִיה
מֵהֵאִי שְׂעוֹרָא וְסִיָּים וְיִשׁ לִיִּשְׁבֵי בְּדוֹחַק וְאִנִּי הַדֵּל מְבַנִּי צִיּוֹן אֲנִכִי וְאִם זְכָרוֹנִי אִינוֹ מְכֻזִּב
גַּם בְּלִילֵי טַבַּת אִין הַלִּילוֹת אֶרְנוֹכוֹת הַרְבֵּה עַל שְׂתִים עֲשָׂרָה שְׂעוֹת כִּי אִם אִיזוֹ רְגָעִים
כְּשֶׁהָאוּרִי צַח וּבְרוּר וּלְשְׂעוֹרָא זוּטָא כִּי הֵאִי לֹא חָשׁ וּלְחוּמְרָא לֹא דַק וְיִתְכֵן שְׂזוֹ הִיָּתָה

פּוֹנְתוֹ בְּמָה שֶׁפֶתַב שֵׁישׁ לַיִּישׁב בְּדוֹחַסָּק: וְכֵן פֶּתַב הָרַב חֲסֵד לְאַבְרָהָם בְּמַעֲיָיִן שְׁנֵי נְהַר ח"ן וְשִׁיעוֹר זָמַן הַדְּלָקַת גֵּר חֲנוּכָּה אָמְרוּ רז"ל שֶׁהוּא חֲצִי שְׁעָה וְלֹא יִסְפִּיק לְכָל גֵּר שְׁנֵי דְרָה"ם וְרַבִּיעַ (נִרְאֶה דְתִיבַת וְלֹא יוֹתֵרַת הַכֵּב"ד וְכִנְטוֹל דְּמִי וְצָרִיף לְהִיּוֹת וְיִסְפִּיק לְכָל גֵּר) וְהַעֲנִין שֶׁהַחֲצִי לֹגַ שְׁלֹשָׁה בְּצִיּוֹם וְכָל בֵּיצָה י"ח דְרָה"ם וְיַעֲלוּ נ"ד דְרָה"ם לְכָל גֵּר וְזֶה הַשִּׁיעוֹר הֵיךְ מְדַלֵּיק כָּל גֵּר כֹּל הַלַּיְלָה וְכִשְׁתַּחֲשׁוּב שְׁבַעַה פְּעָמִים נ"ד לְשַׁבְּעָה גֵּרוֹת יַעֲלוּ לְשִׁיעוֹר שַׁע"ח וְחֻלְקוֹ אוֹתוֹ הַשְּׁמֶן לְשִׁמְנָה לִילוֹת וְהֵיוּ נוֹתְנִים בְּכָל לַיְלָה בְּכָל גֵּר מְשַׁקֵּל שְׁבַעַה דְרָה"ם חֲסֵר רַבִּיעַ כַּנְּזָר מִסְכ"י (מִסְפָּר כְּתִיבַת יָד) וּזְמַש"ל עכ"ל (וְהִבִּיא תוֹר דְּבָרָיו הָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בְּסִי' ק"ץ בְּקִיצוֹר עִי"ש בְּדָף קצ"ח ע"ב הָרִי שֶׁפֶתַב גַּם הָרַב דֵּה־שִׁיעוֹר לְגַר חֲנוּכָּה הוּא לְכָל גֵּר שְׁנֵי דְרָה"ם וְרַבִּיעַ וְכַתֵּב עוֹד שֶׁם דֵּה־שְׁמֶן טְהוֹר שְׁנִמְצָא בְּפֶה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל פֶּהוּ גָדוֹל הֵיךְ שַׁע"ח דְרָה"ם וְהֵיוּ נוֹתְנִים בְּכָל לַיְלָה בְּכָל גֵּר וְגַר מְשַׁקֵּל שְׁבַעַה דְרָה"ם חֲסֵר רַבִּיעַ שְׁנֵי הַשִּׁיעוֹר מִסְפִּיק לְשַׁבְּעָה וְחֲצִי שֶׁהוּא שְׁמִינִית הַלַּיְלָה וְנַעֲשֶׂה בּוֹ גַם שֶׁהֵיךְ מְדַלֵּיק וְהוֹלֵף כֹּל הַלַּיְלָה עכ"ל וְזֶה פְּאָחַד מֵהַתִּירוֹצִים עַל מַה שֶׁהַקְּשׁוֹ הַקְּדָמוֹנִים שֶׁפִּיּוֹן שֶׁהֵיךְ בְּפֶה כְּדִי לְהַדְּלִיק יוֹם אֶחָד אִם כֵּן לֹא הֵיךְ הַגַּס אֲלֹא שְׁבַעַה יָמִים וְלָמָּה קָבְעוּ שְׁמִנָּה וְעַל תִּירוֹץ זֶה כָּבֵר תָּמָה מֶרֶן הַפָּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' עַת"ר (בד"ה וּמִקְשׁוֹ) דְּכִיּוֹן דְּאָמְרִינוּ תֵּן לָהּ מִדְּתָה שֶׁתְּהֵא דוֹלְקַת מְעַרְבַּ עַד בְּיָקָר מָה רָאוּ לְחַלֵּק אֶת הַשְּׁמֶן לְשִׁמְנָה לִילוֹת כְּלוּמַר וְהֵיךְ לָהֶם לִיתָן כֹּל הַשְּׁמֶן לְלַיְלָה אַחַת שֶׁהֵיוּ מְקַיְמִים מִצְוֹת הַדְּלָקָה עַל כָּל פְּנִיּוֹת לַיְלָה אַחַת לֹא כֵן כִּשְׁחֻלְקוֹ הַשְּׁמֶן לְשִׁמְנָה לִילוֹת הָרִי לֹא יִקְיִימוּ מִצְוֹת הַדְּלָקָה בְּשׁוּם לַיְלָה מִהֵן וְכֵן פֶּתַב סְבָרָא זֶה הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם בְּרִישׁ סִי' תַרע"א נִרְאֶה דְּמִי שֶׁאִין לוֹ שְׁמֶן הַרְבֵּה יִתֵּן בְּאֶחָד שְׁמֶן פְּשִׁיעוֹר זָמַן הַמְּוֹתֵר יִחַלֵּק לְכֹלָם שְׁאֵם יַעֲשֶׂה לְכֹלָם בְּשׁוּה לֹא יִדְלַק אֶף אֶחָד פְּשִׁיעוֹר עכ"ל וְכָבֵר כְּתִיבַתִּי עַל חֻקִּירָה זֶה לְעִיל בְּאוֹת א' (מַד"ה וְעַל חֻקִּירַת הַקְּדָמוֹנִים וְהִלָּאָה): עוֹד חֻקְרוּ הַקְּדָמוֹנִים בְּפֶה שְׁמֶן טְהוֹר שְׁנִמְצָא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְהֵיךְ בּוֹ כְּדִי לְהַדְּלִיק יוֹם אֶחָד וְכו' שֵׁישׁ לְתַמּוּהָ עַל הַפֶּהוּ הַגָּדוֹל (שֶׁהַצְּנִיעַ הַפֶּה) מָה רָאָה עַל פְּכָה וְעוֹד אֲמַאי לֹא הַצְּנִיעַ כְּלִי יוֹתֵר גָּדוֹל וְכַתֵּב מֶרֶן חֵיד"א בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שֶׁבְּמַחְזִיק בְּרִכָּה סִי' תַרע"ב אוֹת ב' שֶׁבְּסִפְרָא כֶּף וְנָקִי כְּתִיבַת יָד תִּירוֹץ שֶׁהֵיךְ מְנַהֵגֵם לְהַנִּיחַ הַשְּׁמֶן בְּצִלּוֹחִיוֹת קְטָנוֹת בְּכָל צִלּוֹחִית שִׁיעוֹר הַדְּלָקַת לַיְלָה אַחַת וְכוּלָן חֲתוּמוֹת בְּחוֹתְמָם כֶּהֵן גָּדוֹל וְלוֹקְחִין צִלּוֹחִית בְּכָל לַיְלָה לְהַדְּלָקָה וְכִשְׁפָּאוּ יוֹנִים טְמָאוּ כֶּלָן וְנַעֲלָם מֵהֶם פֶּה זֶה בְּהַשְּׁגָחָה אֱלֹקִי' וְשׁוֹב מִצָּא בְּסִפְרָא תְּבִנִית הֵיכָל ס"ג פ"ג כְּדָבְרָיו שֶׁכָּף הֵיוּ נוֹהֲגִים זֶהוּ תִּירוֹץ דְּבָרֵי הַס' כֶּף וְנָקִי וְסִיּוֹת מֶרֶן חֵיד"א וְהִנְאָהֲנִי: וְתַלְמִידֵי הַבְּחוֹר יוֹסֵף הַלְוִי בְּכ"ר יְהוּדָה הִי"ו (הַמְּכֻנָּה יַה"ל) הָרִאֲנִי מֵה שֶׁפֶתַב בְּזֶה הָרַב עֵיקָרֵי הַד"ט בְּסוּף סִי' ל"ה בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת פְּנֵי אֲרִיָּה סִי' מ' ע"ש: נִחְזָר לְעַנְיָנוּ שֶׁמֶתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי כְּמָה רַבָּנִים הַנּוֹז"ל שֶׁלְּפִי חֲשָׁבוֹן חֲצִי לֹגַ שְׁבַמְנוֹרָה שִׁיעוֹר הַשְּׁמֶן לְגַר חֲנוּכָּה הוּא שְׁתֵּי דְרָה"ם וְרַבִּיעַ וְמֵה שֶׁפֶתַב בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"א בְּמַעֲרָכָה זֶה בְּשֵׁם רִיא"ז בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים שֶׁהִבִּיא דְּבָרָיו הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בְּסִי' תַרע"ב דְּשִׁיעוֹרוֹ שְׁמִינִית הַבֵּיצָה (וְסִיּוֹת) דֵּה־יָנוּ שְׁנֵי דְרָה"ם וְטִינ"ק אֶחָד טִינ"ק הוּא רַבִּיעַ הַדְּרָה"ם כִּיּוֹדַע לָנוּ הַסְּפָרָדִים (פֶּרַעֲנָקִין) וְצִיּוֹן בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים לְעִיּוֹן בְּס' בֵּית דָּוִד דָּף קכ"ג וְלְפִי הַנִּרְאֶה כְּוֹנְתוֹ לְמָה שֶׁפֶתַב בְּשִׁמּוֹ הָרַב שֶׁלְחַן גְּבוּהָ שֶׁהִבִּיא דְּבָרָיו לְמַעֲלָה שׁוֹב נִדְפַס זָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"ב וְרִאֲיִתִי שֶׁפֶתַב בְּאוֹת ב' (אַחַר שֶׁצִּיּוֹן לְמָה שֶׁפֶתַב בְּח"א שֶׁהוּא שְׁנֵי דְרָה"ם וְרַבִּיעַ) וְמֵה שֶׁצִּיּוֹנִתִי שֶׁם לְס' בֵּית דָּוִד שֶׁלְּשָׁה וְטִינָק אֶחָד (לִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִקְלֵי בְּזָכְרָנוּ לְחַיִּים ח"א) טְעוֹת סוּפֵר וְצָרִיף לְהִיּוֹת שְׁנֵי

דרה"ם וְטִינָק אַחַד וְלֹא הָיָה אֲצִלוֹ בּוֹ בְּפֶרֶק ס' שֶׁלֹּחַן גְּבוּהַ לְכֵן לֹא רָאָה שְׁפָכֵר הַגִּיטָה כֵּן שֵׁם וְעוֹד הִבִּיא (בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים) שֶׁהָרֵב שֶׁעֲפֹטֵל בְּסִפֵּר דְרָף חַיִּים לְמַר בְּרִיָּה דְרֵב שְׁנֵי לַוּחֹת הַבְּרִית כְּתֹב שֶׁהוּא דְרָאמ"ה אַחַת וְעוֹד מְצֵא שֶׁהָרֵב שְׁנֵי הָאֲרָץ בְּחֶלֶק שְׁלִישֵׁי דָף כ"ב סוּף ע"א פְּתַב בְּשֵׁם הָרֵב חֲסֵד לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא שְׁבַעָה דְרַה"ם וְסִיָּים וְאִין עֲמָדֵי הַסִּפֵּר הַזֶּה לְרֵאוֹת מֵהֵיכָן בָּא לוֹ שְׁיַעוֹר זֶה וְאִין סִפֵּק שֶׁלֹּא רָאוּ הַפּוֹסְקִים הַנּוֹ"ל דְּבָרֵי רִיא"ז שְׁבַשְׁלֵטֵי הַגְּבוּרִים וְאִילוּ רָאוּ דְבָרֵי לֹא הָיוּ פּוֹתְבִין הַשְׁיַעוֹרִין הַנּוֹ"ל וְלִדְיֹן דְּבָרֵי רִיא"ז עֵינָר עכ"ל וְכָבֵר פְּתַבְתִּי לְמַעְלָה שְׁיַשׁ עוֹד רַבָּנִים דְּסָבְרֵי הֵכִי הַפֶּל בּוֹ וְכַפְתּוֹר וְפָרַח וְחֲסֵד לְאַבְרָהָם וּמְכַל מְקוֹם יֵשׁ לְהַעִיר עֲלָיו דְּנִקְיֵט עֵינָר לְדִינָא כְּשִׁיעוֹר הַנּוֹ"ל וְזֶה תְּמַה אַחְרֵי שֶׁרָאָה דְּבָרֵי הָרֵב בֵּית דּוֹד וְהָרֵי מְסִיק דְּאִי אֲפֹשֶׁר לִיתֵן שְׁיַעוֹר קָצוּב וְהַפֶּל לְפִי הַפְּתִילָה וְכֵן פְּתַב הָרֵב שֶׁלֹּחַן גְּבוּהַ כְּנֹז"ל: גַּם הָרֵב מְגֹן אַבְרָהָם אַחַר שֶׁהִבִּיא מֵהַ שְׁפָכֵב בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים דְּהוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה סִיָּים וְאָמַר וּבְאַמַּת הַפֶּל לְפִי עוֹבֵי הַפְּתִילָה וְהַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אוֹר סִי' מ' פְּתַב שֶׁהָאֲחֵרוֹנִים תְּפָסוּ עַל הַמְּגֹן אַבְרָהָם דְּכִינּוֹן דְּאָמְרוּ חֲזו"ל חֲצִי לֹג שְׁמֹן לְכָל גֵּר שְׁפִיר יֵשׁ לָנוּ לְשֹׂאֵר לְפִי עֲרָף זֶה לְחֲצִי שְׁעָה וְכַעֲרָף זֶה תִּהְיֶה הַפְּתִילָה וְכַתֵּב שְׁמֵ דְבָרֵי הַמְּגֹן אַבְרָהָם נְכוּנִים עַל פִּי מֵהַ שְׁמֵתְבָאָר מְדָבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחֹת דָף פ"ט ד"ה וְשִׁיעוֹרוֹ שְׁפָתָבוּ דְּבִימוֹת הַקִּיץ עָשׂוּ פְּתִילָה גְּסָה וּבַחֲנוּרָף פְּתִילָה דְּקָה וּמִתְחַלָּה שְׁיַעוֹרוֹ בְּפְתִילָה בִּינּוּנִית) דְּעַל פְּרָחִין מֵהַ שְׁיַעוֹרוֹ בְּבִינּוּנִית אִינוּ מִן הַתּוֹרָה שְׁאֵם כֵּן הָיָה לָהֶם לְעֲשׂוֹתָהּ כֵּן גַּם בַּחֲנוּרָף וְלַהוֹסִיף שְׁמֹן דְּהָא מִדַּת הַשְּׁמֹן לֹא נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה וְעַל פְּרָחִין דְּמֵן הַתּוֹרָה אִין שְׁיַעוֹר לֹא לְשְׁמֹן וְלֹא לְפְתִילָה שְׁכַל שֶׁהוּא דוֹלֵק אֲפִילוּ דְּקָה מִן הַדְּקָה קִיָּים מְצוֹת הַדְּלִקַת הַגְּרוֹת וְאֵם כֵּן יָפָה פְּתַב הַמְּגֹן אַבְרָהָם דְּלִגְרַת חֲנוּכָּה אִין לְדַקְדַּק בְּשִׁיעוֹר הַשְּׁמֹן בְּעוֹבֵי הַפְּתִילָה כִּינּוֹן שְׁגַם בְּמִנּוּרָה אִין הַשְׁיַעוֹרִין מִן הַתּוֹרָה עכ"ל וְעוֹד פְּתַב בְּבִיאָרוֹ הַדְּבָרִים בְּזֶה וּבְסִפְרֵים הַנְּמַצָּאִים אֲצִלִּי (מְפָרְשֵׁי הַשְּׁלֶחַן עָרוּף) לֹא רָאִיתִי כְּעַתְּ מִי שֶׁעָרַעַר עַל דְּבָרֵי הָרֵב מְגֹן אַבְרָהָם וְעַל כָּל פְּנִים עֵינֵינוּ רֹאוֹת שֶׁהָרֵב עֲמוּדֵי אוֹר פְּתַב הַנֶּפֶק עַל דְּבָרֵי הָרֵב מְגֹן אַבְרָהָם דְּהַפֶּל לְפִי הַפְּתִילָה וְכֵן מִתְבָּאָר מְדָבְרֵי הַרֵא"ם שֶׁהִבִּיא הָרֵב עָרוּף הַשְּׁלֶחַן בְּרִישׁ סִי' תַרע"ב וְז"ל (אַחַר שֶׁפְּתַב בְּשֵׁם הַשְּׁלֵטֵי גְבוּרִים וְכָל בּוֹ שְׁיַעוֹר הַשְּׁמֹן הוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה) וְהַרֵא"ם כְּתֹב דְּלֹא נִתְּנוּ שְׁיַעוֹר לְשְׁמֹן דְּבְפְתִילָה גְּסָה צָרִיף יוֹתֵר מִבְּדְקָה אֲבָל בְּמִנּוּרָה נִקְטַ שְׁיַעוֹר מְשׁוּם דְּפְתִילוֹת הַמְּנוּרָה לֹא הָיוּ יְכוּלוֹת לְהִיּוֹת רַק כְּשִׁיעוֹר פִּיּוֹת הַמְּנוּרָה עכ"ל מִתְבָּאָר דְּבָנֵר שֶׁל חֲנוּכָּה הַפֶּל תְּלוּי כְּפִי הַפְּתִילָה וְהַפְּתִילָה תִּהְיֶה מֵהַ שֶׁתִּהְיֶה רַק שְׁיַדְלִיק חֲצִי שְׁעָה וּלְפִי הַנְּרָאָה נְעַלְמוּ דְּבָרֵי הַרֵא"ם הִלְלוּ מְעִינֵי הַרַבָּנִים כְּנֹסֶת הַגְּדוּלָה וּבְתִי כְּנֹסֶת שְׁפָכֵב בְּשֵׁם כְּנֹסֶת הַגְּדוּלָה דְּשִׁיעוֹר הַשְּׁמֹן הוּא שְׁמִינִית בֵּיצָה וְכו' וּבְמִגֹּן אַבְרָהָם כְּתֹב דְּהַפֶּל לְפִי עוֹבֵי הַפְּתִילָה עכ"ל וְק"ל וְעֵינֵנִתִּי בְּשִׁדֵּי הָאֲרָץ ח"ג דָף כ"ב סוּף ע"א שְׁצִיָּין בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים וְרָאִיתִי שְׁפָכֵב שֵׁם וְז"ל וְהִכָּא בְּנֵר חֲנוּכָּה בְּעֵינֵינוּ פְּלִי כָל דְּהוּא שְׁיַחְזִיק שְׁיַעוֹר הַשְּׁמֹן שֶׁהוּא שְׁבַעָה דְרַה"ם חֲסֵר רְבִיעֵי כְּמוֹ שְׁפָכֵב הָרֵב חֲסֵד לְאַבְרָהָם וְכִינּוֹן שְׁאִינָה עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ אִין לְהַדְלִיק בְּקִלְפֵת בְּצִיָּים וְאַגְזִיזִים וְכו' ע"כ לְעֵנֵינוּ (מֵהַ שְׁפָכֵב בְּזַכְרָנוּ לְחַיִּים בְּשֵׁמוֹ שְׁבַעָה דְרַה"ם לְחוּמְרָא לֹא דִק) אֲמַנְם נִרְאָה וְדֹאֵי שֶׁהָרֵב שְׁנֵי הָאֲרָץ בְּמַחְלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ לֹא דִק בְּזֶה (מְשׁוּם דְּלֹא לְהֵאִי דִינָא נְחִית) וְהָרֵי עֵינֵינוּ הָרֹאוֹת בְּדָבְרֵי הָרֵב בְּגוּפֵן שְׁלֵהֵן שֶׁלֹּא כְּתֹב שְׁיַעוֹר דְּשְׁבַעָה דְרַה"ם חֲסֵר רְבִיעֵי אֲלֵא לְגִרוֹת הַמְּנוּרָה בְּזִמְן הַנֶּס שְׁמֵתְחַלָּה חִילְקוֹ הַשְּׁמֹן לְשִׁמְנָה לִילוֹת בְּכָל לַיְלָה ד"ן דְרַה"ם וּבְכָל גֵּר שְׁבַעָה דְרַה"ם פְּחוֹת רְבִיעֵ שְׁיַעוֹר שְׁיַדְלִיק שְׁמִינִית הַלִּילָה

אָבֵל לְגַר חֲנוּכָה פֶתֶב מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא שְׁמִינִית בִּיצָה לַחֲצֵי שְׁעָה כְּמוֹ שֶׁהֶעֱתִיקָתִי לְמַעַלָּה אֶת דַּב"ק וְס' דָּרָךְ חַיִּים לְמַר בְּרִיָּה דְרַב שְׁל"ה אֵין אֲצֵלֵי וְאִם מַה שֶּׁפֶתֶב דְּרַאמ"ה אַחַת.

הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִים דְּרַה"ם הָא וְדַאי דְבָרֵי תִימָה הֵם מֵאַחַר שֶׁבְּדַבְרֵי הַקְּדָמוֹנִים שֶׁלְטִי הַגְּבוּרִים וְכָל בּוֹ וְכַפְתּוֹר וְפָרַח מְפֹרָשׁ שֶׁהוּא שְׁמִינִית בִּיצָה וּבִיצָה הִיא ח"י דְּרַה"ם לְכֹן אֲנִי אוֹמֵר שְׁדֻרָה"ם לְחֹד וְדְרַאמ"ה לְחֹד מִי שֶׁנִּמְצָא אֲצֵלוֹ סֶפֶר הַתּוֹרָה הִנֵּה יִשְׁפִּיל בְּכּוֹנְתּוֹ: וְמַה שֶּׁפֶתֶב הִרְא"ם דְּפִתִּילוֹת הַמְּנוּרָה הִיוּ רַק כְּשִׁיעוֹר פִּיּוֹת הַמְּנוּרָה וּמִתְבָּאָר שֶׁסּוֹבֵר שֶׁהִפְתִּילוֹת הִיוּ שְׁוֹת בְּכָל זְמַן הִנֵּה אֵין מְצוּי אֲצֵלֵי סֶפֶר הִרְא"ם עַל הַסֵּמ"ג (שֶׁלְפִי הַנְּרָאָה בְּבִיאוּרוֹ לְסֵמ"ג הוּא שֶׁפֶתֶב כּוֹן) לְרֵאוֹת אִם הַזְכִּיר דְבָרֵי הַתּוֹסֵפוֹת בְּמִנְחוֹת דָּף פ"ט ד"ה וְשִׁיעוֹר עַל פִּי דְבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם שֶׁאֲמָרוּ דְבִקְוִיָּה הִיוּ עוֹשִׂים פִּתִּילָה גֹסָה וּבַחֲנוּךְ פִּתִּילָה דְקָה וּמִיָּהוּ כְּשִׁיעוֹרוֹ בְּתַחֲלָה שִׁיעוֹרוֹ בְּפִתִּילָה בִּינוּנִית עֵינֵן לְהִרְבּ תּוֹסֵפֶת יוֹם טוֹב בְּפָרֶק ט' דְּמִנְחוֹת מִשְׁנֵה ג' (בַּד"ה מְחֲצֵי לוֹג) וְשֶׁכֵּן פֶתֶב הַרְמַב"ם דֶּהֲשִׁיעוֹר בְּפִתִּילָה בִּינוּנִית עִ"ש וְלְהִרְבּ מְחֲצִית הַשְּׁקָל עַל דְבָרֵי הַרְבּ מִגֵּן אַבְרָהָם הַנֶּ"ל וּבְשׁו"ת עֲמוּדֵי אוֹר הַנֶּ"ל: ג') אִם מוֹתֵר לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָה בְּשֶׁמֶן שְׁרִיפָה (שֶׁמֶן תְּרוּמָה וְשֶׁמֶן טָמֵא) הִנֵּה בְּהִגָּהוֹת הַרְבּ מוֹהֵר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת לְשַׁבֵּת עַל דָּף כ"א ע"א (בְּהִגָּהוֹת הַנֶּ"ל נִסְמַן בְּטַעֲוֹת דָּף כ"ו וְגַם הוֹבָאוּ דְבָרִים אֵלוֹ אַחַר הַחִידוּשִׁים לְדָף כ"ה) עַל מַה שֶּׁאֲמַר רַב הוּנָא פִּתִּילוֹת וְשֶׁמֶן שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים אֵין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבֵּת אֵין מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּכָה פֶתֶב וְז"ל עֵינֵן פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהִקְשָׁה בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר וְהִנֵּה בְּש"ס דָּף כ"ג אֲמָרוּ הַטַּעַם שֶׁאֵין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁמֶן שְׁרִיפָה מִשּׁוּם שֶׁמְצָוָה עָלָיו לְבַעֲרוֹ גְזֵרָה שְׁמָא יִטָּה וּפְיִרְשׁ רַש"י פִּיּוֹן דְשֶׁמֶן שְׁרִפָה הוּא וְחוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יָבֵא לְאַכְלָה מִשּׁוּם הֵכִי יִטָּה כְּדֵי שִׁיתְבַּעַר מֵהַר וּלְכַאוּרָה קֹשָׁה אִם כֵּן אֵיךְ שָׂרִי לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָה בְּשַׁבֵּת אִף בְּשֶׁמֶן טוֹב וְהִרֵי שֶׁמֶן שֶׁבְּנֵר אֲסוּר בְּהִנְאָה דֶּהֱוֹקְצָה לְמַצּוֹתוֹ וְאִם כֵּן נִיחּוּשׁ שִׁיטָּה כְּדֵי שִׁיתְבַּעַר מֵהַר וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּבָכֵל הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָה לֹא גְזֵרוּ כְּדִאֲמַרְיֵנּוּ בְּפִסְחִים דָּף יו"ד ע"ב הוּא עֲצָמוֹ מְחֻזָּר עָלָיו לְשׁוֹרְפוֹ לֹא גְזֵרֵנּוּ שְׁמָא יֵאכֵל הֵכִי נָמִי לֹא שִׁינֵיךְ כָּאֵן שְׁמָא יִטָּה דְכָל עֵינֵקֵר מְחֻזָּר לְקִנְיִים מְצוֹת גַּר חֲנוּכָה וְכִיּוֹן דְּקִינֵמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ (לֹא דוֹקָא אֵלָא כְּלוּמַר פִּיּוֹן דְּסִבִּירָא לִיָּה לְרַב הוּנָא כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וְכֵן הִיא פּוֹנְתָה בְּמָה שֶׁפֶתֶב לְהֵלֹן וְאֲנִי קִינֵמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ) וְצָרִיךְ שִׁידְלִיק כְּשִׁיעוֹר וְאִם יִתְבַּעַר מֵהַר לֹא יְדַלִּיק כְּשִׁיעוֹר וְזֶה דוֹקָא בְּסִתְּמֵ שֶׁמֶן אֲבָל בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה פִּיּוֹן דִּישׁ עוֹד אֵיִסוּר אֲכִילָה דְשֶׁמֶן שְׁרִפָה וְהוּא אֵיִסוּר אַחַר שִׁינֵיךְ שְׁמָא יִשְׁפַח פִּיּוֹן דְּאֵיכָא עוֹד אֵיִסוּר בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה וְיָבֵא לְשַׁכּוֹחַ אֶת הָאֵיִסוּר עַל יְדֵי מְצוֹת הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָה וְאִם כֵּן שׁוֹב בְּחוּל אֲסוּר לְהַדְלִיק בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה מִשּׁוּם דְּמְחֻזָּר עָלָיו לְשַׁרְפוֹ וְיָבֵא לְהַטּוֹת וְלֹא יְדַלִּיק כְּשִׁיעוֹר וְאֲנִי קִינֵמָא לֹן כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב קוֹשִׁית הַתּוֹסֵפוֹת דְלָמָּה לִיָּה טַעֲמָא דְמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה דִּילְמָא אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה וְרַק דְּסִבִּירָא לִיָּה כְּבִתָּה זְקוּק לָהּ וְשֶׁמֶן אֵלוֹ לֹא יְדַלִּיקוּ כְּשִׁיעוֹר מִשּׁוּם דְשֶׁמֶן גְּרוּעִין הֵם אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁפֶתֶבְתִּי נִיחָא דְצָרִיךְ לְהַדְלִיק דְמוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה מִשּׁוּם שֶׁמֶן שְׁרִפָה שֶׁהוּא שְׁמֵן טוֹב וְלֹא יְכַבֵּה מֵאֵלָיו וְאִם אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה לָמָּה אֲסוּר בְּשֶׁמֶן שְׁרִפָה כְּקוֹשִׁית הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ אֲבָל אֵי אֲמַרְיֵנּוּ מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה שׁוֹב שִׁינֵיךְ בְּחוּל גַּם כֵּן שִׁיטָּה כְּדֵי שִׁיתְבַּעַר מֵהַר וְלֹא יְדַלִּיק כְּשִׁיעוֹר עַכ"ל: וּבְחִידוּשֵׁי לְשַׁבֵּת פֶתֶבְתִּי לִיּוֹשֵׁב קוֹשִׁית הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנֶּ"ל וְגַם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַגָּאוֹן מֵהַר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת בְּהִגָּהוֹתָיו לְשַׁבֵּת דָּף כ"ה סוּף ע"ב (אֲמַאי דְתַנִּי ר' שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אֵין מְדַלִּיקִין בְּצָרִי וְאֲמַר.

רבה טעמא מתוך שריחו נודף גזרה שמה יסתפק ממנו) וז"ל ולפי מה דאמרין דכל השמנים שאסורים בשבת הוא הדין לתנופה הנה גם בצרי אף על גב דבחול ליכא חשש דמסתפק ממנו ויהיה חייב משום מכבה אכן קיימא לו דגר תנופה שהוקצה למצותו אסור בהנאה ושייך חשש שמה יסתפק ויהיה מהאסור אכן על מה שאמרו לעיל דאסור להדליק בעטרון מפני שריחו רע גזרה שמה יסתפק ויניחנה ויצא ובתנופה אשר היה מדליקין מבחוץ לא ידעתי מדוע יאסר להדליק בעטרון לגר תנופה וצ"ע עכ"ל והנה מאי דקשיא ליה בעטרון טפי מצרי אינו מוכן לכאורה דכיון דאסור ההדלקה בצרי בשבת הוא משום שריחו נודף והרי בתנופה שמדליק בחוץ ובעל הבית עומד בפנים לא יהא ריחו נודף ולא יבא להסתפק ממנו ולמה יאסר להדליק בצרי בתנופה וצריף לומר שסובר הרב שיש לחוש שמה יסתפק ממנו בשעת הדלקה (אף שנה דוחק פי הוא חששא רחוקה) ולעיקר קושיתו כתבתי שם דנראה דגם מאן דאמר דשמנים שאסור להדליק בשבת אסור להדליק בתנופה מודה בשמן צרי דאף דאסור להדליק בשבת משום שמה יסתפק ממנו לא אסרו אלא בדבר שיש לחוש שיבא לידי חיוב חטאת דהוי מכבה כדתניא המסתפק משמן שבו חייב משום מכבה אבל בגר תנופה דאף אי נימא דאיכא למיחש שמה יסתפק כיון דאף אם יסתפק ליכא אלא אסור דרבנן לא אסרו ומה שאמרו דשמנים שאסור בשבת אסור בתנופה היינו בשמנים שפסולם משום שאין נמשכין אחר הפתילה וסובר דכבתה זקוק לה לא כן היכא דפסוליהו משום איזה גזרה דבכי הא אי לא שייכא הדין גזרה בגר תנופה לא אסרו להדליק בהם ועוד נראה דכשאמר רב הונא שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בהם בתנופה האי פללא ליתיה אלא בהנהו שמנים השנויים במשנתנו אבל הא דצרי דברייטא היא ור' שמעון בן אלעזר תני לה אוילי לא שמיע ליה לרב הונא כלל ולא מצי יהיב פללא אלא במידי דשנוי במשנה וידוע לכל אבל בפרייתות אפשר שסובר שיש שמנים שנויים באיזו ברייתא דאסורים בשבת ומותרים בתנופה וכעין זה כתבו הראשונים במאי דכיל שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור דאינו אלא לפטורים השנויים במשנה כמו שכתבתי במכתב לחזקיא בכתבה מקומות (פרשום במפתחות הספר) וגם בעניינים אחרים משתמשים הראשונים בסברא זו ואי הכי לא נפלאת היא לומר כן גם על דברי רב הונא ותירוץ זה לא יגהה מזור לקושית הגאון פני יהושע וכתבתי ליישב שתייהן בהדא מחתא על פי מה שכתבתי דלא אמר רב הונא דשמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת אין מדליקין בתנופה אלא בשמנים שפסולם משום שאין נמשכין אחר הפתילה ומשום דסבר כבתה זקוק לה אבל בשמן שריפה דטעמי דפסול דידיה בשבת הוא מטעמים אחרים שנאמרו בש"ס דף כ"ג ע"ב ואין טעם הפסול משום שאין נמשכין אחר הפתילה על זה לא אמר רב הונא ומודה רב הונא שפיון שאין הטעמים שייכים בתנופה מותר להדליק בשמן שריפה בתנופה וחילוק זה מדברי רבותינו האחרונים הוא נלמד שכתבו כן מפני דין הדלקה בדבר שאינו ראוי למלאכת שמים עיין בשו"ת בית שלמה א"ח סי' ח"ק ובתורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו בסי' ס' והבאתי תנור דב"ק בקונטרס הפללים במערכת הלמד אות פ"א (עיין לקמן אות י"ד שהבאתי שם מה שכתוב במערכה הנ"ל): והנה מדברי הרב מוהר"ץ הנ"ל מתבאר שסובר שאסור להדליק בשמן שריפה בתנופה ויש לתמוה עליו שלא זכר שהרמב"ם בפרק אחד עשר מהלכות תרומות דין י"א פתב מפני דמי שאין

לו שָׁמַן חֲוָלִין לַהַדְלִיק גַּר חַגְנוּפָה מִן־תֵּר לַהַדְלִיק בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה וְהוּא מִהִירוּשְׁלָמִי דִתְרוּמוֹת
כִּי־עֹנֵינָן שֵׁם וְדוֹחֵק לֹמֵר דָּאִין לֹא שְׂאֵנִי וְצָרִיף לֹמֵר שְׂסוּבֵר הֵרֵב דְדוֹקָא לְרַב הַוּנָא הוּא
דָּאִין מְדַלִּיקִין בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה כְּשֵׁם שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בְּשֹׁאֵר שְׂמָנִים שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת
וְהַרְמַב"ם פֶּסֶק דְּמְדַלִּיקִין בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה לְפִי מַאי דְקִיָּמָא לָן דְּפִתִּילוֹת וְשְׂמָנִים שְׂאֵין
מְדַלִּיקִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת מִן־תֵּר לַהַדְלִיק בְּהֵם בְּחַגְנוּפָה דְכָמוּ כּוּן נָמִי מִן־תֵּר לַהַדְלִיק בְּשֹׁמֵן
שְׂרָפָה בְּחַגְנוּפָה אַף מִדְּבַרֵי הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְשֶׁבֶת עַל דָּף כ"ג ע"ב הֵבִיא דְבַרְיוֹ הֵרֵב
מִטָּה אֶהְרֹן בְּמַעֲרַכַת הַי"ו דָּף ד"ש (ד"ה וְכוּן) גַּבִּי מַאי דְפְּלִיגִי בְּטַעָמָא דְתַנְנָן וְלֹא בְּשֹׁמֵן
שְׂרָפָה דְרַבָּה אָמַר גְּזֵרָה שְׂמָא יְטָה וּבְיוֹם טוֹב נָמִי אָסוּר אֵטוּ שְׁבֵת וְרַב חִסְדָּא אָמַר לְשְׂמָא
יְטָה לֹא חִיָּשְׁיָנָן אֲלֵא מוֹקִי מִתְּנִיתִין בְּיוֹם טוֹב שְׁחַל לְהָיִיתָ בְּעָרַב שְׁבֵת וּמִשּׁוּם שְׂאֵין
שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים בְּיוֹם טוֹב עַל זֶה כְּתוּב בְּשֵׁם הֵרֵב דְּמָה שְׂהַכְּנִים הַש"ס הָךְ פִּיְסֵקָא דְוָלֵא
בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה בְּאַמְצַע דִּינֵי חַגְנוּפָה מִשּׁוּם דְּשִׁינֵף לְחַגְנוּפָה בְּשֶׁבֶת חַגְנוּפָה אֲלֵיבָא דְרַבָּה עִי"ש
מִשְׁמַע דְּגַם לְרַבָּה אֵינוּ אָסוּר בְּחַגְנוּפָה אֲלֵא בְּשֶׁבֶת דְּחַגְנוּפָה אֲבָל לֹא בְּחוּל דְלֹא כָּמוּ
שְׂהַמְצִיא הֵרֵב מוֹהֲרָצָה"ח דִּלְטַעָמָא דְשְׂמָא יְטָה גַּם בְּחוּל דְּחַגְנוּפָה אָסוּר וּמָה שְׂפִתְבְּתִי
לְמַעְלָה דְמָה שְׂאָמַר רַב הוּנָא פִּתִּילוֹת וְשְׂמָנִים שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בְּהֵם בְּשֶׁבֶת וְכוּ' אֵינוּ אֲלֵא
לְשְׂמָנִים שְׂפִיְסוּלָם מִשּׁוּם שְׂאֵין נִמְשְׁכִין אַחַר הַפְּתִילָה הֵנָּה עַתָּה רְאִיתִי לְרַבֵּינוּ מוֹהֲרִימ"ט
בְּחִידוּשָׁיו לְשֶׁבֶת שְׂפִתְב"ו ז"ל וְאֵם תֹּאמַר וְהָאִי שְׁמֹן שְׂרָפָה בְּכֻלָּל שְׂמָנִים הָאָסוּרִים מִן־חֲשִׁיב
וְטַעָמָא מְפָרֵשׁ בְּגַמְרָא מִתּוֹף שְׂמִצָּנָה עָלָיו לְבַעֲרוּ גְזֵרָה שְׂמָא יְטָה וּבְחַגְנוּפָה בְּחוּל לֹא שְׂיָיִף
הָאִי טַעָמָא וְיֵישׁ לֹמֵר דְּאֶפְתִּילוֹת וְשְׂמָנִים שְׂאֵין אָסוּרִים בְּשֶׁבֶת דְּוָקָא קְאָמַר דְּטַעָמָא לְפִי שְׂאֵין
מְדַלִּיקִין יָפָה אֲבָל שְׁמֹן שְׂרָפָה אֶפְּלוּ בְּיוֹם טוֹב נֶאֱסָר כְּדִקְתַּנִּי סִיפָא שְׂאֵין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים
בְּיוֹם טוֹב וּמְצָאֵתִי בִירוּשְׁלָמִי סוֹף תְּרוּמוֹת מִי שְׂאֵין לוֹ שְׁמֹן חֲוָלִין מְדַלִּיק בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה
בְּחַגְנוּפָה וְכוּ' וּבִישְׂרָאֵל מִיָּיִרִי דְמִיָּתִי לָהּ אִמְתְּנִיתִין דְּמְדַלִּיקִין בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה
עכ"ל הָרִי דְפִשְׂטָא לִיהָ דְמִן־תֵּר לַהַדְלִיק גַּר חַגְנוּפָה בְּחוּל בְּשֹׁמֵן שְׂרָפָה וּמָה שְׂאָמְרוּ
פִּתִּילוֹת וְשְׂמָנִים וְכוּ' קָאִי אֶפְּסוּלִים דְּמִשּׁוּם שְׂאֵין מְדַלִּיקִין יָפָה דְּוָקָא וְחִידוּשׁ הוּא שְׂלֵא
הַזְּכִיר דְבַרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת הַנ"ל וְעַל פִּי דְבַרֵי מֶרֶן מוֹהֲרִימ"ט הַנ"ל יֵישׁ
לְהַכְרִיחַ לְדַעַת הַרְשָׁב"א דְשֹׁמֵן צְוָרִי מִן־תֵּר לַהַדְלִיק בְּחַגְנוּפָה וְכִי קְאָמַר רַב הוּנָא שְׂמָנִים
שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בְּשֶׁבֶת אֵין מְדַלִּיקִין בְּחַגְנוּפָה אֵין צְוָרִי בְּכֻלָּל וְהוּא שְׂרָאִיתִי לְהֵרֵב שְׂדָה
אֲצַחֵק בְּחִידוּשָׁיו לְשֶׁבֶת עַל דְּבַרֵי הַתּוֹס' בַּד' כ"ו ד"ה וְלִימָא שְׂפִתְב"ו ז"ל תּוֹסְפוֹת בַּד"ה
וְלִימָא מֶר מְפַנֵּי שְׂהוּא עָף וִיֵּהָא בְּהוּל עַל מְמוֹנֵו וְיָבֵא לְכַבוֹת וְתִימָא דְהֵנָּה לִיהָ לְמִימַר
אֶפְּלוּ בְּחוּל נָמִי לִיתְסַר עכ"ל קוֹשְׁיָתֵן הִיא לְפִי פִירוּשָׁם דְּכּוֹנְנַת אַבְיִי בְּאוֹמְרוּ מְפַנֵּי
שְׂהוּא עָף רְצָה לֹמֵר וִיֵּהָא בְּהוּל עַל מְמוֹנֵו וְיָבֵא לְכַבוֹת דְּהָכִי מִשְׁמַע דְּאֵיִרִי דְּוָקָא בְּשֶׁבֶת
אֲבָל מְפִירוּשׁ רַש"י מִשְׁמַע דְּפִרְיָ סְתָמָא בֵּין בְּחוּל בֵּין בְּשֶׁבֶת שְׂפִתְב"ו שְׂהוּא עָף וְנִדְבַק
בְּכּוֹתֵלֵי הַבַּיִת וּמְדַלִּיק אֶת הַבַּיִת וְהַרְשָׁב"א תִּירַץ דְּהָכִי קְאָמַר לִיהָ וְלִימָא מֶר מְפַנֵּי שְׂהוּא
עָף וְאֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ כְּלָל קְאָמַר דְּהָא לֹא קְתַנִּי אֵין מְדַלִּיקִין בְּצָרִי בְּשֶׁבֶת אֲלֵא סְתָמָא וְיֵישׁ
בְּמִשְׁמַע שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ כְּלָל אָמַר לִיהָ חֲדָא וְעוּד קְאָמֵינָא חֲדָא מְפַנֵּי שְׂהוּא עָף וְאֶפְּלוּ
בְּחוּל אָסוּר וְעוּד יֵישׁ אִיסוּר נוֹסֵף בְּשֶׁבֶת מְפַנֵּי שְׂמִסְתַּפֵּק מְמוֹנֵו עכ"ל הָרִי דְלַהֲרַשְׁב"א אֵין
מְדַלִּיקִין בְּצָרִי אַף רַב הוּנָא אֲלֵא לְשְׂמָנִים שְׂאֵין אָסוּר לַהַדְלִיק בְּהוּל אֲלֵא בְּשֶׁבֶת אֵם כּוּן
צָרִי לֹא נֶאֱסָר לְגַר חַגְנוּפָה מִשּׁוּם מְצָנַת הַדְּלָקַת גַּר חַגְנוּפָה וְלֹא נְכַלְלָהּ זֶה בְּכֻלָּל מָה שְׂאָמַר
שְׂמָנִים שְׂאָסוּרוּ חֲקָמִים בְּשֶׁבֶת אֵין מְדַלִּיקִין בְּחַגְנוּפָה אֲלֵא שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בְּצָרִי בְּחוּל מְפַנֵּי

שהוא עף ובשבת מתוך שריחו נודף: ודרך אגב אודיע צערי על מה שראיתי למרן הבית יוסף בא"ח סי' סד"ר (על מה שכתב רבינו הטור דאין מדליקין בצרי מפני שריחו נודף ושמה יסתפק ממנו) וזה לשונו ורבינו לא כתב טעם דמפני שהוא עף לפי שאינו ענין לשבת דמשום הכי לא הזכירו רבא גם כן ומפני כך לא כתב גם כן הא דתניא אין מדליקין בגפוט לבן בחול ואין צריף לומר בשבת מפני שהוא עף אף על פי שכתבוהו בצרי אף בחול ואם כן לפי מה שכתב מרן מוהרימ"ט דלא אמר הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק חמישי עכ"ל ותמיה לי היכי פשיטא ליה דאינו ענין לשבת והלא מפני שכתב בתוספות שהוא ענין לשבת שהרי כתבו שיהא בהול על ממונו ויבא לכבות ועמד להם בתמיה למה לא אמרו שאסור אף בחול ואף שלפי מה שפירש הרשב"א אין זה ענין לשבת לחוד אלא גם בחול אסור ויתכן שכן סובר רבינו הטור וכן פירש הרב בית חדש דברי הגמרא (לדעת רבינו הטור וכינוהו דעתו לדברי הרשב"א הנ"ל) ונ"ל ורבינו לא כתב לטעם מפני שהוא עף לפי שהוא מפרש חדא ועוד קאמר דהכי פירושו ודאי איפא חדא טעמא מפני שהוא עף שאין להדליק בו אפילו בחול אלא דבשבת איפא עוד טעמא דאסור משום שמה יסתפק דמשום הכי לא הזכיר רבא אלא הך טעמא דאית ביה איסור שבת עכ"ל מכל מקום לא היה למרן הבית יוסף לכתוב כמדבר על הידוע שאינו ענין לשבת מאחר שהתוספות לא פירשו כן והיה לו לכתוב בסיגנון לשון הרב בית חדש אלא שגם זה דוחק לדעתי הקצרה דמסתמא דרכו של רבינו הטור להיות נמשך אחר פירוש רש"י ותוספות ובפירוש רש"י לא הזכיר חול והתוספות כתבו בפירוש שהוא טעם לשבת ומסתמא הבינו כן גם בפירוש רש"י ואם אין דעתו לפרש כן היה לו לכתוב בפירוש: ודאמתא עלה אם מותר להדליק גר חנוכה בשמן שרפה הזה הרב מטה אהרן בחלק שני כלל קמ"ג דף ש"ג ע"ג (אחר שהביא סוגית הש"ס בטעמא דאין מדליקין בשמן שרפה דרבה אמר מתוך שמצוה לבערו גזרינן שמה יטה ורב חסדא מוקי מתניתין ביום טוב שחל בערב שבת) כתב דהרשב"א בחידושו פתב דקיימא לן פרב חסדא דמתניתין ביום טוב שחל בערב שבת עסיקין אבל בשבת דעלמא מותר דלשמה יטה לא חיישינן והיא גזרה חלושה והיינו משום דתנא מסייע לרב חסדא דבשבת מותר וברור שכן דעת כל הפוסקים שכתבו כל פיסולי שמנים דאין מדליקין בשבת והשמיטו שמן שרפה והיינו משום דסברי דהלכה פרב חסדא וכן הרמב"ם בפירוש המשנה מפרש לה למתניתין פרב חסדא וגם הר"ם פירש למתניתין פרב חסדא (נראה דתיבת ר"ם היא טעות סופר וצריף להיות לר"ע והוא ראשי תיבות רבינו עובדיה שכן פירש רבינו עובדיה דמתניתין ביום טוב שחל בערב שבת) והביא דבירושלמי איפא מימרא דאליבא דרב חסדא אסור להדליק בשמן שרפה גם בשבת דעלמא משום שרפת קדשים בשבת אף שנשרפת מאליה בשבת וכתב דלא קיימא לן הכי ושוב הביא שהרדב"ז בחידושו על הרמב"ם פרק י"א מהלכות תרומות הלכה י"ט (על מה שכתב הרמב"ם מי שאין לו שמן להדליק גר חנוכה מדליק שמן שרפה שלא ברשות פהו) כתב ונראה לי דבשבת של חנוכה אין מדליקין שמן שרפה דאין שורפין קדשים בשבת דלא צדיף מנר ביתו ותנו אין מדליקין בשמן שרפה ותמה עליו דהא לרב חסדא דקיימא לן כנותיה מותר להדליק בשבת דעלמא וכן בגר חנוכה מותר גם בשבת וסיים שדברי הרדב"ז נפלאו ממנו וכתב עוד דאף דלרבה דאמר גזרה שמה יטה אסור להדליק בשמן שרפה בשבת דחנוכה וכן שכתב מפני שכתב הרשב"א

בחינוכיו אליבא דרבה מכל מקום אנו לא קנינא לן אלא פרב חסדא ומותר בשבת
דחננפה ודברי הרשב"א לא זכיתי להבינם עכ"ל: והרב לשון לימודים בחלק יו"ד סי' ד'
דף ו' ע"ד בהדי דקעסיק בדין חמאה שנאסרה משום פשר בחלב וכתב להוכיח דאין
מדליקין בה גר חננפה משום דמיכתת שיעורה כתב ואין להקשות מדאמר רב בשבת דף
כ"א פתילות ושמינים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בחננפה בין בחול בין בשבת
והא שמן שרפה אחד מהשמינים שאין מדליקין בהם בשבת וקאמר דמדליקין בהם
בחננפה אף על גב דתרומה טמאה לשריפה קנינא ולא אמרינן דמכתת שיעורה (ושקיל
וטרי קצת בטעמים שנאמרו בדין שמן שרפה וסיים לנישב ונ"ל) דאפשר דמעולם לא
התיר רב להדליק בשמן שרפה והוא מוכרח בלא ימנע אי סבירא ליה לרב דטעמא דשמן
שרפה שמה יטה אם כן בשבת דחננפה נדאי אסור ואי סבירא ליה פרב חסדא דמתניתין
ביום טוב שחל בערב שבת אם כן בשבת דעלמא שרי ואינו בכלל שמינים שאסרו חכמים
להדליק בשבת אלא נדאי דאשאר שמינים קאי ואף שיש לדחות זה מכל מקום כיון דפשט
מילתיה דרב הוא דאיירי בשאר שמינים מי מכריחנינו לומר דאיירי נמי בשמן שרפה אלא
לעולם סבירא ליה דשמן שרפה אף על פי שמוותר להדליק בשבת אסור להדליק בחננפה
אף בחול משום דבעינו שיעורא שתדליק חצי שעה וכיון דאסור בהנאה מכתת שיעוריה
עכ"ל וכתב כן להכריח שלא פדעת הרב שער אפרים שכתב להתיר חמאה שנאסרה
משום פשר בחלב להדליק ממנה גר חננפה ואיהו סבר דאסורה משום דמיכתת שיעורא
עי"ש ותמיה לי שנראה שנעלמו מעיני קדשו מה שאמרו בירושלמי דתרומות ופסק כן
הרמב"ם דמוותר להדליק בחננפה בשמן שרפה ואף למה שהביא הרב מטה אהרן הג"ל
בשם הרשב"א דבשבת של חננפה אסור מכל מקום בחול מיהא מודה דשרי וליכא משום
מיכתת שיעורא ומה שהכריח שאין שמן שרפה בכלל דברי רב דאי סבירא ליה פרבה
הרי לרבה אסור בשבת של חננפה וכו' הנה אמת דלרבה אסור בשבת דחננפה וכדכתב
הרב מטה אהרן בשם הרשב"א והרב מכל מקום מדבריהם למדנו דלרבה נמי אינו אסור
אלא בשבת דחננפה אבל בחול מותר ולא אמרינן פתוטי מכתת שיעוריה וכבר הבאתי
דברי הרב מוהרי"ט דמתבאר שסובר דבחול דחננפה מותר להדליק בשמן שרפה
ילדין מותר להדליק בשמן שרפה גם לשבת דחננפה בערב שבת לפום מאי דקנינא לן
פאוקמתא דרב חסדא דמתניתין דלא בשמן שרפה ביום טוב שחל בערב שבת מיירי
וכדכתב הרב מטה אהרן וכן ראיתי בספר ראש יוסף למס' שבת להגאון פרי מגדים
שפסוגיא דדף כ"ד ע"א ובד"ה פתב) הביא דברי הרשב"א בשם רבו כמה שהכניס הש"ס
הך פיסקא באמצע הלכות חננפה כנו"ל וסיים וילדין מותר להדליק בגר חננפה שמן
שרפה דלא חיישינן שמה יטה ואפילו בערב שבת פדאמרן עכ"ל וכן דברי הרב לשון
לימודים בזה צריכים עיון לדעתי הקצרה: והנה מה שכתוב למעלה בענין זה הנה פתוב
אצלי מזמן רב (כמו שרמזתי לזה בחלק דברי חכמים בסי' מ"ו אות ד') ושוב השגתי
ספר ראש יוסף (להגאון פרי מגדים) על מסכת שבת וראיתי שפסוגיא דדף כ"ו ע"א
כתב (בד"ה ונהוי יודע) שמדברי הרמב"ם בפירק י"א מהלכות תרומות מוכח דדוקא
כשאין לו שמן אחר מותר להדליק שמן שרפה הא יש לו שמן אחר אסור והוא
מהירושלמי והקשה כמה ראיה מהירושלמי דסובר מותר להשתמש לאורה לכן ביש שמן
אחר אסור אבל להרמב"ם דפסק אסור להשתמש לאורה אם כן אף יש לו אחר לישתרי

דמצות לאו ליהנות ניתנו וכתב דמזה מוכח פשיטת הר"ן"ה דמצות דרבנן ליהנות ניתנו שוב ראה שהגאון פני יהושע פתב דתרומה טמאה אסור להפסידה ואם פן יש לומר דאסור זה הוא מדרבנן ואסור רק ביש לו שמן אבל באין לו אחר לא גזרו במקום מצוה ותורף דברי הגאון פני יהושע ראיתים בס' עץ הדעת טוב (שהשגתי מקרוב) בסוגיא דשבת ד' כ"א שהביא קושית המפרשים במאי דאמר רב הונא שמנים שאמרו אין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנוכה דהא איפא שמן שרפה וכו' ובמשנה למלה פרק ג' מהלכות תרומות פתב דאפשר דבחול תישינו פינו דמותר להשתמש לאורה דילמא אתי לאיסתפוקי מינה אף בפני יהושע פתב דלמאן דאמר אסור להשתמש לאורה אינו רשאי להדליק בשמן שרפה דמביאו לבית הפיסול שהרי מותר השמן עושה לו מדורה ושורפו ואסור להפסיד שמן תרומה והרב המחבר פתב דלכאורה אין זה מספיק שהרי יכול להדליק בשמן שרפה ולא תן בה אלא פשיעור הצריף ולכן פתב דלמאן דאמר אסור להשתמש לאורה גם בשעה שדולקות למצוה הני מפסיד להשמן שרפה דשלה יהא בעינו בתרומה ונהרי אסור ליהנות בה שום הנאה ונהנאה דקיום המצוה לא הני הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ובעינו הנאה דתשמיש ממש (ולא זכר שר שיטת הר"ן"ה דמצות דרבנן ליהנות ניתנו ולשיטתו נסתרה דרפ"ו) ועוד האריף שם בעניינים אלו וביאר יפה שאין שייך בשמן שרפה דין פתותי מכתת שיעוריה דלא אמרינו הכי אלא בדברים שיש להם שיעור לחשיבות פשיעורין לטומאה וכדומה אבל בחנוכה אין שיעור לשמן רק שתהא דולקת חצי שעה וכל שדולקת זמן זה לא שייך לומר פתותי מכתת ונהאריף שם בעניינים אלו ולא איסתיעא לי פעת להתיישב בדב"ק: אף את זה אגיד שראיתי בשו"ת הגאון רמ"ץ בסי' נ' שהביא מה שכתב הגאון שער אפרים לאסור משום פתותי מכתת שיעוריה וכתב שבתשובת שב יעקב סי' נ' תפס עליו דבגר חנוכה לא הקפידו כי אם שידליק חצי שעה לפרסם הגס ומה בכך דמכתת שיעוריה מכל מקום דלק חצי שעה ונתפרסם הגס ואין זה דומה לשופר ולולב שצריף שיעור מן התורה וכתב על דבריו דבמנורה הקפידה התורה על השיעור פדכתב הר"ן בריש פרק שני דשבת דגר חנוכה תקנו דומיא דמנורה ואם פן יש לומר דתקנו להצריף שיעור שמן חצי שעה וכיון דקפדו אשיעורא לא מהני ביה מידי דמכתת שיעוריה אלא דכל כי האי מילתא הנה ליה להרב שער אפרים לבאר ושוב פתב דאף שנאמר דבמנורה הקפידה התורה על השיעור מכל מקום לא מסתבר למימר דגם בגר חנוכה תקנו פן משום דומיא דמנורה (פדכתב הר"ן לענין דאסור להשתמש לאורה) דהא בכמה דברים לא תקנו דומיא דמנורה דבגר חנוכה פבתה אין זקוק לה ומדליקין בכל השמנים ולא דוקא בשמן זית ולא כל הלילה כבמנורה וגם בגוף האסור להשתמש לאורה נראה מדברי הש"ס בדר"ב כ"ב דהוא משום ביזוי מצוה גם הר"ן פתב שם טעם זה רק לענין לאסור גם תשמיש דמצוה דהנה מקום לומר דלא חשיב ביזוי מצוה צדד לומר פינו דתו"ל הוצרכו לתקן שלא להשתמש לאורה משום ביזוי מצוה שוב לא חלקו בין תשמיש דרשות לתשמיש דמצוה משום לא פלוג שיהנה דומיא דמנורה והמתיק עוד הדבר דדוקא במצוה אחת פגון להדליק מגר לגר לא הני ביזוי מצוה אבל במצוה אחרת הני ביזוי למצוה זו אבל אין סברא לומר דסברת הר"ן דגם למילי אחרני תקנו דומיא דמנורה וזה ברור ואם פן אין מקום לקושית בעל שער אפרים מהא דרב סבר דמדליקין בכל השמנים אלו בחנוכה וגם שמן שרפה בכלל דהא

פתותי מכתת שיעוריה כדכתב שב יעקב דבגר חנופה לא קפדינו בעצם על השיעור רק
שיהא דולק חצי שעה לפרסם הנס ועיין בתוספות עירובין דף פ' דלחי פשר אף בדבר
שעומד לשרפה (אמר המחבר עוד יש איזה הוכחות דלא תקנו דומיא דמנורה ממש עיין
בשו"ת בית יצחק שהבאתי לקמן אות טו"ב וצריך להתישב במה שכתב רבינו בעל
המאור בריש פרק שני דשבת [בד"ה למ"ד אסור וכו'] דלרב דאמר אסור להשתמש
לאורה הטעם משום דעשהם לגרות חנופה פגרות המנורה פיון שהן זכר למנורה והטילו
עליהן קדושה ואיסור הנאה כהשמן והפתילות של המנורה וכו' ובדברי הרמב"ן והר"ן
עי"ש) ואמנם בהא דאמר רב חסדא דאין מדליקין בשמנים אלו בשבת שהקשה הפני
הושע דבכללן הוא שמן שרפה ובשבת אין מדליקין מחשש שיטה פיון דמצוה עליו
לבערו אבל במקדש בחול למה אין מדליקין ובזה אתי שפיר דבמקדש יש לומר דיש
קפידא על השיעור ובשמן שרפה יש לומר מכתת שיעורא כבאתרוג של תרומה טמאה
שכתב הר"ן האי טעמא ודוק עכ"ל הרב רמ"ץ מדבריו למדנו שמה שחידש הרב עין
הדעת טוב דבגר חנופה אין הקפידא בשמן שיהא בו שיעור אלא שידליק חצי שעה וכו'
של פת הקודמים הוא וכיונה דעתו לדעת הגאון שב יעקב וגם הרב רמ"ץ הוא שר
המסכים לזה והעתקתי כל דבריו משום סיום לשונו שכתב דבמקדש יש לומר דיש
קפידא על השיעור וכו' ולא ידעתי מאי שיאטיה דמקדש הכא דהא הרב מייירי בהא דאמר
רב חסדא (בגוף הספר כתוב דאר"ח ומוכן שהוא ראשי תיבות דאמר רב חסדא) אין
מדליקין בשמנים אלו בשבת וכוונתו לפי הנראה היא למאי דאמרינו בדף כ"א סוף ע"א
וברב חסדא אמר מדליקין בהם בחול אבל לא בשבת ולא מייירי בהדלקה במקדש ואולי
טעות סופר הוא ודבריו הם על הא דאיתא התם מקמי הכי נמי תני רמי בר חמא פתילות
ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש וכו' צריך
להגיה בדבריו ואמנם בהא דתני רמי בר חמא דאין מדליקין בשמנים אלו במקדש
שהקשה הפני הושע וכו' וצריך לעיין בגוף דברי הגאון פני הושע לראות אם דבר בזה
להקשות אהא דתני רמי בר חמא פתילות וכו' אין מדליקין בהם במקדש: שוב ראיתי
שמדברי הגאון מוהר"ץ הירש חיות מתבאר שלא איירי בפני הושע בהא דתני רמי בר
חמא שכתב וז"ל פתילות ושמנים וכו' אין מדליקין במקדש קשה דהא במתניתין נזכר
שמן שרפה שאסור בשבת משום שפא יטה או משום שאין שורפין קדשים ביום טוב
ונה אין שייך במקדש דאיירי בחול וכי האי גוונאהקשה הפני הושע לקמן לענין חנופה
ובפרט דנקט הטעם שמהא שלהבת עולה מאליה וזה לא שייך בשמן שרפה שהוא שמן
טוב עכ"ל והרי הוא כמבואר דבפני הושע לא נזכרה קושיא זו אהיה דאין מדליקין
בהן המקדש רק הרב מוהר"ץ הוא דקשיא ליה הכי ועל כל פנים יהיה המקשה מי שיהיה
נראה שיהיה השיב הרב לקושיא זו דבמקדש יש לומר דבעינן שיעורא וכו': אלא דתמיה
לי הדל איך לא הרגישו הרבנים הנ"ל דעל פרחין לומר דלא גרסינן בהא דרמי בר חמא
שמנים כלל אלא פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בשבת אין מדליקין בהן במקדש
כמו שמתבאר מדברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין פרק שלישי דין ט"ו שפסק להא
דרמי בר חמא ולא הזכיר אלא פתילות מוכח דבגירסתו היתה רק פתילות וכן היא באמת
גירסת רבינו חננאל בש"ס דפוס רא"ם) תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים
להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש ומוכרחים אנו לנו לגירסא זו ליישב מה

שְׁהַקְשָׁה רַבִּינוּ עֲקִיב"א בְּגִלְיוֹן הַש"ס וַי"ל שְׁמָנִים וּפְתִילוֹת קָשָׁה אֲמַאי נֶקֶט שְׁמָנִים הָא
בְּמִקְדָּשׁ אֵין מְדַלִּיקִין אֱלָא שְׁמֹן זַיִת זֶה וְלֹא מִצָּא מַעֲנָה עַל זֶה לְפִי שְׁלֹא רָאָה הַגָּאוֹן גִּירְסַת
רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְשְׁמוּכָח כּוֹן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנ"ל וּבִהְגָהוֹת וְחִידוּשֵׁי הַרְש"ש (ב"ש"ס דְּפוּס
רָאִם) פְּתַב בְּזֶה וַי"ל עֵינֵין בְּגִלְיוֹן הַש"ס וְלִי נִרְאָה דְּאַשְׁגַּרְת לִישָׁן הוּא וּגְדוּלָה מִזּוּ פְּתַבו
הַתּוֹסְפוֹת רִישׁ פְּרָק ג' דְּמִפּוֹת וְעֵינֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב יְבָמוֹת פְּרָק ט' מִשְׁנָה ג' עכ"ל
וּבִהְגָהוֹת מִצָּפָה אֵיתָן פְּתַב עַל קְוִשִׁית הַגִּלְיוֹן הַש"ס הַנ"ל וְלֹא קָשְׁיָא מִיָּדִי דְּמַלְבַּד הַמְּנוּרָה
הָיָו מְדַלִּיקִין פְּמָה גִּירוֹת בְּמִקְדָּשׁ (וְכַתְּבֵי הַרְבּ הַמַּגִּיבָה אִף דְּסָמִיךְ אַקְרָא דְּלַהֲעֵלוֹת גַּר תְּמִיד
מְפָל מְקוֹם נִרְאָה דְּאַכַּל הַגִּירוֹת קָאִי וְכו') וְתִימָה הוּא שְׁלֹא הִרְגִישׁוּ דְּלֹא גָרְסִינוּ שְׁמָנִים
כְּדַמוּכַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וּבִהְגָהוֹת יָפָה עֵינִים פְּתַב נִרְאָה דְּלֹא גָרְסִינוּ שְׁמָנִים דְּהָא בְּעֵינֵין
שְׁמֹן זַיִת זֶה פְּדֹאִיתָא בְּפִרְק פֶּל קְרַבְנוֹת הַצָּבוּר (הַגְרַל"ב עכ"ל וְכוּוּן אֵל הָאָמַת כְּמוֹ
שְׁפִינְרֵשׁ בְּגִירְסַת רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְכַדְמוּכַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְכוּן רִאִיתִי לְהַגָּאוֹן רַב"ד
בִּהְגָהוֹת מִרְאָה פֶּהוּן שְׁפִתְבּ בִּילְקוּט תְּצוּהָ סִי' שַׁע"א לֹא גָרִיס שְׁמָנִים וְאוּלֵי נָפַל הַטְּעוֹת
מִהָא דְּחֲנוּפָה לְקַמֵּן וְכוּן הוּא בְּרַמְב"ם פְּרָק ג' מִתְּמִידִין וּמוֹסְפִין וַיְדִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרְש"ל
יַצ"ו בִּהְגָהוֹת חֲשַׁק שְׁלֵמָה הוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ הַמַּאִירִי שְׁגַם הוּא לֹא הִיָּה גוֹרֵס
שְׁמָנִים מְדַמְסִיִּים וְאָמַר וּבְשְׁמָנִים מִיָּהָא לֹא הִנְצָרְכָה לְלַמְדָּה לְעֵינֵין מִקְדָּשׁ שְׁהִיָּה שְׁמֹן זֶה
פְּתִית עכ"ל וְאֵי הָכִי לִיתָא לְקוֹשִׁית הַרְבּ מוֹהַרְצָה"ח מְעִיקְרָא כְּמוּבָן: וְרִאִיתִי לְהַגָּאוֹן
שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּמַהְדוּרָא תְּנִינָא ח"ב סִי' כ"ד בד"ה וּבְזֶה אֲמַרְתִּי דְּבַר נְחֻמָּד) שְׁהֶאֱרִיךְ
קָצַת עַל קְוִשִׁית הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּהָא דְּאָמַר רַב הוּנָא שְׁמָנִים שְׁאֵין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבַּת אֵין
מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּפָה דְּהָא אֵיפָא שְׁמֹן שְׁרַפָּה וְשִׁפְכָר קְדָמִי מִרְן מוֹהַרִימ"ט וְשְׁהַגָּאוֹן בְּשׁו"ת
אַרְבְּעָה טוּרֵי אָבֹן סִי' י"ב הִרְאָה הִירוּשְׁלָמִי דְּתַרוּמוֹת וְכוּ' וְגַם בְּסִפְרֵי הַיָּם הַתְּלִמוּד
בְּהַקְדָּמָה דְּר' ו' פֶּס פִּלְפֵּלָא חֲרִיפְתָא בְּעֵינֵינִים אֵלוּ וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵינֵין בַּדב"ק לְכוּ חֲזוּ אִף
גַּם הַשְּׁגָתִי סִפְרֵי יָקָר בְּרַפְת אֲבָרְהֵם לְהַגָּאוֹן אֲבָרְהֵם אֲבִישׁ וְרִאִיתִי בְּפִרְשֵׁת מְקָץ הֵן ל"ו
הוּבָא אֵל הַקְּוִדָּשׁ פִּלְפֵּלֵת נָאָה לְמַר נְכַדוּ הֵלֵא הוּא יְדִידֵי הַגָּאוֹן הַיְשִׁישׁ מוֹהַר"ר יוֹסֵף
לְעוֹשׁוּשְׁטֵיין אַבְד"ק סַאֲרַעְצַק יַצ"ו בְּסוּגְיָא דְּחֲנוּפָה וְעַרְבֵי עֲלִיָּה שְׁבַע קוֹשִׁוֹת שְׁנַתְקָשׁוּ בְּהָ
רַבּוּתֵינוּ רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים וּמְפָלְלֵן הַקְּוִשִׁוֹת מִשְׁמֹן שְׁרַפָּה וּמְצָרֵי וּבְרוּחַב מִבְּיַתוֹ עֲמַד
בַּפֶּר"שׁ לְפִרְשׁ הַסּוּגְיָא וַיִּישַׁב פֶּל הַקְּוִשִׁוֹת בְּסִקְרִיהָ אַחַת וְעֲמַד לוֹ פְּמָה פִּרְפְּרָאוֹת לְחַכְמָה
בְּסוּגְיָא דְּחֲנוּפָה וְהוּבָא שְׁם בְּדָף צ"ג ע"א חֲקִירַת חֲכָם הַגָּאוֹן מֵר אָבִיו מֵה נְשַׁתְּנִית מְצוֹת
הַדְּלִקַת גַּר חֲנוּפָה שְׁיִישׁ בְּהָ מְהַדְרִין וּמְהַדְרִין דְּמַהְדְּרִין מֵה שְׁאֵין כּוֹן בְּשִׁאָר מְצוֹת וַיִּשְׁנוּ
בְּנוֹתָן טַעַם לְשַׁבַּח לָךְ נָא רָאָה אֵת דַּב"ק גַּם בְּסִפְרֵי מְנַחַת בְּרוּךְ לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
קַרְיַנְק יַצ"ו בְּסִי' ק"ט סוּף עֲנָף ד' פְּתַב לִישַׁב חֲקִירָה זֶה לְפִי דְּרַכּוּ עֵי"ש דַּב"ק: וּבְדִין
חֲמָאָה שְׁנַתְבַּשְׁלָה בְּקִדְרָה שְׁל בְּשׁוֹר שְׁפִתְבוּ רַבְּנֵי הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם הַרְבּ שְׁעַר אֲפִרִים
שְׁחַקַר אִם מוֹתֵר לְהַדְּלִיק בְּהָ גַר חֲנוּפָה אוֹ אֲסוּר מִשׁוּם דְּמִיכַתַּת שְׁיַעוּרָה הִנֵּה כְּבַר הַבֵּאתִי
לְמַעֲלָה (בַּד"ה וְהִנֵּה מֵה שְׁפִתוֹב) מֵה שְׁבִיָּאֵרוּ הַגָּאוֹנִים עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשׁו"ת
רַמ"ץ דְּלֹא שְׁיַיָּךְ בְּזֶה מִיכַתַּת שְׁיַעוּרָה דָּאֵין הַשְׁיַעוּר בְּהַשְׁמֵן אֱלָא בְּהַהַדְּלָקָה וְעֵינֵין בְּעֵינֵין
זֶה לִידִידֵי הַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אִשׁ יַצ"ו בְּסִי' ו' אוֹת יו"ד (בַּד"ה בְּשׁו"ת) וְלִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
קַרְאָקָא יַצ"ו בְּשׁו"ת חֲזִי אַרְיָה סִי' ס"ג וְלִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרְש"א רַעְזַעֲכֵטָא יַצ"ו בְּס'
בִּיפּוּרֵי שְׁלֵמָה בְּהַשְׁמָטוֹת הַסִּפְרֵי סִי' ב' אוֹת כ"ג וְשֵׁם בְּסִי' ג' בְּתַשׁוּבַת יְדִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק
לְבוֹב יַצ"ו וְנִדְפְּסָה גַּם בְּסִפְרוֹ בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב סִי' קַמ"ה שְׁקֵלוּ וְטָרוּ עַל דְּבַרֵי הַגָּאוֹן

שער אפרים הנז"ל וכן בשו"ת הגאון מהר"ם שיק בא"ח סי' י"ד והבאתי דב"ק בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות צ"ה וגם במערכת הלמ"ד אות פ"א הזפתי קצת ספרים המדברים בזה עי"ש (נעמק לקמן באות י"ד): ובמה שהתיר הגאון שער אפרים להדליק נר תנופה בתמאה הנז"ל ראיתי בס' מנחת קנאות בקונטרס מנחת פתים שכתב בס' תרע"ג שבא"ז תמה דהא אסור משום בישול דיש בישול אחר בישול בבשר בחלב ובפרי מגדים סי' פ"ז פתב דבשר בחלב בכל גונוי חייב על בישול שני אף ביבש או בלח רותח ומצא בפירושו רגמ"ה דף ח"ק ע"ב (בד"ה ובבא מיורה גדולה) שכתב דבבשר בחלב אין בישול אחר בישול זולת היכא דלא נתבשל כל צרכו בבישול ראשון אז חייב על בישול השני ופירושו מרנוח מאד בסוגיא שם עכ"ל ולא פניתי לעיין בדב"ק דאולי לא אמר אלא לענין חייב אבל איסורא מיהא איפא בכל גוונא: ובדין הדלקה בצרי ובשמן שרפה ראיתי עתה בס' קרית חנה סי' מ"ד תשו' ארנפה להגאון פני יהושע (הראשון) אשר השיב להרב המחבר בעניינים אלו ולא איסתיעא לי פעת לעיין בדב"ק עי"ש שלפי הנרא' הו' בנין וסתירה לכל הפילפול הפתוב למעלה: ד) שמן שנפל בו עכבר ויש בו ששים לבטלו אלא שהוא מאוס אם מותר להדליק בו נר תנופה נסתפק בזה הרב דברי מנחם נר"ו בס' תרע"ג ואחר שאסף וקבץ כל הסברות שנאמרו בפוסקים בס' קנ"ד סעיף י"ב ובי"ד סי' ק"ד סעיף ב' בדין עכבר שנפל לשמן אם כשר להדליק ממנו בבית הפנסת או לא נסתפק אם דין הדלקת נר תנופה שנה להדלקה בבית הפנסת והוכיח מפמה מקומות בפוסקים דכי הדדי גינהו ואם כן פיון דרוב הפוסקים סוברים דאף אם יש בו ששים אם מאוס עליו אסור משום הקריבהו לפחתיה הכי נקיטינו ואסור להדליק ממנו נר תנופה ואם הוא מאוס לו ואינו מאוס לאחרים או שמאוס לאחרים ואינו מאוס לו בטר דידיה אולינו להקל ולהחמיר אלו תנרף דב"ק עי"ש וצריף להתישב אם שייף לומר בזה בטלה דעתו אצל כל אדם כדאמרינו בכמה דוכתי ויש לעיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הבי"ת אות ע"ט עי"ש בשדי חמד ח"א: ובמקום אחר פתבתי לענין דבר שמאוס לאחרים ואינו מאוס למקנים המצוה אם יש בזה משום הקריבהו לפחתיה וכן בהיפך אם מאוס לו ואינו מאוס לאחרים הנה הגאון פרי מגדים בסיון קנ"ד באשל אברהם ס"ק י"ט פתב בשם הרב אליהו רבה גבי הדלקה בבית הפנסת בשמן שנפל בו עכבר ונמאס השמן שפסק מרן שם בסעיף י"ב שאסור להדליקו דאם מאוס לדידיה אסור להדליקו ואם אין מאוס לדידיה אף שמאוס לאחרים שרי להדליק וסיים ונכון הוא דלא כדמשמע לכאורה מא"ז ונראה דלכל נר מצוה נר תנופה ונר שבת וכדומה אסור אם הוא מאוס עכ"ל ונראה שהוא מסכים לדעת הרב אליהו רבה דבדידיה תליא מילתא אם מאוס לו אסור ואם מאוס לאחרים ואינו מאוס לדידיה מותר והשנה כל גרות מצוה לנר בית הפנסת ובכולם הדין כנז"ל אמנם שם במשבצות סק"י רפיא בידיה אם יש להשוות נר בית הפנסת ונר שבת ותנופה אהדדי שכתב וז"ל ועדיין צ"ע דאפשר לבית הפנסת כל שמאוס לאחרים הקריבהו לפחתיה ודוקא לביתו נר שבת ותנופה ויא"ץ שרי כל שאין מאוס לדידיה עכ"ל הרי דלא פשיטא ליה דבנר בית הפנסת יהיה מותר משום שאינו מאוס לדידיה וס' אליהו רבה אין מצוי אצלי ומשמעות הדברים הוא דכי שרינו פשאינו מאוס לדידיה אף שמאוס לאחרים (לדעת הרב אליהו רבה גם בנר בית הפנסת ולדעת הרב פרי מגדים בנר ביתו שבת תנופה ויא"ץ) היינו אף אם

מאוס לכל העולם כל שאינו מאוס לדידה שרי ולא אמרינו בטלה דעתו אצל כל אדם ולפי זה נראה דסברי דלא פדעת הרב פרי חדש שהבאתי במערכת הבי"ת אות ע"ט הנז"ל לא יז"ש ו דבר מאוס לכל העולם אף שאינו מאוס לדידה איכא משום בל תשקצו דבטלה דעתו אצל כל אדם דאם פן גם לגבי מצוה הנה לן למימר דבטלה דעתו ואיכא משום הקריבהו וכו' וכל שפן שסברתם היא דלא פהרב פנסת הגדולה שהבאתי שם דסובר דכל שפאוס לרוב העולם אף דלא מאיס לדידה וגם איכא מיעוטא דלא מאיס להו איכא משום לא תשקצו דבטלה דעתו אצל רוב פכל אדם וזהו שציינתי שם לעיין בפרי מגדים הנ"ל שפנראה שדעתו ודעת הרב אליהו רבה דבדידה תלי ולא משגחינו ברוב או כל בני אדם אמנם עתה נראה דאין סברא לומר פן ולכן נכון לפרש בכוננתם דמה שכתבו דכשפאוס לאחרים ואין מאוס לדידה שרי היינו דוקא כשאינו מאוס לכל העולם ועל כל פנים מתבאר מדבריו שבמשפצות דבמצוה שהיא לאדם בביתו ואין שום שייכות לאחרים בה אם הדבר מאוס לרוב העולם ואינו מאוס לדידה אין בזה משום הקריבהו וכו'.

ותמיה לי על הגאון פתב סופר בחלק א"ח סי' פ"ח שהביא מה שכתב הר"א מגארמינא בשק של קמח שישבו עליו התרנגולים דאינו מחמיץ ומיהו ירקד הבצק הנדבק לחוץ והשאר מותר ושנחלקו בטעם דבעי ריקוד שהרב בית חדש פתב שהוא משום מיאוס והרב טורי זקב פתב דמאי דבעי ריקוד הוא משום פינו שפועשה בו מצות אכילת מצה וסעודת יום טוב אין ראוי לנהוג בזיון דאיכא משום הקריבהו לפחתיה וכתב על זה בכתב סופר ולצאת בו ידי חובתו יש נפקא מינה בין טעם הבית חדש לטעם הטורי זקב והוא על פי מה שכתב בפרי חדש יו"ד סי' ס"ד וכללא כ"ל לנו דבר דמאוס לרוב העולם ולא מאוס לדידה ליכא משום בל תשקצו דלא אמרינו בדבר זה בטלה דעתו אצל כל אדם חוץ אם מאוס לכולי עלמא ואי מאיס לדידה לחוד נמי איכא משום בל תשקצו ועיין פרי מגדים א"ח סוף סי' קנ"ד במשפצות שהעלה לענין מצוה גם אם לדידה לא מאוס אי מאוס לאחרים איכא משום הקריבהו לפחתיה דבר שנמאס לבני אדם עי"ש ומלתא דמסתברא הוא לפי זה לשיטת הבית חדש דמשום דמאוס ואיכא בל תשקצו אם אינו מאוס לדידה ומאוס לרוב העולם ליכא משום בל תשקצו ומותר לאכול אכילת רשות ומצוה אבל לטעמא דטורי זקב גם אם לא מאוס לדידה ומותר לאכילת רשות מפל מקום למצוה איכא משום הקריבהו פינו דמאוס לאחרים עכ"ל והנה מלבד שהרב פרי מגדים לא החליט לומר דבמאוס לאחרים ולא מאוס לדידה שיש בו משום הקריבהו ולפי הנראה לא ראה הרב פתב סופר דברי האליהו רבה שהביא בפרי מגדים באשל אברהם הנז"ל שסובר שגם למצוה אם אינו מאוס לו אף שפאוס לאחרים שפיר דמי ועוד אף למה שצדד במשפצות דכל שפאוס לאחרים לא מהני למצוה נראה דהיינו דוקא במצוה ששייכה גם לאחרים פהדלקת בבית הפנסת אבל אכילת מצה שאוכל כל אדם בפני עצמו דומה להדלקת נר שבת ויא"צ וכיוצא שבה נראה דגם הרב פרי מגדים מודה לסברת הרב אליהו רבה דכל שאינו מאוס לדידה אף שפאוס לאחרים שרי ליה: ושם בכתב סופר הנ"ל פתב להוכיח דבדבר שיש בו משום הקריבהו לפחתיה אפילו בדיעבד לא יצא ידי חובת המצוה וביאר עוד דאף דבר שאינו מאוס בעצמו רק מצד האיסור נקרא מאוס ואינו יוצא בו וישקיל וטרי בדברי הרמב"ם ומרן פס"ק משנה בפסק ב' מהלכות

איסורי מזבח הלכה יו"ד וגם בדבר שאינו אסור אלא מדרבן עובר משום הקריבהו מדברי קבלה פיו דגיש בו איסור לדידה הגם דרב מדרבנן אסור לו פיו דאין ראוי לו איפא משום הקריבהו לפתתיה הירצה בדבר שאין ראוי לו לעצמו ולא גרע איסור דרבנן מדבר מאוס שאין בו איסור דשייך ביה משום הקריבהו: ה) אין להדליק גרות חנוכה קצתם משענה וקצתם משמן זית שהרואה אומר שהן של שני בני אדם פן כתב הרב שער אפרים בסי' ט"ל והביא דבריו הרב באר היטב בסי' תרע"ג ומרן חיד"א שם בסי' ברפי יוסף אות ב' פקפק מאד על דבריו וכתב דדעתו להקל עי"ש ובשערי תשובה.

גם הרב דברי מנחם באות ז הביא לנו שפן כתב הרב מטה יהודה בקונטרס שכתב יהודה בהלכות אבילות ד' ל"ה ע"ד וז"ל ועל דבר ששאל כת"ר בגרות חנוכה שמדליקין קצתו גר שמן וקצתו גר שענה ודאי אין פאן בית מיוחד כלל פיו דמסדרין אותם במקום הקבוע לחנוכה וכל שפן דעל פי הדיון בגר אחד בכל לילה סגי עכ"ל וכלומר וכיון דאין פאן אלא חשש שיחשדוהו שאינו עושה כמהדרין אין לחוש לזה אחרי שאף אם יחשדוהו אינו בדבר הנוגע לעיקר המצנה אלא להידור וכמו שכתב מרן חיד"א דלא מצינו שגזרו אלא פשיש לחוש שיאמרו שלא קיים המצנה (דלצרכו אדלקא וכינצא) ואין לנו לגזור מדעתנו ועוד שהרי כתבו הפוסקים ששני בני אדם המדליקים יניח כל אחד גרותו במקום אחר וכשהו במקום אחד נודע שהן מאדם אחד ובפרט שענה אנו מדליקין בפנים וכו': ובעיקר הדלקת גר חנוכה בגרות של שענה שמדליקין בהן במקומות שאין שמן זית מצוי לפי שגם גרות של שענה אורן צליל כמו שכתבו הפוסקים הנני להודיע מה שראיתי עתה בספר חדש מנחת קנאות להרה"ג מאיר אריק אבד"ק יאזלאויץ יצ"ו בקונטרס מנחת פתים שכתב בסי' תרע"ג בשם רבינו המאירי לשבת דכל שמן עדיף משענה פיו דהנס הנה בשמן ולפי זה כמעט בטלה הדלקה בגרות שענה בזמן הזה שלפי הנראה אף ששמן זית אינו מצוי בכל עיר ובכל מדינה או שמצוי ביוקר שאר השמנים נמצאים לרוב ובזול ומנהג הרבה בני אדם הן עוד היום להדליק בגרות של שענה נראה שהוא לפי נתפשטו דברי רבינו המאירי בעולם שדבריו טובים ונכוחים מילתא בטעמא.

שוב ראיתי שפדברי רבינו המאירי כתב הרב עטרת זקנים בסי' תרע"ג בשם הגאון מהר"ל בס' גר מצנה דמאחר שהנס נעשה על ידי שמן צריך לקיים ג"כ המצנה על ידי שמן אבל בגרות של שענה או חלב לא מקרי גר רק אבוקה ופסול לגר חנוכה פי גר ואבוקה תרי מילי נינהו וכו' ומר קעסיק על מה שכתב הרמ"א שמן זית מצנה מהמובחר ואם אין שמן זית מצוי מצנה בשמנים שאורן וד' ונקי ונוהגים במדינות אלו להדליק בגרות של שענה וכו' עי"ש.

ומצאתי בספר האשכול ח"ב בהלכות חנוכה ופורים צד כ"א שכתב תשובה לגאון מה ששאלתם אבוקה של שענה לא חזי לן מעולם מאן דאדליק בשענה כבי שמשי וכל רבנותא היו אוסרין וכן כתב הגרי"ץ בתשובה ובחנוכה נמי לא ידליק באבוקה של שענה ואף דקיימא לן פתילות ושמנים שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין בחנוכה בין בחול בין בשבת וכו' מפל מקום אבוקה בחנוכה אסור דאמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאו כמו אבוקה אפילו לאחד נמי אינו עולה שמעת מינה במדורה אינו יוצא עכ"ל משמעות הדברים הוא שמה

שאוסר הוא משום אבוקה אבל אם הוא גר יחידי מסתמא אינו נקרא אבוקה ואף אם הוא של שענה פשר לגר חנוכה אף הגאון בנחל אשכול שם נסתפק בזה בכוננת הגאון וישקיל וטרי בזה עי"ש והיינו מפני שממשמעות לשון הרב עטרת זקנים הוא שגר של שענה או חלב אף אם הוא יחידי מיקרי אבוקה וראיתי למרן חיד"א בברכי יוסף בסי' תרמ"ג אות ד' ונ"ל פתב ארחות חיים דהמדליק גרות שענה צריך לעשותן ארופות ומאן דאסר גרות שענה לא חש לקימחיה וכבר מחי לה אמוחה בספר אליהו רבה עכ"ל (מסופקני בתיבות אלו ומאן וכו' לקמחיה אם הם דברי הארחות חיים או דברי עצמו ואין ספר ארחות חיים מצוי אצלי) ולפי הנראה לא ראה מרן חיד"א דבר רבינו המאירי בזה שאם פן היה מביא דב"ק ללמוד מדבריו שני דברים.

א) דגר שענה פשר הוא לגר חנוכה שלא כדברי האוסר. ב) שעל כל פנים פשאיין שמן זית מצוי אם יש שאר שמנים וגר שענה עדיפי שאר שמנים מגר שענה לפי שהנס נעשה בשמן: ו) אם הדליק את הגרות בערב שבת ונכפו קודם קבלת שבת פתב הרב תרומת הדשן ופסקו מרן בסי' תרע"ג סעיף ב' דגם בענין זה אמרינו הדלקה עושה מצנה וכבתה אינו זקוק לה והרב טורי זהב האריך לפקפק בזה ומסיק דמן הדין חייב לחזור ולהדליק בלא ברכה דלא כמו שפתב הרמ"א דהרואה להחמיר יחזור וידליק בלא ברכה דלאו ברצונו תלי עי"ש והרב מאמר מרדכי פתב שאין דברי הטורי זהב מוכרחים והרב שערי תשובה ציין לעיין בזה בשו"ת בית אפרים סי' ס"ג שפתב ליישב מה שיש להקשות בדבריהתרומת הדשן והטורי זהב ולא רמז לנו הכרעת דעת לענין דינא אם כפסק הרמ"א או פדעת הרב טורי זהב וגם הרב דברי מנחם בהגהת בית יוסף ציין לעיין בס' שבת של מי בקונטרס יעקב לחק דף ו' אות מ"ב ואין מצויים אצלי לעיין בדב"ק אמנם ראיתי להרב שואל ומשיב במהדורא תניינא ח"ב סי' כ"ד שהאריך בדין זה ומסיק דדברי הרב תרומת הדשן ברורים ונכונים עי"ש גם השגתי ספר יקר דרו המלה (החדש) לגאון בדורנו אבד"ק ראנוא יצ"ו והוא חיבור על הרמב"ם וראיתי שם בהלכות חנוכה פרק ד' הלכה ה' שפלפל בחקמתו הרמה בדין זה בתשובת רבינו התרומת הדשן ומסקנתו שדינו אמת על פי דברי רבינו הנמוקי יוסף גבי פלוגתא אי אשו משום חציו בבבא קמא דף כ"ב שהקשה היכי שרי להדליק הגר עם השניכה והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת והוי כאילו הבעירה בעצמו בשבת כדחשבינו אשו משום חציו כאילו בידו הבעירו וכו' והשיב דלא קשיא שהרי חיובו משום חציו כזורק חפץ שבשעה שיצא החפץ מידו באותה שעה נעשה הכל ולא חשבינו ליה מעשה דמפאן ולהבא דאי חשבינו ליה הוה לן למיפטרין דאנוס הוא שאין בידו להחזירה וכו' אלא לאו שמעת מינה דלאו כמאן דאדליק השתא בידים חשבינו ליה אלא כמאן דאדליק מעיקרא משעת פשיעה חשבינו ליה וכן הדין לענין שבת דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בהיה עינדא דלית ביה איסור חשיב עכ"ל ומעתה יש לומר דזה שמדליק הגר חנוכה בערב שבת כדי שתדליק בשבת דכמו דלענין איסור שבת אמרינו דכי אתחיל מערב שבת אתחיל וכמאן דאגמריה בידים בהיה עינדא דלית ביה איסורא הכי נמי אמרינו במצות גר חנוכה בערב שבת בעת שמדליק הגר מבעוד יום חשוב שנגמר המצוה ושוב שפיר יש לומר פבתה אין זקוק לה שפבר נגמרה מצות הדלקה וכמו דאמרינו גבי גר חנוכה בחול דכיון דהדלקה עושה מצוה אם פבתה אין זקוק לה דחשוב שנגמר המצוה פן הכי נמי בערב

שבת חשוב שנגמר המצוה: והנה אף דקיימא לן כמאן דאמר הדלקה עושה מצוה לא
אמנע טוב מה שנסתפק הגאון בשו"ת רמ"ץ סי' נ"א (משום יגדיל תורה) למאן דאמר
הנחה עושה מצוה אי בעינו שיהיה נדלק על כל פנים מפח בן אדם כמו בשחיטה ביו"ד
ס"ג ומסתבר דבעי דאי לאו הכי ליכא היפרא לרואים וכן משמע מהש"ס דקאמר והשתא
דהדלקה עושה מצוה הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה פלום משמע שאם הנחה עושה
מצוה בעינו על כל פנים שידליקה חרש שוטה וקטן ולא בדלקה מאליה ואין פאן מקום
להאריה פינו דלא נפקא מינה לדין עכ"ל: וכן נסתפק עוד הגאון רמ"ץ בסוף סי' ד"ן
למאן דאמר כבתה זקוק לה אם צריה לבריה פשמדליקה וכתב צדדי הספק דאפשר דדמי
להדין שבא"ח בסי' ח' דמבריה על כל לבישה אף שהיה דעתו בשעת הברכה ללפוש בגד
השני או יש לדמותו לברכת הריח בסי' רי"ז דאם היה דעתו עליו אין צריה לבריה אף
שיוצא ונכנס אחר כף לחנותו של בשם ועיין בסוף סי' תרל"ט והמגן אברהם פתב לחלק
דשם לובש בגד אחר לכן מבריה פעם שנית אבל בריח מבשמים שהריח מקודם מריח גם
עמה ואם פן גם בנר חנופה שמדלקנו אותו הנר שהדליק מקודם אף דבריה אינו עושה
מעשה חדש והכא מדליק שנית מכל מקום המגן אברהם מדמי ליה הו דפשיט בגדו ולבשו
אחר כף וכן ביצא מהסנפה ונכנס לה אחר כף דהוי מעשה חדש וגם יש לומר דדמי למה
שכתב רבינו תם שהובא בסוף סי' תרל"ט בברכת סנפה על אכילה פוטר הישיבה והטיוול
דהוי טפילה לגבה והכי נמי אף דזקוק לה יש לומר דאינו רק טפל לגבי עיקר הדלקה
ורצה להוכיח מדברי הרשב"א בתשובה שהביא הר"ן בפרק שני דשבת ומרן הבית יוסף
בסי' תרע"ג גבי מי שלאחר שהדליק בא לתקנה וכבה אותה בשוגג שהשיב דאינו חייב
להדליקה דהדלקה עושה מצוה וכבתה אינו זקוק לה ואם בא להדליקה אינו מבריה דמצות
הדלקה כבר עברה והיינו משום דכבתה אינו זקוק לה משמע דלמאן דאמר זקוק לה היה
צריה לבריה שוב פתב דעל פרחין השואל היה מסופק דאף דקיימא לן כבתה אין זקוק
לה היינו פשמדליקה מעט ואחר כף כבתה אבל אם תיקף בשעת הדלקה תיקנה שפתדליק
וכבתה אוילי לכולי עלמא מחויב להדליקה פעם שנית דהוי פלא הדליקה פלל ובכי האי
גוונא יש סברא דצריה לבריה אף אם נאמר דלמאן דאמר כבתה זקוק לה אין צריה לבריה
שנית משום דשאני התם דהוי טפל למצוה דהדלקה ראשונה כמו דלדעת רבינו תם הוי
ישיבה וטיוול בסנפה טפל למצות אכילה אבל לסלקא דעתין דשואל דאף דקיימא לן
כבתה אין זקוק לה מכל מקום פשבשעת הדלקה נכבה הוי פלא הדליקה פלל והדלקה
השנית היא עיקר ולא נוכל לקרותה טפל פינו שאין פאן עיקר ולזה השיב הרשב"א דגם
בזה אינו זקוק לה ואם יחמיר אינו מבריה עליה דמצות הדלקה גם בכי האי גוונא כבר
עברה ומדינא אין זקוק לה כמו בדלקה מעט ושוב נכבית אבל למאן דאמר כבתה זקוק
לה יש לומר דאין צריה לבריה שנית משום דהוי טפל לגבי עיקר המצוה דהדלקה ראשונה
כמו בסנפה לדעת רבינו תם הנ"ל וגם יש לומר דשאני התם דדעתו של אדם פן וכן
דרפם ליישב ולטייל בסנפה אבל בזה לא עלתה על דעתו שתכבה כמו שאמרו דאין אדם
מצפה שתכבה נרו ודוק ולפי שאין נפקא מינה לדינא לדין קצרת: ז) פתב הרב חסד
לאברהם במעין שני (עין הקורא) נהר ח"ן וז"ל דע פי בגרות חנופה יש תנאים האחד
באיזה פלי ראוי לנר חנופה דע שחמשה עשר מיני פלים ראויים לנר חנופה וכל הקודם
קודם מהם משוּבַּח משום זה אלי ואנוהו א') פלי זהב.

(ב) כְּלֵי כֶסֶף. ג) נְחוֹשֶׁת קָלֵל דּוֹמָה לְזָהָב.

ד) נְחוֹשֶׁת אֲדָוָה. ה) שֶׁל בְּרִזָּל.

ו) שֶׁל בְּדִיל. ז) עֲנֻפֶת וְכֵלֵי חֶרֶס מְצֻנָּפָה בְּאֶבֶר.

ח).

ט.

י"ד.

י"א.

חֲסָרִים בְּדָפוּס (שֶׁלִּפְנֵי). י"ב) כְּלֵי חֶרֶס בְּלִתֵי מְצֻנָּפָה וְצָרִיף שְׂיֵהֵיָה חֲדָשׁ.

י"ג) קְלִיפּוֹת רִימּוֹן. י"ד) קְלִיפּוֹת אַגּוּז הַנְּדִי.

ט"ו) קְלִיפּוֹת הָאֵלוֹן וְאֵלוֹ קְלִיפּוֹת צָרִיף לְעֲשׂוֹתָם כְּלֵי כֶסֶף מֵאֲזֻנִּים אוֹ שְׂרָאוֹי לְמוֹד בָּהֶם פֶּלֶל וְכִינֹצָא אֲבָל קְלִיפּוֹת בְּצָלִים וּבְצִיִּים וְכִינֹצָא אֵין רְאוּיִים לְהַדְלִיקָה וְכָל הַט"ו כְּלִים הַנִּזְכָּרִים שְׂאִינּוּ יְכוּלִין לְעַמּוֹד בְּלֹא סְמִיכָה אֵינּוּ רְאוּיִין לְגַר חֲנוּפָה וְהֵרֵב יָד נֶאֱמַן בְּדָף י"ד ע"א כְּתִב דְּמִשְׁמַע דְּטַעְמוֹ מְפָנֵי שְׂאִין לוֹ תוֹרַת כְּלֵי וְאֵין כָּאֵין גַּר וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְדַבְּרֵיוּ בְּאֵלוֹ הָעֲשָׂשִׁיּוֹת שְׂאֵנוּ מְדַלִּיקִין שְׂאִין לָהֶם בֵּית מוֹשֵׁב שְׂאִין לָהֶם תוֹרַת כְּלֵי כֶסֶף שְׂאִין רְאוּיִוֹת לִישֵׁב מְאֻלֵּיהֶן וְלִכְּוֹן יֵשׁ לִיְזַהֵר לִיקַח לְגַר חֲנוּפָה אוֹתָן עֲשָׂשִׁיּוֹת שְׂיֵשׁ לָהֶם מוֹשֵׁב לְמַטָּה וְנִרְאָה שְׂאִין לְחוּשׁ לָזֶה כִּינּוּן שְׂאֵלוֹ הָעֲשָׂשִׁיּוֹת.

תַּחֲלַת עֲשָׂיִיתָן כֶּסֶף דִּין כְּלֵי יֵשׁ לָהֶם כְּדַתְּנֵן בְּפָרֶק ד' דְּמִסְכַּת כְּלִים מְשֻׁנָּה ג' שׁוּלֵי קְרַפִּיּוֹת וְשׁוּלֵי קְנֹסִים הַצְּדוּנִיִּים אִף עַל פִּי שְׂאִין יְכוּלִין לִישֵׁב שְׂלֹא מְסוּמְכִין טְמֵאִין שְׂלִכְךָ נְעֲשׂוּ מִתְחַלְתָּן אֲלֵמָּא כָּל שְׂמִתְחַלְתּוּ נְעֲשֵׂה עַל צוּרָה זֹו כְּלֵי גְמוּר מִיקְרֵי וְהִנֵּה מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן הֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם הַנָּ"ל הוּא דְמָה שְׂפִתָּב דְּקִלְיֵי בְּצִיִּים אֵין רְאוּיִים לְגַר חֲנוּפָה הַיְיָנוּ שְׁמֵן הַדִּין אֵין רְאוּיִים אִף בַּס' בֵּן פּוֹרַת יוֹסֵף לְהֵרֵב מוֹהַר ר"י קוּבֵב בְּדָף נ"א ע"ב כְּתִב בְּשֵׁם הֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ בַּח"ב ס' ו' בְּזֶה הַלְשׁוֹן קְלִיפֵי בְּצִיִּים כְּשָׂרִים לְגַר חֲנוּפָה אִף אִם לֹא יִתְלַיִפּם בְּכָל לֵילָה וּבְסוּף דְּבָרֵיו הִבִּיא שְׂמֻצָּא בַּס' חֶסֶד לְאַבְרָהָם דְּעַל פִּי הַסּוּד אֵין מְדַלִּיקִין עַכ"ל וְאֵין בְּיָדֵי ס' אֲדַמַּת קֹדֶשׁ לְרֵאוּת דְּבָרֵי קֹדֶשׁ וּמְדַבְּרֵי הֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם שְׂהַעֲמַקְתִּי הָרִי הוּא כְּמִבְּנֹאֵר דְּדִינָא קְאָמַר וְלֹא עַל פִּי הַסּוּד וְכֵן רְאִיתִי לְמַרְן חֲזִיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף ס' תִּרְע"ג אוֹת ו' שְׂפִתָּב שְׂהֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ נְסַתְּפַק בְּקִלְיֵי בְּצִיִּים לְגַר חֲנוּפָה וְכַתֵּב רְאֵיָה לְהַתִּיר וְרְאֵיתוּ יֵשׁ לְדַחּוֹת וּבְסוּף הִבִּיא מְהֵרֵב חֶסֶד לְאַבְרָהָם דְּקִלְיֵי בְּצִיִּים וּבְצָלִים אֵין רְאוּיִים לְגַר חֲנוּפָה וְכַתֵּב הֵרֵב אֲדַמַּת קֹדֶשׁ דְּלַעֲנִין הַלְכָה אֵלָיו שׁוֹמְעִין וְאֵין מְדַלִּיקִין בָּהֶם עַכ"ל מוֹכַח וְדִינָא קְאָמַר וְיֵמָּה שְׂחֶסֶר בְּחֶסֶד לְאַבְרָהָם הַנָּ"ל אֵינֵה כְּלִים מִן הַמְּנִין הַרְאֵנִי תַלְמִידֵי הַבְּחֹר רְפָאֵל לְאַבְנֹק הִי"ו בְּהֵרֵב מְשֵׁה לֵיב שׁו"ב נ"ע שְׂהֵרֵב עֵיקְרֵי הַד"ט בַּס' ל"ה אוֹת י"א הִבִּיא דְּבָרֵי הֵרֵב בְּמִילּוּאִים וְכֵלֵי חֶסֶר מְצֻנָּפָה בְּאֶבֶר נְמָנָה לְעַצְמוֹ וְכֵלֵי זְכוּכִית וְכֵלֵי עֵץ וְכֵלֵי עֲצָם: וְחֶקֶר הֵרֵב (יָד נֶאֱמַן) שְׁם לְמָה לֹא הַזְכִּיר רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ בְּמִשְׁנֵה דֵינֵי חֲנוּפָה בְּיַחְזוּד כְּמוֹ דֵינֵי מְגִילָה וּפּוּרִים וְרַק אֲגַב גְּרָרָא גִזְכֵּר בְּבִבְאָ קַמָּא ר' יְהוּדָה אוֹמַר בְּגַר חֲנוּפָה פְּטוּר וְכו' עי"ש שְׂנַשְׂאָר בְּתִימָה וְכַמְדַּנְמָה לִי שְׂבִילֵדוֹתֵי רְאִיתִי בַּס' שְׂבֵת שֶׁל מִי שְׂחֶקֶר כֵּן וְאֵינוֹ עֲתָה אֲצִלֵי וְרְאוּי לְשׁוּם לֵב וְדַעַת בְּדַבְּרֵי הַזֶּה כִּי הִלֵּא

דָּבָר הוּא:ח) שׁוֹכֵר בַּיִת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ דְּפִטוֹר מִמְּזוּזָה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבַתּוֹף הַשְּׁלִשִׁים יוֹם פָּגַע תְּנֻכָה וְהֵנִיחַ גַּר תְּנֻכָה בְּצַד יָמִין כְּדִין מִי שָׂאִין לוֹ מְזוּזָה בְּפֶתַח וּדְמִינִים גַּר תְּנֻכָה בְּיָמִין וְיוֹמָא דְמִישְׁלָם זִימְנָא הוּא עֲדִינָן בְּתוֹף יָמִי תְנֻכָה וְיִקְבַּע מְזוּזָה בְּיָמִין כְּדִינָה כְּתַב גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ מֵר קְשִׁישָׁא מְרַנָּא מוּהַר"א פִּלְאג"י גַּר"ו בְּסִפְרוֹ הִבְהִיר וַיַּעַן אַבְרָהָם בְּשׁו"ת א"ח סי' מ"ה דִּיטָוּל גַּר תְּנֻכָה מִיָּמִין וְיִקְבַּעֵנוּ בְּצַד שְׂמֹאל וְהַמְּזוּזָה בְּיָמִין וְאִין בְּזָה מְשׁוּם קָרַשׁ שְׁזָכָה לִינְחָן בְּצַפּוֹן וְכו' דְּאֲדַעְתָּא דְּהָכִי קָבַעוּ בְּצַד יָמִין עַל מְנַת לִיטָלוּ מִמְּקוֹמוֹ בְּיוֹמָא דְמִישְׁלָם זִימְנָא דְמְזוּזָה וְאִינוּ נִכּוֹן שְׂיַנִּיחַ שְׂתִיחָן בְּצַד יָמִין שְׂלֵא לְשׁוֹנֹת מִמָּה שְׂפַל הָעוֹלָם עוֹשִׂים וְשְׂלֵא יִחְשְׁדוּהוּ שְׁעוֹשֶׂה שְׂלֵא כְּדִין דְּלָאוּ פְּלוּלִי עַלְמָא יְדַעִי יוֹמָא דְמִישְׁלָם זִימְנָא דְמְזוּזָה: ט) בְּאוֹת זֹו אֶכְתָּוב בְּסִיעֵתָא דְשְׂמִיָּא "שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגֵי גִפְן פְּרִיָּה אֲשֶׁר שְׂלַח לִי אִישִׁי פְּהוּ גְּדוּל יְדִידֵי הַגָּאוֹן מוּהַרש"ל הִפְהֵן מַח"ס הִיקָר בְּגִין שְׂלֵמָה יַצ"ו בְּזַמְנֵים שׁוֹנִים בְּמַכְתָּב לְחַזְקִיאֵוּ בִימֵי תְנֻכָה חִידוּשֵׁי תוֹרָה דִּילְיָה עֵמוּ עוֹז וְתוֹשִׁיָּה" וְאָלוּ הֵן: א') בְּנוֹסַח אֲמִירַת הַגְּרוֹת הִלְלוּ אִיתָא בְּמַסְכַּת סוֹפְרִים הַגְּרוֹת הִלְלוּ קִדְשׁ הֵם וְהוֹעֲתִיק בְּהֵרָא"ש פָּרָק ב' דְּשַׁבַּת וּבִטוֹר סי' תרע"ו וְלִכְאוּרָה הַדְּבָרִים מִתְּמִיחֵים דְּהָא מְבִנְיָר בְּשַׁבַּת ד' כ"ב ע"א דְּגַר תְּנֻכָה אִין בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה דְּמִתְמָה שְׂמוּאֵל עַל רַב אַסִּי וְכִי גַר קְדוּשָׁה יֵשׁ בּוּ וּמְסַקִּינָן דְּעִיקָר הַטַּעַם שְׂלֵא יְהִיָּה מְצוֹת בְּזוּיוֹת עֲלִיו וְעַל כָּל פְּנִים פְּשׁוּט דְקְדוּשָׁה אִין בְּהֵם וְאִיף תִּקְנוּ לֹמַר הַגְּרוֹת הִלְלוּ קוֹדֶשׁ וְעֵלָה בְּדַעְתִּי לִיִּישֵׁב דְּמַדְבָּרֵי מַסְכַּת סוֹפְרִים אֵלוּ סִיעֵתָא גְּדוּלָּה לְדַעַת הָרַב בְּעַל הַמְּאוּר שְׂפַתָּב בְּאַמַּת דְּלָרַב דְּאָמַר אָסוּר לְהַשְׂתַּמֵּשׁ לְאוּרָה הַטַּעַם מְשׁוּם דְּעַשְׂהוּם לְגְרוֹת תְּנֻכָה כְּגְרוֹת הַמְּנוּרָה פִּינָן שְׂהוּא זָכָר לְמְנוּרָה וְהַטִּילוּ עֲלֵיהֶם קְדוּשָׁה וְאִיסוּר הַנָּאָה כְּמוֹ הַשְּׂמֹן וְהַפְּתִילוֹת שֶׁל הַמְּנוּרָה וְהַלְכָּף אִף תְּשַׁמֵּשׁ דְּמַצְנָה אָסוּר (וְהַר"ן הַכְּרִיעַ מִזָּה דְּגַם תְּשַׁמֵּשׁ דְּמַצְנָה אִיכָּא בְּזִיוֹן מְשׁוּם דְּמַצּוֹת מְבַטְלוֹת זֹו אֵת זֹו וְהַרְמַב"ן וְהֵרָא"ש כְּתַבּוּ הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהֵרוּאָה יֹאמַר לְצָרְכּוֹ הוּא דְּאֲדַלְקָה אֲבָל לְהָרַב בְּעַל הַמְּאוּר אִין צָרִיף לְכָל זֶה כְּלָל) אֲבָל רַב אַסִּי פְּלִיג וְסוֹבֵר דְּגַר אִין בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה וְלִכְן אִינוּ אוֹסֵר רַק לְהַרְצוֹת מְעוֹת דְּהוּא תְּשַׁמֵּשׁ בְּזוּי יַעֲוִינָן שְׂם בְּבַעַל הַמְּאוּר וְהַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת (וְצָרִיף לֹמַר דְּלֹא גְרִים שְׂם רַב אַסִּי אָמַר רַב דָּאָם כֵּן תִּקְשֶׁה דְּרַב אֲדָרַב וְדוֹחֵק לֹמַר דְּאֲמוּרָאֵי נִיגְהוּ אֵלֵיכָּא דְּרַב רַק גְרִים כְּגִירְסַת הֵרָא"ש אָמַר רַב אַסִּי לְחוּד וְכֵן כְּתַב בְּהַגְהוֹת מוּהַר"י ב' אוּ מוּהַר"י ז' שְׂם דְּכֵן הוּא גַם גִּירְסַת רש"א) וְלַעֲנֵ"ד יֵשׁ לֹמַר דְּכֵן הִיא דַּעַת הַמַּסְכַּת סוֹפְרִים הַנֶּ"ל דְּגַר יֵשׁ בּוּ מְשׁוּם קְדוּשָׁה וְכַדַּעַת רַב לְפִי פִירוּשׁ בְּעַל הַמְּאוּר אִף הָרַב בְּעַל הַמְּאוּר פְּסַק כְּרַב אַסִּי וּלְפִי מָה שְׂפַתְבְּתִי הוּא רְאִיָּה דְּהַלְכָּה כְּרַב וְזֶה נִרְאָה לִי גַם כֵּן דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת שְׂפַסְק דְּמוֹתֵר הַשְּׂמֹן אָסוּר בְּהַנָּאָה אַחַר תְּנֻכָה וְטַעוֹן שְׂרַפָּה וְתַמָּה הַר"ן דְּלָמָּה גְרַע מַעְצֵי סוּכָּה לְאַחַר הַחַג דְּמוֹתֵר בְּהַנָּאָה דְּכָל תְּשַׁמֵּשׁ מַצְנָה מְנוֹתֵר לְאַחַר שְׂבַטֵל מַצְנָתָהּ וּמָה שְׂתַרְיָן דְּהֵתָם יוֹדַע שְׂלַאֲחַר הַחַג כְּטַל הַמַּצְנָה אֲבָל הֵכָּא אִינוּ יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מְתִי תִכְכָּה גַּר וְהַדְּבָר תְּמוּיָה דְּאֲדָרְבָּא בְּהַדְּיָא אֲמַרִּינָן בְּבִיצָה ד' ל' ע"ב גְּבִי גַר שַׁבַּת דְּאָדָם יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מְתִי תִכְכָּה גַּר וְעִי"ש בְּפִירוּשׁ רש"י: הֵן אֲמַת דְּהַתוּס' בְּשַׁבַּת ד' מ"ד ד"ה שְׂבַבֵּר הַקְּשׁוּ גַם כֵּן כְּקוֹשְׁיַת הַר"ן וְכְתַבּוּ לְחַלֵּק גְּבִי גַר תְּנֻכָה אִינוּ יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה מְחַמַּת חֲבִיבוֹת הַנֶּס אֲבָל הַר"ן לֹא הִזְכִּיר הֵךְ סְבָרָא כְּלָל וְגַם כְּלָאוּ הָכִי תְּמוּיָה דְּמָה שְׂיִיף לַעֲנִין אִיסוּר בְּזוּי מַצְנָה אִם יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה אוּ לֹא דְאַטּוּ בְּדַעְתּוֹ הַדְּבָר תְּלוּי דְּכָל זְמַן שְׂהַמַּצְנָה לֹא פְּסָקָה לֹא מְהִנִּי מָה שְׂהִיָּה יוֹשֵׁב וּמַצְפָּה דְּמְכָל מְקוֹם אִיכָּא בְּזוּי מַצְנָה וְאִם כְּבָר פְּסָקָה וּבְטָלָה הַמַּצְנָה מֵאִי אִיסוּרָא אִיכָּא וּמֵאִי נִפְקָא מִיָּנָה אִם

חשב בדעתו דלא תבטל המצוה והו' סב'רא לא נאמר בגמרא שם רק לענין איסור מוקצה בשבת יום טוב דאסור מצד דלא אמרינן הנה מוכן מאתמול ושם שני' הסב'רא אי יושב ומצפה או לא ודברי הר"ן ותוס' תמוהים אצלי לפי שעה אבל לפי מה שכתבתי לפי דעת המסכת סופרים ובעל המאור דגר תנופה מיקרי קדש ואסור בהנאה עולה לנו דברי השאלות והגאונים כמין חומר דאינו ענין לסנפה אלא תשמישי מצוה כ וואף דסמכו חז"ל אקרא דחג הסנופות שבעת ימים להשם מכל מקום אינו רק על השבעה ימים דהא בקרא דסמכו עליה שבעת ימים פתיב (ובפרט לדעת הסופרים דהוא מן התורה וכמו שכתבו התוס' בביצה ד' ל' ע"ב ד"ה אבל יש לומר בפשיטות דגזרת הפתוב היא דאינו אסור רק לז' ימים) אבל בגר תנופה דעשהום פנרות המנורה נשאר בקדושה לעולם כמו המנורה (ואף דרבנן במעילה דף ד' דישנן במנורה לא נהגין ולא מועלין מכל מקום אסור מדרבנן מיהת רק דקרבו מעילה ליכא) והרי"ף שכתב דלאחר שדלקה כשיעור מותר להשתמש לאורה יש לומר דלשיטתו אגזיל דגריס במימרא דאסור להרצות מעות נגד גר תנופה ר"י אמר רב ואם פן אי אפשר לומר דפליג אמירא דרב דלעיל דאם פן תיקשי דרב אדרב ועוד דהא כל זה על פרחין צריף לומר דלא פליגי ומוכח דאין בו משום קדושה רק פדי שלא יהא מצות בזויות עליו וכן כתב הר"ן דהרי"ף פליג על הגאונים (ומיהו הרא"ש דהביא לדברי הרי"ף וילדברי השאלות ע"כ צריף לומר דמחלק בין להסתפק לאורו ובין להסתפק מגוף השמן וגבי מנורה נמי יש נפקא מינה בזה דהא קול ומראה וריח אין בו משום מעילה וכן מצאתי בעה"י בספרי דמר נ"י [מכתב לחזקיא] בחידושיו לשבת שם שכתב פעין סב'רא זו ממש ויישב בזה קושיות הגאונים חפץ ה' וחקי חיים אף לא הביא ראיה לחילוק זה אף לפי מה שכתבתי מבואר להדיא דיש חילוק דהא במראה אין בו מעילה עיין בתוס' סנפה נ"ג ד"ה בוררת) או כמו שתי' הב"י ומאד תמיהני על הר"ן שכתב בטעמו של רב דאסור להשתמש לאורה כדברי הרב בעל המאור ואם פן מאי הוצרך לדחוק בדברי השאלות וכן מה שהקשה דלמה אסור להשתמש בתשמיש מצוה וצריף עיון גדול עכ"ד הפהן הגדול יצ"ו: ואנא דאמרי בהורמנותיה דמני"ר שיחל"א עיקר תמיהתו בנוסח זה לא נפלאת היא בעיני שיהי גם לשיטת הרמב"ן ודעמיה אף על פי שלא הטילו על הנרות קדושה גמורה כקדושת הנרות שבמקדש מכל מקום הנרות הללו דין תשמישי מצוה יש להם דאף על פי שגזרין לאחר מצותן בשעת מצותן נוהגים בהם קדושה שלא יהיו מצות בזויות עליו ונוהגים בהם כדברים שבקדושה ואסורין בתשמישי חול בשעת מצותן כמו שכתב הרמב"ן בפירוש ושפיר שני' לומר עליהן קדש שהם קדש בשעת מצותן מיהא שלא להשתמש בהן וכו' והרואה יראה דמה שיישב הגאון יחיה אינו מתנישב אלא דברי המסכת סופרים אבל מה נענה לדעת הפוסקים דגר אין בו קדושה כלל וכן לדעת בעל המאור דפוסק כרב אסי דגר אין בו קדושה ואפילו הכי אמרינן הגנוסח כמו שנאמר במסכת סופרים הנרות הללו קדש הם: אמנם לפי מאי דכתבנא בעניינתין אתי שפיר לדברי הכל ומה שכתב הגאון יחיה דצריף לומר דבעל המאור גריס אמר רב אסי לחוד ולא אמר רב אסי אמר רב דאם פן קשה דרב אדרב ודחוק לומר אמוראי גינהו הנה אמת נכון דאין דרף הש"ס בכיוצא בזה לקבל שחר על השתיקה אלא מקשי ומתרץ אמוראי גינהו וכמו שכתב הרשב"א בחידושיו לשבת על ד' ל"ט ע"ב גבי פללא דהלכה כסתם משנה דלא שתיק הגמרא בשום דוקתא

דפסק ר' יוחנן דלא פסותם מתניתין דלא ליקשי ליה אלא מקשי ליה ומשני אמוראי ניהו וכו' כמו שפכתתי בשמו במכתב לחזקיהו שם וכיוצא לזה פתב הרדב"ז בספר יקר תפארת בפרק א' מהלכות שמיעה ויובל ונהביא דבריו הרב יד מלאכי בכלל תרמ"ד דליכא לתרוצא תרי תנאי אליבא דר"א דאם פן לא הנה שתיק הש"ס מינה וכתב בינד מלאכי שפן פתב הרב שארית יוסף בנתיב המתרץ פלל ה' על פי דברי הרבנו פנץ שבתוס' במסכת נזיר ד' מ"ט סוף ד"ה ומשני (אלא שהרב יד מלאכי הביא מדברי התוס' בשאר דוכתי דסברי דאין קפידא לשנויי הכי מסברא דנפשינן עיי"ש ומפל מקום כל שלא ראינו מפנרש דגירסת הרב בעל המאור אמר רב אסי אמר רב ניחא לן טפי למימר דגריס אמר רב אסי לחוד פגירסת הרא"ש): שוב ראיתי להרב מקנה אברהם במהדורא בתרא באות ס' שהביא דברי הרשב"א שפחדושו לשבת הג"ל וכתב על זה דהרשב"א גופיה בפחדושו לגטין ד' כ"ה ע"ד מתרץ מדנפשיה אמוראי ניהו (חידושי הרשב"א הג"ל אין בידי) ושפן פתב הר"ן וכו' ושפן פתב הר"ן ה בהשגותיו על ספר בעלי הנפש להראב"ד שפסק תורת השלמים ד' ל"ה ע"א עיי"ש ואחרי שפן היא דעתו שם לא דחיק לן למימר לשיטתו שבס' המאור אמוראי ניהו אליבא דרב ומפל מקום נראה דהאמת הוא דגירסת הבעל המאור היא פגירסת הרא"ש אמר רב אסי בלחוד שפן מתבאר מדברי הרמב"ן במ"ש אחר שהשיג על הבעל המאור וז"ל ואפילו אם הנה הפירוש שפירש בעל המאור נכון על פרחו הלכה אסור להשתמש לאורה דנקיטינן כר"ז אמר רב מתנא אמר רב שפדליקין בכל השמנים וכו' וטעמא משום דאסור להשתמש לאורה וכו' ואפילו פליג רב אסי אדבר ורי"ו נקיטינן דתלמיד הנה לגבייהו ואין הלכה פתלמיד במקום הרב וכו' עיי"ש הרי פתב מפנרש דאף לשיטת הרב בעל המאור אית לן למינקט דאסור להשתמש לאורה אף אם נאמר דרב אסי פליג אדבר אין הלכה פתלמיד וכו' ואי גירסת בעל המאור היא אמר רב אסי אמר רב אין מקום להקרות זה פמוכן אלא ודאי מוכח דגרסי אמר רב אסי לחוד ותמיה לי על הגאון נר"ו כי אחרי שידי ממשמשות בדברי הרמב"ן הללו איך לא השגיח להכריח דבריו מדברי גדול אדוננו הרמב"ן ולא הנה צריך למ"ש בהגהות מוהרי"ב שפן גריס מוהרש"א: ומה שהקשה על מה שכתב הר"ן דאין אדם מצפה מתי תכבה גרו שהוא היפך סוגיא מפונרשת בביצה ד' ל' ע"ב דאמרין אדם מצפה מתי תכבה גרו האמת קושיא עצומה היא ותגדל התקמה פי הוואה נראה דהר"ן עצמו בענין זה באותו פרק באותו מקום (בד"ה אי נמי לשיעורא) זכר עשה סוגיא זו לענין סופה ונוייה שפנפלו בחג שאסורין ומרן הב"י בס' תרע"ב הביא דברי הר"ן וכן פמה מרבני האחרונים ולא רפרף אדם על דבריו ונהרי הוא בכל יאמר שפנעלם מעיני כל העדה סוגיא בדוקתא אמנם הדבר ברור לעניות דעתי דדעת הר"ן כמו שכתב הרב פרי חדש בס' תרע"ז ס"ד דדוקא לר' שמעון הוא דאמרין בש"ס אדם יושב ומצפה מתי תכבה גרו אבל לרבנן לא אמרין הכי וכיונה דעתו לדעת גדולים שפן פתב הרב המאירי בפחדושו לשבת בפרק במה מדליקין (פריש הלכות תנוכה בד"ה זה שביארנו שאסור) שאין הלכה בדברי האומר אדם יושב ומצפה מתי תכבה גרו עיי"ש ואולי נוכל לומר שגם התוס' בפרק פירה ד' מ"ד שפכתו הטעם משום חביבות הנס סברי דאין הלכה כמאן דאמר אדם יושב ומצפה שתכבה גרו אלא שפכתו טעם מרנוח מלתא דשוי גם למאן דאמר אדם מצפה שתכבה גרו ועל כל פנים בדעת הר"ן נראה לי הדל פשוט שאפשר לומר כן.

וְשֵׁם (בְּדַבְרֵי הָרֵב הַמְּאִירִי) אֶתְּהָ מוֹצֵא דְמָה שְׁבִיָּאָר הַגָּאוֹן הַנִּי"ל יַחֲדָה בְּדַעַת הַשְּׂאֵלֹתוֹת דְּמִשׁוּם דְּסִבְרֵי שֵׁישׁ בְּהֵן קַדְוִשָׁה הַחֲמִירוֹ לְהַצְרִיף שְׁרִיפָה לְשִׁמּוֹן הַנוֹתֵר וְכו' כִּינּוּהַ דַּעַתוֹ לְדַעַת הָרֵב הַמְּאִירִי שְׁכַתְּבֵן וְנִי"ל וַיֵּשׁ בָּאִים בָּהּ מִטַּעַם אִיסוּר הַנְּאָה וְקַדְוִשָׁה גְּמוּרָה הוֹאִיל וְהוּן זָכָר לְגֵרוֹת וְלְשִׁמּוֹן הַכֹּל הַקָּצָהוּ מִדַּעַתוֹ לְגַמְרֵי וְהָרִי הוּן כְּפוּיֵי סִנְפָה וְלֹא עוֹד אֵלֶּא שְׁמִפְרִיזִים עַד לְאַסוּר בְּהַנְּאָה אִף לְאַחַר מְצוֹתוֹן וְאִם נִשְׂאָר שְׁמֵן פְּרִאשׁוּנָה וְכו' וְאִם נִשְׂאָר בְּאַחְרוּנָה עוֹשֶׂה לּוֹ מְדוּרָה וְשׁוֹרְפָה בְּמִקוּמוֹ וְכו' עַכ"ל הָרִי שְׁכַתְּבֵן מְפֹרֵשׁ שְׂדַעַת הַגָּאוֹנִים הַמְּצַרִּיכִים שְׁרִיפָה בְּאַחְרוּנָה הִיא מִשׁוּם שֵׁישׁ בְּגֵרוֹת קַדְוִשָׁה גְּמוּרָה וְכַדְבְּרֵי הַגָּאוֹן יַחֲדָה וְעוֹד רְאִיתִי בְּמַכְתָּב הַגָּאוֹן הַנִּי"ל יַחֲדָה שְׁעַמַּד בְּנוֹסַח הַהַזְכָּרָה (עַל הַגִּיּוֹסִים וְכו') וְבִאֵר עָלֶיהָ הַפֶּהן דְּבָרִים נְכוּחִים וְחֲתִים בְּמַכְתָּבוֹ וְאִסְיִים בְּבִרְכָה הַקַּב"ה יַעֲשֶׂה לָנוּ נְסִים וְנִנְחִזָה בְּשׁוּבוֹ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים וְבַהֲמ"ק יִבְנֶה עַל תְּלוֹו וְנוֹדָה לְשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל תְּמִיד אַכִּי"ר פֶּה דְבָרֵי הַדו"ש בְּלוֹנ"ח וְקִשׁוּר בְּאַחְבָּתוֹ הַצְּעִיר מְפֹרֵשׁי כְּהוֹנָה שְׁלֹמָה הַפֶּהן מו"ץ בַּפ"ק וְוִילְנָא.

שׁוּב נִדְפַס סְפָרָא דְּמֵאִירֵי בְּגִין שְׁלֹמָה וְרְאִיתִי שֵׁם בְּקוֹנְטְרִיס תִּיקוּנִים וְהוֹסְפוֹת ד' יו"ד ע"ג שְׁכַתְּבֵן הַעֲלָה עַל מִשְׁב"ח הַדְּפוּס אֶת דְּבָרֵי הַנְּעִימִים בְּעַנְיָן זֶה עִי"ש: עֶתָה הַשְּׂגָתִי סְפָר כְּנָף רִנְנָה לְהַגָּאוֹן נָתַן נֹטַע לְאַנְדָּא אַבְד"ק אִישְׁפִּיצִין יַצ"ו וְרְאִיתִי פִּילְפוּל עֲמֹק וְחִרִּיף בְּסִימָן ב' בְּהָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל וְכִי נֵר קַדְוִשָׁה יֵשׁ בּוֹ וְעִיקָר דְּבָרֵי הוּא עַל דְּבָרֵי רַבִּינוֹ הַטוֹר וּמְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי"כ"א לְעַנְיָן אִם מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצִיצִית וּמַעֲנִין לְעַנְיָן נִשְׂאָ וְנָתַן בְּאוּרֵךְ בְּדִינִים אֵלֹו וְאִסוּר דִּינָא הַעֲלָה דְּאִף דְּבְצִיצִית קוּיָמָא לֵן דְּרַק בְּעוֹד שְׁמַצְנוֹתוֹ עָלֶיהָ אִסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם מִשׁוּם בִּיזוּי מְצוּנָה אֲבָל אַחַר כִּף מְדִינָא מוֹתֵר לְזַרְקוֹן לְאַשְׁפָּה רַק שְׁהַמְדַקְדָּקִים נִזְהָרִים מְכָל מְקוּם בְּנֵר חַנּוּכָה דְּהוּי תַּשְׁמִישׁ קַדְוִשָׁה אִסוּר לְזַרוֹק הַנוֹתֵר מִשְׁעוֹר הַדְּלָקָה בְּמִקוּם בִּזְיוֹן אֵלֶּא שׁוֹרְפוֹ כְּמַבְוָאָר בְּסִי"ת רַע"ז סְעִיף ד' וְעִינֵן שֵׁם בְּמַגֵּן אַבְרָהָם ס"ק י"א דְּתַשְׁמִישֵׁי קַדְוִשָׁה אִסוּר לְנַהֲגַ בְּהֵם מְנַהֵג בִּזְיוֹן וּמַזָּה רְאִיָה לְדַעַת הַטוֹרִי זָהָב רִישׁ סִי"ת רַע"ב דְּמֵיִרֵי בְּנוֹתֵר מֵן הַצְּרִיף דְּכָשֵׁישׁ מוֹתֵר אִף לְדַעַת מוּהַרִי"א דְּהוּי מוֹקָצָה מְחַמַּת מְצוּנָה אֲבָל תַּשְׁמִישׁ קַדְוִשָׁה מִיָּהָא לֹא שְׁיִיף בְּהַמוֹתֵר וְלִמָּה יִשְׁרוּף יִשְׁפָּף לְאַשְׁפָּה וּבְסִי"ת רַס"ד סְעִיף ח' הוֹשַׁעְנָא שְׁבִלּוּלָב נִזְרַקַת וְדֹאִי אַחַר הַחֵג כְּלֵתָה קַדְוִשָׁתוֹ כְּבִטּוֹרִי זָהָב סִי"ת רַל"ח סִק"ג דְּאִין הַקַּדְוִשָׁה בְּעַצֵּי סִנְפָה רַק לְשַׁבְּעָה יָמִים וְעִינֵן שֵׁם בְּמַגֵּן אַבְרָהָם סִק"ט אֵלֹו תוֹרֵף דְּב"ק: ב') תְּמִיָה לִי עַל הַרְמַב"ם בְּפָרָק ג' מִהִלְכוֹת חַנּוּכָה הִלְכָה י"ד שְׁכַתְּבֵן שֵׁם דָּאִם אִשָּׁה אוֹ קָטָן מְקַרִּין אוֹתוֹ אֶת הַהִלָּל עוֹנָה אַחְרֵיהֶן מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים וּפְשוּט דְּהוֹצִיא זֶה מִהַמְשַׁנָּה דְּסִנְפָה דָּף ל"ט וּמְדַכְּתַב זֶה בְּהִלְכוֹת חַנּוּכָה מִשְׁמַע לְהַדְיָא דְּגַם בְּהִלָּל דְּחַנּוּכָה אִין אִשָּׁה יְכוּלָה לְצִאָת בְּקַרִּיאַת הַלָּל לְאִישׁ וְתַמְהֵנִי טוֹבָא דְּהִלָּא וְדֹאִי כְּמוֹ דְּאִמְרִינוּ דְּנִשְׁיִים חֲיִיבוֹת בְּנֵר חַנּוּכָה מִשׁוּם שְׂאָף הֵן הִיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּם הָכִי נְמִי חֲיִיבוֹת בְּהִלָּל דְּחַנּוּכָה מִהִיא טַעְמָא וְאִם כֵּן כְּמוֹ דְּאִמְרִינוּ בְּשַׁבְּתַת בְּדָף הַנִּי"ל דְּאִשָּׁה וְדֹאִי מְדַלְקַת וּמוֹצִיאֹת גַּם לְאִישׁ הָכִי נְמִי בְּהִלָּל מוֹצִיאֹת גַּם לְאִישׁ וְהַמְשַׁנָּה דְּסִנְפָה הַנִּי"ל הָא מֵיִרֵי בְּהִלָּל דְּסִנְפוֹת דְּפִטְרִי מְצַד דְּהוּי מְצוּנָת עֲשֶׂה שְׁהַזְמֵן גְּרָמָא כְּמוֹ דְּפִטְרִי מְמַצוֹת לוּלָב (וְהָא דְּלֹא הַזְכִּיר ר"י רַק הַדְּלָקַת נֵר חַנּוּכָה נִרְאָה לִי דְּרַבּוּתָא קָא מִשְׁמַע לֵן דְּלֹא מִיבְעִיא הַלָּל דְּבָא עַל הַנֵּס דְּנִצְחוֹ לְאוֹיְבִים וּבִטְלוֹ גְּזַרְתֵּם דְּוְדֹאִי נִשְׁיִים חֲיִיבוֹת שְׂאָף הֵן הִיוּ בְּכִלָּל הַגְּזִירָה אֵלֶּא אִפְּילוֹ הַדְּלָקַת נֵר חַנּוּכָה דְּבָא עַל הַנֵּס דְּשִׁמּוֹן דְּאִין לְנִשְׁיִים חֲלָק בְּקַרְבָּנוֹת וּבְהַדְּלָקַת הַנְּרוֹת וְהָא כּוֹלָם בָּאִים מְתַרוּמַת הַלְשָׁפָה וְנִשְׁיִים פְּטִירֵי מְמַחְצִית הַשְּׁקָל דְּמַהֵם הִיוּ מְבִיאִים כָּל קַרְבָּנוֹת צְבוּר מְכָל מְקוּם חֲיִיבִים) וְרְצִיתִי לְיִישָׁב

דטעמו של הרמב"ם משום פיון דהלל בא על נצחון המלחמה לא שייך זה בנשים דלאו בני כבוש נינהו וכי האי גוונא פתב בס' החינוך דנשים פטורין ממצות עשה דזכירת עמלק משום דמשמע מקרא דמצות עשה דזכירה היא סבה וגרם למצות עשה דתמחה לעמלק ונשים פטורות ממצות עשה דתמחה דלאו בני כבוש נינהו אבל קשיא לי על זה דהא גבי פורים נמי עיקר קריאת המגילה והסעודה הוא משום נצחון המלחמה וביום שפחו מאוביהם עשאוהו יום משתה ושמחה וזה לא שייך בנשים דלא הלכו במלחמה ואף על פי כן חייבות במשלוח מנות ובכל דיני הפורים משום דגם הם היו בכלל הגזירה דלהשמיד להרוג ולאבד ואם פן זה שייך גם במעשה דחננכה וכמו שפתי הרמב"ם בריש הלכות חננכה שגזרו גזירות על ישראל וכו' ופשוטו ידם בממונם ובנותיהם וגם זה אין לתרץ דהרמב"ם סובר פדעת הבה"ג שהובא בתוס' במגילה ד' דנשים אינן חייבות רק בשמיעה ולכן אינן מוציאות לאיש ואם פן יש לומר דגם בהלל פן דזה אינו תירוץ על הרמב"ם דהא פסק להדיא בריש פרק א' דמגילה דמוציאות גם לאיש במקרא מגילה ועוד יש לי תירוץ על הרמב"ם בדרך החידוד והפלפול ואין פאן מקום לקבל אריף ובמכתבו מיום עשרה בטבת תנז"ר פתב מלוואים למכתבו הנ"ל ונ"ל על התמיה שפתי על דברי הרמב"ם בפרק ג' מהלכות חננכה וכתבתי שם שלשה אופנים ליישב קושיא זו אבל אינן עולות יפה לדעת הרמב"ם בעצמו ואמנם פעת נראה לי ליישב דאף שחייבות בהלל דחננכה מפל מקום אינן חייבות לומר כל הלל המצרי שתקנו חז"ל לומר על הגס דאפשר דאף אם אומרים פרק אחד שהוזכר בו הודאה והלל על הנסים סגי בהכי כמו בתפלה דאף דנשים חייבות מפל מקום פתב הפגן אברהם בסי' ק"ו דמה שנהגו רוב נשים שאין מתפללין בתמידות משום דאומרים מיד בבוקר סמוך לנטילה אינה בקשה ומדאורייתא די בזה דאף להרמב"ם דתפלה דאורייתא מפל מקום די בפעם אחת ביום ובאינה נוסח שירצה ע"ש ואם פן אף בהלל דחננכה אף שחייבות מצד שאף הן היו באותו הגס מפל מקום די שיאמרו מזמור אחד שגזפר בו דברי הלל ושבח להקדוש ברוך הוא על הנסים ולפיכך אינם יכולים להוציא לאיש פן נראה לי ליישב דברי הרמב"ם:ג') פתב בשלקח ערוף סי' תרע"ו סעיף ג' דמי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק וכו' פשרואה נר חננכה מברך שעשה נסים ושהחיינו ואם אחר כך בליל שני או שלישי בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו עכ"ל והוא מדברי תשובה אשפנזית שהובא בבית יוסף וכתב שם הטעם משום דזמן אומרו אפילו בשוק פדאיתא בעירובין דף מ' וכן הגר"א בבאורו ציין על דין זה עירובין ד' מ' ע"ב ולכאורה יש לתמוה דמאי ענין זה לזמן אומרו אפילו בשוק דהתם מייירי בזמן דיום הכיפורים דליכא שום מעשה ביום הכיפורים דיהא צריך לברך עליה זמן ועיקר הזמן הוא אינו רק על שהחיינו והגיענו ליום הקדוש הזה והלכך יכול לאומרו אפילו בשוק אבל בזמן דרגל של חג הסוכות מפורש בהדיא בש"ע בסי' תרמ"א בהג"ה דאם קידש בליל ראשון בביתו ובירך זמן פשאוכל בסוכה צריך לחזור ולברך זמן משום הסוכה והוא מדברי הר"ן בפרק לולב וערבה בשם הרמב"ד והביא ראיה מהא דמברכין זמן על הלולב ואף שפבר בירך זמן בלילה ולכאורה הא לא גרע משפבר בשוק ועל פרחין צריך לומר דזמן דרגל אינו פוטר לשאר מצות זמניות שפחוייב באותו הרגל ומה דאין מברכין זמן על אכילת מצה נראה דכיון דבעת שפמקדש ומברך זמן פבר מונח המצה על השלקח אומרינו דדעתו גם על מצות אכילת מצה ואפשר

דאם דבעת שקידוש לא ה'יה לו מצה ואחר כ'ה הביאו לו מצה אפ'שר דבאמת צרי'ה לבר'ה זמן פעם שנית משום המצה וצרי'ה עיון ב'זה (ומה שמצוין שם בב'אורי הג'ר"א על דינו של הר"ן דהוא גמרא שם ואם לאו פ'שיכנס ב'ה מבר'ה שתיים לא הב'תי דבריו כ'לל דמאי רא'יה מש'ם ד'הא ה'תם מ'ירי ד'לא ב'יר'ה זמן כ'לל א'כל אם ב'יר'ה זמן ב'ביתו לא מ'ירי ש'ם מ'ידי) ואם כן פ'שמבר'ה על ה'רא'יה ה'א אינו מק'נים ב'זה מ'צות ה'דלקה כ'לל ועל כ'רח'נו ד'הזמן שמבר'ה הוא על ש'הגיע לימי ה'נס ו'היא'ה יוצ'א ב'זה פ'שמדליק ומק'נים מ'צות ה'דלקת ג'ר ח'נוכה ו'הוא דומ'ה ממש למי שמבר'ה זמן על ה'רגל ב'ביתו ואחר כ'ה נכנס לס'נוכה דכתב הר"ן דצרי'ה לחזור ולבר'ה זמן משום הס'נוכה ונמצ'א דשני דינים הל'לו סותר'י א'הדדי.

וי'תכן אחר ה'עיון ב'זה קצת ג'רא'ה ד'לא קש'יא מ'ידי ד'הנה לכאורה תמו'ה ב'הא דאמר'ינו דדוקא אם רוא'ה ג'ר ח'נוכה מבר'ה ש'עש'ה נסים וש'הח'ינו א'כל ב'אינו רוא'ה כ'לל אינו מבר'ה כ'לל (ומשמע דאפ'ילו אם יודע שלא י'היה לו ג'רות להדליק כ'ל ימי ח'נוכה) ואמאי ה'לא ק'יימ'א לן דזמן אומר'ו אפ'ילו בשוק וב'לי ספק בג'גלים אם יודע שלא י'היה כ'וס לבר'ה ע'ליו זמן אומר'ו אפ'ילו בשוק ובש'למ'א ש'עש'ה נסים יש לומר ד'לא נ'תקן רק בעוש'ה מעש'ה או ד'רוא'ה פ'רסום ה'נס ותדע ד'לא מ'צינו ג'בי פורים ש'יבר'ה ש'עש'ה נסים פ'ש'אין לו מג'ילה וגם לא ישל'ח מ'נות א'כל בזמן שאומר'ו אפ'ילו בשוק ל'מה לא יבר'ה אפ'ילו אינו רוא'ה כ'לל וכן קש'ה ד'לא מ'צינו ג'בי פורים דאם אין לו מג'ילה וגם אינו משל'ח מ'נות ד'יבר'ה זמן על ה'יום ו'זה אין לומר דזמן מבר'ה אפ'ילו אינ'ה רוא'ה ו'הא דנ'קט ה'רוא'ה ה'ינו משום ד'הרוא'ה מבר'ה שתיים ד'הא ל'ית'א כ'לל דאם כן ה'נה ל'יה לומר בפ'ירוש ד'המדליק מבר'ה של'ש ו'הרוא'ה מבר'ה שתיים אינו מדליק ואינו רוא'ה מבר'ה א'חת ולכן מ'כל ה'לין מוכ'ח דח'נוכה ופ'ורים לא ש'י'ה כ'לל ד'יבר'ה זמן על ע'צם ה'יום וא'ף שאינו מק'נים שום מ'צוה כ'לל דשאני ר'גלים וראש השנה ויום הפ'ורים ד'הם ימים קדושים ואסורים בעש'יית מלאכה ואם שובת ואינו עוש'ה כ'לום גם כן מק'נים עש'ה דשבת'ון ו'הלכ'ה צרי'ה לבר'ה זמן משום ע'צם ה'יום וזמן ה'זה שפ'יר י'כול לבר'ה א'ף כ'שהול'ה בשוק ד'הא גם כ'שהול'ה בשוק הוא מק'נים עש'ה דשבת'ון ואין צרי'ה ל'זה כ'וס כ'לל רק דלכתח'לה תק'נו רב'נו לבר'ה זמן בש'עת קידוש משום שא'ז מקבל ע'ליו קדושת ה'יום ולפ'יכ'ה אינו פוטר זמן דס'נוכה משום דמ'צות השב'יתה כ'רגל ומ'צות ס'נוכה ה'ם שתי מ'צות נפרדות ואין א'חד פוטר א'ת חב'ירו כ'מו דאינו פוטר זמן דס'נוכה לזמן דלולב אם לא כ'שהשתי'הו לפ'ניו (ונרא'ה באמת דאם לא ב'יר'ה זמן על הס'נוכה ואחר כ'ה נטל הלולב בתו'ה הס'נוכה ודעת'ו לא'כול אחר כ'ה בס'נוכה ב'נודאי דזמן דלולב פוטר גם לס'נוכה ופשוט הוא) א'כל בח'נוכה ופ'ורים שאין לה'ם קדוש'ה כ'לל ומותרים בעש'יית מלאכה לא ש'י'ה לבר'ה זמן על ע'צם ה'יום כ'לל רק בעת שמק'נים מ'צות ה'יום ואם אינו מק'נים כ'גון שאין לו ש'מן להדליק או שאין לו מג'ילה בפ'ורים וגם אינו י'כול לק'נים מ'צות שמ'חה ומש'חה ומש'לוח מ'נות על מה יבר'ה זמן ו'הא דמבר'ה על ה'ראו'יה ה'ינו משום דע'יקר מ'צות ג'ר ח'נוכה הוא משום פ'רסומ'י נ'ס'א ולפ'יכ'ה צרי'ה להדליק על פ'תח ב'יתו מבחוי' כ'די ש'י'היה הפ'ל רוא'ין ומשבת'ין להקב"ה וכ'ינו ש'הוא גם כן מן ה'רוא'ין יש לו חלק במ'צוה ולפ'יכ'ה שפ'יר מבר'ה ש'עש'ה נסים וש'הח'ינו ולפ'יכ'ה נרא'ה לי דאם רוא'ה ג'ר ח'נוכה לא'חר ש'דלק חצי ש'עה דכ'בר נעש'ית מ'צו'תה אינו מבר'ה ועוד דכ'ינו דאם רוצים הבע'לים לכבו'תה או להשתמש לאורה ה'רשות ב'ידם לא נחשב אז ה'גרות כ'גר מ'צוה רק כ'גר ה'רשות בעלמ'א ולא ש'י'ה לבר'ה ע'ליהם מ'יהו יש להסתפק אם לא ב'יר'ה

זמן בלילה קלל דאָפּשער דצָריוּ לְבָרוּךְ זמן בְּעֵת אַמִּירַת הַלַּל דְּהָא לֹא גָרַע מִקְרִיאַת הַמַּגִּילָה דְּמַבְרָכִין עֲלֶיהָ זְמַן וְלַחַד מֵאֵן דְּאָמַר קְרִינְתָא זוּ הַלִּילָה וּמִיָּהּ יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם צָרִיךְ לְבָרוּךְ זְמַן שְׁנִית בְּלִיל ב' בְּשַׁעַת הַדְּלָקָה דְּשִׁתִּי מְצוֹת מְיוֹחֲדוֹת הֵן וְלֹא דְמִי לְמַבְרָךְ זְמַן בְּשַׁעַת הַרְאָיָה דְּבִרְכַת זְמַן שְׁמַבְרָךְ אַז הוּא גַם כֵּן עַל מְצוֹת הַדְּלָקָה וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אֲבָל הָכָא מְצוּה אַחֲרַת הִיא אוּ דְלִמָּא פִּינּוּ דְּהַהֲלֵל וְהַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָּה הַכֹּל תִּקְנוּ חַו"ל בְּשִׁבְלִי הַנְּסִים שְׁנַעֲשׂוּ בִּימֵים הֵהֵם וְאִם כֵּן אֲפֹשֶׁר דְּנַחֲשָׁבוּ כְּמַצוּה אַחַת וּצ"ע הַנְּלַע"ד פְּתַבְתִּי בַּעֲזוֹ"ה כ"ד יְדִידוֹ הַדּו"ש שְׁלֵמָה הַפָּהֵן מו"ץ דפ"ק וְוִילְנָא: ד) אַחַר שְׁהַכִּינוּתִי בַּעֲזוֹ"ה לְשַׁלּוֹחַן קוּוֹטְרִיס זֶה לְהַדְפִּיס אִיהַ"ש קַבְלִיתִי עוֹד חִידוּשֵׁי תוֹרָה מֵהַגָּאוֹן הַגַּ"ל יצ"ו בְּעֵנְיֵינוּ דַחֲנוּכָּה וְאַלֶּה דב"ק וּבִהְיוֹת שְׂאִין רְצוּנִי לְהוֹצִיא אֶת הַגְּיָר רִיקָם רְאִיתִי לְמִלְאוֹת הַגְּלִיוֹן בַּחַד"ת שְׁפַתְבְּתִי בְּעֵנְיוֹן חֲנוּכָּה זֶה קְרוֹב לְשַׁלְשִׁים שָׁנָה וְזֶה הוּא.

כְּתָבוּ הַטּוֹר וְהַשּׁו"ע בְּסִי' תַרע"א סְעִיף ב' פְּמָה גְרוֹת מְדַלִּיק בְּלִילָה הַרְאִישׁוֹן מְדַלִּיק אַחַת מִכָּאֵן וְאֵילָן מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ אֶחָד בְּכָל לֵילָה עַד שְׁבָלִיל הָאֲחֲרוֹן יִהְיוּ שְׁמֹנֶה וְאַפְּיָלוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ יוֹתֵר נִכְתָּב עַל זֶה הַרְמ"א בַּהַג"ה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק וְנִרְשָׁם הַרְמַב"ם וְהֵינּוּ לְפִי מָה שְׁפַתְבַּת הַרְמַב"ם בְּעֵצְמוֹ אֲבָל הַרְמַב"ם הִבִּיא דְּמִנְהַג סְפָרַד הוּא כְּמוֹ שְׁפַתְבַּת הַמַּחְבֵּר דְּאַפְּיָלוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ יוֹתֵר וּבְזוֹה נִסְתַּלַּק מָה שְׁפַתְבַּת הַטּוֹרִי זֶהָב שְׁזָה חִידוּשׁ שְׁהַסְפָּרַדִּים נוֹהֲגִים כְּתוֹסְפוֹת וְהַאֲשַׁפְּנִזִים כְּרַמְב"ם דְּאִין זֶה חִידוּשׁ כְּלָל שְׁהַסְפָּרַדִּים כְּבָר נִהְגוּ כֵּן מִשְׁנִים קְדָמִינוּת קוֹדֵם שְׁיַצֵּא תוֹרָתָם שֶׁל בְּעֵלֵי הַתוֹסְפוֹת עַל פְּנֵי תַבֵּל דְּהַרִי הַרְמַב"ם כְּבָר מְצָא מִנְהַג זֶה בְּבִנְי סְפָרַד בְּיָמָיו: וְגַם מָה שְׁהַאֲשַׁפְּנִזִים נוֹהֲגִים כְּרַמְב"ם אִין זֶה פְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם לְגַמְרֵי דְּהַרִי הַרְמַב"ם פְּתַב דְּבַעַל הַבֵּית בְּעֵצְמוֹ מְדַלִּיק גְרוֹת כְּמִנְיֵן בְּנֵי הַבֵּית וְהַלְכָּה לִיכָּא הִיכְרָא לְיָמִים הַנִּכְנָסִין אֲבָל הַאֲשַׁפְּנִזִים רוֹצִין לְצַאת לְשִׁתִּי הַדְּעוֹת וְהַלְכָּה כָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק בְּפִנֵּי עֵצְמוֹ וּמְקַיְיֵמִין הַהִידוֹר רִאשׁוֹן דְּנָר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְגַם שְׁפִיר אִיכָּא הִיכְרָא דְּיָמִים הַנִּכְנָסִים דְּכִינּוּן דְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבֵּית מְדַלִּיק בְּמָקוֹם מְיוֹחֵד וּבְזוֹה יוֹצֵאִין גַּם דַּעַת הַתוֹסְפוֹת (וְעֵינּוּ הֵיטֵב בְּגִלְיָא מְסַכֵּת לְהַגָּאוֹן מו"ה דָּוִד זצ"ל אב"ד דְּנַאָהוֹרֵרֶדָק מָה שְׁפַתְבַּת בְּזוֹה) וְהַגָּה לְכַאוֹרָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַטּוֹר וְהַמַּחְבֵּר בְּמָה דְּהַשְׁמִיטוּ לְדִין דְּהַמְהַדְרִין דְּנִהְי דְּהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין לִית לְהוּ הִידוֹר רִאשׁוֹן מְכָל מְקוֹם הַגָּה לִיה לְכַתּוּב דִּין זֶה דְּנִפְקָא מִינָה לְמִי שְׂאִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְקַיְיֵם כְּמַהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין לְכָל הַפְּחוֹת יַעֲשֶׂה כְּמַהַדְרִין (וְהַרְמַב"ם בְּפָרָק ד' מֵהַלְכוֹת חֲנוּכָּה הַעֲתִיק בְּאַמַּת פְּלִשׁוֹן הַבְּרִיִּיתָא וְכַתְּבַת גַּם כֵּן דִּין דְּמַהַדְרִין גְּמִי וְהֵן אַמַּת הַרְמַב"ם לְשִׁטְתוֹ דְּסַבִּירָא לִיה דְּהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין אִית לְהוּ גְּמִי הִידוֹר רִאשׁוֹן בְּנֵר הָיָה מְוַכְרַח לְהַבִּיא דִּין דְּמַהַדְרִין וְאַמְנָם אַף הַטּוֹש"ע דְּלִית לְהוּ הִידוֹר רִאשׁוֹן מְכָל מְקוֹם הַגָּה לְהוּ לְהַבִּיא דְּנִפְקָא מִינָה טוֹבָא הִיכָּא דְּאִי אֲפֹשֶׁר לִיה וְכַנ"ל) וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּסַבִּירָא לְהוּ דְּלֹאֲחַר שְׁתַּקְנּוּ דִּין מְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין תּוּ בְּטַל דִּין מְהַדְרִין לְגַמְרֵי וְאִם אִי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְהִיוֹת מֵהַמְהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין סְגִי דְּיְדַלִּיק גַּר אֶחָד בְּכָל לֵילָה גַּר אִישׁ וּבִיתוֹ וְאַפְּיָלוּ אִם רַבִּים בְּנֵי הַבֵּית לֹא יְדַלִּיקוּ רַק גַּר אֶחָד: וְאָכֵן אִם כֵּן תִּקְשֶׁה עַל מָה שְׁהַעֲתִיק שְׁם בְּסְעִיף ו' דְּנָר שְׁיֵשׁ לָהּ שְׁנֵי פִּיּוֹת עוֹלָה בְּשִׁבְלִי שְׁנַיִם וְלְכַאוֹרָה הִיכָּא מִשְׁכַּחַת לָהּ.

הָא שְׁם בְּסִימֵן הַגַּ"ל בְּסְעִיף ה' פְּסַק כְּשִׁטְתַּת רַש"י דְּמְצוֹת גַּר חֲנוּכָּה הוּא לְהַדְלִיק עַל פְּתַח הַבֵּית וְאִם כֵּן הִיאֵךְ מִשְׁכַּחַת לָהּ דִּיהִיָּה עוֹלָה לְשְׁנֵי בְּנֵי אֲדָם שְׁדָרִים בְּכַתִּים מְיוֹחֲדִים דְּהָא

הִיָּה לְזֶה א וְלִזְהַמְשָׁמַאל וְכִמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם עַל רַש"י וּמִיָּהוּ רַש"י בְּעֶצְמוֹ נִשְׁמַר מִזֶּה וּפִירֵשׁ דְּמִיָּרִי לְמַהֲדָרִין שְׁעוֹשִׁין גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאֵתִי שְׁפִיר אֲבָל הַמְחַבֵּר דְּלֹא הִבִּיא דִּין דְּמַהֲדָרִין פְּלִל וְעַל פְּרָחֵנוּ דְּסִבְרָא לֵיהּ דְּדִין מְהֲדָרִין אִינוּ נוֹהֵג הָאִינְדָּא פְּלִל וְאִם כּוּן הִדְרָא הִקְשִׁיָּא לְדוֹכְתִּיהּ דְּהָאִיָּה מִשְׁפַּחַת לֵה דִּיהָ עוֹלָה לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם וְאִין לוֹמַר דְּמִשְׁפַּחַת לֵה דָּאם דְּרִים שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּבֵית אֶחָד שְׁחֲלוּקִין בְּעֵיסְתָּן דְּכַתְּבַת הֶרֶב הַמַּגִּיד בְּפָרְק ד' מֵהִלְכוֹת חֲנוּפָה דְּמַחְוִיבִין לְהַדְלִיק כָּל אֶחָד בְּפָנָי עֲצָמוּ דְּהָא לִיתָא פְּלִל דְּוֹנְדָּא לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַטּוֹש"ע דְּסִבְרֵי דְּדִין מְהֲדָרִין לִיתָא מְשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ הִיָּפְרָא דִּימִים הַנְּכַסִּים עַל כּוֹרְחִין גַּם בְּחֲלוּקִין בְּעֵיסְתָּן אִין צָרִיָּה גַר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד דָּאם יִצְטָרָף גַּר לְכָל אֶחָד אֶתְּתִי לֹא יְהִיָּה הִיָּפְרָא דִּיאֶמְרוּ דְּעַתָּה נִזְדַּמְּן אֶחָד בְּבֵית שְׁחֲלוּק בְּעֵיסְתָּנוּ: וְשׁוּב נִשְׁאֲתִי אֵת עֵינֵי וְרֵאֲתִי דְּהַטּוֹר בְּעֶצְמוֹ הִרְגִּישׁ בְּזֶה וְכַתְּבַת דְּעוֹלָה לְשָׁנִים וּפִירֵשׁ מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָף ע"כ"ל וּפִירֵשׁ הַבֵּית יוֹסֵף מְשׁוּם דְּרַש"י פִּירֵשׁ לְמַהֲדָרִין שְׁמַדְלִיק גַּר לְכָל אֶחָד, וְאִינוּ לֹא סִבְרָא לָן לְדִין דְּמַהֲדָרִין וְלָכוּן הוֹצִיָּה לְפִירֵשׁ דְּמִיָּרִי מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָף וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם הַבֵּית יוֹסֵף בְּשׁו"ע פִּינוּן כּוּן דְּמָה שְׁפַתְּבַת עוֹלָה לְשָׁנִים גַּם כּוּן פִּינוּן לְפִירוּשׁ זֶה.

וּמִיָּהוּ אֶתְתִי קִשָּׁה דְּמַכְּל מְקוּם הַיָּאָף יִפְרָשׁוּ לְדַבְרֵי רַבָּא דְּאָמַר בְּהִדְיָא דְּעוֹלָה לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם וְנִרְאָה לִי דְּהַטּוֹר לֹא הִיָּה גּוֹרֵס בְּדַבְרֵי רַבָּא דְּעוֹלָה לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם רַק עוֹלָה לְשָׁנִים סְתָמָא וְרֵאֲיָה לְזֶה מְדַכְּתַב בְּתַחֲזִילָה עוֹלָה לְשָׁנִים וּפִירֵשׁ עַל זֶה מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָף וְאִם אִיתָא דְּמָה שְׁכַתְּבַת בְּתַחֲזִילָה עוֹלָה לְשָׁנִים גַּם כּוּן הוּא דְּבָרֵי עֲצָמוּ לֹא שְׁיָיָף לְעַשׂוֹת פִּירוּשׁ עַל דְּבָרֵי עֲצָמוּ וְהוּא לִיָּה לּוֹמַר בְּתַחֲזִילָה דְּעוֹלָה לְשָׁנִים וְנִתּוּ וְנִתּוּ לֹא יִצְטָרָף לְפִירוּשׁ אֲלֵא וְדָאִי דְּמַתְּחִלָּה הָעֵתִיק לְדַבְרֵי רַבָּא וְאַחַר כִּף כְּתַב עַל זֶה פִּירוּשׁ וְכו' אֲלֵמָא דְּהִיָּה הַגִּיָּרָסָא לְפָנָיו בְּדַבְרֵי רַבָּא עוֹלָה לְשָׁנִים וְנִתּוּ לֹא וּפִירֵשׁ עַל זֶה דְּרוּצָה לּוֹמַר מִיּוֹם רֵאשׁוֹן וְאִילָף: אֲלֵא דְּקָצַת קִשָּׁה דָּאם רַבָּא רוּצָה לּוֹמַר דְּעוֹלָה לְשָׁנִים גְּרוּת הוּא לִיָּה לּוֹמַר דְּעוֹלָה לְשָׁנִים דְּהָא גַר לְשׁוֹן נִקְבָּה הִיא דְּכּוּן מַתְּחִיל בְּתַחֲזִילָה גַר שְׁיֵשׁ לֵה שְׁתֵּי פִיּוֹת עוֹלָה לְשָׁנִים וְהָאִיָּה מַתְּחִיל בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה וּמְסִיִּים בְּלִשׁוֹן זְכָר וְכוּן מְצִינוּ בְּש"ס בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי דְּגַר הוּא לְשׁוֹן נִקְבָּה כְּמוֹ בְּפִיצָה ל"ב חוֹתְמָה בְּאֹר בְּפִיו שְׁתֵּי גְרוּת וְכוּן בְּמַקְרָא נִמְצָא גַר בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה וְעֵינִין תּוֹסְפוֹת פְּסָחִים ז ע"ב ד"ה וְגְרוּת מְנַר: וְאוּלַי דְּטַעוֹת סוֹפֵר נִפְל בְּטוֹר וְצָרִיָּה לּוֹמַר בְּאֶמַת דְּעוֹלָה לְשָׁנִים וְהַרְמַב"ם בְּפָרְק ד' מֵהִלְכוֹת חֲנוּפָה הִלְכָה דְּהַעֲתִיק לְמִיָּמְרָא דְּרַבָּא דְּעוֹלָה לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם גַּם כּוּן לְשִׁיטְתוֹ אֲזִיל דְּהַעֲתִיק דִּין דְּמַהֲדָרִין וְסוֹבֵר דְּמַהֲדָרִין מִן הַמְהֲדָרִין סִבְרָא לִיָּה נְמִי לְהִידוֹר רֵאשׁוֹן וְלֹא חֲזִינֵשׁ לְהִיָּפְרָא וּמְשׁוּם הִכִּי שְׁפִיר מִשְׁפַּחַת לֵה דְּעוֹלָה לְשַׁנֵּי בְּנֵי אָדָם הִדְרִין בְּבֵית אֶחָד וְהִיָּנוּ לְדִין מְהֲדָרִין דְּמַדְלִיקִין גַּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאִין דְּדָרִין בְּבֵית אֶחָד דְּהוּי לְשָׁנִיהֶם בְּשָׁמַאל ע"כ מָה שְׁפַתְּבַתִּי שָׁם וְעוֹד הָאֶרְכָּתִי בְּזֶה אֲבָל כָּאִין אִין מְקוּם לְהָאֶרְיָה יוֹתַר וּד' שְׁנוֹתָיו דְּמַר יֶאֱרִיָּה בְּטוֹב וּבְנֵעִימִים כְּנַפְשׁוֹ וְרִצּוֹנוֹ וְרִצּוֹן וְנַפְשׁ יְדִידוֹ הַדּו"ש וּמְבָרְכוּ בְּכַרְפַּת פְּהִינִים שְׁלֵמָה הַכֵּהן מו"ץ דפ"ק וְוִילְנָא: יו"ד) בְּיּוֹם רֵאשׁוֹן שְׁל חֲנוּפָה לֹא נִמְצָא כֵּהן בְּבֵית הַכְּנָסַת כִּי אִם כֵּהן אֶחָד אֶלְמוֹן וְהַמְנַהֵג הוּא בְּאִינְזִמִיר דָּאם שְׁפָהן פְּנוּי שְׁלֹא נִשְׂא עַדִּין אִינוּ נוֹשָׂא כְּפִיו לְבַדּוֹ מְכָל מְקוּם אִם הוּא אֶלְמוֹן נִהְגוּ שָׁם שְׁנוֹשָׂא כְּפִיו לְבַדּוֹ וְהַגַּם שְׁמַהֲרָאִי הוּא לְהוֹדִיעַ לְהָאֶלְמוֹן שְׁלֹא יִשְׂא כְּפִיו לְבַדּוֹ כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר מְדַבְרֵי רַבִּינוּ הָאֶר"י וּמְדַבְרֵי הַזּוֹהַר הַקְּדוֹשׁ ב"ס וְיִקְרָא וּבְהָאֶדְרָא דְּהָאִינְזִנוּ דְּבַרְפָּאִין לֹא מִיִּשְׁתַּכְּחוּן עַל יְדֵיהּ וְאִין בְּזֶה מְשׁוּם שְׁנֵינוּ מְנַהֵג פִּינוּן שְׁהוּא בְּשָׁב וְאֵל

תעשה ואפילו אם הנה קום עשה הרשות נתונה בכיוצא לזה וטיבותא היא כדי שישומו אל לבו לישא אשה ולא יהיה שריו בלא ברכה מפל מקום ביום ראשון של חנוכה לא רצה לשנות המנהג ולומר לו שלא יעלה שאם פן יצא לחוץ מבית הפנסת ולא ימצא בבית הפנסת בעת קריאת ס"ת ומאחר שהקריאה היא בפרשת ברכת פהגים שהיא ראונה להפכה לא רצה לשנות המנהג ביום זה פן פתב גדול בדורנו הרה"ג המפורסם מוהרא"ף נר"ו בס' נייען אברהם סי' מ"ו ואחרי שלדעתו פמו זר נחשב בעיניו המנהג שנהגו בעירו להעלות לנשיאות פפים פהו אלמון יחידי עד שפתב שראוי לבטלו איני מוצא טעם בענייני מה נשתנה יום ראשון של חנוכה ואם היתה קריאת התורה סמוך לגמר תפלת י"ח התרשתי אמנם הרי צריך לגמור את ההלל קודם קריאת התורה ואדכהכי והכי יש זמן פנוי שיחזור הפכה לבית הפנסת ויוכלו להגיד לו שפן יעשה יצא לחוץ טרם יצא ויחזור בעודם קורין ההלל או סמוך לו מלפניו: יא) לפי מנהג האשכנזים על פי דברי הרמ"א לקרות מיום שני של חנוכה ואילך בכל יום קריאת שני נשיאים ביום שני קורין נשיא שני ושלישי וכן על זה הדרך) נשאל הרב צמח צדק מליבאוויץ בחלק א"ח סי' ס"ח אם גם בשבת שבחנוכה יקראו להמפטר שני הנשיאים והשיב שלא יקראו אלא נשיא אחד השייך ליומו משום דמה שקורין הקריאה של נשיא של מחר הוא לפי שצריך לקרות לתורה שלשה עולים וניחא להו שתהיה קריאה חדשה אבל במפטר שאין קורא בשל חנוכה אלא עולה אחד די בקריאת נשיא שביומו וכן מצא במוהרי"ל שפסק פן גבי ראש חדש לקרות להרביעי ביום הששי לבד וממילא הוא הדין למפטר בשבת והוא פשוט: יב) בענין מקום ההפסקות של העולים לספר תורה ביום שמיני של חנוכה הנה מרן בס' תרפ"ד סתם וכתב שביום שמיני מתחיל מוביום השמיני וגומר כל הסדר ופרשה ראשונה של בהעלותה ולא פירש איזהו מקומן של ההפסקות לכל אחד מהעולים ומסתמיות הלשון משמע שיתנהגו הפכה וללוי ביום שמיני כדרך שהתנהגו ביום שני ומשם והלאה אבל על קריאת הישראל יש לומר שהוא גם פן יתנהג כבשאר ימים לחזור קריאת ביום השמיני וגם יסיים כל הפרשה ופרשה ראשונה של בהעלותה או אפטר דכינן דיש לפנוי הרבה עוד לקרות אינו צריך לחזור פרשת וביום השמיני.

והצד הראשון נראה יותר מסתמיות הדברים ובסדר קריאת האשכנזים על פי דברי הרמ"א והרב הלבוש ודאי אין להסתפק ביום השמיני שיעשו כדרך שעושים בשאר הימים פהו ולוי בפרשת היום והישראל יקרא מן ביום התשיעי והלאה וכן מפורש בשערי אפרים שער ח' אות ע"ט ובעיקר חילוף המנהגים בזה עיין במסכת סופרים פרק כ' ובדברי הרב המפרש נחלת יעקב שהוכיח דהמסכת סופרים סובר שצריך לקרות כל השלשה עולים בקרבן היום דלא פמנהג האשכנזים לקרות השלישי הקריאה של מחר ונתן טעם למנהג זה) וחספתי בס' הנמצאים אצלי סביב השלחן ולא ראיתי מי שדבר איה להתנהג בזה זולת ראיתי להרב דברי מנחם שציין לעיין בזה למוהר"ם בר ברוך בתשובות הקצרות בהלכות חנוכה בסוף הספר ד' ע"ו ע"ב וחסיים שאל ח"א סי' ק"י ומעשה אברהם ד' ל' ע"א ואין גם אחד מצוי אצלי לעיין בדב"ק ודעתי הקצרה נוטה דלדין דנהגינו כפסק מרן יש לנו לקרות לכהו וללוי וביום השמיני כבשאר הימים ויחזור הישראל ויקרא וביום השמיני ומשם והלאה וכן אני מורה וכן לשאלני דבר זה: שוב השגתי ספר ויקרא אברהם להרב אח"א וראיתי בס' ל' שציין למה שכתב בזה

בספרו השומר אמת בסי' ז"ך אות ד בשם מרן חיד"א בשו"ת חיים שאל וז"ל ביום שמיני של תנופה לכתחלה קורא פהו ולוי בקרבן היום וישאל אותו ומושף והולך עד לבסוף עכ"ל ועל זה כתב שראה בס' מעשה אברהם שהקשה על מרן חיד"א ממה שכתב מוהר"ם בר ברוך בשם מוהר"י סג"ל שהפך קורא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי קורא וביום העשירי וביום אחד עשר וישאל קורא וביום שנים עשר וכל הסדר וכו' ושלכן לא מלאו לבו לבטל המנהג והרב המחבר נר"ו ביאר קושיתו וישלבה וסיים ומנהגנו הוא על פי הטור וש"ע סי' תרפ"ד וכן כתב הרד"א וכן הוא במסכת סופרים פ"ק כ' עכ"ל ומוכן ממה שכתב בשם הרב מעשה אברהם דמנהג איזמיר (מקום הרב מעשה אברהם) הוא כמו שכתב בתשובת מוהר"ם בר ברוך שהפך קורא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי עשירי ואחד עשר וישאל שנים עשר וכל הסדר.

ואיני מבין מהטעם לשנויי זה אם בכל יום נוהגים כמרן (כאשר הוא מסתמא שגמשים אחר פסק מרן) הנה להם לנהוג פן גם ביום השמיני לחלק קריאת וביום השמיני לכהן וללוי שנה ודאי משמעות דברי מרן ואם בקריאת ה'ישאל' היו נוהגים להקרות לו מן וביום התשיעי והלאה עד גמירא התרשתי דבזה אין לנו הכרע כל פה בדברי מרן כמו שכתבתי למעלה (אלא דיותר מסתבר דכוונת מרן שגם ביום השמיני יחזור ה'ישאל ויקרא קריאת הפהו והלוי כאמור) אבל לשנות ביום השמיני לגמרי משאר הימים לא ידעתי למה ולפי הנראה זהו פגנת הרב אח"א להשיב על דברי הרב מעשה אברהם עי"ש וכתב עוד הרב ויקרא אברהם שם וז"ל וראיתי בס' שערי אפרים סי' ח' שכתב באות ע"א סדר קריאתה מבואר בסידורין ובש"ע סי' תרפ"ד ע"כ ובנדאי פגנתו שאין קורין בכל יום אלא בסדרו של יום בלבד ואילו שם באות ע"ט כתב פהו קורא ביום השמיני עד מלאה קטורת ולוי משלים הקרבן וישאל קורא מן וביום התשיעי עד לבסוף ע"כ והוא על פי מה שכתבו הגהות מיימוניות והארחת חיים והרבנים שהזכרתי אבל לדידהו בכל יום נמי עושין פן אבל אם נהגו כמנהגינו אמאי הוצרכו ביום השמיני לשנות והא מנ"ל עכ"ל ועמו הסליחה דאין מקום לתמיהתו ודברי הרב שער אפרים ברורים ונכונים שהם נוהגים כמו שכתב הרמ"א דכהן ולוי קורין שניהם בקריאת היום וה'ישאל קורא קריאה של יום מחר ולדידהו ודאי ביום שמיני גם פן יתנהגו באופן זה שכהן ולוי ישלימו ביום השמיני וה'ישאל יקרא וביום התשיעי ומשם והלאה וזה פשוט ותכל תלונתו מעליו: עתה ראיתי דברי מרן חיד"א שבס' חיים שאל שהביא הרב מעשה אברהם והוא שכתב בשם הרב מוהר"ם מזרחי דנראה בעיניו דביום שמיני יקראו פהו ולוי כבכל יום וה'ישאל יחזור מתחלת וביום השמיני וסיים כל הסדר (מסתמא פגנתו שיקרא גם פן פרשה ראשונה מבהעלותה פדכתב מרן) ובזה נמצאו שלשה עולים קורין בפרשת וביום השמיני ובו בפרק חלקו עליו שאר הרבנים דכל קפדת הרב פרי חדש היינו שיקראו בנשיאים אבל אין צריך כלל לשלשה העולים יקראו בשמיני והכהן יקרא ביום השמיני וביום התשיעי ולוי ביום העשירי ואחד עשר וה'ישאל ביום שנים עשר עד גמירא או פיצא בזה ועל זה הביא מרן חיד"א מה שכתבו הגהות מיימוניות והארחת חיים והאליהו רבא ומסיק הראת לדעת פי מה שכתב הרב מוהרמ"מ פינון לדעת קדושים אלא שהם נוהגים בכל יום לקרות השלישי של יום ומחר והרב הלבוש ישנו פגנתו טעם ומשום הכי כתבו דביום השלישי קורא משם עד סוף ולדידן שאין אנו קורין אלא דבר יום ביומו

לכתחלה יש לקרות השלשה בפרשת ביום השמיני ולסיים עמו פן עשה את המנורה עכ"ל ועל זה פתב הרב מעשה אברהם ומנהגינו בק"ק בק"ח יב"ץ (נראה דרב באותו בית הפנסת נהגו פן לא כמו שהבנתי מתוך מה שפתבו בויקרא אברהם הנ"ל) הוא פדכתב מוהר"ם בר פרוך ואף שהרב חיים שאל פתב לכתחלה וכו' לא מלאני לפי לשנות מנהג ותיקון עכ"ל הא למדת שיש לכל מנהג הנ"ל סמוכים דרבנו ונהרא נהרא ופשטיה.

(יג) ביום ראש חודש טבת שיש שני שירים ליום שיר של חנוכה ושיר של ראש חודש נחלקו הפוסקים בשני שירים אלו איזה מהם להקדים אם של ראש חודש משום תדיר או של חנוכה משום פרסומי ניסא פידוע הלא בספרתם ובספר הבהיר ויקרא אברהם להרב אח"א נר"ו ראיתי בשו"ת א"ח סי' כ"ט שאחר שהזכיר סברת הפוסקים הנ"ל העד העיד שבעיר הקודש צפת תוב"ב מחלקים השירים לשתי התפלות דהיינו אחר תפלת שחרית בחזרת הספר תורה להיכל אומרים השיר של חנוכה ואחר תפלת מוסף אומרים שיר של ראש חודש וקלסיה להאי מנהגא וישנו בנותן טעם לשבח על הסדר הזה ולא בהיפוך כי המוסף אינו שייך לחנוכה כלל ושחרית היא התפלה השייכה לחנוכה לכן אומרים בה שיר של חנוכה ושיר של ראש חודש דכתיב ביה עשה ירח למועדים שמכפר כשאר מועדים פדכתב רבינו הטור ובמוסף אומרים זמן פפרה לכל תולדותינו לכן נכון לאומרו אחר המוסף אלו תורף דב"ק יצ"ו והוא מנהג יפה ועם כי לא רציתי לשנות לצבור ממה שנהגו בזה כתבתי זאת למי שירצה לנהוג בעצמו פן כי נכון הוא: יד) גרות שעושים מחלב ויש בהן תערובת שומן חזיר אם מותר להדליק בגרות אלו לגר שבת וגר של חנוכה נשאל על זה גדול בדורנו הגאון אבד"ק פרעמישלא יצ"ו בספרו בית יצחק בחלק יו"ד סי' קמ"ה ובתשובתו פלפל במאי דאמרינו בשבת ד' כ"ח ע"א לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד אם דוקא לתפלין הוא דלא הוכשר וכו' או דילפינו לכל המצות מתפלין דלפי מה שפתבו הרבנים מגן אברהם ואליהו רבה דילפינו כל התורה מתפלין נראה דאין להדליק בגרות הללו לשבת ולחנוכה ומצא שפלפל בזה הגאון מוהרש"ק בהקדמה לספר שנות חיים בדרך חיים א' ושכתב מסבא דכיון דעומד לשריפה לא קפדינו משום הא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ומר ניהו הגאון המחבר יצ"ו הכריח פן מן הירושלמי שהביאו התוס' בסוטה ד' י"ז ע"ב גבי כתיבת המגילת סוטה על עור בהמה טמאה דמתבאר דלולא הטעם דשמא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמאה הווי מודו פולי עלמא דשרי למיכתב פרשת סוטה על עור בהמה טמאה ומהא תיקשי לן להסוברים דכל התורה ילפינו מתפלין היכי שרי למיכתב פרשת סוטה בעור טמאה אלא על פרחין למימר דדוקא פשהדבר קיים הוא דהוי גנאי למצוה שתהיה על עור בהמה טמאה אבל מגילת סוטה דלמחיקה קיימא לית לן בה והוא הדין לשמן פיון דלהדלקה קיימא לא חיישינו ויישב בזה קושית הגאון מוהר"ץ הירש חיות גבי שמן קיק דלפי מאי דאמרינו שמנים שאין מדליקין בשבת מדליקין בגר חנוכה מבואר דמדליקין גר חנוכה בשמן קיק וקיק הוא עוף טמא כדאמרינו בחולין ד' ס"ג ואם פן להסוברים דילפינו כל התורה מתפלין אמאי שרי להדליק בשמן קיק ולהנ"ל ניחא פיון דלשריפה קיימא לית בה משום לא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ואי משום הקריבהו לפחתה דמהאי טעמא פתב הרמ"א ביו"ד סוף סי' ק"ד דאסור להדליק גרות בית הכנסת בשמן שנפל בו עכבר הא לאו מילתא היא דאין זה אלא פשהדבר מאוס מחמת עצמו ולא במה שמאוס

מחמת איסור וכן פתב בפשמים ראש בכסא דהרסנא סי' ש"ה אלו תנרף דב"ק וחידיוש
הוא שלא הזפיר מדברי הגאון חתם סופר בא"ח סי' ט"ל שהאריף בעיקר דבר זה דלא
הוכשרו למלאכת שמים וכו': ואני ההדיוט בקונטרסים הפללים במערכת הלמ"ד אות פ"א
פתבתי בדין זה בס"ד ומידי דברי בו הנה הבאתי תנרף דברי פמה רבנים שדברו בדרף
פלל בהא דלא הוכשר למלאכת שמים ומהם שדברו בפרט בדין הגרות הללו וראיתי
נכון להעתיקו פה לפי שמדבריהם אנו למדים הלכה למעשה ואלה הדברים: לא הוכשרו
למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד הכי אמרינו בפרק במה מדליקין דף כ"ח
ע"א וכתב הרב מגן אברהם בס"י תקפ"ו סק"ג (על מה שפתב הרמ"א דשופר מבהמה
טמאה פסול) בשם הרב עולות שבת דלא קיימא לן פהא דלא הוכשרו וכו' וכתב על
דבריו שלא עיין בשבת ד' כ"ח והטעם דאימקש כל התורה לתפלין פדאימא בקדושים ד'
ל"ח עכ"ל ודברי הרב עולת שבת (כפי מה שהביא בשמו הרב מחצית השקל) הם
שזהכריס דלא קיימא לן פהא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' מדדרשינו לתפלין שיהיו
מעור בהמה טהורה מדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה מן המותר לפיה ואם איתא לדרב
יוסף למה לי קרא מותר לתפלין תיפוק לי' דכל מלאכת שמים לא הותרו אלא מעור
בהמה טהורה בלבד ומה שכתב הרב מגן אברהם שלא עיין בשבת פוננתו דשה עמוד ב'
פשאמרו דהא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' היינו לתפלין שיהיו מעור טהורה פרכינו
תפלין בהדיא כתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ומשנינו לרצועות והיינו דמלמען תהיה
תורת ה' בפיה לא ילפינו אלא מידי דבכתב אבל רצועות הנה אמיןא דשרי קמשמע לן
דרב יוסף דלא הוכשרו וכו' דאף במידי דלית ביה פתיבת תורת ה' טהורה בעינן אלמא
דרב יוסף נמי אית ליה הא דלמען תהיה תורת ה' וכו' ומה שכתב הרב מגן אברהם
דאימקש כל התורה לתפלין ביאר בכונתו שפא לתרץ מה שקשה לפי האמת למה ליקרא
בתפלין פינון דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא של טהורה לזה פתב דהא דרב יוסף
גופיה מתפלין הוא דילפינו דהא בלאו הכי הוקישה כל התורה לתפלין לענין מצות עשה
שהזמן גרמא שנשים פטורות פדאימא בקדושים וכו' וכן פתב לינישב מה שהתפלא
הרב חמד משה על דברי הרב מגן אברהם דהא דמקשינו כל התורה לתפלין לא איצטרף
אלא לענין מצות עשה שהזמן גרמא אבל לענין טהורה בהדיא כתיב קרא תורת ה' בפיה
והאי בפיה גבי תורת ה' כתיבא וכו' אלו תנרף דב"ק נמצינו למדין דהא דלא הוכשרו
למלאכת שמים וכו' בפלוגתא מיתנייא אי נקיטינו הכי או לא דלהרב עולת שבת לא
קיימא לן הכי אלא בתפלין וכל דבר שבכתב דילפינו מדכתיב תורת ה' בפיה מן המותר
לפיה אבל בשאר מידי דמצנה לא בעינו שתהיה בטהורה ולהרב מגן אברהם פן הדין
בכל המצות דבעינו בטהורים: ותמיה לי קצת על הרב מגן אברהם שבס"י ח' סק"ו מביא
בשתיקה בשם הרב שני לוחות הברית נהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן
ציציות שלפניו יהיו לעולם לפניו כמו שאמרו קרש שזכה לינתן בצפון לעולם בצפון
עי"ש ונהלא משי הוא דבר הבא מדבר טמא כמו שכתב רבינו בחיי בפירשת תרומה דמה
שלא נמצא משי בנדבת המשכן הוא משום שיוצא מן התולעת ולא הוכשרו למלאכת
שמים אלא דבר טהור ואם פן לדעת הרב מגן אברהם דבכל המצות בעינו שיהא מדבר
המותר היכי שתיק להאי מנהגא והיה לו לערער שאין נכון לעשות חתיכה זו ממשי פי
אם מדבר אחר לסימן לפי שהמשי יוצא מן הטמא.

והרב מחצית השקל פתב שְהֵרַב לְחַם תְּמוּדוֹת קָרָא תַגָּר עַל מְנַהֵג זֶה שְׁעַל יְדֵי זֶה נִרְאָה שְׁעִיקְרוּ וְנַעֲשֶׂה לְכִסּוּי הָרֹאשׁ וכו' ומדלא ערער מטעם שְהַמְשִׁי יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא נִרְאָה לְכַאוּרָה דְקָאֵי בְשִׁיטַת הָרַב עוֹלַת שַׁבַּת דְלֹא קִפְדִּינָן בְּשִׁאָר מִצְוֹת אֱלֹא שְׁיֵשׁ לְדַחוֹת דְעַדִּיפֵא מִיְנָה קְאָמַר דָּאֵף אִם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת חֲתִיכָה כְּזוֹ לְסִימָן מְדַבֵּר טְהוֹר אִם הוּא דְבַר שְׁפִטוֹר מְצִיצִית אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי שְׁעַל יְדֵי זֶה נִרְאָה שְׁעִיקְרוּ וְנַעֲשֶׂה לְכִסּוּי הָרֹאשׁ וכו' אָבֵל מַה שְׁהֵרַב מְגַן אֲבָרְהָם מְבִיא הַמְּנַהֵג לַעֲשׂוֹת חֲתִיכָה מִמְּשִׁי וְלֹא עֲרַעַר בְּדַבָּר תְּמוּהָ לְכַאוּרָה לְשִׁיטְתוֹ שְׁבִסִּי תַקִּפ"ו הַנ"ל: וּגְדוּלָה מְזוֹ יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְהָא קַיִימָא לֵן בְּסִי ט' סְעִיף ג' דְצִיצִית שְׁל מְשִׁי פּוֹטֵר בְּטִלִית שְׁל מְשִׁי וּלְפִי דְבַרֵי הָרַב מְגַן אֲבָרְהָם דְבַעֲיָנָן בְּכָל הַמִּצְוֹת שְׁתַּהֲיִינָה בְּטְהוֹרִים הִיכִי מְכַשְׂרִינָן טִלִית וְצִיצִית שְׁל מְשִׁי שְׁהוּא דְבַר הַבָּא מִן הַטְּמֵא וּמְצִאֲתֵי שְׁכַבֵּר הַעִיר בְּזַה הַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר בֵּא"ח ס' ט"ל מְדִין חוֹטֵי מְשִׁי לְטִלִית שְׁל מְשִׁי (וְאָבִיא דב"ק לְהֵלֵן אִיה"ש) וְכַתַּב דְבְּצִיצִית דְּאִינוּ אֱלֹא מִצְוָה בְּעֵלְמָא וְלֹא מִיְדֵי דְקַדְוִשָׁה הוּא לִית לֵן בַּהּ וְאִין זֶה מִן הַיְשׁוּב לְדַעַת הָרַב מְגַן אֲבָרְהָם דְבְּכָל הַמִּצְוֹת קִפְדִּינָן שְׁתַּהֲיִי בְּטְהוֹרִים וְגַם קִשָּׁה עָלָיו מְהֵא דְחֲתִיכַת מְשִׁי לְטִלִית כְּאִמּוֹר וְאִין אֲצִלִי סִפֵּר חֲמֵד מִשָּׁה (שְׁצִינָן בְּחֲתַם סוֹפֵר) לְעִינָן בַּדב"ק וּלְפִי מַה שְׁכַתַּב בְּחֲתַם סוֹפֵר דָּאֵף בְּמִידֵי דְאִית בֵּיהּ קַדְוִשָׁה כְּפָרְכִי בֵּית הַפְּנִסָּת וְכִינְצָא דְבַעֲיָנָן בְּטְהוֹרִים מְכָל מְקוּם אִי אִישְׁתַּנִּי וְנַעֲשֶׂה אָרִיג לִית לֵן בַּהּ וְשִׁלָּא כְּדַעַת רַבִּינוּ בְּחִי (עִינָן לְקַמָּן בַּד"ה וְכַתַּב עוֹד) לֹא קִשָּׂא מִיְדֵי מַהִיא דְחֲתִיכַת מְשִׁי כְּמוּכָן וְעוֹד יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִצְוָה עֲצֻמָּה לְדַבָּר שְׁאִינוּ אֱלֹא תַשְׁמִישׁ לְמִצְוָה דְבַתְּשִׁמִּישׁ לְמִצְוָה לֹא קִפְדִּינָן אֲטְהוֹרִים אֵף אִי פְּשִׁיטָא לֵן דְבְּמִצְוָה גַם כֵּן קִפְדִּינָן שְׁיֵהִיו בְּטְהוֹרִים כְּמוֹ שְׁכַתַּב בְּסִי תַקִּפ"ו דְּכָל הַמִּצְוֹת יְלַפִּינָן מִתְּפִלִין שְׁתַּהֲיִי מְדַבֵּר טְהוֹר מְכָל מְקוּם בְּדַבָּר שְׁאִינוּ אֱלֹא תַשְׁמִישׁ לֹא קִפְדִּינָן אֱלֹא בְּמִידֵי דְאִית בֵּיהּ מִשׁוּם קַדְוִשָׁה דְבַהּ אֵין חִילוּק בֵּין גּוּף דְבַר הַקַּדְוִשָׁה לְתַשְׁמִישֵׁי קַדְוִשָׁה (עִינָן לְקַמָּן בַּד"ה וְעַל רֵאִיִּית הַגָּאוֹן): וּמְצִאֲתֵי שְׁהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּסִי ל"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת ס"ק כ"ח חֲקַר גַּם הוּא מְהֵא דְחוֹטֵי מְשִׁי לְטִלִית שְׁל מְשִׁי וְנ"ל הִנֵּה מִתְּפִלִין יְלִיף כֹּל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וְלְכָל מִצְוָה מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה וְעִינָן תַקִּפ"ו בְּמְגַן אֲבָרְהָם ג' וְקִשָּׂא לִי אִם כֵּן בְּגַד מְצֻמֵר אֲרַנְבִים וְגַמְלִים וְכַדוּמָה תְּהֵא פְּסוּל לְצִיצִית וְזֶה לֹא שְׁמַעְנוּ וְכַפִּי הַנִּרְאָה מְשִׁי מִתּוֹלַעַת תּוֹכִיחַ שְׁנִרְאָה שְׁהוּא מְגוּפּוּ עִינָן ס' ט' וְכִי תִימָא לֹא הִנְכַשְׂרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים הִינְנוּ קַדְוִשָׁה לְאַפּוּקֵי צִיצִית מִצְוֹת נִינְהוּ הָא בְּנִרְכָא דְשׁוֹפֵר יוֹכִיחַ גַּם כֵּן מִצְוָה וְאַפְּיָלוּ הִכִּי פְּסוּל בְּהִמָּה טְמֵאָה עִינָן מְגִילָה כ"ו וְלַעֲלִל ס' כ"א בְּבֵית יוֹסֵף וּמִיָּהוּ הַמְּעִינָן בְּר"ן רִישׁ פ"ב דְרֹאשׁ הַשְּׁנָה בְּמִשְׁנָה שׁוֹפֵר מְלֵאֲכַת שְׁמִים הוּא דְלִזְכָּרוֹן כְּלַפְנֵים דְּמִי וְהִיא דְתַחַשׁ בְּשַׁבַּת כ"ח ע"ב מִשְׁמַע דְּאִין זֶה הִיקְשׁ גְּמוֹר אִם כֵּן אֲתִי שְׁפִיר צִיצִית דְּמִצְוָה לֹא יְלִיף מִקַּדְוִשָׁה וְאֲתִי שְׁפִיר דְבַרֵי הַט"ז אוֹת כ"ז דְרַצוּעוֹת הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי כִי הִיקְשָׁא לֹא הִיקְשׁ גְּמוֹר הוּא עִינָן אֲלִיהוּ רַבָּה תַקִּפ"ו אוֹת ח' וְלְבוּשׁ כְּתַב כֵּן רַצוּעוֹת הִלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי עַכ"ל הָרִי שְׁהוֹקְשָׁה לֹא מְהֵא דְמְשִׁי לְטִלִית וְצִיצִית וְלֹא נִתְקַרְרָה דַעַתוֹ אֱלֹא עַל פִּי מַה שְׁמַדְבְּרֵי הָר"ן מִתְּבַאָר דְבְּשִׁאָר מִצְוֹת לֹא קִפְדִּינָן אֲטְהוֹרִים וְצָרִיף לְבַאָר קְצַת דב"ק שְׁהֵם בְּקַצִּירַת הָאוּמ"ר וְנִרְאָה דְמַה שְׁצִינָן מְגִילָה כ"ו וּבֵית יוֹסֵף כ"א מְקוּם הַצִּיּוֹן הִלְזוּ הוּא קוּדָם מַה שְׁכַתַּב הָא בְּנִרְכָא וְכו' וְהַצִּיּוֹן הוּא עַל מַה שְׁכַתַּב דְצִיצִית מִצְוֹת נִינְהוּ כְּדַתְנִיָא בְּמְגִילָה דָּף כ"ו ע"ב תַשְׁמִישׁ מִצְוָה נִזְרָקִין וּמְפָרֵשׁ דְצִיצִית תַשְׁמִישֵׁי מִצְוָה הוּא וְגַם מְרָן הַבֵּית יוֹסֵף שְׁם בְּהִכִּי מִיָּרִי וְאֵף דְבְּכַרְיִיתָא הַזְּפִירוּ גַם שׁוֹפֵר (וְאִם כֵּן הַצִּיּוֹן שְׁיָיָף גַּם בְּמְקוּמוֹ) מְכָל

מקום כִּינן שְׁמַצִּיין לְבֵית יוֹסֵף וְשֵׁם לֹא נִזְכַּר אֲלָא צִיצִית נֶכּוֹן לומר שְׁצִינּוּנוּ הוּא עַל צִיצִית וּקְצַת קִשָּׁה בְּמָה שְׁפָתַי וְכִי תִימָא וְכו' דְאַחַר שְׁפָכַר צִינּוּ לְדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם סִי תַקֵּפִי וְאִי הִנֵּה סְלָקָא דְעֵתִין לומר כֵּן וְהִלָּא עֵין רוּאָה בְּדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם דְּכָל הַתּוֹרָה וְהַמְּצוּהָ יִלְפִינּוּ מִתְּפִלִּין לְכֹן נִרְאָה שְׁהִצִּינּוּ לְהַמְּגַן אַבְרָהָם מְקוֹמוֹ מְשֻׁפָּר אַחַר מָה שְׁפָתַי דְּשׁוֹפָר יוֹכִיחַ וְכו' וְכֹאֲשֶׁר מְזַדְּמָן שְׁגַגַת הַמַּעֲתִיק בְּדַבְרֵים שְׁפוֹתַי מְחַבֵּר עַל הַגִּילְיוֹן וּמְכַנְיָסֵם בְּפָנִים שְׁלֵא בְּמִקּוֹמָן וְנִרְאָה בְּעֵלִיל שְׁלֵא רָאָה הֶרֶב פְּרִי מְגִדִים דְּבָרֵי רַבִּינוּ בְּחֵי הַנְּ"ל (שְׁפָתַי שְׁמַשִּׁי הוּא מְגוּרָה הַתּוֹלַעַת וְשְׁמַפְנֵי זֶה לֹא הִיָּה בְּמִשְׁפָּן וְכו') וְלְכֹן פָּתַי בְּמִסְתַּפֵּק שְׁכַפֵּי הַנְּרָאָה מְשִׁי הוּא מְגוּרָה הַתּוֹלַעַת וְכו': וְמָה שְׁפָתַי וּמִיָּהוּ הַמַּעֲתִינּוּ בְּרָ"ן רִישׁ פ"ב דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אֵין לְתַרְגָּם הֶרֶאשִׁי תִיבּוֹת שֶׁל פ"ב לֹא פָּרַק שְׁנֵי וְלֹא פָּרַק בְּתַרְא כִּי דְבָרֵי הַר"ן שְׁצִינּוּ הֵם בְּפָרַק רְאוּהוּ בֵּית דִּין וְאוּלַי קוֹרָא אוֹתָן פָּרַק שְׁנֵי לְפִי שֶׁהוּא שְׁנֵי לְהִלְכוֹת הַר"ף שְׁפָרַק שְׁנֵי דְרֵאשׁ הַשָּׁנָה לִיתִיָּה בְּהִלְכוֹת וְדַבְרֵי הַר"ן שְׁצִינּוּ הֵם שֵׁם בְּרֵאשׁ הַפָּרַק אַמְתַּנִּיתִין שָׁנָה הַיּוֹבֵל לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה (בד"ה וּמִיָּהוּ) וְכִנְנָתוֹ לְסַתְּוֹר סְבַרְתָּ הֶרֶב מְגַן אַבְרָהָם דִּילְפִינּוּ לְכָל הַמְּצוֹת מִתְּפִלִּין דְּבַעֲינּוּ טְהוּרִים וְאֵילוּ מִדְּבָרֵי הַר"ן מִתְּבָאָר בְּהִקְפָּה שְׁהָרִי פָּתַי וּמִיָּהוּ אִף עַל נַב דְּמִסְקִינּוּ חוּץ מִשָּׁל פָּרָה אֲפָשָׁר דְּדוֹקָא בְּטְהוּרִים אַבְל בְּטְמָאִים לֹא דְהָא אֲמַרִּין בְּפָרַק בְּמָה מְדַלִּיקִין לֹא הִנְכְּשָׁרוּ לְמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם אֲלָא שֶׁל בְּהֵמָה טְהוּרָה בְּלַבַּד וְשׁוֹפָר מְלֹאכְתָּ שְׁמַיִם דְּהָא אֲמַרִּין כִּינּוּ דְלִזְכְּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי וּמִיָּהוּ לֹא רָאָה גְמוּרָה הִיא דְהֵתָם מְשַׁמַּע דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא גְמַרִּין מֵהִיא דְלֹא הִנְכְּשָׁרוּ לְמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם דְּהָא אֲמַרִּין בְּהִיא שְׁמַעְתָּא מֵאִי הָנִי עֲלָה דְתַחַשׁ וּלְפִיכָּה צְרִיף עֵין עכ"ל וּמִתְּבָאָר דְּאִף לְמֵאִי דְסָלִיק אַדְעֵתִיָּה דְהַר"ן לְמִלְרָה מֵהִיא דְלֹא הִנְכְּשָׁרוּ וְכו' אֵינוּ אֲלָא לְשׁוֹפָר וּמִשׁוּם כִּינּוּ דְלִזְכְּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי מְשַׁמַּע וְדֹאִי דְבִשְׁאָר מְצוֹת דְלֹא לְזַכְּרוֹן קְאָתוֹ לֹא סָלִיק אַדְעֵתִיָּה לְמִימַר בְּהוּ דְלֹא הִנְכְּשָׁרוּ וְכו' אֲלָא גַם בְּטְמָאִים אֲפָשָׁר לְקִיָּמָן וְכָל שְׁפָן לְמָה שְׁפִינּוּ הַר"ן דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא גְמַרִּין מֵהִיא וְכו' וְנֵה כְּנֶגֶד הַיְסוּד שֶׁל הֶרֶב מְגַן אַבְרָהָם דְּכָל הַמְּצוֹת בְּעֵינּוּ טְהוּרִים דִּילְפִינּוּ מִתְּפִלִּין וְכו' וּבְזֵה מִיָּישֵׁב הֶרֶב מָה שְׁהַרְבָּנִים לְבוּשׁ וְטוּרֵי זָהָב כְּתָבוּ דְרַצּוֹעוֹת תְּפִלִּין בְּעֵינּוּ בְּטְהוּרִים מֵהִלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי וְלֹא כְּתָבוּ מִטְעַם הַהִיקָשׁ כֵּן נִרְאָה בִּיאוּר דְּבָרֵי וּמוֹכַח דְלֹא סְבִירָא לִיָּה כְּדַעַת הֶרֶב מְגַן אַבְרָהָם: אֲלָא דְמָמָה שְׁפָתַי בְּאֲשֶׁל אַבְרָהָם סִי תַקֵּפִי סְק"ג נִרְאָה קְצַת דְּאֵינוּ חוֹלֵק עַל הַמְּגַן אַבְרָהָם וְהוּא שְׁפָתַי שֵׁם וְעוֹלַת שְׁבַת הַקִּשָּׁה דְלֹא קִיָּמָא דְמִלְאַכְתָּ שְׁמַיִם בְּעֵינּוּ מִמְּוֹתָר בְּפִיָּה דָאֵם כֵּן לְמָה לִי קָרָא בְּתַפְלִין תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה תִיַרֵץ מְגַן אַבְרָהָם דְּמִתְּפִלִּין יִלְיָף כָּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה בְּהִיקָשָׁא דְבַעֲינּוּ מְוֹתָר בְּפִיָּה וְעֵינּוּ אֵלֶיהוּ רַבָּה עכ"ל וּמִדְּפִירָשׁ דְּבָרֵי וְלֹא עֲרַעַר עֲלֵיו דְעַל כָּל פְּנִים מִדְּבָרֵי הַר"ן מִתְּבָאָר שְׁלֵא כְּדַבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם (כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּסִי ל"ב הַנְּ"ל) נִרְאָה דְמוּדָה לוֹ בְּזֵה דְשִׁפִּיר יִלְפִינּוּ כָּל הַתּוֹרָה מִתְּפִלִּין לְהַצְרִיף טְהוּרִים בְּכָל הַמְּצוֹת (וְסִפָּר אֵלֶיהוּ רַבָּה אֵין אֲצֵלִי): גַם הֶרֶב מְקַרְאֵי קוֹנְדֵשׁ הִבִּיא דְבָרֵי מְרָן חֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף שֵׁם אוֹת ה' (בד"ה וְחִזִּיתִיָּה) פְּשִׁטָּא לִיָּה הֵכִי וְהַצְרִיף עֵין עַל מָה שְׁנִסְתַּפֵּק הַר"ן גְּבִי שׁוֹפָר אֵי בְּעֵינּוּ טְהוּרָה בְּדוֹקָא מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע בְּפָרַק בְּמָה מְדַלִּיקִין דְּמִשְׁפָּן גּוֹפִיָּה לֹא יִלְפִינּוּ מֵהָא דְלֹא הִנְכְּשָׁרוּ וְכו' דְמֵאִי מְסַפְקָא לִיָּה הִלָּא אִף דְּאֲמַרִּין דְלֹא אֲמַר רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכְּשָׁרוּ וְכו' אֲלָא לְתַפְלִין הָא אֲמַרִּין בְּפָרַק קְמָא דְקִידוּשֵׁי דְהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְלִין וְאֵין הִיקָשׁ לְמַחְצָה וְאֵם כֵּן כְּשֵׁם שְׁתַּפְלִין בְּעֵינּוּ בְּטְהוּרָה הֵכִי נְמִי בְּשׁוֹפָר וְכַסּוּגֵיא דְקִידוּשֵׁין אֵית לָן לְמִינְקֻט וְכו' אֵלוּ תַנְרָף דְב"ק (שֵׁם

בתחלת האות פתב בשמו שהקשה מדאמרין מאי הוי עלה דתחש מוכח דהא דרב יוסף אינו אלא לרצועות ואם פן שופר מטמאה פשר ולמה הניח הר"ן בצריף עיון וכתב שפירץ לזה ולא הביא תירוצו ושוב הנקשה לו בהפך מסוגיא דקידושין עיי"ש) הרי דפשיטא ליה דבכל מידי דמצנה בעינו טהורים ומרן חיד"א הליץ בעד הר"ן דמסוגיא דקידושין אין הכרע משום דיש לומר דמהיקשא דתפלין לא מצינו למילף אלא דכל מידי דבכתב לא יהיה נכתב אלא בעור טהורה פתפלין אבל מידי דליתיה בכתובה פגון שופר מנא לו דבעינו שיהיה מטהורה וכו' והאריף קצת ורמז לדברי הרבנים מגו אברהם ועולת שבת וכתב שדברי העולת שבת תמוהים וכו' עיי"ש דב"ק שגראה שדעתו גם פן דהא דלא הונקשו וכו' איתיה בכל המצות: ומדברי הרב פתי פנסיות בקונטרס בית אבטינס בית ט"ז דף מ"ב מתבאר גם פן שסובר שבכל המצות הדין פן שתהיו בטוהורים דשם שקיל וטרו בדברי הרמב"ם בראשון מהלכות פלי המקדש דין ב' דמור הפתוב בשמן המשחה הוא דם הצרור בחיה והוא הנקרא מוחק שקורין אותו אלמישקלי והביא מה שכתב הרב פרי חדש דמוסק מותר באכילה משום דהוי עפרא בעלמא ושהאריף הרב פרי חדש לברר ההיתר באכילה מטעם זה ותמה עליו וז"ל (בד"ה העולה) מפלל דברי הרב פרי חדש דשריותא דמוסק הוי משום דהוא עפרא בעלמא ואי משום הא קשיא טובא דמה לו להטריח להביא ממרחק לחמו הרי תורה מן השמים היא במקרא שכתוב בסדר תרומה דכתיב וזאת התרומה וכו' ותכלת וארגמן ותולעת שני וכו' הרי דהונקשו תולעת שני שהוא שרץ למלאכת שמים אף על גב דלא הונקשו למלאכת שמים אלא מן המותר בפיה כדאיתא בשבת ד' כ"ח גבי תחש ובדף ק"ח ובמפוח ד' י"א ובמנחות ד' ו' (לא מצאתי שם מנה) לפי שהקשה פל התורה פולה לתפלין כדאיתא בכתובות (צריף להיות בקידושין) ד' ל"ה אלא נדאי דהיינו טעמא דתולעת שני דנעשה עפרא בעלמא ושרי למלאכת שמים וכאמור וזו לא היתה צריכה לפנים עוד פתב (בד"ה ומיהו) וז"ל ומיהו מהנהו דוכתי דאמרין דלא הונקשו למלאכת שמים אלא דבר המותר על פרחין צריף לומר לדעת הרמב"ם דהמור שרי באכילה וכדעת רבינו יונה ולא דמי לחלב ודם דהונקשו למלאכת שמים דשאני (חלב ודם) דמצותו בכף עכ"ל הרי שסובר הרב דהא דלא הונקשו וכו' הוא בכל המצות ולא דוקא בדבר שיש בו פתיבת תורת ה' אלא שאין מדבריו הכרח שיספור פן בכל המצות פשוטר וציצית וכיוצא פי אם בדבר שיש בו קדושה (כמו שאכתוב להלן בס"ד שיש חילוק בזה) ואם פן בשאר מצות שאין בהן קדושה אולי יספור הרב דלא קפדינו אטהורים (ובמה שכתב לענין המור עיין במה שרשמתי בזה לקמן בד"ה ומקורב): וקצת קשה במאי דפשיטא ליה דתולעת שני הוא שרץ ומדשרי במקדש מכריח דמידי דהוי כעפרא בעלמא לית לן בה ונעלם ממנו מה שכתב רבינו בחיי בפרשת תרומה לא מצינו משי בנדבת המשכן לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא התולעת ולא הונקשו למלאכת שמים אלא דבר טהור כעין שאמרו בתחש וצבע תולעת השני אינו מגוף התולעת אלא מתוך הגרגרים שהתולעת בתוכו עכ"ל אשר מדבריו הללו שמים זו שמענו.

א') דצבע תולעת השני אינו מן השרץ עצמו אלא מהגרעיניו. ב') שאם היה מגוף השרץ לא היה ראוי למשכן אף שנעשה עפרא בעלמא וזה פנגד יסוד הרב וגם רש"י על פסוק אם יהיו חטאיכם כשנים (ישעיה א' י"ח) פירש תולעת הוא גרעיניו שצובעים בו אדום

וַיֵּשׁ בְּכָל גֵּרְעִין תּוֹלַעַת נִרְאָה שְׁפוֹנוֹנְתוֹ שֶׁהָיוּ צוֹבְעִים בְּהַגְרָעִין שֵׁישׁ בּוֹ תּוֹלַעַת וְלֹא שֶׁהָיוּ צוֹבְעִים בְּתוֹלַעַת עֲצָמָה וְכֵן הֵבִין מִדְּבָרֵי רַש"י הַנ"ל גָּאוֹן עֲזָנוּ מוֹפֵת דּוֹרְנוּ הַגָּאוֹן וְזָכַר יְהוֹסֵף אֲבֹד"ק שְׁאֵוֹנִיל יצ"ו בְּפִירוּשׁוֹ לְשִׁיר הַשִּׁירִים סִי' ד' עַל פְּסוּק כַּחוּט הַשְּׂנִי שְׁפֹתוֹתֶיךָ וְנ"ל וְעֵינַי פִּירוּשׁ רַש"י יִשְׁעִיָּה א' י"ח שְׁנַעֲשֵׂה זֶה הַצָּבַע מִן גֵּרְעִינַי שְׁעַל אֵילָנוֹת וּבְכָל גֵּרְעִין נִמְצָא תּוֹלַעַת וְהוּא מְבִיא יוֹפֵי וְכו' (מֵה שֶׁפֶתַב גֵּרְעִינַי שְׁעַל אֵילָנוֹת לֹא פוֹרֵשׁ לִי כַּעַת מְנָא לִיָּה שֶׁהוּא מִן הָאֵילָנוֹת) וּמִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת פֶּרָה אֲדוֹמָה בְּפָרָק שְׁלִישֵׁי הַלֶּכֶה ב' שֶׁפֶתַב וְהַתּוֹלַעַת הִיא הַגְּרָגְרִים הָאֲדוֹמִים בְּיוֹתֵר הַדּוֹמִים לְגֵרְעִי הַחֲרוּבִים וְהֵן כְּמוֹ הָאוֹג וְתוֹלַעַת כְּמוֹ יְתוּשׁ יֵשׁ בְּכָל גֵּרְגָרִי מֵהֵן עַכ"ל הֵבִין מִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהַר"ש לֵאמֹדָא בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא א"ח סוּף סִי' ג' שְׁפוֹנוֹנְתוֹ כְּדַמְשָׁמַע מִדְּבָרֵי רַש"י הַנ"ל דְּהַצָּבַע הוּא מִהַגְּרָגְרִים וְלֹא מִהַשָּׂרִץ עֲצָמוֹ וְכַתֵּב שֶׁם שְׁבָקָאֲנָקְאֲדִרְנָסָא וְהַרְד"ק בְּשִׁרְשִׁים שֶׁרֵשׁ תּוֹלַעַת מְחַלֵּק וּמוֹנֵה תּוֹלַעַת שֶׁהוּא בְּרִיָּה רְמֵשׁ הָאֲרִץ בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְתוֹלַעַת שֶׁהוּא מִין צָבַע בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְאִם כֵּן לִפִּי כָּל הָאֲמוּר מִתְּנִישְׁבַּת תְּמִיּהַת הָרֵב בְּתֵי כְּנִסְיוֹת עַל מָרְן הַפְּרִי חֲדָשׁ בְּמֵה שֶׁטֶרַח לְהוֹכִיחַ דְּדָבָר שְׁנַעֲשֵׂה עֲפָרָא בְּעֵלְמָא מוֹתֵר וְלֹא הֵבִיא מִקְרָא מְלֵא מִתּוֹלַעַת הַשְּׂנִי וְכו' כְּמוֹכֵן (שׁוֹב רְאִיתִי שְׁגָם הָרֵב נִחְמָד לְמִרְאָה שֶׁהוֹפְרָתִי לְקַמֵּן בַּד"ה וְעֵינַיִתִי] תְּמֵה עַל הָרֵב בְּתֵי כְּנִסְיוֹת בְּזֵה עִי"ש בְּדָף צ"ט ע"ב): הֵן אֲמַת דְּמִלְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי בְּפָרָק ט' דְּכִלְאִים הַלֶּכֶה א' (בְּדָף ל' סוּף ע"א מְדַפּוּס זִיטָאמִיר) לִפִּי מֵה שֶׁפִּירוּשׁ הָרֵב פָּנֵי מִלְשָׁה מִתְּבָאָר שֶׁהַצָּבַע הִנֵּה מִגּוֹף הַתּוֹלַעַת דְּזֵה לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי מֵה שְּׁנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אִף כָּל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְכַתֵּב הָרֵב פָּנֵי מִלְשָׁה מֵה שְּׁנֵי תּוֹלַעַת מִקְלָתָא אַחֲרִיתִי הִיא וְדָרִישׁ שְּׁנֵי תּוֹלַעַת דְּכַתִּיב בְּבִגְדֵי כְּהֹנִים וּפִירוּשׁוֹ שֶׁהַצָּמֵר צָבוּעַ בְּדָם הַתּוֹלַעַת וְקָאָמַר דְּהוּא הַדִּין בְּכָל דְּבָר שֶׁבָא מִרוּחַ חַיִּים וְצָבְעוֹ אֲדוּמָה כְּמִתּוֹלַעַת עַכ"ל הָרֵי שֶׁפֶתַב שֶׁהַצָּמֵר צָבוּעַ בְּדָם הַתּוֹלַעַת וּמִשְׁמַע נִדְּאִי שְׁכּוֹנְתוֹ בְּדָם הַתּוֹלַעַת עֲצָמוֹ וְלֹא בְּהַגְרָגְרִים שֵׁישׁ בְּהֵן תּוֹלַעַת וּמִתְּבָאָר מֵמֵה שֶׁפֶתַב שֶׁם בְּמִרְאָה הַפְּנִים שֶׁהֵבִין כֵּן גַּם מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם שֶׁבְּהַלְכוֹת פֶּרָה אֲדוֹמָה הַנ"ל שֶׁהַצָּבַע הוּא מִדָּם הַתּוֹלַעַת עֲצָמָה וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהֵבִין הָרֵב מוֹהַר"ש לְּ בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה הַנ"ל וְלְדְּבָרֵי הָרֵב מוֹהַר"ש לְ צָרִיף לְפָרֵשׁ דְּמֵה שֶׁאָמְרוּ בִירוּשְׁלַמִי מֵה שְּׁנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים רוּצָה לוֹמַר גֵּרְגָרִים שְׁנַמְצָאִים בָּהֶם דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְלֹא שֶׁהַשְּׂנִי תּוֹלַעַת הוּא מְדָבֵר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים עֲצָמוֹ וְהוּא דוֹחֵק לְפָרֵשׁ כֵּן בְּלִשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי: וְעֵינַיִתִי בְּסִפְרִים וְרִאִיתִי שֶׁהָרֵב נִחְמָד לְמִרְאָה בַּח"א ד' צ"ו ע"ד עֲמַד בְּעֵינַיִן זֶה וְהוּא שְׁעַל לְשׁוֹן הִירוּשְׁלַמִי דְּכִלְאִים הַנ"ל כְּתֵב בְּשֵׁם הָרֵב מוֹהַר"א לִיב שֶׁפִּירוּשׁ מֵה שְּׁנֵי תּוֹלַעַת דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים הֵינּוּ צָבַע בְּדָם הַתּוֹלַעַת אִף תְּכַלֵּת הֵינּוּ שֵׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְהוּא חֲלִזוֹן וְלֹא סִמִּים אַחֲרִים עַכ"ל וְכַתֵּב שֵׁישׁ לְחֻקְךָ אִיף אֶפְשֵׁר שֶׁהוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׁמִים תּוֹלַעַת שְּׁנֵי שֶׁהוּא מִדָּם הַשָּׂרִץ וְכֵן הַתְּכַלֵּת בְּדָם דָּג טָמֵא שֶׁהוּא חֲלִזוֹן וְכו' הֲלֵא לֹא הוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׁמִים וְכו' וְרָצָה לוֹמַר דְּהִיכָא דְּגִלִי קָרָא שְׂאֵנִי דְּחֻשִׁיב מְצוֹתוֹ בְּכָף עַל דְּרָף שְׂאֵמְרוֹ בְּמִנְחוֹת ד' ה' ע"ב גְּבִי טְרַפָּה שְׁתָּהָא אֲסוּרָה לְגַבּוּהַ מִקְּל וְחוֹמֵר דְּלִהְדִּיּוּט וְאֲמַרִּינֵן חֲלָב וְדָם יוֹכִיחוּ וְדַחֲיִנֵן מְצוֹתוֹן בְּכָף שְׂאֵנִי וְהִכִּי נָמִי נִימָא גְּבִי תְּכַלֵּת וְתוֹלַעַת שְּׁנֵי אֵלָא שְׁחֹזַר בּוֹ דְּמִסּוּגִיָּא דְּשֶׁבֶת ד' כ"ח מוֹכַח דְּלֵא אֲמַרִּינֵן הִכִּי שְׁהָרִי בְּמֵאֵי דְּבַעֵי בְּגִמְרָא תַחֲשׁ שְׁהִיָּה בִימֵי מִלְשָׁה אִם הִנֵּה טְהוּר קָאָמַר רַב יוֹסֵף מֵאֵי תִיבְעֵי לָךְ תְּנִינָא לֹא הוֹכָשֵׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים אֵלָא עוֹר בְּהִמָּה טְהוּרָה בְּלִבָּד וְכו' וּמֵאֵי קוּשְׂיָא דְּלָמָא טָמֵא הִנֵּה וְהִיכָא דְּגִלִי קָרָא וּמְצוֹתוֹ בְּכָף שְׂאֵנִי שׁוֹב הֵבִיא מֵה שֶׁפֶתַב רַבִּינוּ

בְּחַיֵּי בְּפָרֶשֶׁת תְּרוּמָה דְּמָה שְׁלֵא הָיָה מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לְפִי שְׁיִוְצָא מִהַשְּׂרָץ שֶׁהוּא הַתּוֹלַעַת וְלֹא הַנִּכְשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׁמַיִם אֲלֵא דְבָר טְהוֹר וְצָבַע תּוֹלַעַת הַשְּׂנִי לֹא הָיָה מִגּוֹרֵף הַתּוֹלַעַת אֲלֵא מִגְרָגְרִים שֶׁהַתּוֹלַעַת בְּתוֹכָם וְכָתַב שָׁגַם הָרַב מִנְחָה בְּלוּלָה פָּתַב פְּדָבְרֵי רַבִּינוּ בְּחַיֵּי שְׁצָבַע תּוֹלַעַת שְׂנִי הָיָה מִהַגְרָגְרִים שְׁיִשׁ בָּהֶם תּוֹלַעַת וְשֶׁהַמְּפָרֵשׁ תּוֹלַעַת שְׂנִי שֶׁהִיא מִיּוֹן מְשִׁי (פְּדָכְתַּב הָרַבִּינוּ אֲבָרְהָם אֲבֹן עֶזְרָא בְּרִישׁ פְּרִשְׁתַּת תְּרוּמָה עַל פְּסוּק וּתְכַלַּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שְׂנִי בַעֲבוּר תּוֹלַעַת אֲמָרוּ רַבִּים כִּי הוּא מְשִׁי) טוֹעָה לְפִי שֶׁהוּא יוֹצֵא מִהַשְּׂרָץ וְלֹא יִתְכַן לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן דִּהְיוּצָא מִהַטְּמָא טְמָא (וְעַיִן לְקַמֵּן שְׁיִשׁ לְתַמּוּהָ עַל פִּירוּשׁ זֶה שֶׁהָרִי גַם בְּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה נֹאמַר תּוֹלַעַת שְׂנִי וּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה אֵינָם אֲלֵא צָמֵר וּפְשִׁתִּים) וְכָתַב עוֹד (בְּנִחְמָד לְמַרְאֵה) שֶׁהָרַב מֵעַם לוֹעֵז בְּסִדֵּר תְּרוּמָה פָּתַב כֵּן בְּשֵׁם מֵר זְקֵנוּ הַגָּאוֹן מוהר"ם בֶּן חֲבִיב בְּתַשׁוּבָה פְּתִיבַת יָד וְכֵן פָּתַב (בְּדָף צ"ז ע"ג בד"ה וְעַיִן עוֹד) בְּשֵׁם הָרַב הוֹן עֶשִׂיר שֶׁהוֹכִיחַ בְּסִפֵּר מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב שֶׁתּוֹלַעַת שְׂנִי הוּא אֲדוֹם וְכו' אֲלֵא כִּשְׁהוּא מִן הַמְּנֻבָּחֵר מִרְאִיתוֹ נוֹטָה לְשְׂנֵי תּוֹלַעַת וְהוּא הַצָּבַע הַנִּעֲשֵׂה מִהַגְרָעִין עֲצָמוּ שֶׁבְּתוֹכּוֹ הַתּוֹלַעַת וְכו' וְעוֹד הָאָרִיף הָרַב נִחְמָד לְמַרְאֵה בְּעַנְיָנִים אֵלּוּ וְלֹא יִכְלַתִּי לְעַיִן בְּכָל דְּב"ק וְאִתָּה תִּתְחַזֵּה וְרַק זֶה אֹמֵר כִּי מֵהַ שְׁכָתַב בְּשֵׁם הָרַב מֵעַם לוֹעֵז בְּשֵׁם מֵר זְקֵנוּ שֶׁסוֹבֵר שֶׁהוּא מִן הַגְרָגְרִים וְלֹא מִהַתּוֹעֵלֶת עֲצָמוּ הִנֵּה לְפִי מֵהַ שֶׁהֶעֱתִיק בְּשֵׁמוֹ אֵינִי נִרְאֵה לִי כֵּן וְהַמְעַיִן בְּדָב"ק אֵת אֲשֶׁר יִבְחַר יִקְרַב (וְעַיִן לְקַמֵּן בְּד"ה וּמִקְרוֹב הַשְּׂגָתִי וְכו' מֵהַ שֶׁהִבְאִתִּי בְּשֵׁם ס' שְׁפוּנֵי טְמוּנֵי חוּל בְּזֵה): וְדַע דְּבַמָּה שְׁכָתַבְתִּי לְמַעְלָה (בְּד"ה וְתַמְיָה לִי קִצַּת וְכו' וּמִשֵּׁם וְהִלָּאָה) דְּמְשִׁי יוֹצֵא מִהַתּוֹלַעַת וּמִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן הִנֵּה אַחַר זְמַן רִאִיתִי דְבָרֵי הָרַב נִחְמָד לְמַרְאֵה הַגָּ"ל וּבְדָף צ"ו ע"א הִבִּיא מֵהַ שְׁכָתַב רַבִּינוּ בְּחַיֵּי דְמְשִׁי לֹא הָיָה בְּמִשְׁכָּן מִפְּנֵי שְׁיִוְצָא מִן הַטְּמָא וְהַקְּשָׁה עַל זֶה וְנ"ל וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה עַל דְּבָרֵי מִמָּאִי דְכָתִיב בִּיחֻזְקָאֵל ס' ט"ז וְאַנְעֵלָה תַּחַשׁ וְאַחֲבִשָּׁה בְּשֵׁשׁ וְאַכְסָף מְשִׁי וְתַרְגָּם יוֹנְתָן וִיהִבִּית מִסֵּן דִּיקָר בְּרַגְלֵיכּוֹן וְקִדְשִׁית מִכּוֹחַ כְּהִנְיָא לְמִיָּהוּי מְשִׁמְשִׁין קִדְמֵי בְּמִצְנָפֵן דְּבוּץ וְיֵת כְּהֵנָּא רַבָּא בְּלַבוּשֵׁי צְבָעוֹנִין ע"ש הָרִי דִּהּוֹכְשֵׁר מְשִׁי שֶׁהוּא מִהַתּוֹלַעַת לְמִלְאֲכַת שְׁמַיִם בְּלַבוּשֵׁי כְּהֵן גְּדוּל וְאַפְשֵׁר לֹאמַר דְּלֹא קִשְׂיָא וְהוּא דִּהַבְּגָדִים הִלְלוּ אֲמָרִינוּ בְּמִדְרָשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים עַל פְּסוּק וְרִיחַ שְׁלִמּוֹתֵיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן וְנ"ל שְׂאֵל ר' אֱלִיעֶזֶר בַּר שְׁמַעוֹן בַּר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי חֲמוּי אָמַר לִיָּה מִהִיכֵן הָיוּ לוֹבְשִׁין כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שְׁעֵשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר אָמַר לִיָּה מִמָּה שֶׁהִלְבִּישׁוּם מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת הִדָּא הוּא דְכָתִיב וְאַלְבִּישָׁךָ רַקְמָה וְכו' וְהָרַב יְפֵה קוֹל שֵׁם הִבִּיא מִשֵּׁם הַתְּנַחוּמָא שְׂאֲמָרוּ וְאַלְבִּישָׁךָ רַקְמָה בְּשַׁעֲהָ שְׂאֲמָרוּ נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע יְרַדוּ שְׂשִׁים רַבּוּא שֶׁל מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת וְהִלְבִּישׁוּם וּבְמִדְרָשׁ אִיתָא שְׁבָגְדִים אֵלּוּ הָיוּ מַעֲשֵׂה נְסִים וְהִשְׁתָּא כִּיּוֹן דְּמַעֲשֵׂה שְׁמַיִם הֵן וְדָאִי דְהָאִי מְשִׁי דְכָתִיב בְּקָרָא טְהוֹר הָיָה דְהָרִי אֲמָרוּ בְּסִנְהֶדְרִין ד' ט"ו ע"ב אֵינִי דְבָר טְמָא יוֹרֵד מִן הַשְּׁמַיִם דָּאֵם יִשְׁנוּ טְהוֹר הוּא וְכַעֲיִן מֵהַ שְׁכָתַב רַש"י שֵׁם דְּוִיק עַכ"ל הָרַב וְלִי הִדָּל לֹא הִנְחַח לִי בְּיִשׁוּבּוֹ וּבְעֵיקָר קוֹשְׁיָתוֹ נִרְאֵה לִי דְלְפִי מֵהַ שְׁתַּרְגָּם הַתְּרַגּוּם אֵינִי כּוֹנֵת הַפְּתוּב לֹאמַר שֶׁהִלְבִּישׁ אֵת הַכְּהֵן הַגְּדוּל בְּבִגְדֵי מְשִׁי מִמֶּשׁ דְּהִיכֵן מְצִינוּ בְּגְדֵי מְשִׁי לְכְּהוֹנֵה וְהִלָּא אֵינִי בְּגְדֵי כְּהוֹנֵה אֲלֵא צָמֵר אוּ פְשִׁתִּים כְּמוֹ שְׁבִיָּאֵר הַרָא"ם בְּרִישׁ פְּרִשְׁתַּת תְּרוּמָה (פְּסוּק ד') וּמִשְׁנָה שְׁלֵמָה שְׁנִינוּ בְּרִישׁ פְּרָק בְּתָרָא דְכְּלָאִים אֵינִי הַכְּהֵנִים לוֹבְשִׁים לְשִׁמְשׁ בְּמִקְדָּשׁ אֲלֵא צָמֵר וּפְשִׁתִּים וּפְסוּק כֵּן הָרַמְבַּ"ם בְּשִׁמְיָנִי מִהַלְכוֹת פְּלִי הַמְּקַדָּשׁ הִלְכָה י"ב ע"ש וְלִכֵּן אָמַר בְּגְדֵי צְבָעוֹנִים וְלֹא אָמַר בְּגְדֵי מְשִׁי כְּפָתוּב אוּ כְּלָף לְמַעַן דְּמְפָרֵשׁ וְלֹא בְּכָלָף דְּתַנּוּ בְּרִישׁ פְּרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין שֶׁהוּא מְשִׁי

דְּבָאֲמַת אֵין הַפְהֵן גְּדוּל לּוּבֵשׁ בְּגָדֵי מְשִׁי כָּלֵל וְאִם כּוֹן אֵין קוֹשִׁיא מְעִיקְרָא כּוֹן נִרְאֶה לִי פְּשׁוּט: הֵן אֲמַת שְׂרָאִיתִי לְהֵרֵב מוֹהֵר"י אֲבָרָא בְּנָאֵל בְּפִרְשַׁת תְּרוּמָה (ד' מ"ח ע"ב בְּדָפּוּס הַרְבֵּי יוֹאֵל לְעַבְנָאָן וּוְאֲרִישָׁא תְּבֵר"ך) שְׁפָתַב עוֹד אָמַר תְּכִלַּת וְאֲרַגְמָן וְתוֹלַעַת שְׁנִי וְהֶרְלֵב"ג כְּתַב שְׁהִיָּה כָּל זֶה צְמַר צְבוּעַ בְּמִרְאוֹת וְהַצְבָּעִים הֵהֵם וְאִינוּ נִכּוֹן כִּי הַצְמַר קָרָא אוֹתוֹ הַכְּתוּב עֲזִים אֲבָל הַתְּכִלַּת וְהַאֲרַגְמָן וְתוֹלַעַת שְׁנִי הֵם כּוֹלֵם מְשִׁי וְהַתְּכִלַּת הוּא הַמְּשִׁי הַצְּבוּעַ בְּצָבַע הַדּוּמָה לֵיָם וְהַאֲרַגְמָן הוּא הַמְּשִׁי הַצְּבוּעַ אֲדוּם וְהַתּוֹלַעַת הַשְּׁנִי הוּא הַמְּשִׁי שֶׁהוּא נֶאֱדָה כִּפִּי תוֹלְדָתוֹ וְאֵין לוֹ צְבַע אַחֵר עַכ"ל וְהִנֵּה בְּדִבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי מֵהִלְכוֹת פְּרָה אֲדוּמָה הִלְכָה ב' מְפֻנְרֵשׁ שְׁתּוֹלַעַת שְׁנִי הוּא צְמַר צְבוּעַ בְּתוֹלַעַת וְהַתּוֹלַעַת הִיא הַגְּרָגְרִים הָאֲדוּמִים בְּיוֹתֵר וְכו' וּבְשִׁמְיֵי מֵהִלְכוֹת כְּלֵי הַמְּקַדָּשׁ הִלְכָה י"ג כְּתַב תְּכִלַּת הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם הִיא הַצְמַר הַצְּבוּעַ כְּעֶצֶם הַשְּׂמִים וְכו' וְהַאֲרַגְמָן הוּא הַצְמַר הַצְּבוּעַ אֲדוּם וְתוֹלַעַת שְׁנִי הַצְמַר הַצְּבוּעַ בְּתוֹלַעַת הַרִי מְפֻנְרֵשׁ כְּדִבְרֵי הַרְלֵב"ג וְעַם שְׁגַם עַל דִּבְרֵי הַרְמַב"ם יֵאָמֵר הֵרֵב שְׁאִינוּ נִכּוֹן כִּמוֹ שְׁאָמַר עַל דִּבְרֵי הַרְלֵב"ג עַל כָּל פְּנִימֵי הִיָּה לוֹ לְהִבְיֵא דַעַת הַרְמַב"ם שֶׁהִיא כְּדַעַת הַרְלֵב"ג וְרַבֵּינוּ אֲבָרָהָם אָכּוּן עֲזָרָא בְּרִישׁ פְּרִשַׁת תְּרוּמָה כְּתַב שְׁתְּכִלַּת וְאֲרַגְמָן הֵם צְבָעִים עַל צְמַר וְעוֹד תְּמִיָּה לִי שְׁלֵפִי דִּבְרִיו מְשַׁמַּע וְדַאי שְׁגַם תְּכִלַּת וְאֲרַגְמָן וְתוֹלַעַת שְׁנִי הָאֲמוּר בְּפִרְשַׁת תְּצוּהָ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה גַם הֵם כּוֹלֵם מְשִׁי הַצְּבוּעַ בְּצָבַע תְּכִלַּת וְכו' וְהֵלֵא תְּלִמוּד עֲרוּף הוּא בְּיַדְנוּ דְּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה אֵינָם אֵלֵא צְמַר וּפְשָׁתִים כְּדַתְנָן בְּפֶרֶק בְּתֵרָא דְּכִלְאִים וּפְסִק כּוֹן הַרְמַב"ם כְּנֹז"ל וְהוּא פְּלֵא אֵיף תְּקַפָּה עֲלֵיו מִשְׁנַת"ו וְלֹא זָכַר שׁוֹר אֲשֶׁר שְׁנֵי חֲכָמִים בְּמִשְׁנֵה הַנִּז"ל וְגַם לֹא רָאָה שְׂרַבֵּינוּ בְּחֵי כְּתַב שְׁלֵא נִזְכַּר מְשִׁי בְּנִדְבַת הַמְּשָׁפָן לְפִי שְׁלֵא הִנְכָשֶׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים אֵלֵא טְהוּרִים וּמְסַתְּבָרָא כּוֹנְתִיָּה כִּמוֹ שְׁפָתַב הֵרֵב מְנַחָה בְּלוּלָה הַנִּז"ל (בד"ה וְעֵינֵינִי) וְדִבְרֵי הֵרֵב מוֹהֵר"י אֲבָרָא בְּנָאֵל תְּמוּהִים לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה: וְרָאִיתִי עוֹד שֵׁם (בְּנִחְמָד לְמִרְאָה) בְּדָף צ"ז ע"ג שְׁפָתַב שְׁהֵרֵב גִּינַת וְרָדִים בְּחִלְקָא א"ח כָּלֵל ב' ס' ט"ז כְּתַב בְּשֵׁם הֵרֵב מוֹהֵר"ם בֶּן חֲבִיב דְּסִפְרָה הַתְּרוּמָה וְהֵרָא"ש שְׁמַתִּירִים לְתַפְּוֹר יְרִיעוֹת הַסִּפְרָה תוֹרָה בְּמְשִׁי חוֹלְקִים עַל רַבֵּינוּ בְּחֵי וְסוֹבְרִים דְּמְשִׁי טְהוּר הוּא שְׁמִרִיר הַתּוֹלַעַת הוּא וְלֹא מִיְתָסַר בְּאֲכִילָה וְאֵין לוֹ שׁוּם טַעַם וְהוּא כְּעֶפְרָה בְּעֵלְמָא וְשִׁישׁ לְהַקְשׁוֹת עַל רַבֵּינוּ בְּחֵי מִתְּכִלַּת וְשִׁקִּיל וְטָרִי אִם חִלְזוֹן הוּא תּוֹלַעַת אוֹ דָּג טָמֵא עִ"ש (מַד"ה וְחִמּוּתִי רָאִיתִי וְכו' וְהֵלֵאָה) וְכִבֵּר הַבְּאֲתִי לְקַמָּן (בד"ה אֵלֵא דְּקִשָּׁה) מֵהַ שְׁעָמֵד בְּעֵגְוִן זֶה הַגְּאוֹן חָתַם סוֹפֵר בְּסוֹף ס' ט"ל עַל מֵהַ שְׁפָתַב הַרְמַב"ם אֵלֵא בְּדִרְכֵי מִשְׁהַ שְׁנוֹהֲגִין לְתַפְּוֹר סִפְרָה תוֹרָה בְּחוּטֵי מְשִׁי וְשִׁנְיָחָא לִיָּה דְּמִיְרִי בְּחוּטֵי מְשִׁי צְבוּעִין דְּהוּי שְׁנֵינֵי שְׁאִינוּ חוּזֵר לְבְּרִיָּתוֹ וְכִלּוּמֵר דְּבְּחוּטֵין כְּמוֹת שְׁהֵן כְּוִלֵי עֵלְמָא מוֹדוֹ שְׁאִין לְתַפְּוֹר בְּהֵם וְכו' עִ"ש: וְמֵהַ שְׁפָתַב הֵרֵב וּבְתֵי כְּנִסְיוֹת) וְלֹא דְּמִי לְחִלְבַּב וְדָם דְּמִצְנָתוֹ בְּכַף שְׁאִנִי אִם כּוֹנְתוֹ לּוֹמֵר דְּשְׁאִנִי חִלְבַּב וְדָם דְּגִלִי קָרָא דְּשָׁרוּ לְמַזְבֵּחַ הַדְּבָר תְּמוּהָ לְדַעַתִּי הַקְּצָרָה שְׁהֵרֵב בְּסוּגְיָא דְּשַׁבְּת ד' כ"ח ע"א דְּאֲמַרִּינוּ תַּחַשׁ שְׁהִיָּה בֵּימֵי מִשְׁהַ מִיבְעִיא לִיָּה טְהוּר הִיָּה אוֹ לֹא פְּרִיף רַב יוֹסֵף מֵאֵי קַמְבַּעִיא לִיָּה פְּשִׁטָּא דְּטְהוּר הִיָּה דְּהֵא לֹא הִנְכָשֶׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים אֵלֵא שְׁלֵ טְהוּרָה וְלְדִבְרֵי הֵרֵב מֵאֵי קוֹשִׁיא דִּילְמָא טָמֵא הִיָּה וּמִצְנָתוֹ בְּכַף שְׁאִנִי כִּיוֹן דְּגִלִי קָרָא דְּתַחַשׁ כְּשֶׁר לְמִשְׁפָּן אִף אִם הוּא דְּבָר טָמֵא הִיָּכָא דְּגִלִי גִלִי וְכִמוֹ שְׁפָתַב הֵרֵב נִחְמָד לְמִרְאָה בְּדָף צ"ז ע"א (לְפִי דְּרַכּוֹ) וְהַבְּאֲתִי דב"ק לְעִיל (בד"ה וְעֵינֵינִי בְּסִפְרִים) וְעוֹד אֵינוּ מוֹכֵן אֵיף מְכָרִית הֵרֵב הִיָּתֵר הַמּוֹר לְדַעַת הַרְמַב"ם עַל כִּי הֵא דְּלֹא הִנְכָשֶׁר וְכו' דְּהֵתֵם נְמִי גִימָא מִצְנָתוֹ בְּכַף שְׁאִנִי וְדַאֲתַאן עֲלָה עַל כָּל פְּנִימֵי לְמַדְנֵוּ שְׁדַעַת הֵרֵב בְּתֵי

פנסיות היא דהא דבעינו טהורים לאו דוקא בדבר שיש בו פתיבת תורת ה' כתפלין וכינצא כמו שגראה דעת הרב עולת שבת אלא פדעת הרב מגן אברהם דהוקשה פל התורה לתפלין (ועיין לקמן בד"ה ובאר עוד): והגאון חתם סופר בא"ח סי' ט"ל האריף בדין זה במה שגראה מדברי הפוסקים בסי' קנ"ג (בדין אהנו זונה לצרכי בית הפנסות) דמדמו בית הפנסות למקדש ואם פן גראה לכאורה דכי היכי דבמקדש בעינו מן המותר בפיה הכי נמי בבית הפנסות ובתשמישיה בעינו מן המותר בפיה ואי הכי קשה מאי בעי הש"ס בשבת ד' כ"ח ע"ב אלא הא דתני לא הוכשר למלאכת שמים אלא עור טהורה למאי הלכתא וכתבו התוספות דמשמע לש"ס דאחי לאשמוענו שום צורה הוראה לדינא ונדחקו בש"ס בזה וקשה דנימא דנפקא מינה לצרכי בית הפנסות והביא מה ששמע מקשים לפי מה שכתבו התוספות ביבמות ד' ק"ב ד"ה ואנעלך דמנעל של חליצה בעינו מעור טהורה אם פן הנה ליה לש"ס למימר דהא קמשמע לן רב יוסף דתחש טהור הנה ונפקא מינה למנעל של חליצה וכתב דלזה יש ליישב דכיון דמאי דבעינו של טהורה במנעל של חליצה לא כתיבא באורייתא דמשה ועוד דאתא יחזקאל מאן אמרה וצריף לומר דהלכה למשה היא ויחזקאל אסמכה אקרא ואי הכי הנה ליה לרב יוסף להזכיר ההלכה אבל קושיא קמייתא קשיא אלו תוד"ק מה שכתב ששמע מקשים וכו' שמועה זו נאה היא מוצאת בנודע ביהודה מהדורא תניינא חלק אהע"ז סי' קנ"ב וסי' קנ"ג עי"ש שהאריכו הגאונים הנודע ביהודה ומר בריה ליישב קושיא זו וכעת איני זוכר אם מזכיר הגאון חתם סופר את הנודע ביהודה תניינא ועיין בזה בהגהות וחידישים להרא"ם הורוויץ בש"ס החדשים דפוס רא"ם ואחר זמן רב ראיתי שהרב מראה הנגה בדף ל"ג ע"ב הביא קושיא זו בשם חידושי ר' עקיבא ושקיל וטרי טובא במה שיישב לקושיא זו מר בריה בחידושי רע"ק הנ"ל ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק.

ועוד תמה (בחתם סופר) איך מצאנו ידנו ורגלינו בכל צרכי בית הפנסות שאנו עושין ממשוי והוא מתולעת שטונה חוטין מרוקה פקורי עפביש וכתב רבינו בחיי בפירוש תרומה דמה שלא מצאנו משיבנדבת המשפן הוא משום דלא הוכשר למלאכת שמים וכו' ואם פן איך הותר לעשות ממשוי צרכי בית הפנסות ומעיל לספר תורה ומה שהותרו חוטי משי לעשות ציצית לא קשיא דדוקא לתשמישי קדושה כגון תפלין ספר תורה מזונה ומשפן וכדומה הוא דמקפדין ולא לתשמישי מצנה כמו שמתבאר מדברי הר"ן ריש פרק ראווה בית דין לענין שופר מבהמה טמאה דמה שנסתפק בו הוא משום דשופר פיון דלזכרון אתי פלפנים דמי הא לאו הכי לא הנה מספקא ליה משום דבתשמישי מצנה לא קפדין וכן כתב בספר חמד משה סי' תקפ"ו ולכן לא קשה מציצית דמצנה בעלמא היא ולא מידי דקדושה אבל מצרכי בית הפנסות קשה ותירץ פיון דהר"ן גופיה מספקא ליה אם עלתה ההלכה דלא הוכשרו אלא טהורין לגבי משפן והניח בצריף עיון ומדברי הרשב"א בחידושי שו"ת בשם רבינו הא"י מתבאר דהוכשרו למלאכת המשפן גם עור דטמאה אף דמסקינן דתחש טהור היינו דקושטא הכי הוא אבל לא מפני שלא הוכשר וכו' דאף אם הנה טמא הנה פשר (עיין בזה לקמן בד"ה ומקרוב) ועל כל פנים מספקא לא נפיק ובבית הפנסות דרבנן אזלין למולא ולכן משתמשים לצרכי בית הפנסות במשי אלו תנורף דב"ק: ויש להעיר לכאורה על מה שגראה מדב"ק שמבין מדברי רבינו הא"י שהביא הרשב"א דלכל מילי ילפינן ממשפן דכי היכי דלמשפן פשר אף מעור טמאה הכי

גמי בכל דבר קדושה ומצוה דנראה שאינו מוכרח ואעתיק לשון הרשב"א שראיתי דב"ק
בברכי יוסף שם בד"ה אף אוסר) והם על מאי דאיבעיא לן בעור בהמת טמאה אי מטמא
באהל ומסיק רבא מברניש דאתי בקל וחומר מנוצה של עזים שאין מטמא בנגעים ומטמא
באהל המת קל וחומר לעור טמאה שמתמאה בנגעים שמתמאה באהל המת ואהא פרכינן
אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא ומסקינן לרצועות ועל זה כתב
הרשב"א מצאתי בתשובת רב האי גאון השתא קמיבעיא לן הואיל וקם ליה קל וחומר
דרב הונא מברניש ולמדנו דעור מטמא טומאת אהל הילכך כמו דגמרינן אהל המת מגזרה
שנה דאהל אהל ממשפן מה להלן צמר ופשתים וכו' הכי גמרינן אהל דמשפן מאהל המת
מה להלן עור בהמה טמאה אף באהל דמשפן עור בהמה טמאה הרי מן הדין הנה הוכשר
למשפן עור דטמאה ואם פן הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא הואיל
ולאהל משפן הוכשר עור בהמה טמאה ומפרקינן לתפלין עכ"ל ולפי דברי הגאון פי בעי
תלמודא מאי הוי עלה היינו אי גמרינן גזרה שנה משפן מאהל המת כדסלקא דעתין או
דילמא לא גמרינן גזרה שנה בכי האי גוונא ופשיט דהיה התחש טהור ואם פן לא גמיר
משפן מאהל המת אבל כולהו מילי בכלל לא הוכשרו אלא בטהורין ולא איסתפק
לתלמודא אלא בתחש משום דסלקא דעתין דליגמור משפן מאהל המת ולפי זה הוא הדין
בשופר דבעינן מבהמה טהורה פן פירש דבריו מרן חיד"א בברכי יוסף שם וביאר בזה
מה שהר"ן הניח בספק אם שופר דטמאה פשר או לא והיינו משום דפשטא דסוגין משמע
דלא איתמר הא דלא הוכשרו וכו' אלא לרצועות ולא למילתא אחריתי ומשום הכי בעי
בתחש ולפי זה שופר מבהמה טמאה פשר אבל יש מקום לפרש כדמתרגם לה רבינו האי
גאון ולפי זה שאני תחש דיש מקום ללמוד גזרה שנה מאהל המת ויוצא מן הכלל אבל
שאר מילי כולהו בכלל הכלל דלא הוכשרו למלאכת שמים אלא טהורים ושופר מטמאה
פסול והיינו דאיסתפק ליה להר"ן ולפי פירושו זה דעת רבינו האי גאון היא שלכל דבר
נאמר הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' אלא מטהורה והר"ן הוא דמספקא ליה וכיון
דלפי דברי רבינו האי גאון הדין פשוט דגם בשאר דברים איתא להא דרב יוסף אף
דהר"ן מסתפק בזה מסתברא דיש לתפוס הדין כפי דעת רבינו האי גאון כדקיימא לן
בכיוצא בזה דהיכא דלמר פשיטא ליה ולמר מספקא ליה נקיטינן כמאן דפשיטא ליה אף
אם הפשיטות הוא לקולא כמו שפכתתי בכמה מקומות ועיין במה שרשמתי בזה
בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ז אות י"ט ובמקומות שציינתי שם ובפרט שהרשב"א
הביא דברי רבינו האי בשתיקה פהודאה והר"ן לא הזכיר מדבריהם פנראה שלא ראה
דבריהם ואם היה רואה אולי לא היה מסתפק בזה (נחזור לדברי הגאון חתם סופר):
וכתב עוד ליישב מה שמשפתשים במשי לצרכי בית הכנסת משום שנארג ונעשה ממנו
בגד אישתי ופנים חדשות באו לכאן ואהני ליה שינוי זה להשתמש ממנו לכל דבר
שבקדושה וזה שלא כדברי רבינו ב"ח הנ"ל וציינו לעיני חות יאיר סי' קס"א והביא מה
שכתב הראב"ד בראשון מהלכות פלי המקדש גבי מור שבשמן המשחה שהוא עשבו וכו'
ולא רצה לקבל מה שכתב הרמב"ם שהוא דם חיה וכו' דמתבאר שסובר הראב"ד דלא
מהני שינוי לזה (שהרי לדברי הרמב"ם הרי הוא דם שנעפר ונעשה בושם ואין הראב"ד
מודה לו) וכתב לחלק דהתם איסורא במילתא קאי ובתר מעיקרא אזלינן והיוצא מהטמא
טמא לעולם מה שאין פן משי שנשתנה בידי אדם ונעשה ממנו בגד וכיוצא אפשר דמועיל

ועוד הא התם פליגי עליה גדולי עולם ויש לסמוך עליהם בדרבנן מיהת: ושוב הוקשה לו שהרי הראב"ד קאי על דברי הרמב"ם ודברי הרמב"ם הם גבי שמן המשחה ואין המור נשאר בו במתכונתו כי משתנה ומתבטל בכמה סממנים ואם פן מוכח דלהראב"ד לא מהני שינוי והאריה קצת לפלפל בזה ותיגרין דאף דהרמב"ם שם עסיק בשמן המשחה מפל מקום הרי המור נצרך גם לקטורת ושם נאסר דם משום ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכו' ובזה ביאר היטב לשון הראב"ד שנתקשה בו במה שנראה שדעתו לאסור אף דם של חיה טהורה וגם מאי שנא דם חיה דנקט והלא לגבי איסור דם אין חילוק בין חיה לבהמה וכו' ומסיק דשפיר משתמשים לצרכי בית הכנסת במשי דיש לסמוך אהנה דעות דלא בעינו בצרכי מצוה מן המותר בפיה או משום שנשתנה ונעשה ממנו כגד ושינוי מהני וכו': אלא דקשה מה נענה למה שכתב בדרכי משה יו"ד סי' רע"ח וסי' ר"פ דנוהגין לתפור ספר תורה בחוטי משי ומה שטווין החוטין לא חשיב שינוי לענין זה שהרי אסור לתפור בגידין מבהמה טמאה אף שנטוו ונעשו חוטין כמו שכתב הפגן אברהם בסי' ל"ב ס"ק ס"ה אלמא דלא חשיב שינוי והלא ספר תורה דבר שבקדושה הוא ולכלי עלמא בעינו מן המותר בפיה וכתב ליישב דצריף לומר דמיינרי בחוטין צבועים בצביעה דאינו חוזר לכריתו ולכן מיקרי שינוי ופלפל בהכמתו הרמה בדין זה אם הטויה חשיבא שינוי וסיים דלכל הנ"ל עדיין צריף תלמוד ושוב ראה בספר בני יונה סי' רע"ו פלפול ארוף לאסור תפירה במשי מטעם הנ"ל אבל בעמודים היקל משום שלדעתו אין צריף כלל לתפור אלו תורף דב"ק ואין הכרע בדבריו כל כף אם תופס לעיקר פדעות הסוכרים דלא בעינו דבר טהור אלא למידי דקדושה ולא בשאר מצות אלא שנראה קצת שיותר נוטה דעתו לסברא זו: אמנם הגאון מוהר"ש לאנדא בנודע ביהודה מהדורא תניינא בחלק א"ח סי' ג' (בד"ה אמנם יש לדחות) נראה דפשיטא ליה דבמצות לא בעינו שתהא קיומן בדבר טהור והוא ששם נשא ונתן על מה שנשאל ברצועות של תפלין שמושחין העורות בשמן דגים טמאים אם יש חשש דצריף להיות מן המותר בפיה ואחר שנשא ונתן בדין אי חזותא מילתא היא והאריף ורצה להוכיח שאפילו בדבר שהמצוה היא בחזותא לא שייף בו מן המותר בפיה ממה שהיה במשכן ובמקדש תכלת בפרוכת ובגדי כהונה ותכלת נצבע הוא מדם חלזון שהוא תולעת ושקיל וטרי בזה אם חלזון הוא תולעת או דג שיש לו סנפיר וקשקשת והוא טהור וכתב להביא ראיה מתולעת שני שכתב הרמב"ם בשמיני מהלכות כלי המקדש הלכה י"ג דתולעת שני הוא צמר הצבועה מתולעת ומשמע שהוא תולעת ממש (אלא שבסוף הסימן הביא דברי הרמב"ם שבהלכות פרה אדומה הנ"ל ופירש גם דברי הרמב"ם הללו לכוונה זו עי"ש) שוב כתב לדחות דאף שהיה במקדש ומשכן ובגדי כהונה דברים הנצבעים מדבר טמא אין להביא ראיה על רצועות ותפלין דהא דלא הוקשרו למלאכת שמים וכו' נלמד מלמען תהיה תורת ה' בפיה וזה שייף דוקא בדבר שהוא תורה עצמה שיש בו כתב בתפלין וכיוצא ובתים של תפלין שיש בהם שיי"ן וברצועות אף דליכא כתב דדליות ויו"ד של רצועות לא מיקרי כתב עיין תוספות מנחות ד' ל"ה (בד"ה אלא תפלין) ועל פרחין טעמא דרצועות הוא הואיל והן תשמיש קדושה כדכתבו התוספות שם ואם פן הוא הדין משכן ומקדש ובגדי כהונה שהם גם פן תשמיש קדושה מפל מקום יש לומר דטעמא דרצועות הוא הואיל ונטפלין לבתים של תפלין ובתים הם תורה עצמה שיש בהן ארבע פרשיות

ושי"ן ולכף דינם שנה להיות מהמותר בפיה אכל מקדש ובגדי פהונה שהם תשמישי קדושה לית בהו קפינא להיותו מדבר טהור הואיל ואינו תורה עצמה ולכף הותר הצביעה מדבר טמא מה שאין פן בתפלין ורצועות יש לומר דגם הצביעה צריה להיות מדבר טהור: וכתב דלכאורה יש להביא ראיה לזה מסוגיא דשבת ד' כ"ח ע"ב דאמרין מאי הוי עלה דתחש וקשה מאי מספקא ליה הא מדתני לא הונקשו למלאכת שמים אלא טהורה מוכח דתחש טהור הנה כמו שרצה רב יוסף לפשוט בעיא דר' אלעזר דתחש טהור הנה מהברייתא דלא הונקשו וכו' דאם לא פן לא הנה פשוט למלאכת המשכן אלא מוכרח לומר דמברייתא זו אין הכרח כלל משום דלענין רצועות נשנית שהם נטפלין לבתי תפלין שהם תורה עצמה בזה צריה להיות טהור אכל תחש שהנה למשכן שפיר יש להסתפק אי טהור הואיל ומשכן לאו תורה מיקרי והביא דברי הרב מגן אברהם שפסי' תקפ"ו סק"ג ה"ל וכתב לדחות תמיהתו על הרב עולת שבת וז"ל וידעתי דברי העולת שבת אתנין שפיר דמפח הבעייתא דמאי הנה עלה דתחש מוכח דלא קים לן הא דרב יוסף דמדמי משכן עם תפלין וספר תורה ומזוזה שהם תורה עצמה וקאמר על כל התורה דלא הונקשו אלא מדבר טהור וכן מצאתי בר"ן בפירק ראיהו בית דין דמספקא ליה אי גם בשאר מצות שיהי הא דלא הונקשו כו' וכתב דמגמרא מוכח דאפילו במשכן הנה מותר דבר טמא עי"ש בר"ן הרי מוכח דדוקא בתפלין קיימא לן האי דינא הואיל ואית בהו תורה והרצועות הם נטפלין להם אכל בשאר תשמישי קדושה ותשמישי מצוה יש לומר דמותר אף מדבר טמא דאם לא פן מאי קא מספקא ליה להגמרא אי תחש טהור הנה הא מוכח מברייתא דר"י דלא הונקשו.

אלא ודאי דאין לדמות שאר תשמישי קדושה לתפלין כנ"ל: ועוד הקשה על הגמרא אברהם דסובר דגם לענין שיהיה מדבר טהור הונקשה כל התורה לתפלין מה יענה לסוגיא דסנפה ד' כ"ג ע"א בפיל קשור כולי עלמא לא פליגי דכשר לדופן סנפה ופיל לאו מן המותר לפיה הוא ואפילו הכי מותר לדפנות של סנפה ומה בין סנפה לשופר ואף דיש לדחות דשופר חמור כיון דלזכרון הוא כלפנים דמי מפל מקום לדברי הגמרא אברהם דהונקשה כל התורה כולה לתפלין יהיה פיל פסול לדופן סנפה אלא ודאי דלהאי מילתא שיהא מן המותר בפיה לא הונקשה כל התורה לתפלין ועוד ראיה מהרמב"ם בראשון מהלכות פלי המקדש דמור הוא דם הצורר בחיה וכו' וכתב מרן פס"ק משנה שפיון שנשנתה מצורת דם נעשה כעפר בעלמא ומעתה אי אמרת דבכל מלאכת שמים צריה מן המותר בפיה קשה מאי מהני שנעשה עפרא בעלמא וכו' אלא ודאי דדרשה דלמען תהיה תורת ה' בפיה אינה אלא בדבר שיש בו כתב אכל שאר תשמישי קדושה אינה בכלל דרש זה פדעת העולת שבת ועיין בזה לקמן בד"ה שוב הביא ב"ד יו"ד ובד"ה ועל ראית הגאון): שוב כתב דיש לומר דדבר שהוא תשמיש קדושה צריה גם פן להיות מן המותר בפיה דאף דלתשמיש מצוה אין צריה להיות מן המותר כמו שהוכחתי למעלה מפל מקום דבר שהוא תשמיש קדושה צריה להיות מן המותר ויש לומר שזהו טעם מאי דבעינו ברצועות מותר בפיה שהם תשמישי קדושה כדמשמע מדברי התוספות במנחות ד' ל"ה ד"ה אלו תפלין וכו' ומה שסתפק בש"ס מאי הוי עלה דתחש יש לומר הואיל ותחש לא הנה כי אם להגן מפני גשמים מספקא ליה אי גם תחש יש לו שייכות להמשכן עצמו והוי תשמיש קדושה להיות מדבר טהור או דילמא מכסה תחש לא מיקרי משכן כיון שאינו אלא להגן מפני

גְּשָׁמִים וכו' אלו תִּנְרָף דב"ק ומתבאר שְׁפָן דַּעְתוֹ בְּבִירוֹר דְּבִמְיָדֵי דְּמַצְנָה לֹא בְּעֵינָן מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁלֵא רְאָה בַּגּוֹף דְּבָרֵי הָרַב עוֹלֵת שְׁבֵת שְׁמַדְבְּרֵי וְנִרְאָה שְׁהָרַב עוֹלֵת שְׁבֵת פְּתַב לְחֻלְקָא בֵּין מִשְׁפָּן וְכָל מִיָּדֵי דְּקַדְוִשָׁה לְבִין שְׁאָר מַצּוֹת וְלִזְהָ פְּתַב לְהוֹכִיחַ פְּסֻבְּתוֹ מִסּוּגֵיָא דְּשְׁבֵת וּמְדוּנָן סוּפָה וכו' וְאִילוּ מְדַבְּרֵי הָעוֹלֵת שְׁבֵת שְׁהִבֵּיָה הָרַב מְחַצֵּית הַשְּׁקָל לֹא מִשְׁמַע שְׁזוֹ הִיא פּוֹנָתוֹ פּוֹמּוֹבָן וְעַל כָּל פְּנִים דַּעְתוֹ מְבִנְרֵת דְּדוּקָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ פְּתִיבַת תּוֹרַת ה' הוּא דְּקַפְדִּינָן שְׁיֵיהָא מִן הַטְּהוֹר וְכֵן מְצֵאתִי שְׁהַעִיד עַל עַצְמוֹ שְׁזוֹ הִיא דַּעְתוֹ שְׁפָן פְּתַב בְּהַגְהוֹתֵי לְסַפֵּר דּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן בְּדְרוּשׁ י"א קְרוּב לְסוּפּוֹ (בד"ה וְהִנֵּה עַל מ"ע שְׁהוֹ"ג) וְז"ל וְלִפִּי מַה שְׁבִיָּאֲרַתִּי בְּתַשׁוּבַתִּי בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָא דְּמֵאֵי דְּקַיִמָא לֹן לֹא הִנְכְּשָׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים אֲלֵא דְּבָר טְהוֹר זְהוֹ דְּוָקָא בְּדָבָר שְׁהוּא תּוֹרָה עַצְמָה דְּהִינְנוּ שְׁיֵישׁ בּוֹ פְּתַב אֲבָל שְׁאָר תַּשְׁמִישֵׁי מַצְנָה מְוֹתֵר לְהִיּוֹת אֲפִילוּ מְדַבְּרֵי טְמֵא וְאִף דְּמִסְקִינָן בְּמַפּוֹת ד' י"א דְּהוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְלִין שְׁיֵיהָא מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה הִינְנוּ כָּל הַתּוֹרָה שְׁיֵישׁ בָּהּ פְּתַב פְּדָכְתַב רש"י שֵׁם בד"ה כִּי אֵימְתָקוּשׁ שְׁיֵיהִי נְכַתְבִּים עַל עוֹר דְּבָר טְהוֹר אֲבָל לֹא לְעַנְנָן שְׁאָר תַּשְׁמִישֵׁי מַצְנָה וכו' עכ"ל הִרֵּי שְׁפַתְבּ מִפְּוֹרֵשׁ שְׁפָן הִיא דַּעְתוֹ בְּאַמְתָּ: וּבְהַגְהוֹת הַגְּאוֹן מוהר"ץ הִירֵשׁ חִיּוֹת לְשְׁבֵת עַל דָּף כ"א עַל מֵאֵי דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא בְּסוּף ע"א פְּתִילוֹת וּשְׁמַנִּים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּהוֹן בְּשְׁבֵת מְדַלִּיקִין בְּהֵם בְּחַנּוּפָה בְּחוֹל אֲבָל לֹא בְּשְׁבֵת פְּתַב וְז"ל קֶשֶׁה לִפִּי דְּמַפְרֵשׁ שְׁמוּאֵל לְעֵיל דְּשָׁמֵן קִיק הִינְנוּ שְׁמֵן שֶׁל עוֹף אֲשֶׁר קִיק שְׁמוֹ וּבִש"ס (חולין ס"ג ע"א) מְחַשֵּׁב קִיק בֵּין עוֹפּוֹת טְמֵאִים וְעֵינָן עָרוּף עָרוּף קִיק כְּפִי שְׁרַמְזוּ עָלָיו מְהֵרִי"ף שֵׁם בְּהַגְהוֹתֵי לְחוֹלִין וְעֵינָן רַא"ש כָּאֵן דְּהִבֵּיָה בְּשֵׁם יְרוּשְׁלַמִּי תְּנִי דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְאֵת הַקְּאֵת זוֹ הַקִּיק אִם כֵּן אִיף אֲפֹשֶׁר לְהַדְלִיק בּוֹ בְּחַנּוּפָה הִרֵּי קַיִמָא לֹן דְּלֹא הוֹכְשֵׁר לְכָל מְלֵאכַת שְׁמִים רַק דְּבָר טְהוֹר בְּלַבַּד לְקַמְּן ד' כ"ח ע"ב וְאִיף אֲפֹשֶׁר לְהַכְשִׁיר שְׁמֵן קִיק דְּהוּא עוֹף טְמֵא לְמַצּוֹת גַּר חַנּוּפָה וְעֵינָן בְּמַג"א א"ח הַלְכוֹת ר"ה ס' תַּקפ"ו סְעִיף ג' וּבְעֵינָן הַדְּבָר עֵינָן בְּתַשׁוּבּוֹת נוֹדַע בִּיהוּדָה מְהַדוּרָא תְּנַיִנָא ס' ג' חֻלְקָא א"ח מַה שְׁהַאֲרִיף בְּזֵה דְּלֹא נֶאֱמַר דִּין דְּלֹא הוֹכְשָׁרוּ לְמִלְאֲכַת שְׁמִים רַק דְּבָר הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה רַק בְּס"ת וְתַפְלִין וּרְצוּעוֹת וְלֹא בְּשְׁאָר כָּל הַתּוֹרָה עֵי"ש וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד דְּוָקָא תַּפְלִין וּרְצוּעוֹת דְּמִיקְרֵי תַּשְׁמִישֵׁי קְדוּשָׁה וְאִתְקַשׁ לְתוֹרָה אֲבָל בְּשְׁאָר מַצּוֹת לֹא נִקְרָאוּ רַק תַּשְׁמִישֵׁי מַצּוֹת וְקִילוּ בְּזֵה דְּמְוֹתֵר בְּהֵם אִף דְּבָר שְׁאִסוּר בְּפִיָּה וְעֵינָן מְגַלָּה כ"ו ע"ב תַּשְׁמִישֵׁי מַצְנָה נִזְרְקִין וְעֵינָן מְנַחֹת מ"ג ע"ב דְּרְצוּעוֹת מִיקְרֵי תַּשְׁמִישֵׁי מַצְנָה עכ"ל וּמְתַבָּאָר שְׁגַם הוּא מְסַפִּים לְמַה שְׁפַתְבּ בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָא דְּלֹא קַפְדִּינָן בְּקִיּוּם הַמַּצּוֹת שְׁיֵיהָא בְּדָבָר טְהוֹר דְּוָקָא וּמַה שְׁפַתְבּ וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף עוֹד וכו' הִנֵּה כְּבָר הָעֵתְמַתִּי תִּנְרָף הַדְּבָרִים שְׁבַנּוֹדַע בִּיהוּדָה הַנֵּ"ל וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רּוֹאוֹת שְׁכַפְּרָא פְּתַב שֵׁם לְחֻלְקָא בֵּין תַּשְׁמִישׁ דְּקַדְוִשָׁה לְתַשְׁמִישׁ דְּמַצְנָה וְאִין כָּל חֲדָשׁ וּבְעֵינָן קוֹשְׁתוֹ אִיף מְדַלִּיקִין גַּר חַנּוּפָה בְּשָׁמֵן קִיק וכו' הִנֵּה קוֹשְׁתוֹ הִיָּתָה צוֹדְקַת אִם שְׁמוּאֵל דְּאָמַר עוֹף אֲחָד יֵשׁ בְּכַרְפֵּי הַיָּם וְקִיק שְׁמוֹ הוּא חִיָּה אוֹמַר דְּמְדַלִּיקִין בּוֹ בְּחַנּוּפָה אֲבָל בְּאַמְתָּ שְׁמוּאֵל לֹא עָסִיק בְּדִין הַדְּלֵקַת גַּר חַנּוּפָה כָּלָל וּמֵאֵן דְּעָסְקִי בָּהּ הֵם רַב וְרַב חֲסֵדָא וְאִימּוֹר דְּסַבְּרֵי כְּשֶׁאֵר אֲמוֹרָאִי דְּשָׁמֵן קִיק הִינְנוּ קִיקִיּוֹן דִּיּוֹנָה וְכִיּוּצָא וְעֵינָן לְקַמְּן שְׁכֵן פְּתַבוּ אִיזָה רַבָּנִים לִיִּשְׁבֵׁי קוֹשְׁתָא זוֹ וְהוּא פְּשוּט: גַּם מְמַה שְׁפַתְבּ הַגְּאוֹן בְּהַגְהוֹת הַרְש"ש (בִּש"ס הַחֲדָשׁ דְּפוּס רַא"ם) בְּחִזְדוּשֵׁי לְשְׁבֵת ד' כ"ח נִרְאָה קֶצֶת שְׁפּוֹבֵר דְּבְמַצּוֹת שְׁאִין בְּהוֹן פְּתִיבָה לֹא קַפְדִּינָן שְׁתַּהִיּוּ בְּדָבָר טְהוֹר וְהוּא שְׁעַל מֵאֵי דְּאָמְרִינָן וְאֲלֵא הֵא דְּתַנִּי רַב יוֹסֵף לֹא הוֹכְשָׁרוּ וכו' לְמֵאֵי הַלְכְּתָא פְּתַב הַקְּשָׁה בְּס'

ב"א אמאי לא קאמר דנפקא מינה למגילת סוטה וכו' ולא קשיא מידי דהא נמי תיפוק ליה מלמען תהיה תורת ה' בפיה וכו' עכ"ל ואפתי תיקשי דאיצטריה דרב יוסף לשאר מצות ואין לומר דסובר דכל המצות ילפינו מהיקשא דתפלין וכדעת הרב מגן אברהם דאם כן מגילת סוטה נמי אף אי לא הויא תורה ולא הנה נפקא מלמען תהיה ידעינו דבעיא טהור אלא נדאי נראה שסובר דבשאר מצות פשוט דאין צריה טהור והספר ב"א (שכתב בשמו) לא ידעתי איזה ספר הוא ואם הוא בית אפרים אין מצויי אצלי לעיין בד"ק שאם לא הזכיר דברי הרב מגן אברהם יש לתמוה עליו ועל קריינא דאגרתא שלא זכרו שרים את דב"ק: ובעיקר מה שכתב דנפקא מינה למגילת סוטה וכו' הנה העתקתי דברים ככתבן בחידושי הר"ש ש בלי שום מגרעת והדברים צריכים ביאור מגילת סוטה היכא רמיזא והרב סמך על המעיין בס' ב"א למי שנמצא אצלו ולכן קיצר בהעתקת דבריו ואני הדל אבא אחר הקוצרי"ם לבאר פונתו והיא שלפי הנראה פונתו למאי דאיתא בירושלמי פירק שני דמסכת סוטה הלכה ד' והויא בתוספות בסוטה ד' י"ז בד"ה לא על הלוח דתני ר' אליעזר בן שמוע אומר אין כותבין מגילת סוטה על עור בהמה טמאה ואי הכי נימא דנפקא מינה מדרב יוסף למגילת סוטה ועל זה מיישב הגאון הר"ש ש דהא כמי נפקא מלמען תהיה וכו' והוא ישוב נכון ולי הדל נראה דיש ליישב על פי מה שאמרו שם עוד דר' שמעון חולק אדרבי אליעזר בן שמוע ואמר פיון דמגילת סוטה למחיקה נתנה למה אינו כותב על עור טמאה ונראה דר' שמעון אגיל לשיטתיה דסבירא ליה בעלמא כל העומד לזרוק פזרוק דמי וכן בכל פניצא לזה ומתבאר ממה שרשמתי לעיל במערכת הפ"ף אות קמ"ב דשלמים וכן רבים נקטי להלכה בזה כר' שמעון ואם כן לדידהו אתי שפיר דצא מצ"ה ש"ס למימר דהא דרב יוסף אתי למגילת סוטה דהא קיומא לן כר' שמעון דמתיר לכתבה על עור טמאה מפיון דלמחיקה עומדת: ואף דאיתא תו ה"ה תני ר' אלעזר בר' שמעון אומר רואה אני דברי ר' אליעזר בן שמוע מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמא ואולי בזה יש לנו לפסוק פדעת ר' אלעזר בן שמוע דמגילת סוטה צריה לכתבה על עור טהור לפי שר' אלעזר בר' שמעון סובר פמותו נראה נדאי דלא מפני זה נוכל לומר דהא דרב יוסף איצטריה למגילת סוטה דהא נדאי אינו אלא סלסול בעלמא ולא מעיקר הדין ומדאורייתא הוא דמסתמא ר' אלעזר ברבי שמעון בשיטתיה דאבנה נקיט בעלמא דכל העומד לזרוק פזרוק דמי (עיין בדברי האור זרוע הגדול בחידושי לע"ז שהבאתי במערכת הפ"ף שם) והכא נמי כל העומד לקמח וכו' ואם כן אין לומר דהא דרב יוסף איצטריה למגילת סוטה פיון דאין זה מן הדין והשתא דאתינן להכי נוכל לומר דגם ר' אלעזר בן שמוע דאמר אין כותבין מגילת סוטה על עור טמאה לא מן הדין קאמר אלא מטעמו של ר' אלעזר בר' שמעון ור' אלעזר בר' שמעון לפרש טעמו הוא בא ואם כן גם לר' אלעזר בן שמוע אין לומר דאיצטריה דרב יוסף להכי פמובן ובלאו הכי נראה דלא קיימא לן כר' אלעזר בן שמוע מדלא הביא הרמב"ם דין זה כמו שהעיד הרב קרפן העדה בשניי קרפן שם וכיון שלא הזכיר הרמב"ם שאין כותבין אותה על עור טמאה ממילא משמע דכותבין אותה גם על של טמאה (אף לקמן הבאתי מה שכתב בס' ע"ה להשיג על הרב קרפן העדה שלא ראה שהרמב"ם בפירק ג' מהלכות סוטה הלכה ח' פסק כר' אלעזר בן שמוע דמגילת סוטה צריה לכתבה על עור טהור עי"ש בד"ה והביא מה שכתב ואחר שראיתי דברי הרמב"ם

חזרתי בי וכתבתי דמוכח מדברי הרמב"ם ומרן בכסף משנה דמה שאוסר ר' אלעזר בן שמוע הוא מן הדין ולא משום גזרה דשמא לא תשטה עינין בקונטרס אסיפת דינים במערכת חנוכה אות י"ד שכתבתי עוד בזה בס"ד: נחזור לדאטאן עלה אם הא דלא הונקשו למלאכת שמים אלא בטוהורים איתיה גם בשאר מצות שאין בהן פתב ונראה לדעתי הקצרה שמתבאר מדברי הריטב"א בחידושיו לשבת דבמצות שאין בהם פתב תורת ה' לא נאמר הא דרב יוסף והוא דאמאי דאמרינן בדרף כ"ח ע"ב דהא דרב יוסף איצטריך לרצועות של תפלין ופרכינן והאמר רב יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני ומשנינן נהי דגמרי שחורות טוהרות מי גמירי פתב הריטב"א וז"ל ואם תאמר ונילף גמי רצועות מתורת ה' בפיה דהא ברצועות גמי איפא דל"ת ויו"ד יש לומר דהנהו לא בכחבה הן אלא קשר בעלמא ובתוספות אמרו לקמן בפרק במה אשה (ד' ס"ב ע"א) דדל"ת ויו"ד לאו הלכה גמירי להו ודייקי לה מהא ואין צורך עכ"ל ומתבאר שפונת הריטב"א לומר דאף אי נאמא דיו"ד ודל"ת שברצועות הלכה למשה מסיני הן לא קשיא לן דנילף רצועות מתורת ה' משום דלאו פתב נינהו ואם איתא דכל המצות אף שאין בהן פתב ילפינו מתפלין דבעינן טוהורים אפתי תיקשי ליה דרצועות גמי ילפינו מתפלין גופייהו דלא גריע רצועות דאית בהו דל"ת ויו"ד (אף שאינן אלא קשר בעלמא) משאר מצות אלא ודאי מוכח שדעת הריטב"א דדוקא במצוה שיש בה פתב הוא דקפדינן בטוהורים: וכן מתבאר יפה בתשובה שבס' בשמים ראש סי' ש"ה וז"ל אם מותר לכם במדינתכם (שאין שמו מצוי) להדליק חלב שלוקחים מן העכומ"ז לפי שאמרו שהוא מעורב בשמן חזיר שפן החזירים מצויים יותר מבהמות טוהרות תשובה לא יאה אלא ששמן חזיר עצמו מנין לאסור ואי לאו דאמרה תורה למען תהיה תורת ה' בפיה היו כותבים ספר תורה על עור חזיר ואף על גב דהתם עור ולאחר העיבוד והכא האיסור עצמו הרי חלב נבלה וטרפה יעשה לכל מלאכת גבוה ואף על גב דטמאה לא הותר למלאכת גבוה שאני ומפל מקום כל מילי דבי כנישתא ישראל קדושים נהגו בו סלסול פועי דהוי במקדש אבל לחוש לספק תערוכת לא עכ"ל הרי דפשיטא ליה לרבינו בעל התשובה דדוקא בספר תורה וכיוצא (שיש בה פתיבת תורת ה') הוא דקפדינן בטוהורים אבל במצות דעלמא לית לן בה ולא סבירא ליה כדכתבו הרב מגן אברהם ודעמיה דילפינן כל התורה כולה לענין זה מתפלין ואף במידי דאית ביה קדושה כמילי דבי כנישתא מתבאר מדבריו שלא מן הדין הוא להקפיד שיהא בדבר טהור רק שישאל הקדושים נהגו סלסול בזה אבל במצוה דלית בה סרף קדושה אף מנהגא ליכא ומובן מדברי התשובה הנ"ל דשאלתם היתה על הדלקת נר בית הפנסות ולכן לולא שהוא ספק תערוכת ולספיקא לא חיישינן לא הנה ראוי להתיר לפי מה שנהגו סלסול במילי דבי כנישתא אבל בשאר הדלקת נר מצוה (של שבת ושל חנוכה) אין שום פקפוק לדעתו: ומצאתי שנהגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' ח"ק נשאל אם מותר להדליק נר חנוכה בגרות העשויים מחלב יען פי דרפם בעתות הללו לערב בו חלב חזיר וכתב הרב השואל שבספר החיים פתב לאסור משום שאף במצוה דרבנן קפדינן אהו דלא הונקשו למלאכת שמים אלא מן המותר בפיה והשיב ספר הגה לא ראיתי וילדעתי אין מקום ספק שמוותר להדליק בהן דלא מצינו קפידא בש"ס רק לענין תפלין בפרק במה מדליקין דכתב רחמנא למען תהיה תורת ה' בפיה אלא שבהגהת הרמ"א ובדרכי משה סי' תקפ"ו פתב להחמיר בשופר

מבמה מטעם זה והוא מדברי ה'ר"ן (העתיק לשון ה'ר"ן וסיים) הרי אף ה'ר"ן לא נסתפק להחמיר רק בשופר ולא בשאר מצות אף במצוה דאורייתא ודברי הגמגן אברהם שם שפכת להשיג על העולת שבת משום דכל התורה איפקש לתפילין תמוהים והם היקף מדברי ה'ר"ן דאם פן בשאר מצות נמי נימא הכי ובה'ר"ן מבואר דלא נסתפק להחמיר רק בשופר משום דלזכרון אתי גם מה שהשיג על העולת שבת במה שפכת דלא קנימא לן פה דלא הוכשרו וכו' ותמה עליו דלא עיין בשבת ד' כ"א ע"ב באמת דברי העולת שבת נכונים פדכתב ה'ר"ן בסוף דבריו דמהש"ס שם מוכח דבמשפן גופיה לא קפדינו בזה דהא בעי שם ובמסקנא מאי הוי עלה דתחש ועיין בנדע ביהודה תניינא א"ח סי' ג' באריכות פלל הדבר שאף בשופר גופיה נסתפק ה'ר"ן אם יש להחמיר אמנם כיון שפכת בדרכי משה שיש להחמיר ובהגהה סתם להחמיר בשופר פשיטא שיש להחמיר אבל בשאר מצות דאורייתא מעיקר הדין יש להקל ועיין בפך לולב הגזול בתוס' שם אלא שאחר שראה מדברי הגמגן אברהם שדעתו להחמיר בכל מצות דאורייתא לא הייתי נחפז כל פך להקל אבל במצות דרבנן פשיטא שאין להחמיר כלל אף אם נאמר דגם לענין זה הוקשה כל התורה פולה לתפילין הלא במצות עשה שהזמן גרמא דאמרינו הכי בסוף פך קמא דקידושין דהוקשה כל התורה וכו' דעת רש"י דלא נאמר זה אלא במצות דאורייתא ולא בדרבנן פדמוכח מדבריו בברכות ד' כ' ע"ב ואף שהתוספות הקשו עליו מהלל וכו' יש להקשות ממגילה וחנוכה דלולב שאף הן היו באותו הגס היו פטורות (עיין במה שפכתתי בזה לקמן במערכת המ"ם אות ק"ט ורמזתי במערכת הפ"ף אות ק"מ) מפל מקום פשיטא דברבנו יש להקל וסיים דבריו כל זה אני אומר לעת עתה בגוף הדין בלי עיון פלל ועוד חזון למועד להשיב באריכות (ותשובה זו הייתה בשנת תר"ה והתשובה שבסי' ק"ט הייתה בשנת תר"ל): ושם בסי' ק"ט נשאל גם פן בשמן זית שנתערב בו שומן חזיר אם מותר להדליק נר חנוכה או חיישינו להא דלא הוכשר למלאכת שמים וכו' והשיב פך נשאלתי על זה ממפולג אחד והביא דברי הספר החיים שחיבר הגאון מוהרש"ק שאסר להדליק מטעם הנ"ל והשבתי אז להיתר שדברי הגמגן אברהם הם תמוהים נגד מה שמבואר בדברי ה'ר"ן שלא נסתפק אלא בשופר דלזכרון אתי מבואר דבשאר מצות לא אמרינו הכי ומיהו במצוה דרבנן נדאי יש להקל דהא ה'ר"ן מספקא ליה דאף במשפן נראה ממסקנת הש"ס דלא קפדינו בזה וכו' ואם פן במצות דרבנן יש להקל וצרפתי דעת רש"י במצות עשה דרבנן דלא הוקשו לתפילין ואם פן גם לדברי הגמגן אברהם לא שייך לומר הכי במצוה דרבנן וכתב בשם הרב השואל שהביא ראיה מדתנו להדלקת נר שבת ולא בשמן קיק ושמואל מפרש דהוא שומן מעוף קיק ומייתי הרא"ש בשם הירושלמי ואת הקאת זו הקיק ומבואר דלא פסיל ליה במתניתין אלא משום שאין נמשך אחר הפתילה ותפוק ליה דעוף טמא הוא וכו' הביא מדתנו ולא בכלל ומפרש בש"ס דהוא פיסולת של משי ומשי בא מרוק התולעת ומשום הכי לא הייה משי במשפן פדכתב רבינו בחיי ואפילו הכי לא פסלה מתניתין אלא משום שהאור מסכסכת בהן פדאיתא בש"ס משמע דמשום שהוא טמא לית לן בה משום דלא הוכשר וכו' וכתב שהרב השואל האריך מאד: וכתב על דבריו דאין ראיות אלו מכריעות לא מיבעיא לדעת רוב הפוסקים שבבית יוסף ריש סי' רס"ד דכל הגני דאסור להדליק בהן אף אם יש שם גרות פשרות אסור להדליק באלו משום שמא יטה אם פן נדאי אין ראיה דיש לומר דיצא

ממצות נר שבת שהדליק נר או נרות משמן ואם פן מטעמא דלא הוכשר היה מותר להדליק שאר הנרות משמן קיק וכלהו ומשום דאין נמשכין ושמא יטה אסור אלא אף להפוסקים דכשיש פשרות אחרות שם לא תינשינו לאלו שמא יטה פניו שיש נרות אחרות אפתי איכא נפקותא אם אלו הנרות ארנפות יותר מנרות הפשרות דלטעמא דלא הוכשר מותר להדליק פניו דיצא ידי חובתו בנרות הפשרות ומשום שמא יטה אסור דהא אחר פה פשיכבו הפשרות יש חשש שמא יטה אמנם היה לו להביא ראיה לפי דרכו מדאמרין בש"ס פתילות ושמנים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בתנופה ומשמע דבכל אלו שנישנו במשנה (מדליקין בנר תנופה) ושמעת מינה דמותר להדליק נר תנופה משמן טמא אף אין ראיה דיש לומר דהני אמוראי לא מפרשי שמן קיק כשמואל אלא כשאר אמוראי ואינו משמן של עוף טמא גם בפירוש פלה יש לומר דסברי כשמואל דכולכא שמה אלא דמדברי הרמב"ם בהלכות שבת משיג ופסק בהלכות תנופה דכל הפתילות והשמנים פשרות לנר תנופה אלא ששם לא כתב הא דאסרו חכמים להדליק בשבת אלא כתב ואף שאין השמנים נמשכין וכו' ואין האור וכו' ואם פן יש לומר דדונקא בהני שמנים ופתילות שפסולים בשבת מהאי טעמא הוא דמדליקין בתנופה אבל בבא מהטמא לא נסיפא פירושא דרישא היא ומיהו על פרחין בלאו הכי הרמב"ם לא סבירא כהא דרבינו בחיי דהא פירש דמור שבשמן המשחה הוא דם חיה טמאה וכן פירש הטור א"ח סי' רט"ז ואפילו הכי פשר למקדש וכבר הביא זה בנודע ביהודה שהוכיח מדברי הרמב"ם בהא דמר דלמסקנת הש"ס דקאמר מאי הני עלה דתחש אף במקדש לא קפדינו אהא דלא הוכשרו ועל כל פנים לענין נר מצוה דרבנן ודאי דיש להקל וגם ראית כת"ר ממנעל של חליצה מעור טמאה דחלקו רוב הפוסקים על רבינו תם ואף רבינו תם לא אסר אלא משום דלא קרוי מנעל רק מבהמה טהורה מהא דואנעלה תחש ותפוק ליה משום דלא הוכשרו היא ראיה נכונה ועיין נודע ביהודה תניינא אהע"ז סי' קנ"ב וקנ"ג ומה שהאריף כת"ר בדברי הטורי זהב סי' ק"ד סק"ד ודפרי מגדים שם הנה גם במנחת יעקב פלל כ"ב פתב פן בדברי הרשב"א והר"ן דבחדא לריעותא דהיינו באם אסור באכילה אף דלא מאיס או דמאיס אף דמותר אסור להדליקו בבית הכנסת אלא דמה שרצה הפרי מגדים להעמיס פן בכוננת הטורי זהב זה אין נראה כמו שכתב כת"ר וכן משמע מדברי המנחת יעקב שלא הבין פן בדברי הטורי זהב ומפל מקום דוקא בעכבר שייף לומר פן דאף דעכשיו אינו מאיס מפל מקום פניו דגוף עכבר מאיס ועל פי הדין יהיב טעמא ממילא הוי מאיס ואסור לגבוה משום הקריבהו נא וכו' אבל בשאר שומון איסור אף בשומון חזיר לא שייף לומר פן דלא מאיס רק איסורא הוא דרכיב עליה וכן פתב הפרי מגדים שם וכבר אמרו חז"ל אל תאמר אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי ואבי שבשמים גזר עלי אבל בעכבר הא אמרו בש"ס בעבודה זרה דמאיס ובדילי אינשי מניה וזה ברור אלו תנרף דברי הגאון בית שלמה: ובשו"ת תורת חסד לגאון בדורנו יצ"ו בס' נשאל גם פן בשמן זית שמערבין בו שומון חזיר ויש ספק אם יש ששים כנגדו אם מותר לנר תנופה או פסול משום דלא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים והרב השואל פתב בשם ס' שנות חיים למוהרש"ק ראיה להתיר משמן קיק וכו' וכתב לדחות ראיתו דמאן דאמר מדליקין בתנופה משמנים שאין מדליקין בשבת יסבור דשמן קיק אינו מעוף טמא וכו' (כמו שדחה בבית שלמה) ועוד פתב לדחות אחר שהאריף בדיו שמן שריפה

אם שנייה לאסרה משום מיכתת שיעורה ונשא ונתן בדברי הרב שער אפרים בדין תמאה שנאסרה בהנאה אם מותרת לגר חנופה ומתוך פלפולו העלה דיש לומר דהא דאמר רב הונא שמנים שאין מדליקין בשבת אין מדליקין בחנופה וכן הא דאמר רב דמדליקין בהם בחנופה מיירו לענין שמנים שאסרו בשבת משום שאין נמשכין אחר הפתילה דבזה שנייה לדון גם כן אם יאסרו לגר חנופה אבל לענין שמן שרפה דמטעם אחר אסור להדליק בו בשבת מזה לא מיירו כלל הני אמוראי לענין גר חנופה ולא נכלל זה בכלל שאר השמנים ולפי זה הכי נמי יש לומר לשמן קיק אפילו תימא דיש בו איסור משום שאינו מותר בפיה.

מזה לא מיירו כלל הני אמוראי לענין גר חנופה ולא מוכח מידי מפאן שוב פתב: ואין להוכיח דמותר מדתני דאין מדליקין בשמן קיק בהדי שמנים שאין מדליקין משום שאין נמשכין אחר הפתילה דמשמע שאם שמן קיק הנה נמשך אחר הפתילה הנה פשר להדליק לגר שבת אף שהוא מצוה ומינה נלמוד לגר חנופה דכשר דזה אינו דיש לומר דנפקא מינה באם אין לו שמן אחר חוץ משמן קיק שאם הנה נמשך אחר הפתילה נהי שלא הנה יוצא ידי חובת גר שבת משום דבעינן מן המותר בפיה מכל מקום הנה מותר לו להדליק אבל משום שאין נמשך אחר הפתילה אסור להדליק בו שמה יטה וכן נפקא מינה באם עבר והדליק בשמן זה שאסור להשתמש לאורו כדכתב הרמ"א בר"ש סי' רס"ד ועוד נפקא מינה באם יש לו גר אחר פשר שיוצא בו ידי חובת גר שבת דמשום שאין נמשך אחר הפתילה אסור להדליק בשמן זה אלא דזה תליא בפלוגתא וכו' (האר"י קצת במחלוקת הפוסקים בדין שמנים שאין מדליקין בהם אם מותר להדליק בהם פשיש לו גר כשר): ואחר שדחה ראיה הנ"ל עמד לבאר בעיקר הדין דלא הונקשו למלאכת שמים אלא טהורין ונהביא דברי הרמ"א בדין שופר מבהמה טמאה בסי' תקפ"ו ושהגאון אברהם שם סובר כן להלכה בכל המצות משום דאימקש כל התורה לתפלין ובכולהו בעינן מן המותר בפיה והעתיק דברי הר"ן יכתב דשתיים זו שמענו מדברי הר"ן.

א) דמספקא ליה בשופר מבהמה טמאה דלפי המסקנא מאי הוי עלה דתחש משמע דבמשפן גופיה לא אמרינן הוה דלא הונקשו וכו' וממילא בשופר וכדומה פשר מטמאה. ב) דאף אם נפסול שופר מטמאה היינו משום פינו דלזכרון קאתי פלפנים דמי משמע בשאר מצות פשר מטמאה גם כן ונהביא מה שכתב בתשובת נודע ביהודה דהא דלא הונקשו למלאכת שמים וכו' היינו דוקא דבר שיש בו פתב וכו' והחזיק דבריו אף על ראיתו מפיל דכשר לדופן סוכה פתב דמלבד דיש לדחות דאין מזה ראיה דדוקא בדבר שיש בו פתב הוא דבעינן מן המותר בפיה דיותר יש לומר ולחלק בין תשמישי קדושה לתשמישי מצוה דדוקא בתשמישי קדושה בעינן מן המותר בפיה דומיא דתפלין אבל לא מתשמישי מצוה וכמו שכתב שם בנודע ביהודה עצמו ועוד יש לומר דהא דרב יוסף דלא הונקשו וכו' לא שנייה אלא במצוה שצריכה להיות בעור בהמה צריכה להיות העור ממין המותר באכילה פינו דעיקר דרשה דמן המותר בפיה היינו שיהא רק ממין המותר בפיה כדכתבו התוס' בשבת דף ק"ח ד"ה אינה וכן הוא בירושלמי פירק קמא דמגילה הלכה ט' אם כן יש לומר דזה שנייה בתפלין וספרים שנקתבים על עור בהמה וכן רצועות של תפלין שהן מעור וכן בשופר שהוא מקרו בהמה בזה צריכה שיהיה העור או הקרו בהמה שיש בה היתר אכילה שיהא מהמותר בפיה מה שאין כן במצוה שאין צריכה שום עור

מבמהמה כמו דפנות שלסנפה שפשרים מעצים ואבנים דלאו מידי דבר אכילה נינהו בזה לא שייך שיהא מן המותר בפיה וכו': ועוד כתב לדחות הראיה מדופן סנפה מפיל דהא סוגיא ההיא מייירי אליבא דר' מאיר ור' יהודה והכריח דאינהו לא סבירא להו הא דהוקשה כל התורה לתפלין וכו' ולכן אמרינן שפיר אליבא דר' מאיר ור' יהודה דמודו בפיל קשור דכשר לדופן סנפה וכו' ושקיל וטרי קצת במה שכתב הרב מגן אברהם דגם לדבר המותר בפיה הוקשה כל התורה לתפלין וכו' ושקיל וטרי בדברי הר"ן בראיתו מסוגיא דמאי הנה עלה דתחש ובמה שמקשים על סברת רבינו תם דמנעל של חליצה צריף להיות מפשרה מסוגיא דשבת דאם פן למה לא אמרו דהא דרב יוסף איצטריף למנעל של חליצה ודחה מה שתירץ לזה בחתם סופר א"ח סי' ט"ל ושהסכים בחתם סופר לחלק בין תשמישי קדושה למידי דמצוה דבקיום המצות לא בעינו מן המותר בפיה וסיים: ולענין דינא מאחר שעיקר דבר זה להצריף בשופר שיהיה מטהורה ונקא הוא מדברי הר"ן והר"ן גופיה כתב זה רק דרף ספק על שופר דכיון דלזכרון קאמי פלפנים דמי אבל בשער מצות משמע דלא מספקא ליה להר"ן כלל ובנדאי מותר אף מטמאה וכמה סברות וחילוקים יש לומר בזה כמו שביארנו וילענין מצות גר חנוכה דהוי מדרבנן יש לומר דאין צריף כלל שיהיה מן המותר בפיה ואף לדברי המגן אברהם הנ"ל דסבירא ליה שהוקשה כל התורה לתפלין דכל זה הוא רק במצוות דאורייתא כמו שהוקשו לתפלין מקרא הנ"ל מה שאין פן במצוה דרבנן יש לומר דלענין זה לא נימא כל כף דכעין דאורייתא תקנו בכל תנאי המצוה בכי האי גוונא ועיין בגיטין ד' ס"ה ריש ע"א דאיכא מאן דאמר דבמצות דרבנן שאין לה עיקר בדאורייתא לא אמרינן כעין דאורייתא תקנו יותר נכון לומר לפי מאי דקימא לו ולא לומר דאיכא מאן דאמר עיין במה שכתבתי במערכת הפ"ף אות ק"מ בזה) ואף אם נגבב כל החנוכות ולומר דאולי גם במצות גר חנוכה צריף להיות מן המותר בפיה על כל פנים הוי לכל היותר ספיקא דדינא ואם פן בנדון דידן שיש עוד ספק אולי יש נשים בהשמן זית נגד השמן חזיר והוא היתר גמור אם פן יש ספק ספקא להתירו לגר חנוכה ובפרט שיש כאן כמה צדדים וסברות להתיר בלאו הכי ולכן אין להחמיר בזה כלל עכ"ל ומתבאר שדעתו דמעיקר הדין אין חשש בשמן טמא לחנוכה דלא בעינו מן המותר בפיה במידי דמצוה שאין בה כתב ואין בה קדושה:.

וילענין עמודי הספר תורה למאן דאמר דשני עמודים שבספר תורה מעפכים נסתפק הגאון רב"ד בס' ראשית בכורים בסי' יו"ד ד' כ"ה (בד"ה ואת"ל) אם מותר לעשותם מדבר שאינו מותר בפיה כגון מעצמות בהמה וזיה טמאה דאף שפשרים מעץ מכל מקום אם עשאם מעצם נראה דצריף לעשותם מעצמות טהורה ונקא כמו פיריעות שעל המשכן שפשרים מפשתן ואם נעשו מעור הנה צריף להיות מטהורה ונקא כבשבת ד' כ"ח ועיין נודע ביהודה תניינא סי' ג' לענין פיל לדופן סנפה ואף שעצמות אין ראויים לאכילה ואין בהם איסור תורה כלל וכו' אבל הרי גם בשופר נסתפק הר"ן משום דקימא לו לא הוכשרו למלאכת שמים וכו' ואף דהר"ן שם נסתפק בדבר משום דמשמע בשבת שם דמשכן גופיה לא אמרינן מההיא דלא הוכשרו וכו' אבל כבר דחי לה רב האי גאון בתשובה משום דהתם ס"ד דמשכן יליף בגזרה שנה ממת דנפקא לו מקל וחומר לעור טמאה משום דדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בגזרה שנה ועיין ביאורי הגר"א סי'

תקפ"ו סק"ד וכבר כתב המגן אברהם שם סק"ג דעיקר הטעם משום דאיתקש כל התורה לתפילין ובעינו מהמותר בפיה ובכרפי יוסף שם האריה ואם פן הכי נמי בספר תורה דבעי מהמותר בפיה נראה דאין לעשות העמודים מעצמות של טמאה והאריה קצת בזה וכתב שאין להביא מדברי רש"י במגילה ד' כ"ד גבי תפילין שציפן זהב שכתב דאמעוט נמי מקרא דלמען תהיה בפיה שיהא מבהמה טהורה דוקא ואם פן בעמודים דכשרין משל עץ או משל פסל אם פן על פרחין צריה לומר דבעמודים לא שייך טעמא דמן המותר בפיה כלל אבל באמת ליתא דברי מסוגיא דמכות דף י"א מוכח להדיא דאף מאן דסבר בספר תורה הקישוה דמן המותר בפיה אפילו הכי מכשיר בפשתן אף על גב דנדאי מודה בגידי טמאה דאסור גם בספר תורה שאינו מהמותר בפיה ועל פרחין דלא שייך למעוטי מהמותר בפיה דבר שאינו בר אכילה כלל כמו פשתן או זהב רק במה שהוא בא מדבר הנאכל כגון עור או עצם מבעל חי הוא דממעטינו מהו קרא דבעינו שיהיה בא מדבר המותר באכילה דוקא ודברי רש"י דמגילה תמוהים בזה ועיין רש"י מנחות ד' מ"ב ובתוספת רבינו עקיבא איגר במשנה דמגילה שם וקדמו בנודע ביהודה מהדורא קמא סי' א' ועל כל פנים פשוט שאין שום ראיה מפסל לעצם טמאה כלל כמו שכתבתי ושוב האריה מאד בתריפות ובקיאות מענין לענין עד שלא יכלתי לעמוד בתכלית פוננתו למה שנסתפק (בעמודי ספר תורה אם מותר לעשותם מעצם בהמה טמאה) עי"ש דב"ק ומתוך מה שהעמקתי בשמו נראה שדעתו נוטה לסברת הרב מגן אברהם דבכל המצות קפדינו שיהיו בטוהורים: ומה שציין לתוספות רעק"א במשנה דמגילה היינו דגבי מאי דתנו בפרק הקורא את המגילה עומד משנה ח' ציפן זהב ונתנה על בית אונקולי שלו הרי זו דרך החיצונים ופירש רבינו עובדיה ציפן זהב וכו' והפתיח אומר למען תהיה תורת ה' בפיה מן המותר לפיה שיהא הפל מעור בהמה טהורה ולא מזהב כתב על זה פן כתבו רש"י והר"ן אבל לכאורה אינו מספיק דאטו זהב מן האסור לפיה ובכ"ש במנחות ד' מ"ב ע"ב כתב על ציפן זהב דהטעם דעור בעינו דאפילו קשירתו אינו אלא רצועות במינו כדאיתא בפרק הקומץ ד' מ"ה ואחר כך גבי תלה עליה עור בהמה טמאה כתב רש"י דבעינו מן המותר בפיה ובסנהדרין ד' מ"ה ע"א כתב רש"י על ציפן זהב דפסולות דהלכה למשה מסיני הוא עכ"ל תוספת רעק"א ולזה כתב הגאון רב"ד שפבר קדמו בנודע ביהודה ודבריו הם שם (בד"ה והנה גם הר"ן) שתמה בזה על רש"י והר"ן דאטו זהב אסור לפינו הוא ומה אסור והיתר שייך בו עי"ש גם מר בריה דרבינו עקיבא בגליון מוהרש"א בש"ס החדשים (דפוס רא"ם) בסוגיא דמגילה ד' כ"ד ע"ב על דברי רש"י הנ"ל כתב קשה וכי זהב דבר האסור בפיה ובמנחות כתב רש"י דהא אפילו רצועות בעינו מן העור ובפרק נגמר הדין ד' מ"ח כתב רש"י דהלכה למשה מסיני שיהיו הפתים משל עור עכ"ל ולא זכר ש"ר מדברי הגאונים נודע ביהודה ומר אביו בתוספותיו הנ"ל ובאמת כבר קדם לכולם הרב קול הרמ"ז במגילה שם ונ"ל אבל רש"י בפרק נגמר הדין כתב דהלכה למשה מסיני הוא והכי מסתבר דאטו זהב אסור לפינו והרי מעשים בכל יום שמוזיהבים המאכל בלוחי זהב דקים עכ"ל: ומצוה להביא מן החדש אשר ראיתי ישוב נכון לדברי רש"י והר"ן והרע"ב הנ"ל בספר חדש (הוא אצלי כי זה היום ראשון שהגיע לידי) שארית יוסף להרה"ג מוהר"ר יוסף פיאנטניצקי מעיר לאמזא יצ"ו ובחידושו למגילה ד' כ"ד כתב ונ"ל מתניתין ציפן זהב וכו' פירש רש"י דכתיב למען תהיה תורת

ה' בפיה וגם הרע"ב פתב נמי דנפקא מהאי קרא מן המותר לפיה וכתב הגרע"א בחדושי
למשניות וזה לשונו אבל לכאורה אינו מספיק דאטו זקב מן האסור לפיה וכו' ע"כ.

ואפשר דכוננתם פעין דאמרינו פסחים (דף ל"ה ע"א) דבאורז ודוחסן אינו יוצא ידי מצה
משום שנאמר לא תאכל עליו חמץ וכו' דברים הבאים לידי חימוץ דוקא הכי נמי יש
לומר דבעינו דוקא דברים השייכים בהו לבוא לידי איסור פיה עיין מפות דף י"א ע"א
דפליגי התם ר' מאיר ור' יהודה בספר שתפרו בפשתן חד פסיל דיליף מתורת השם בפיה
ואיתקש כל התורה לתפלין מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרין בגידין וכו' ואידך כי
איתקיש למותר בפיה להלכותיו לא איתקיש שמעינו מהתם דמתורת השם לחוד לא
מצינא למיפסל תפירת פשתן אלא הא ילפינו שאין נכתבין על עור טמאה וכדפירש רש"י
שם והיינו פקושנית הגאון דאטו פשתן מין האסור לפיה ומאן דאסר סבר פיון דניחנה
הלכה לתופרין בגידין דוקא הרי גלי לן דאינו פשר אלא דבר הראוי לבא לידי איסור פיה
ונה נמי נכלל בקרא דתורת ה' בפיה וכמפורש דמי ופסקינו נמי פנותיה פדמסיק התם
אמר רב חזינן וכו' ולית הלכתא פנותיה ואם פן שפיר כתבו רש"י והרע"ב (והר"ן) לענין
ציפון זקב דנפקא לן מהאי קרא דתורת ה' בפיה: ולפי הנראה לא ראה הרב הג"ל יצ"ו
דברי מרן הבית יוסף בסי' ל"ב (בד"ה פתוב בסמ"ק ובא"ח ובהגהות מיימון) שעל מה
שכתבו הסמ"ק וארחות חיים והגהות מיימוניות ויש מקפידין שאין כורכין אותם אלא
בקלף פשר כתב דקשה הרי תני בברייתא מטלת ובמטלת לא שייך פשר ופסול ותיירץ
ואפשר דכל מילי דתפלין בעינו מן המותר בפיה שלא יהא מדבר פסול והילכך אם בא
לכרכן בקלף צריך שלא יהא מדבר פסול אבל במטלת דלא שייך ביה פסול שפיר דמי
הרי דאף דקאמר דלכל מילי דתפלין בעינו מן המותר בפיה בכל זאת במטלת שפיר דמי
אף על גב דלאו מין דבר אכילה הוא שמעת מילה דמן המותר בפיה לא שמעינו למעט
מידי דלאו בר אכילה הוא ועיין לקמן בד"ה שוב הביא דף יו"ד וכו' ובד"ה שוב הוקשה
לו): ומקורב השגתי ספר שט"ח וראיתי שדבר בדין זה דלא הוקשרו למלאכת שמים
אלא של טהורים וגם בספרו ע"ה שהשגתינו ביחד עם הס' הג"ל ראיתי שהאריף בזה
ואם פי לא אוכל עתה לחזור על לימודי הג"ל לשאת ולתת באיזה דברים שיש להעיר
לא אמנע טוב לרשום איזהו מקומן של שבח"ם אשר דבר בזה להקל על המעיין טורח
החיפוש הנה אחר שהאריף להוכיח דחלזון שהיו משתמשים ממנו למלאכת המשכן
ולמצות ציצית לא היה ממין הצב (כמו שכתב הגאון תפארת ישראל שהביא שם) אלא
היה דג טמא שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת הוקשה לו בדף ט' ע"ב (בד"ה הן אמת)
אף הוכשר למשכן ולציצית וקרא פתיב למען תהיה תורת ה' בפיה גבי תפלין והוקשה
כל התורה לתפלין פדכתב מגן אברהם בסי' תקפ"ו סק"ג שבכל מצות שבתורה בעינו
מן המותר בפיה ואף דמדבעינו מאי הוי עלה דתחש הוכיח הר"ן דבמשכן גופיה לא בעינו
מן המותר בפיה אין מזה סתירה לסברת המגן אברהם והוא על פי מה שכתב בחדושי
הרשב"א שם בשם רבינו האיי גאון וכו' (דבריו בזה הם פדברי הגאון חתם סופר
שהבאתי למעלה בד"ה ועוד תמה בחתם) ואם פן מדמשכן אין ראיה משום דבמשכן לא
קפדינו שיהיו בטהורים ומיושב בזה מה שהוכשר תולעת שני במלאכת המשכן דהוא דם
תולעת דהוי שרץ הארץ (כבר כתבתי למעלה מד"ה וקצת קשה במאי וכו' והלאה אם
תולעת שני הוא דם השרץ עצמו או מהגרגרים שיש בהם תולעת) וכן המור בקטורת

שְׁפָתַי הֶרְמַב"ם שֶׁהוּא דָם הַצָּרוּר בְּחִיָּה (עֵינַי לְעֵיל בַּד"ה וּמִדְבָרֵי הָרַב בְּתִי) וְלֹא הַנּוֹחַ לֹו בְּמֵה שְׁפָתַי שֶׁם מָרַן כֶּסֶף מִשְׁנֵה בְּהִלְכוֹת כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ פָּרַק א' הִלְכָה ג' לְהַלִּיץ בְּעַד הֶרְמַב"ם מִהַשְׁגַּת הָרֶאֶב"ד מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִצּוֹרֶת דָּם וְנִעְשָׂה עֶפֶר בְּעֵלְמָא מִשּׁוּם דְּאִכְתִּי קִשָּׁה דְנָהִי דְכִי הָאֵי גִוְוָנָא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם מִמְשַׁקָּה יִשְׂרָאֵל מִן הַמּוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל מְקוֹם לְיִתְסֵר מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנָא מְוֹתֵר בְּפִיָּה וּבְמֵאֵי דְבַעֲיָנָא מְוֹתֵר אֵ בְּמִידֵי דְלָאוּ בַר אֲכִילָה כְּשַׁעֲרוֹת וְעוֹר הַבְּהֵמָה אֲסוּר בְּטִמְאָה אֲלֵא הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם דְּבַמְשַׁפְּן לֹא קִפְדִּינָא שְׂיָהִי בְּטְהוּרִים (כְּדָבְרֵי פֶתַח הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ל בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא תַנְיִינָא בְּחֶלֶק א"ח ס"א ג' ע"ש בַּד"ה וְעוֹד רֵאֵיהּ מִהֶרַמְב"ם בַּפ"א מְכָלִי מְקִדָּשׁ): שׁוּב הִבִּיא בְּדָף יו"ד ע"א הָרֶאֶב"ה שֶׁהִבִּיא בְּשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה מְדַכְשֵׁר פִּיל לְדוֹפֵן סוֹפָה שֶׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה וְעוֹד הַקִּשָּׁה עַל הַמַּגוֹ אַבְרָהָם) וְכַתֵּב לְדַחוֹת דְּדוֹקָא בְּמַצּוֹה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּמִידֵי דְבַר אֲכִילָה כְּתַפְּלִין וְרִצּוּעוֹת וְשׁוֹפֵר הוּא דְאֶמְרִינָא מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה אֲבָל בְּדַפְנוֹת לְסוֹפָה דְכָשָׁרִים מַעֲצִים וְאַבְנִים אֵין שְׂיָיָה בְּהוּ מִשּׁוּם מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה וְכַתֵּב שֶׁשׁוּב רֵאֵה לְאַחַד מְגִדוּלֵי זְמַנֵּינוּ שְׁפָתַי כֵּן אוֹלֵי כְּוָנָתוֹ לְמַה שְׁפָתַי בְּשׁו"ת תּוֹרַת חֶסֶד שֶׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה בַּד"ה וְאַחַר שְׁדַחָה רֵאֵיהּ אוֹ לְמַה שְׁפָתַי בְּרֵאשִׁית בְּפּוֹרִים שֶׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה בַּד"ה וְלַעֲנֵן עֲמוּדֵי הַסֶּפֶר (תּוֹרָה) וּבְכֻלָּל דְּבָרֵי פֶתַח לִיִּשְׁבַּח מַה שְׁכָתְבוּ רַש"י וְהַר"ן בְּמַגִּילָה ד' כ"ד גְּבִי צִיפּוֹן זָהָב דְּהַפִּסּוּל הוּא מִשּׁוּם מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה שֶׁתִּמָּה בְּזָה בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מִהַדוּרָא קַמָּא ס"א א' וְכִי זָהָב אֲסוּר לְפִיָּה הוּא דְלֹא קִשְׂיָא מִיַּדֵּי וְדְבָרֵיהֶם קִילוּרִין לַעֲנֵן דְלֹא שְׂיָיָה לֹוּמֵר מְוֹתֵר אֲלֵא בְּדָבָר שְׂשִׁיָּה בּוֹ לְשׁוֹן אִיסוּר וְכִינּוֹן דְּכַתִּיב תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה שֶׁהַכּוֹנֵה מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה לְמַדְנֵוּ שְׁצָרִיָּה לְהִיּוֹת מְדַבֵּר שְׂשִׁיָּה בּוֹ הֵיִתֵר אוֹ אִיסוּר לְפִיָּה וְאִם כֵּן שְׂפִיר מְמַעֲטִינָא מְזָה זָהָב הָא לְעֵיל בַּד"ה וּמַצּוֹה לְהִבִּיא) וְהַכְרִיחַ כְּסָבֵרַת רַש"י וְהַר"ן מְהָא דְבַשְׁבֵּת ד' ק"ח ע"א שְׂאֵל קַרְנָא לְרַב מְנִיָּן שְׂאֵין כּוֹתְבִין אֲלֵא עַל עוֹר בְּהֵמָה טְהוּרָה אֲמַר לֹו דְכַתִּיב לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה וּמַה זֶה רֵאֵיָּה שְׂאֵין כּוֹתְבִין אֲלֵא עַל עוֹר טְהוּרָה הָא מְבַפְּיָה לֹא שְׂמַעֲיָנָא אֲלֵא לְמַעַט עוֹר טְמֵאָה אֲבָל אֲפָשֵׁר שְׂיִכְתּוּב עַל נִיִּיר פֶּשׁוּט שְׂאֵינוּ מְעוֹר כְּלָל אֲלֵא וְדָאֵי מְבַפְּיָה מְמַעֲטִינָא נְמִי נִיִּיר מִשּׁוּם דְּבַעֲיָנָא דְבַר הָרֵאוּי לְהִיּוֹת אֲסוּר אוֹ מְוֹתֵר לְפִיָּה וּכְדָרָה שְׁדָרְשׁוּ בְּחַגִּיגָה ד' כ"ו ע"ב עַל הַשְּׁלַחֵן הַטְּהוּר מְכָלִל שֶׁהוּא טְמֵא שְׂאֵם לֹא הִיָּה מְקַבֵּל טוֹמְאָה לֹא הִיָּה שְׂיָיָה לֹוּמֵר עָלָיו טְהוּר הִכִּי נְמִי אִם אֵינוּ רֵאוּי לְמַאֲכָל אֵין שְׂיָיָה לֹוּמֵר עָלָיו מְוֹתֵר בְּפִיָּה וְעַל פִּי כָּל הָאֲמוֹר קִיָּים סְבֵרַת הָרַב מַגוֹ אַבְרָהָם דְּכָכֵל הַמַּצּוֹת בְּעֵינָא מִן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה אִם אֵינוּ אֲלֵא בְּמַצּוֹה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּדָבָר הַבָּא מִן הַבְּהֵמָה כְּתַפְּלִין שׁוֹפֵר וְצִיצִית אֲבָל לֹא בְּמַצּוֹה שְׂאֲפָשֵׁר לְקִיָּיְמָה בְּדָבָר שְׂאֵינוּ בָּא מִמֵּין בְּהֵמָה כְּדוֹפֵן סוֹפָה וְכִיּוֹצֵא וְכַתֵּב לִיִּשְׁבַּח מַה שֶׁהוֹכָשֵׁר תְּכַלֵּת לְצִיצִית ע"ש (עַל דְּבָרֵינוּ בְּזָה הִבִּיא בְּסֶפֶרוֹ ע"ה בְּדָף מ"ז אוֹת ט"ו מַה שֶׁהַשִּׁיגוּהוּ וְע"ש מַה שֶׁהִשִּׁיב עַל הַשְּׁגָתָם וְכַתֵּב שְׂמַצָּא בְּחִידוּשֵׁי חֲתָם סוֹפֵר לְמַסְכַּת שְׁבַת שֶׁהַעֲמִים סְבָרָא זֶה דְּמִידֵי דְלָאוּ בַר אֲכִילָה הוּא אִימְעֵיט מִמֵּן הַמּוֹתֵר בְּפִיָּה כְּדָבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּשְׁבַת דָּף ע"ט בַּד"ה תְּפִלִּין אֲגוּיֵל מִי כְּתִבֵּנוּ יַע"ש שְׁדָבְרֵינוּ מְוֹכָרִים שְׂכָף הִיא שִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת וְכו').

וּבְסֶפֶר עֵין הַתְּכַלֵּת מְבִיא מַה שֶׁהַשִּׁיגוּ רַבֵּי דוֹרְנוּ עַל דְּבָרֵינוּ שְׁבַס' ש"ח בְּכֵמָה דְּבָרִים וְהוּא כְּתֵב לְהַצְדִּיק דְּבָרֵינוּ בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט וּלְיִיִּשְׁבַח תְּמִיהוּתֵיהֶם עַל כָּל פֶּרֶט וּבְנוֹגַע לְדִין שְׁלִפְנֵינוּ (לֹא הוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת שְׂמִים וְכו') כְּתֵב בְּדָף ל"ז אוֹת ט' שֶׁהַשִּׁיגוּ עָלָיו שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים שְׂמַתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי רַש"י בְּשְׁבַת ד' כ"ח גְּבִי תַחַשׁ דְּהָא דְלֹא הוֹכָשֵׁר לְמִלְאֲכַת

שמים וכו' אינו אלא בדבר שיש בו קדושת פתב והשיב שהוא לא בא אלא ליישב לדעת המגן אברהם שבכל המצות קפדינו אטהורים דאיתקש כל התורה לתפילין שאם פן איך הוכשר חלזון למשפן ולציצית ועוד הקשו עליו שהרי מדברי הר"ן מתבאר דרך בשופר הוא שיש לומר שיהא מבהמה טהורה משום דכיון דלזפרון קאתי פלפנים דמי אבל לא בשאר מצות והשיב דציצית נמי לזפרון קאתי (לא משום דכתיב וראיתם אותו וזכרתם אלא משום) דאמרינו בסוטה ד' י"ז ובתולין ד' פ"ט דרש רבא בשכר שאמר אברהם אם מחוט ועד שרוף נעל זכו בניו לחוט תכלת וכו' אלא חוט תכלת מאי היא פירש רש"י מה הנאה איפא ומשני דתניא מה נשתנה תכלת וכו' מפני שתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד וכפי פירוש רש"י שבחולין שפשהקדוש ברוך הוא מסתכל בכסא הכבוד במצנה זו ושקולה פכל המצות פלומר ועל ידי זה מרחם על ישראל ומושיעם וכו' ואם פן מצות ציצית לזפרון קאתי דומיא דשופר.

ועל ראית הגאון מוהרש"ל שבנודע ביהודה מדפנות הסופה דפיל פשר לדפנות פתב פאות י"א שרב אחד תירץ דעד פאן לא אמרינו דלא הוכשרו וכו' אלא במצנה עצמה ולא בהכשר מצנה ודפנות הכשר מצנה ניהו והשיב על דבריו דלא היא ודפנות גוף המצנה הוו וכו' (מדברי שניהם מיסתייעא מאי דכתיבנא לעיל בד"ה וגדולה מזו וכו' שיש לחלק בין מצנה עצמה לתשמישי מצנה שהרי גם הרב המחבר לא נחלק עליו אלא משום שדפנות חשיבי גוף המצנה פמוכו) וכתב שיש להקשות על סברת הרב מגן אברהם מטלית וציצית של משי ומשי יוצא מן הטמא הוא פדכתב רבינו בחיי וכו' (עיינו לעיל בד"ה ותמיה לי קצת ומשם נהלאה) ומהירושלמי ריש פרק בתרא דכלאים דממעט צמר גמלים לבגדי פהונה משום שיש לו שם ליווי ותיפוק לי משום דלא הוי מותר בפיה (לשון הירושלמי שם הכי הוא הייתי אומר אפילו פשתן של ים אפילו קנבוס תלמוד לומר צמר ופשתים מה צמר שאין לו שם ליווי אף כל דבר שאין לו שם ליווי ומנין שאין לו שם ליווי וכו' עי"ש שלא הונכר צמר גמלים בזה פי אם אחר פה לענין אחר ר' יונה עילה בשם ר' לעזר צמר ופשתים שטרפן אסור פיצד הוא עושה מביא לטררא ועוד צמר גמלים ומבטלן ואינו ענין לבגדי פהונה) ומדתנו בריש פמה מדליקין לא פלכש ולא בכלל והוא משי וטעמא לפי שהאור מסכסכת וכו' ותיפוק לי דגר שבת מצנה וגם קשה דאמרינו בש"ס דמדליקין בחנוכה ואמאי הא לאו מותר לפיה הוא וגם בדרבנן אמרינו הכי דכל דתקון רבנופעין דאורייתא תקון וניחא ליה דבמצנה שאינה צריכה להיות במידי דבר אכילה לא קפדינו בהכי אלא דאפתי קשה משמן קיק וכו' ויישב דמאן דסבר מדליקין בהן בחנוכה מפרש שמן קיק פשאר הפירושים שבש"ס ואינו עוף טמא ואי נמי דלא אמרו אלא בשמנים שמה שאין מדליקין בהם בשבת הוא לפי שאין נמשכין אחר הפתילה ושמן קיק נמשך אחר הפתילה ומה שאין מדליקין בשבת הוא משום האי טעמא דאינו מותר לפיה וגם לחנוכה אין מדליקין (פיונה דעתו בכל זה לדברי הרבנים בית שלמה ותורת חסד שהבאתי למעלה): ואנכי לא ידעתי מה הוקשה לו משמן קיק אחר שכתב לחלק דלא בעינו שיהא בטהורים אלא במצנה שצריכה להיות בעור או בדבר אחר מבהמה אבל במצנה שאפשר לקיימה שלא במין בהמה אפשר לקיימה גם בטמאים אם פן גם משמן קיק לא קשיא שהרי שעה אף דאין מדליקין בשמן שעה מפל מקום מותר להדליק בגר של שעה וכן המנהג במקומות שאין שמן מצוי עיינו בס' תרע"ג ס"א

וגם לנר שפת מותר להדליק בנר שענה כמבואר בדברי הפוסקים בסי' רס"ד הרי דלא בעינו להדלקת נר שבת וחנוכה מידי דבר אכילה דשענה לאו מידי דאכילה הוא ולכן אף בשמן טמא שפיר דמי ולא בעינו בזה מן המותר בפיה הן אמת שגם מדברי הגאון תורת חסד הנז"ל נראה קצת שסובר שמשמן קימ לולא מה שתיגרץ (שאין פיסולו משום שאין נמשך אחר הפתילה וכו') הנה קשיא לן מהא דבעינו מותר בפיה למאן דאמר דשמן קימ הוא מעורף טמא מדלא פתב ליישב קושיא זו על פי מה שפתב לחלק בין מצוה שצריכה להיות במין בהמה וכו' אף לדעת הקצרה נראה פשוט דעל פי חילוק זה לא קשיא תו משמן קימ שהרי הדלקה פשרה במידי דלאו ממין בהמה הוא כמו שפתבתי: ובשם רב אחד פתב ובדף ט"ל ע"א) שהקשה על המגן אברהם מהירושלמי דסוטה שהבאתי לעיל (בד"ה ובעיקר מה שפתב) דאי בכל המצות בעינו מותר לפיה מאי טעמיה דר' שמעון דמתיר לכתוב על עור טמא ולמה ליה לבריה למימר שפא תאמר איני שוטה ונמצא השם גנוז בעור טמא תיפוק ליה דבעינו מותר בפיה והרב המחבר פתב ליישב דר' אלעזר בן שמוע דאמר אין כותבין אותה על עור טמא נוכח לומר שהוא משום דבעינו מותר לפיה ורבי שמעון דאמר כיון דלמחיקה ניתנה למה אינו כותב הכי קאמר כיון דעיקר מצותה היא המחיקה ומטעם זה אינה מטמאה את הידים פדאיתא התם מקמי הכי אם פן לא חשיב העור מגורף המצוה דניבעי מן המותר בפיה ובזה מיישב מאי דלא אשכחן במנעל של חליצה שיהיה של עור טהור משום מן המותר בפיה דאפילו רבינו תם שהביאו התוספות ביבמות ד' ק"ב דצריף שיהא של טהור אתי עלה משום דתחש פתיב ולא אמר משום מן המותר בפיה והינו משום שאין המנעל גורף המצוה אלא החליצה היא המצוה ואף דלגבי מיקתת שיעוריה לא מהניא האי סברא וקניימא לן חליצה בסנדל של עיר הנדחת חליצתה פסולה מפל מקום לענין מן המותר בפיה אית לן האי סברא וכו': והביא מה שפתב הרב שיירי קרבן שהרמב"ם לא הביא מה שאמרו בירושלמי דמגילת סוטה בעיא על עור טהור ותמה עליו שלא ראה דברי הרמב"ם בפירק ג' מהלכות סוטה הלכה ח' שפתב פתב המגילה על עור טהור לעיל בד"ה ואף דאיתא וכו' נמשכתי אחר דברי הרב קרבן העדה ועתה רואה אני שהאמת פן הוא שמפני דברי הרמב"ם דמגילת סוטה פותבה על עור טהור ומרן פספף משנה מראה מקום הוא לדברי הירושלמי הנ"ל): וכן ראיתי שפתב גאון עזנו אבד"ק קאונא יצ"ו בס' עין יצחק בחלק א"ח סי' ה' אות ז"ך שפנעלם מהקרבן העדה דברי הרמב"ם בהלכות סוטה הנ"ל ואנכי חזו"ן הרבתי שפבר קדם רב גדול בדור שלפנינו לערער על הרב קרבן העדה שפנעלם ממנו פסק הרמב"ם בהלכות סוטה הנ"ל מר גיהו הרב מראה הנגה עיין בדב"ק בדף ל"ג ע"א ושם ראיתי שהתפלא על מה שפסק הרמב"ם פהירושלמי הנה והלא מש"ס דילן מוכח דלית ליה דפרשת סוטה בעיא עור בהמה טהורה והוא מדאמרינן בשפת ד' כ"ח ע"ב אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו וכו' למאי הלכתא ונדחק הש"ס לאוקמה לרצועות ואמאי לא קאמר למגילת סוטה אלא ודאי דמגילת סוטה לא בעיא עור טהור ואם פן קשה היכי שביק ש"ס דילן ופסק פירושלמי ותגרץ הרב דאולי יש לומר שסובר הרמב"ם דש"ס דילן לא בעי למימר דהא דרב יוסף איצטריף למגילת סוטה שאינה נוהגת בזמן הנה ועדיפא מינה משני דאיצטריף לרצועות דהוא מידי דשכיח בזמן הנה אלו תנרף דב"ק ודבריו דחוקים בעיני ויותר נכון לומר לדעת הרמב"ם בפשיטות דמגילת סוטה בכלל תורת ה' היא ולא

איצטריה דרב יוסף להכי וכדכתב הגאון הרש"ש שהבאתי למעלה (בד"ה גם ממה שפכתב הגאון) או דגיש לומר דבעי הש"ס למימר דאיצטריה דרב יוסף אליבא דכולי עלמא לאפוקי סוטה דלר' שמעון פותבין על עור טמאה ובלא זה גם כן במחילת כבוד תורתו אין שום תמיהה על הרמב"ם דבנדאי בדבר המפורש בירושלמי ולא נמצא סתירה מפורשת בש"ס דילן לא יוכל לדחות המפורש בירושלמי מפני הוכחה פזאת שיש לדחות בכמה פנים.

ובדף מ' ע"ב פתב דגיש להעיר על סברת המגן אברהם דבמפות ד' י"א בספר שתפרו בפשתן דפליגי ר' מאיר ור' יהודה חד אמר פשר נחז אמר פסול מאן דאמר פסול דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ואיתקש כל התורה לתפלין מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידים אף כל לתופרם בגידים ואידך פי אתקש למותר בפיה להלכותיו לא איתקש עינין שם בפירוש רש"י ואי פדעת המגן אברהם אינו מוכן לפי מה שביאר במאמר שט"ח מדברי רש"י ונהר"ן דגם במידי דלאו בר אכילה כגון זהב ממעטינו מן המותר בפיה (כנז"ל בד"ה שוב הביא) אם כן למה הוצרך בש"ס לסיים מה תפלין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידים וכו' תיפוק ליה מדכתיב למען תהיה ואיתקש כל התורה לתפלין דבעינו מן המותר בפיה וממילא אימעת נמי פשתן דכיון דלאו מידי דבר אכילה הוא לא הוי מן המותר בפיה ובתפלין גופייהו למה לי הלכה תיפוק ליה מתורת ה' בפיה אלא משמע דלאו בכל המצות בעינו מן המותר בפיה רק בכתב הוא דבעינו מן המותר בפיה וישיב ע פי מה שפכתב ליישב קושית המהרש"ל בנודע ביהודה מדכשר פיל לדופן סופה דדוקא במצוה דבעינו שתהיה קיומה במידי דמין אכילה הוא דקפדינו אטוהורים ולא בדבר שאפשר להתקיים גם במידי דלאו בר אכילה אם כן בתפירת תפלין וספר תורה אי לאו הלכה לא הוה איכפת לן משום מן המותר בפיה דאף דבעינו תפירה אבל לא מצינו דקפיד שתהיה התפירה במין מאכל: ומלבד זה נראה דהא דשלא מן מותר בפיה פוסל אינו אלא בדבר שהוא מחלקי המצוה ומעכב בהמצוה אבל בדבר שאינו מהלכות וחלקי המצוה ואינו מעכב בהמצוה רק שעושין לנוי וחזיוק הדבר אין שלא מן המותר בפיה פוסל בו ומצא בספר בני יונה שפכתב כן בס' רע"ח לתפירת עמודי הספר תורה במשי דכל שאינו לעכב פי אם לתוספת שמירה ויפוי לא מ'פסל ביה מה שאינו מן המותר וציינו לספר חקרי לב יו"ד ח"ג סי' קכ"ג ולפי זה אי לאו ההלכה דתפלין בעו תפירה וכן ספר תורה אי לאו הלימוד בהיקשה מההלכה דבעי תפירה אף שהיה נצרך לתפירה לנוי ולחזיוק לא היה פוסל בו שלא מן המותר בפיה: וביאר עוד ובדף מ"ב ע"ב) דלפי שיטת רש"י ונהר"ן שפכתב דבר שאינו ראוי לאכילה שייך לפסול משום מן המותר בפיה (כנז"ל בד"ה שוב הביא) אם כן למה הוכשר דיו של מימי עפצים וקנקנתום לכתיבת ספרים תפלין ומזוזות כדכתב הרמב"ם בראשון מהלכות תפלין ואף רבינו תם שפוסל דיו של עפצים מודה בשל קנקנתום ואמאי הא לאו מידי דחזי לאכילה הוא ונהרי בכתיבה לכולי עלמא קפדינו אלמען תהיה וכו' מן המותר בפיה וזה שאינו ראוי לאכילה לפסול משום מן המותר בפיה וישיב דכיון דהלכה למשה היא לכתוב בדיו ויש סמך מדכתיב ואני פותב על הספר ובדיו והוראת דיו הוא כל שהוא שחור ביותר כמתבאר מדברי הזהר הקדוש בפרשת תרומה ד' ק"ט ע"א ברעיא מהימנא על פסוק ועשו ארון עצי שטים שדיו הוא מלשון די שהוא הסבלנות והשפלות וכו' אם כן נדאי שדיו של קנקנתום נכיל

בכלל הפתוב ואני פותב על הספר ובדיו ולא שינה למיפסל משום מן המותר בפיה וגם בדיו של עשנים היו מטילים קנקנתום כדמשמע בעירובין ד' ט"ז ובסוטה ד' פשהייתי לומד אצל ר' מאיר הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיונאז הנה נהוג דיו של עשנים ואפילו לר' ישמעאל נראה דרק מדרבנן אוסר משום פרשת סוטה דסובר מוחקין לה מן התורה כמו שכתבו התוספות שם בד"ה ולהכי לא שינה למיפסל משום מותר בפיה שהרי מצנתו בכף (עיין לעיל בד"ה ומה שכתב הרב בתי פנסיות וכו' ובד"ה ועיניתי בספרים וכו' ואתה תחזה מה שיש להעיר על תירוץ זה דמצנתו בכף ומה שכתב שגם בדיו של עשנים היו מטילים קנקנתום וכו' יש להעיר שדבריו בזה הם פתדע מן השושיא שהרי גם על זה יש לנו לדון למה היו מטילים בדיו של עשנים את הקנקנתום ולא חשו משום מן המותר בפיה ולא זו הדרך להביא ראיה מן השושיא): שוב הוקשה לו (בדף מ"ג ע"א) דממה שכתב מרן הבית יוסף בסי' ל"ב בדין פריכת התפילין שכתבו הסמ"ק ודעמיה שיש מקפדין שלא לקורכן אלא בקלף פשר (שהבאתי לעיל בד"ה ולפי הנראה) מתבאר דלא פסלינו מידי דלאו בר אכילה משום מן המותר בפיה וכתב ליישב דדוקא המעכב בדיעבד משום מן המותר בפיה הוא דקפדינו במידי דלאו בר אכילה הוא אבל בדבר שאינו מעכב בדיעבד פגון פריכת קלף לא קפדינו במידי דלאו בר אכילה הוא: ובעיקרא דהאי מילתא דמן המותר בפיה הביא בדף מ"ג ע"ב שהעירו על זה איך אדם והבל ונח הקריבו קרכן לה' ונהרי לא הותרו לאכול פשר כדאמרינו בסנהדרין ד' ט"ן ע"ב אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם ואיך הותר להם להקריב מה שאינו מותר בפיהם והאריה בזה וכתב בדף מ"ה ע"א ליישב דהא דלמען תהיה בפיה לישראל הוא דנאמר ולא לכן נח אלו תורף הדברים אשר ראיתי להביא משני הספרים הנ"ל מה ששינה למה שעסקנו באות זו והאריה עוד בדין החלזון ולא נטפילתי עתה לעיין בדב"ק בזה: עוד השגתי עתה (בשאלה) ס' חדש דברי צבי להגאבד"ק אבארניק שנדפס בשנת תר"ן וראיתי שפס"י תקפ"ו (על דברי הפגן אברהם שכתב בשם העונות שבת דלא קיימא לן פהא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו') כתב ולדעתי מוכח משבת שם דלא קיימא לן דלא הוכשרו וכו' דהא בדף כ"א ע"א דאיבעינא לן תחש אי טמא היה או טהור היה ואמר רב יוסף מאי תבעי ליה תנינא לא הוכשרו וכו' ושם ע"ב מאי הוי עלה דתחש ופשיט ליה דטהור היה ואם איתא דפסקינן דלא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורה מאי מיבעי ליה בתחש פשיטא דטהור היה דהא נצרה למלאכת שמים אלא ודאי שמעת מינה דלא פסקינן לההיא דמלאכת שמים עכ"ל וכבר העתקתי למעלה (בד"ה ומה שכתב ומיהו המעיין בך"ן) דברי הר"ן בענין זה ותמיה לי על הגאון הנ"ל שלא ראה דברי הר"ן שמכוננים למה שכתב הוא עצמו ופסקו של הרמ"א ודברי הרב מגן אברהם מקורם מדברי הר"ן ואיך לא עיין במקור הדין בהדי דקעסיק באותו פרק באותו מקום: הנה הבאתי כל הפתוב לחיים בקונטרס הפללים במערכת הלמ"ד בענין זה ועיניה הרואות דדעת הרבה מרבני האחרונים הנז"ל להתיר להדליק בנרות או שמן שיש בו תערובת שומן חזיר משום דלא קפדינן אהא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' אלא במצנה שיש בה פתיבת תורת ה' או במצות שיש בהן קדושה אבל לא במצות דעלמא כדמוכח מדברי הר"ן שלא נסתפק אלא במצות שופר פנין דלזכרון קאתי פלפנים דמי ולדעת הגאון בעל ספרי שט"ח ע"ה גם

מצות ציצית לזכרון אתיא ושייך בה מן המותר בפיה כמו שכתבתי בשמו למעלה (בד"ה ובספר) אבל בשאר מצות דעלמא לא קפדינן משום מן המותר בפיה ולכן בנר חנוכה ונר שבת נמי שפיר דמי להדליק גם בשמן שאינו מותר בפיה וגם יש שכתבו דאף למאן דקפיד בכל המצות מכל מקום לא קפדינן משום מן המותר בפיה אלא במצות דאורייתא ולא במצות דרבנן בנר חנוכה וכינצא והגאון בית יצחק יצ"ו המציא טעם אחר להתיר על פי דברי התוספות בשם הירושלמי במגילת סוטה דכיון דלמחיקה נתנה מותר לכתבה על עור טמאה ואף מאן דאסר אינו אלא שפא תאמר איני שותה ונמצא שם גנוז על עור טמא וזה לא שייך בשמן וכו' וכתב גם בשם הגאון מוהרש"ק בספר שנות חיים הנ"ל שכתב מסברא דנפשיה דבהדלקה פיון דלשריפה ניתנה לא קפדינן משום מותר בפיה וכו' והוא כתב על דבריו שנתראה לו שהראיה מהירושלמי נכונה מאד.

ולא תעזוב נפשי לשאו"ל מה שיש להעיר קצת בדברי הגאון פחד יצחק יצ"ו (בשו"ת בית יצחק הנז"ל בראש אות זו. א') במה שתלה קושיותו (מדברי ר' שמעון בירושלמי דמתיר לכתוב מגלת סוטה על עור טמא) לדעת הר"ן ומגן אברהם וכו' שסוברים שהוקשה כל התורה לתפלין ולפי הנראה גם להחולקים בזה וסוברים דלא הוקשה כל התורה לתפלין אלא לענין מצות עשה שהזמן גרמא מכל מקום במצוה שיש כתב פולי עלמא מודו דאינו מותר אלא בטהורים דכל שיש בה כתיבה נכלל בלמען תהיה תורת ה' בפיה ואם כן גם מגלת סוטה בכלל ותיקשי לכולי עלמא ומה גם למה שכתבו מרבני האחרונים הנז"ל דבמדי דקדושה פגון צרכי בית הפנסת וכינצא אף במצוה דאין בה כתיבה לא שרי אלא בטהורים ואם כן יש לומר דנר חנוכה שאנו אומרים הנרות הללו קודש הן אף דלאו קדש ממש ניהו מכל מקום חשיבי קצת כדברים שיש בהן קדושה דקפדינן בהו אטהורים.

ב) במה שמתבאר מדב"ק שסובר שגם ר' אלעזר בן שמוע דאסר לכתוב מגלת סוטה על עור בהמה טמאה טעמו משום שפא תאמר איני שותה ונמצא השם גנוז בעור טמא ומזה בא ללמד שבשמן להדלקה שאין שייך חשש שם גנוז וכו' שפיר דמי וכן מתבאר יפה מדברי הגאון יצ"ו שם באות ב' במה שנסתפק במגילה שנקתבה על עור טמאה אם פסולה וכתב דמסתברא דפסולה וכו' וכו' וסיים אף להירושלמי הנ"ל דר' שמעון מתיר לכתוב מגלת סוטה על טמאה משום דלמחיקה עומד ור' אלעזר בן שמוע סובר אין נכתבת שפא לא ימחק ונמצא שם כתוב על טמא משמע דעיקר הקפידה בשביל השם וכיון דמגילה אין בה שם אולי מותר על עור טמאה עכ"ל הרי מפורש יוצא מדב"ק שסובר שטעמו של ר' אלעזר בן שמוע אינו אלא משום שפא השם מוטל בבזיון ור' אלעזר בר' שמעון מפרש טעמו ונימוקו של ר' אלעזר בן שמוע ובאמת שכן הייתי חושב גם אני ההדיוט דר' אלעזר בר' שמעון מפרש טעמו של ר' אלעזר בן שמוע שהוא משום שפא לא תשתה וכו' אף זאת היתה לי קודם שראיתי דברי הרמב"ם בשלישי מהלכות סוטה הלכה ח' אבל מדברי הרמב"ם שכתב מביא מגלה של עור טהור כמו ספר תורה וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו קנקנותם לשמה של אשה כמו הגט עכ"ל מוכח ודאי שסובר שמגלת סוטה מן הדין צריכה להיות על גבי טהורה משום שדינה פספר תורה ולא משום גזרה בעלמא וחשש בזיון לספר תורה ואם כן מוכרחים אנו לומר שסובר הרמב"ם דר' אלעזר בר' שמעון טעמא דנפשיה הוא דקאמר ואין זה טעמו של

ר' אלעזר בן שמוע אלא טעמו משום דמגלת סוטה בכלל תורת ה' היא וכיון שר' אלעזר בר' שמעון הכריע בדבריו אף אם אינו מטעמו פסק הרמב"ם פמותו ולפי זה מוכח דלהלכה אין חילוק בדיו זה בין דבר העומד להתקיים לדבר העומד למחיקה דבמאי דבעינו מן המותר בפיה אף אם עומד לימחק או לישבר אין לעשותו אלא בטוהורים ואנדא ליה טעם ההיתר של הגאון יצ"ו: ג) נראה לי הדל דאף לרבי שמעון דמתיר לכתוב על עור טמאה משום שניתן למחיקה אין ללמוד מזה היתר לקיים המצנה בדבר טמא למאן דסבר דקפדינו בכל המצות שתהיו בטוהורים דמגלת סוטה אינה אלא פהכשר מצנה אבל הדלקת נר חנוכה ונר שבת הדלקה עושה מצנה שגוף המצנה מתקיימת בזה אם פו יש לומר דגם ר' שמעון מודה (אי סבירא לו דגם במצות דרבנו קפדינו אמותר בפיה) דאינה אלא בדבר טוהור.

וראיתי שם באות ב' פתב שאחד מהמחברים פתב דאף לדעת הגאון אברהם דבעינו בכל המצות ממותר בפיה מכל מקום במצות דרבנו לא בעינו מן המותר בפיה וכתב להוכיח בהיקף וצד בדבר דיש לומר כל דתקון רבנו פעין דאורייתא תקון וכו' ונמשך מזה לענון פתיבת מגילה על עור טמאה אי שפיר דמי או דיש לומר מגילה דברי קבלה וכדברי תורה דמו וכו' וגם באות ד' דבר מזה ורשמתי דב"ק במקום אחר פי אין פאן מקומו ובמה שכתב משום כל דתקון רבנו פעין דאורייתא תקון יש להעיר עליו דלפי הנראה סוגיו אלא דלא אמרינו הכי אלא במצנה דרבנו שיש לה עיקר מן התורה עינין מה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת הפ"ף אות ק"מ בענין זה וכבר הובא למעלה (בד"ה וילענין דינא מאחר) דברי הגאון מלובלין בספר תורת חסד חלק א"ח סי' ס' דלענין מן המותר בפיה לא נימא כל פה פעין דאורייתא תקון ותו לא מידי (ובמה שכתב שאין לחוש משום הקריבהו לפחתיה אכתוב בזה להלן איה"ש עינין בד"ה ומה שכתב הגאון): ובאות ד' הביא מה שכתב הרב מוהרש"ל בנדע ביהודה תגנינא א"ח סי' ג' דבכל המצות שאין בהם פתיבה ולא קדושה לא בעינו מן המותר בפיה ומני"ר יצ"ו פתב להוכיח פו דהנה להר"ן ודאי אסור ליקח נעל לחליצה מבהמה טמאה דהוי מצנה ואין צריף למה שכתבו התוספות ביבמות ד' ק"ב ד"ה ואנעלה פחש דילפינו מתחש דבעי בטוהור עינין נודע ביהודה תגנינא אהע"ז סי' קנ"ב דבלא זה פסול לחליצה לפי זה הוא הדין גט דהוי מצנה להרמב"ם (ומטעם זה פותבים על איסורי הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו פמבואר בבית חזק ובחלקת מחוקק סי' קכ"ד) אין לכתוב על עור טמאה ונהרי מבואר במשנה פתבו על יד של עבד פשר אף דעבד לא הוי מן המותר בפיה להפוסקים דאף מת נכרי ועבד אסור בהנאה ועל פרחין דלא בעינו מן המותר בפיה בשאר מצות ואין לומר דעור האדם ודאי לא אסור מן התורה פדכתבו התוספות נדה נ"ה דמפל מקום האדם גופיה לא הוי ממין המותר בפיה ונהרי עור בהמה טמאה פשנתיבשה אין בה איסור טומאה ורק מפל מקום לא הוי ממין המותר בפיה והוא הדין אדם לדעת האוסרים פשר אדם נכרי ועל פרחין בשאר מצות לא בעינו מן המותר בפיה וזו ראיה נכונה עכ"ל יצ"ו ועם פי לדעתי הקצרה יש הרבה לפלפל בדב"ק בזה ואיה"ש אכתוב במקום אחר פתבתי דב"ק לרגל מלאכתי למען דעת שהגאון הנ"ל יצ"ו דעתו מסכמת לדעת הרבנים עליונים למעלה דלא בעינו בכל שאר מצות מן המותר בפיה: ומה שכתב הגאון (בית יצחק) יצ"ו ואי משום הקריבהו לפחתיה דמהאי טעמא אסור להדליק בבית הפנסת בשמן שנפל בו

עכבר אין זה אלא פשהדבר מאוס מחמת עצמו ולא במה שמאוס מחמת איסור וכן כתב בבשמים ראש סי' ש"ף הנה לנדון ששאל הגאון דהיינו להדלקת נר תנופה אין אנו צריכים לחלק בין דבר מאוס מחמת עצמו למאוס מחמת איסור דאף אם נאמר שגם במאוס מחמת איסור אסור מכל מקום אין ראיה מההיא דשמן שנפל בו עכבר וכו' דיש לומר דלהדליק בבית הכנסת דחשיבא מצנה דאית בה קדושה חמיר מה שאין פו במצנה בעלמא וכמו שכתב הגאון מוהרש"ל בנודע ביהודה תניינא סי' ג' לחלק לעגנו דינא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' בין מצנה שיש בה קדושה למצנה שאין בה קדושה וכן כתב הגאון חתם סופר בסי' ט"ל לחלק בזה פאמור למעלה ומה שקשה לכאורה לחילוק הגאון יצ"ו מהא דקנימא לן בא"ח סי' רצ"ז ס"ג ובי"ד סוף סי' ח"ק שקים מלאים בשמים שמשמים הנכרים תוף קנקני היין אף על פי שמותר להריח בהם אין מבדילין עליהם והיינו משום דמאנס לגבוה נהרי בשמים הללו לא מאיסי מחמת עצמן אלא מחמת איסור אלמא דגם מחמת איסור הוי מאוס לדבר מצנה וכן קשה לכאורה מדקנימא לן בסי' י"א סעיף ח' המשפחה לבהמה צמרה פסול לציצית והיינו משום דמאיס למצנה אלמא דמחמת האיסור חשיב מאוס אמנם יש לומר דהיינו דוקא במאוס מחמת איסור עכומ"ז או יין נסוף דהוי אבינרא דידה כמו שכתבו פו רבני האחרונים אבל מחמת איסור אחר פל שאינו מאוס בעצמו לא הוי מאוס למצנה: ומה שכתב עוד הגאון בית יצחק בשם הבשמים ראש סי' ש"ף כונתו למה שכתב בכסא דהרסנא על דברי התשובה דסי' ש"ף (שהבאתי למעלה בד"ה וכן מתבאר יפה מתשובה) וז"ל עיין א"ח סי' קנ"ד ויו"ד סי' ק"ב בב"י ורמ"א ואחרונים ואין רבינו חולק על הדין דעכבר הנמצא בשמן דעיקר טעמא התימ משום מאיסותא פירוש שהשמן בעצמו מאוס עכשיו מכח העכבר ולא שהאיסור עצמו ענ"י (אולי צריך להיות עב"י והיא תיבת עביד) נמאס מחמת איסורו שהנבילה מגונה היא וכן החזיר אבל החלב וכן שומן החזיר בעינו אינו מאוס ובהכי איירי וכו' אבל פאן תשמיש בגופו של דבר ואין להביא לדבר מצנה הנקראת קדושה דבשר האסור להקדושת ואין להאריך דודאי הדעת נותנת שאין האיסור ממאסו לדבר קדושת בית הכנסת ולא עדיף השמן הנה מאתרוג של ערלה שהוא מצנה שחייבו חכמים ביום טוב שני ויוצאים בו ואין לחלק בין איסור לאיסור עיין במגן אברהם באתרוג שבלע דבר איסור וכו' עכ"ל ודבריו ברור מללו שיש לחלק לעגנו מצנה בין דבר המאוס מחמת עצמו לדבר שאינו מאוס בעצמו אלא שמחמת איסורו הוא לנו כמאוס וזה פשר לדבר מצנה ואפילו לדבר שיש בו קדושה לולא שישאל קדושים נהגו סלסול בדבר שיש בו קדושה פדכתב בגוף התשובה שבבשמים ראש הנז"ל: אמנם מדברי הרב פרי מגדים במשפחות סי' ל"ב ס"ק ז"ך מתבאר שסובר שגם אם אין הדבר מאוס בעצמו בכל זאת מחמת האיסור נחשב מאוס שכתב בסתפקתי עור של איסור הנאה שור הנסקל ועבודה זרה מה דינו לבתים ולתפלין וכו' עיין באבן העזר סי' קכ"ד בחלקת מחוקק ובית שמואל והוא הדין תפילין דאותיות פורחות באויר באם הקלף מדבר הטעון שריפה ומיהו בלאו הכי ה"ז (הרי זה) מאוס למצנה כמו שופר של ע"ז וכו' עכ"ל הרי דכנייל ותני עור של שור הנסקל ושל ע"ז ועל שניהם הוא אומר דבלאו הכי מאיס למצנה אף על גב דעור של שור הנסקל אינו מאוס מחמת עצמו וגם אין בו אבינרא דע"ז ובכל זאת קאמר דמאיס למצנה (דדוחק לומר שדבריו אלו הם רק לגבי עור של ע"ז) ומביא ראיה לזה מדין שופר של ע"ז אלמא

פְּשִׁיטָא לִיה דְּאָף בְּדָבָר שְׂאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם וְאָף אֵין בּוּ מְשׁוּם אַבְיָנְרָא דַע"ז חֲשׁוּב מְאוּס מַחְמַת הָאִיסוּר וְאֵם כּוֹן לְדַבְּרֵיו יֵשׁ לוֹמַר דְּהוּא הִדִּין לְגַר שְׂיֵישׁ בּוּ תַעֲרֹכֶת שְׁוֹמֵן חֲזִיר (וְאֵין בּוּ שְׂשִׁים לְבָטְלוּ דְמַסְתְּמָא בְּהִכִּי הוּא דְמִיָּנְרִי הַגְּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו כְּמוֹכּוֹן) דְּהוּי מְאוּס מַחְמַת הָאִיסוּר וְאִינוּ כְּשֵׁר לְהַדְלִקַת גֵּר חֲנוּכָה וְאוּלֵי יֵשׁ לְדַחוּת שְׂמְאוּס מַחְמַת אִיסוּר לֹא חֲשִׁיב מְאוּס לְגַבֵּי מְצוּה דְרַבְּנָן וְזֶה דְחוּס מִכְּפֻמָּה אֲנִפִּי: וְיוֹתֵר נִרְאֶה לוֹמַר דְּמֵאֵי דְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הֶרֶב בְּמִשְׁבָּצוֹת הַגְּז"ל דְּגַם מַחְמַת הָאִיסוּר הוּי מְאוּס לְמְצוּה אִינוּ אֵלָא בְּאִיסוּר שְׂאִיסוּר גַּם בְּהַנְּאָה כְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל וַע"ז וְכִינְצָא אֲבָל בְּאִיסוּר בְּעֵלְמָא שְׂמוֹתֵר בְּהַנְּאָה גַּם הוּא מוֹדָה דְּאִינוּ מְאוּס לְגַבֵּי מְצוּה מַחְמַת הָאִיסוּר.

אֵלָא שְׂמִדְבְּרֵי הֶרֶב פְּרִי מְגָדִים בְּסִי' תַרע"ג בְּאֲשֵׁל אַבְרָהָם סק"א מִתְבָּאָר שְׂמַחְמַת אִיסוּר אָף שְׂאִיסוּר בְּהַנְּאָה לֹא חֲשִׁיב מְאוּס לְמְצוּה שְׂכַתֵּב לְבָאָר אֵיזָה פְּרִטֵי דִינִים וְאֵלוּ הֵם שְׁמֵן עֶרְלָה וְתַרוּמָה טְמֵאָה צָרִיף עִיוֹן אֵם גִּימָא מִיְכַתֵּת שְׂיַעוּרִיָּה דְבְּעֵי חֲצִי שְׂעָה אוּ דִילְמָא כֹּל לְהַדְלִיק שְׂרִי וְעִינֵן בְּשִׁס"ה בְּלַחֲזֵי וּבְתוֹסְפוֹת עִירוּבֵין וְאִיסוּרֵי הַנְּאָה שְׂרִינֵן בְּמְצוֹת אָף דְרַבְּנָן דְּלָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ דְלָא קִינִימָא לֹן כְּהַרְזוּ"ה וְכו' וְשׁוֹפֵר וְלוּלָב בְּיוֹם שְׁנֵי בְּנִדָּר הַנְּאָה יוֹצֵא בּוּ שְׂמָנִים שְׂאִין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבַּת מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּכָה אִמְתַּנִּיתִין קֵאֵי וְלֹא הַזְכָּרוּ בְּמִשְׁנֵה אִיסוּרֵי הַנְּאָה בְּמָקוֹם שְׂמִשְׁמִימִין חֲמֵאָה בְּחֻלְב וְעוֹשִׂים גֵּרוֹת שְׂרִי לְגַר חֲנוּכָה דְלָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ עִינֵן שׁו"ת שְׂעַר אֲפָרִים עכ"ל הֵרִי מְפֹרָשׁ יוֹצֵא מְדַבְּרֵיו אֵלוּ שְׂדָבָר שְׂאִינוּ מְאוּס מַחְמַת עֲצָמוּ כְּגוֹן שְׁמֵן שֶׁל עֶרְלָה וְתַרוּמָה טְמֵאָה וְשֶׁל בְּשֵׁר בְּחֻלְב מְוֹתֵרִים לְהַדְלִיק גֵּר חֲנוּכָה מְשׁוּם דְּמְצוֹת לֹא לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ וְלָמָּה לֹא יְהִיוּ אִיסוּרִים מְשׁוּם מְאוּס לְדַבְּרֵי מְצוּה אֵלָא מְוֹכַח שְׂפֹרֵחַ שְׂפֹרֵחַ הֶרֶב שְׂדָבָר שְׂאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם אֵין הָאִיסוּר מְשׁוּי לִיה לְמֵאֵןס אָף שְׂהוּא אִיסוּר בְּהַנְּאָה וְכֵן מִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הֶרֶב שְׂעַר אֲפָרִים שְׂהִתִּיר לְהַדְלִיק בְּגֵר הָאִיסוּר מַחְמַת בְּשֵׁר בְּחֻלְב מְטַעַם דְּמְצוֹת לָאוּ לִיְהִנּוּת נִיתְנוּ וּמְדָלָא חֲנִישׁ מְשׁוּם מְאוּס לְמְצוּה מוֹכַח דְּמַחְמַת הָאִיסוּר לֹא חֲשִׁיב מְאוּס (וְעִינֵן כְּמָה שְׂרַשְׁמִתִּי לְמַעְלָה בְּאוֹת ד' בְּדִין חֲמֵאָה שְׂנֵאֲסָרָה מְשׁוּם בְּשֵׁר בְּחֻלְב וּבְמָה שְׂכַתֵּב הֶרֶב אֲשֵׁל אַבְרָהָם דְלָא הַזְכָּרוּ בְּמַתְנִיתִין אִיסוּרֵי הַנְּאָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ הָא תַנּוּ בְּהַדְּיָא וְלֹא בְּשְׁמֵן שְׂרִיפָה וְהִינּוּ תַרוּמָה טְמֵאָה וּלְפִי הַנְּרָאָה כְּאֵן שְׁנֵה רַבִּי אֵלִיבָא דְרַב חֲסִדָּא בְּדָף כ"ג סוּף ע"ב דְּמוֹקִיָּם לְמַתְנִיתִין בְּיוֹם טוֹב שְׂחַל בְּעֶרֶב שַׁבַּת עי"ש וְדוּחַק) וְזֶה שְׂלֵא כְּמוֹ שְׂנֵרָאָה מְדַבְּרֵיו בְּסִי' ל"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת הַגְּז"ל דְּבְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה כְּשׁוֹר הַנְּסַקֵּל וַע"ז אִיסוּרֵי לְמְצוּה וְצָרִיף עִיוֹן וּלְפִי זֶה אֲשַׁכְּחָנָא תַנְּצֵי דְמַסִּיעַ לְהַגְּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו וְהֵם הֶרֶבְנִים שְׂעַר אֲפָרִים וּפְרִי מְגָדִים הַגְּז"ל דְּנִקְטִי הִכִּי דְבְּמָה שְׂאִינוּ מְאוּס בְּעֵצָם לֹא אֲמַרִינּוּ דְלִיְהִנּוּ מְאוּס לְדַבְּרֵי מְצוּה מַחְמַת הָאִיסוּר וְצָרִיף לְהַתְנִישׁב כְּמָה שְׂכַתְבוּ הַתוֹסְפוֹת בְּפִרְק פִּסּוּי הַדָּם דָּף פ"ט בד"ה וְהַתְנִיָּא דְאָף אֵם נֹאמַר דְּשְׂרִי לְכַסּוֹת בְּעֶפֶר ע"ז לְכַתְחֻלָּה כְּמוֹ בְּשֵׁל עִיר הַנְּדַחַת לֹא דְמִי פִּסּוּי לְחַלִּיצָה דְלַעֲנִין פִּסּוּי לֹא חֲנִישִׁינּוּ מְמֵאֵי דְמֵאִיס וְהֶרֶב תוֹרַת חֲזִיִּים שְׂם כְּתַב עַל דְּבִרְיָהֶם דְּאֵין סְבָרָא לוֹמַר כּוֹן דְּכִינּוּ דְמֵאִיס מַחְמַת אִיסוּר הוּא אֵין לְחַלֵּק בֵּין מְצוֹת פִּסּוּי לְשְׂאָר מְצוֹת וְכו' לְכֵן נִרְאֶה דְדוּקָא בְּעֶפֶר עִיר הַנְּדַחַת הוּא דְמַכְסִין לְכַתְחֻלָּה כִּינּוּ דְאֲפָרָה לָאוּ מַע"ז קֹאֲתִיָּא לֹא מְאִיסָא אֲבָל בְּעֶפֶר ע"ז עֲצָמָה אִיסוּר לְכַסּוֹת מְשׁוּם דְמֵאִיס עכ"ל נְמַצָּא דְלַדְעַת הַתוֹסְפוֹת לֹא בְּכָל הַמְצוֹת קִפְדִּין מְשׁוּם מְאוּס אָף בְּאִיסוּרֵי ע"ז וְלִהְרַב תוֹרַת חֲזִיִּים בְּדָבָר שֶׁל עִיר הַנְּדַחַת לֹא קִפְדִּין אָף דְּאִיסוּר בְּהַנְּאָה וְרַק בְּשֵׁל עֲכוּמ"ז הוּא דְקִפְדִּין מְשׁוּם מְאִיס כֹּל זֶה כְּתַבְתִּי עַל פִּי מָה שְׂכַתוּב בְּפְרִי מְגָדִים שְׂלַפְנֵי (הוּא דְפּוּס וּוְאֲרִשָּׂא שְׁנַת הַפְּרִי מְגָדִים לְאוֹרַח)

דברי המשפחות בסי' ל"ב כמו שכתבתים למעלה אף עיניתי עתה בפרי מגדים דפוס זיטאמיר שנת תרכ"ג וראיתי שבמקום מה שכתוב בדפוס נארשא ומיהו בלאו הכי ה"ז (שפתרוננו הרי זה) מאוס לגבוה כתוב בדפוס זיטאמיר בלאו הכי ע"ז מאוס וכו' ופתרון ע"ז היינו עכומ"ז ולפי זה מוכח מדבריו שבסי' ל"ב דדוקא מה שאסור משום לתא דע"ז הוא דחשיב מאוס משום האיסור וכונת הרב לפשוט חזק מתרתי דהנה מבעיא ליה בעור של שור הנסקל ושל ע"ז ופשיט חזק מהא דעור של ע"ז בלאו הכי פסול משום מאוס וכלומר אבל בעור של שור הנסקל לא אמרינן שהוא מאוס והיינו משום שאינו מאוס בעצמו ולפי זה גם מדבריו שבסי' ל"ב אנו למדין שדעת הרב היא שאפילו דברים האסורים בהנאה לא חשיבי מאוס למצנה (כל שאינו מאוס בעצם) ודבריו מתאימים והיו לאחדים עם מה שכתב בסי' תרע"ג הנ"ל שמתבאר שפובר שכל שאינו מאוס בעצם אף אם אסור בהנאה לא חשיב מאוס למצנה וכדעת הרב פסא דהרסנא שהביא הרב בית יצחק יצ"ו ולמדנו עוד דאף במצנה שיש בה קדושה כבתים של תפילין ועור התפילין לא חשיב מאוס לגבוה משום האיסור: ואני אמרתי בחפשי"י בספרן של צדיקים בזה וראיתי שהרב פתח הדביר בחלק ג' בסי' רס"ד אות ה' אחר שהאריך בדין מאוס לגבוה ומאוס למצנה כתב בדרך ע"ב ע"ד (בד"ה אלא) שכל מה שכתב לא נצרך אלא להתלמד במקום אחר לפי שנתראה דמאוס לגבוה לא שייך אלא באיסור עכומ"ז שנתבטל אבל בשאר איסורים שנתבטלו לא שייך מאוס שהרי כל הפעיות דבעו בש"ס בעבודה זרה דף מ"ז אי מאיסי למצנה כולו גבי עכומ"ז איירו וכן מה שכתב מרן בסי' י"א סעיף ח' וסי' קנ"ד סעיף י"א וסי' תקפ"ו סעיף ג' וסי' תרמ"ט ובי"ד ס' ל"ט כולו באיסור עכומ"ז איירו גם תשובת הרשב"א ב"יין נסך דאפינרא דעכומ"ז הוא איירי והגם שכתב בתוך דבריו דכל שיש בו איסור מעורב אפשר דממאוס למצנה ולא כתב להדיא איסור עכומ"ז מפל מקום עין רואה דנדונו בסוג עכומ"ז איירי ואם פן באיסור הנאת ערלה דנתבטלה מה מאוס שייך בה וכן ראיתי להרב שער אפרים סי' ל"ח שכתב להדיא בריש התשובה דטעם מאוס לא שייך בשאר איסורי הנאה רק בעכומ"ז מטעם דמאוס לגבוה ואחר שהנניח יסוד זה הביא ראיה להתיר בנדונו מפרק לולב הגזול דף ל"ד דתנן אתרוג הגזול וכו' של ערלה ותרומה טמאה פסול ובגמרא יהיב טעמא על אשירה ועיר הנדחת דמכתת שיעוריה וערלה לפי שאין בה הימור אכילה או שאין בה דין ממון ופירש רש"י לאו שלכם הוא מוכח טעמא דכתב רחמנא לכם הא לאו הכי הנה אמינא דגם ערלה ותרומה טמאה כשר לאתרוג אף שאסור בהנאה אף שהיא מצנה דאורייתא כל שפן בנדונו שהיא מצנה דרבנן עי"ש וכדבריו נראה לי לדקדק מדברי הרב פרי מגדים במשפחות סי' ל"ב אות ז"ד נסתפקתי עור של איסור הנאה שור הנסקל או עבודה זרה מה דינו לבתים ולפרשיות וכו' ומיהו בלאו הכי ע"ז (עבודת כוכבים) מאוס לגבוה פשוט של עכומ"ז וכו' הרי דאחר שקבע ספקו על שור הנסקל ועבודה זרה פשיט ליה לפסול בעכומ"ז משום מאוס ולא אהני ליה האי טעמא גם לשור הנסקל שמעט מינה פשיטא ליה דדין מאוס לא נאמר למצנה אלא באיסור עבודה זרה, לבד ולא שאר איסורין אפילו איסורי הנאה ששור הנסקל אלו דברי הרב פתח הדביר שם: ומוכן שהיתה גירסתו בפרי מגדים כגירסת דפוס זיטאמיר הנ"ל ואילו ראה הרב דברי הרב פרי מגדים באשל אברהם סי' תרע"ג הנ"ל הנה שמח לקראתם שמשם מתבאר יפה שדעתו לדינא כמו שדקדק מדברי

שְׁבִסִי ל"ב דְּדוֹקָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ בּוֹ סִרְף עֲבוּדָה זָרָה הוּא דְשִׁינְיָהּ לֹא מְשַׁלְּחֵהּ לְמַצְוָה (כְּמוֹ שְׁאִינוּ כְּשֶׁר לְגִבּוֹה) אֲבָל מִחֲמַת אִיסוּר אַחֵר לֹא הָיָה מְאִיס לְמַצְוָה וּבְמַה שֶׁפְּתַח (בְּפֶתַח הַדְּבִיר) וְאִם כֵּן בְּאִיסוּר עֲרָלָה דְנִתְבַּטְּלָה מֵהָאִיסוּס שִׁינְיָהּ בְּהָ וְכוּ' יֵישׁ לְפַקְפֵּק דְמִשְׁמַע דְכּוֹנְנָתוֹ לֹא מְשַׁלְּחֵהּ אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה מִיֵּהָ שִׁינְיָהּ בְּהָ מְאִיסוּס וְלִזְוָה מְבִיא שְׁכּוֹן רָאָה לְהֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים וְכוּ' וְקָשָׁה שְׁמַדְבְּרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מִתְבָּאָר דְכִי אֲמַרִינוּ דְמִשׁוּם אִיסוּר אַחֵר לֹא חָשִׁיב מְאִיס הֵינּוּ אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר שְׁהָרֵי נְדוּנוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הוּא מַה שֶׁפְּתַח בְּשִׁמּוֹ הֵרֵב בְּאֵר הֵיטֵב בְּרִישׁ סִי' תִרְע"ג שְׁנַשְׂאָל אִי שְׁרִי לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָה בְּחִמָּאָה שְׁנִתְבַּטְּלָה בְּקִדְרָה שֶׁל בְּשֶׁר בֶּן יוֹמוֹ שְׁנַאֲסָרָה מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה שְׁשִׁים וּפְסֵק דְמוֹתֵר עכ"ל הָרֵי דְאִף כְּשִׁלֵּא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר הַנְּאָה סוּבֵר הֵרֵב דְאִין מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה בְּשָׂאָר אִיסוּרִין חוּץ מֵאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה וְכֵן בְּדִין מְהִרְאָהּ שֶׁהִבִּיא מְאִתְרוּג שֶׁל עֲרָלָה וְכוּ' וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הֵרֵב פְּרִי מְגִדִים לְפִי מַה שֶׁדְּקָדַק מִדְּבָרֵי שְׁסוּבֵר דְבַעוּר שֶׁל שׁוּר הַנְּסָקֵל לִיכָא מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה אֲלֵמָא דְבִגּוּף הָאִיסוּר עֲצוּמוֹ סְבָרֵי מְרָנָה שְׁעַר אֲפָרִים וּפְרִי מְגִדִים דְלִיכָא מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה וְכָל שְׁכּוֹן בְּתַעֲרוּכָתָא אִם לֹא נִתְבַּטְּלָה הָאִיסוּר נְרָאָה פְּשׁוּט דְלִדְעָתָם אִין חָשִׁישׁ מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה כָּל שְׁאִינוּ מְאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֵא כְּמוֹ שְׁנַרְאָה מִדְּבָרֵי הֵרֵב פְּתַח הַדְּבִיר שְׁדוֹקָא בְּאִיסוּר דְעֵלְמָא שְׁנִתְבַּטְּלָה הוּא דְלִיכָא מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה: וְכַתֵּב הֵרֵב (פְּתַח הַדְּבִיר) שֶׁם לְהַכְרִיחַ מְסוּנְגִייתֵי הַש"ס בְּזִבְחִים דָּף ע"א ע"ב אִמְתְּנִיתִין כָּל הַזְּבָחִים שְׁנִתְעַרְבוּ בְּחִטָּאוֹת הַמִּתּוֹת וְכוּ' תְּנִינָא חֲדָא זִימְנָא כָּל הָאִיסוּרִין לְגַבֵּי מְזִבְחָה וְכוּ' עַד אִי מְהִכָּא הֵנָּה אֲמִינָא הֵנִי מִיְלֵי קְדָשִׁים דְמָאֵס אֲבָל חוּלִין דְלֹא מְאִיס אִיסוּרֵי הַנְּאָה לִיבְטְלוּ בְּרוּבָא וְכוּ' חָשִׁיבֵי וְלֹא בְּטְלֵי וְכוּ' דְשָׂאָר אִיסוּרִין דְבְּטְלֵי הָא מְאִיסֵי לְגִבּוֹה אִם דְלֹא מְאִיסוּרֵי עֲבוּדָה זָרָה נִיגְהוּ וְעוֹד הוֹכִיחַ כֵּן מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמֵי בְּפֶרֶק קַמָּא דְבִיכּוּרִים הִלְכָה ב' עֲלָה דִתְנִין הֵתֵם דִּהַגְזֵלָן אִינוּ מְבִיא בִיכּוּרִים מְצוּה כְּגִבּוֹה הֵן אוֹ אִינֵן כְּגִבּוֹה וְכוּ' וְדָחָה רֵאִיתֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מִש"ס דְסוּפָה הַנְּ"ל דֵּישׁ לֹא מְרֵי דְאִיזְטְרִיף טַעְמָא דְאִין בּוֹ דִין מְמוֹן כְּדֵי לְפְסוּל אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד וְשׁוּב כְּתַב לִינְשִׁיב סְבֵרַת הַרְבָּנִים הַנְּ"ל דְדוֹקָא לְקַרְבָּן הוּא דְמוּכַח מִהַש"ס דְזִבְחִים דְגַם בְּשָׂאָר אִיסוּרֵי הַנְּאָה אִיכָא מִשׁוּם מְאִיס לְגִבּוֹה וְכֵן בִּיכּוּרִים דִּהּוּוּ קְרָבָן אֲבָל לֹא לְמַצְוֹת דְלִגְבֵי מְצוּה לֹא אֲמַרִינוּ מְאִיס אֲלֵא בְּעֲבוּדָה זָרָה וְאֲבִיזְרָא: שׁוּב כְּתַב דְמְכָל מְקוּם אִין סְבֵרַתֵם מוּסְפָמַת שְׁהָרֵי הֵרֵב הַלְבוּשׁ בְּסִי' תִרְמ"ט סְעִיף ד' בְּדִין אֲתֵרוּג הַמְּוֹרָכָב כְּתַב דְכִינוּן שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ עֲבִירָה מְאִיס לְמַצְוָה וּמְבִיא רֵאִיָּה מְבַהֲמַת כְּלָאִים לְקַרְבָּן אֲלֵמָא סְבִירָא לִיָּה דְמַצְוָה שְׁוָה לְקַרְבָּן לְאִסוּר מִשׁוּם מְאִיס אִם בְּשָׂאָר אִיסוּרִין וְכֵן מוּכַח מִדְּבָרֵי הֵרֵב טוּרֵי זֶהָב בְּסִי' י"א סק"ח שְׁפָסֵל צִיצִית גְּזוּלָה מִשׁוּם מְאִיס לְמַצְוָה וְרָצָה לֹא מְשַׁלְּחֵהּ דְהֵרֵב הַלְבוּשׁ וְהֵרֵב טוּרֵי זֶהָב כְּתַבוּ כֵּן לְמַצְוָה דְאִוּרִיתָא אֲתֵרוּג וְצִיצִית אֲבָל בְּגַר חֲנוּכָה דְאִינְרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים מוֹדוֹ לְסְבֵרַתוֹ דְלֹא אֲמַרִינוּ מְאִיס אֲלֵא לְגַבֵּי עֲבוּדָה זָרָה וְלֹא הוֹנַח לוֹ לְפִי שְׁמַדְבְּרֵי הֵרֵב שְׁעַר אֲפָרִים לֹא מִשְׁמַע שְׁסוּבֵר לְחֻלְקָן כֵּן אֲלֵא גַם בְּדְאִוּרִיתָא סוּבֵר דְלֹא אֲמַרִינוּ מְאִיס לְמַצְוָה בְּשָׂאָר אִיסוּרִין וְכֵן דַּעַת הֵרֵב פְּרִי מְגִדִים בְּדִין עוֹר שֶׁל שׁוּר הַנְּסָקֵל לְתַפִּילִין וְנִמְצָא שֶׁהַמְחַלְקָת בְּמִקוּמָהּ עוֹמְדַת וּמְסִיק בְּגַר שַׁבֵּת דְאִינְרֵי בֵּיהָ הֵרֵב (בְּגַר שֶׁל שְׁמֹן עֲרָלָה) דְלַעֲנִין הִלְכָה יֵישׁ לְהַחְמִיר שְׁהָרֵי הֵרֵב צְמַח צְדָק סוּבֵר דְעוֹנֵג שַׁבֵּת הָיָה דְאִוּרִיתָא (וְהַדְּלִקְתָּ גַר שַׁבֵּת בְּכָלֵל עוֹנֵג שַׁבֵּת) וְהֵרֵב מִשְׁפָּצוֹת זֶהָב כְּתַב דְבָרֵי בְּסִי' רס"ד גַּבֵּי גַר שַׁבֵּת וְכִינוּן דִּהּוּי דְאִוּרִיתָא שִׁינְיָהּ דִין מְאִיס לְגִבּוֹה גַם בְּשָׂאָר אִיסוּרִין

דלאו עבודה זרה ניהו ונהגם דהרבנים שער אפרים ופרי מגדים ה"ל לא סברי הכי יש להחמיר פהרבנים לבוש וטורי זהב דרב גוברייהו ורב חילייהו אלו תורף דב"ק בענין זה.

ונראה מדבריו דבגר חנוכה שהיא מצוה דרבנן אליבא דכולי עלמא נקטינו כדכתב הרב שער אפרים דבדבר שאינו מאוס מצד עצמו אלא מחמת האיסור יש לחלק בין איסורי עבודה זרה לשאר איסורין דבשאר איסורין לא קפדינו בגר חנוכה משום מאוס למצוה מחמת האיסור וכן בדין שהרי לא מציינו חולק על סברא זו ומדברי הרבנים לבוש וטורי זהב אין סתירה שהרי הם אמרו פן במצוה דאורייתא פלולב וציצית אבל במצוה דרבנן נוכל לומר שגם הם מודים לדעת הרב שער אפרים ומה גם דמציינו להרב פסא דהרסנא שבבשמים ראש שהביא הגאון בית יצחק יצ"ו שסובר דלא נאמר כלל דין מאוס לגבי מצוה אלא במאוס מצד עצמו ולא במאוס מחמת איסור ומשמע שסובר פן אף במצוה דאורייתא ועל כל פנים במצוה דרבנן נראה נדאי דשפיר דמי לסמוך על זה לענין דינא דקמן בגרות או שמן שיש בהם שומן חזיר דמותר להדליק בהו גר חנוכה: ומצאתי את שאהבה נפשי ידידי הרה"ג מוהרש"א רעזעכטא יצ"ו בספרו הנחמד ביפורי שלמה שנדפס חדש ממש בהתשובות אשר בהשקטות הספר בסי' ב' שפליפל בחריופיתו ובקיאותו בתשובת הגאון מפראמישלא (בספרו בית יצחק ה"ל) יצ"ו ועם פי אין בידי עתה לעיין היטב בדב"ק בכל זאת אידי דחביבים לי ארשום תורף דבריו ואם יש לי להעיר אכתוב בס"ד מה שנראה לדעתי הקצרה ואלה הדברים באות א' הביא מה שכתב בבית יצחק דלכאורה נראה דאין להדליק גר שבת וחנוכה בדבר טמא על פי דברי הר"ן והרמ"א ומגן אברהם בסי' תקפ"ו ובניאר בכונתו שמה שהוצרך להביא מדברי הרמ"א ומגן אברהם הוא שבדברי הר"ן יש לומר דדוקא בשופר הוא שסובר פן מטעם פיון דלזכרון קאתי פלפנים דמי אבל בשאר מצות מודה הר"ן דלא קפדינו וליזה הביא מדברי הרמ"א ומגן אברהם ועל זה כתב באות ב') לדחות דיש לומר שגם הר"ן סובר שבכל המצות בעינו מן המותר בפיה ומה שהוצרך לומר בשופר הטעם דכלפנים דמי הוא לפי שהיה סלקא דעתין לומר דכמו שאין בשופר הגזול משום מצוה הפאה בעבירה לפי שאין המצוה בגופו אלא בקול ואין גזל בקול פדאיתא בירושלמי ובגמרא"ם הכי נמי אין להקפיד בו בטהור לפי שאינו אלא בקול משום הכי הוצרך לומר דכיון דלזכרון קאתי פלפנים דמי ואינו אלא בטהור אבל בשאר מצות דגופו הוא יוצא פשיטא ליה להר"ן דאינו אלא בטהור: ולי ההדיוט בהורמנותיה דמר יש לפקפק בדבריו.

א) אף הפה יכולה לדבר דפשיטא ליה להר"ן דבשאר מצות קפדינו אטהורים (והיינו משום דהוקשה כל התורה לתפילין וכדעת הרב מגן אברהם דמשמע ליה הכי מסוגיא דקידושין דכי היכי דאיתקש כל התורה לתפילין למצות עשה שהזמן גרמא הכי נמי איתקש לטהורין) דהא חזינו דהר"ן מסיק בשופר בצריף עיון משום דבמשפן גופיה מבעיא לן מאי הוי עלה דתחש כמו שהעתקתי לשונו למעלה (בד"ה ומה שכתב ומיהו המעיין בר"ן) ואם כל הסלקא דעתין דהר"ן בשופר הוא משום שאינו יוצא אלא בקול וליזה כתב דכלפנים דמי ולכן שפיר קפדינו ביה נמי כמו בשאר מצות אם פן מה מקום להצריף עיון בשופר ומאי שנא מפל המצות דפשיטא לן דקפדינו בהו אטהורים ואיך נוכל לומר דבתחש גופיה מספקא ליה לש"ס דמי גרע דבר שבמשפן משאר כל המצות

דְּבַעֲיִנוּ בְּטְהוּרִים: ב') אִי פְּשִׁיטָא לֵן בְּכָל הַמְצוֹת דְּבַעֲיִנוּ טְהוּרִים מְשׁוּם דְּהִיָּקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּיִלִּין מִי שָׁם פֶּה לְחַלֵּק מְדַעְתּוֹ וְלְהוֹצִיא מְצוֹת שׁוֹפֵר מִכָּל הַהִיקָשׁ דְּכָל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה וּבִפְרָט לְהַקְלֵל עַל פִּי זֶה וְלְהַכְשִׁיר טְמָאִים לְשׁוֹפֵר מְשׁוּם שְׂאִינוּ יוֹצֵא בְּגוֹפוֹ אֱלָא בְּקוֹל הָא וְדַאי לֹא מְסַתְּבָרָא כָּלִל: ג') וְאִם תִּמְצָא לֹא מְסַתְּבָרָא אֲלִימְתָא הִיא וּמִפְקָא לְהִיקָשָׁא אִם כֵּן מֵאִי אֲהֵי לֵן דְּכִינּוּ דְלִזְפְּרוֹן קְאָתִי כְּלַפְנֵי דְמִי דְכִי כְּלַפְנֵי דְמִי מֵאִי הָוִי הִלָּא פִי הִיכִי דְמֵהֲנִיָּא הִיא סְבָרָא לְאִפּוֹקִי שׁוֹפֵר דְלָא גִילַף מְהִיקָשָׁא דְכָל הַתּוֹרָה הִכִּי נְמִי יֵשׁ לֹאמֵר דְּאֵהֲנִיָּא לְמַעוּטֵי שׁוֹפֵר מְשׁוֹפֵר דְּבָרִים שְׂבַמְשָׁפֵן מְשׁוּם שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל וְאִם הָר"ן נִתְפָּנוֹן לְמָה שְׂפַתְב הָרַב יצ"ו הִיָּה צְרִיף לְהִבִּיא אִיזָה דְבָר שְׂבַמְשָׁפֵן שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל וְאִפְּיִלוּ הִכִּי קְפָדִינוּ בְּטְהוּרִים אֱלָא וְדַאי מוֹכַח דְלָא אֲסִיק אֲדַעְתִּיהָ דְהָר"ן שְׂיֵשׁ לְחַלֵּק בְּזֵה וְלִדְמוּת מֵאִי דְבַעֲיִנוּ טְהוּרִים לְדִין מְצוֹה הַבָּאָה בְּעִבְרִיהָ וְלֹאמֵר דְּבַדְבָר שְׂאִין בּוֹ מְשׁוּם מְצוֹה בְּעִבְרִיהָ כְּגוֹן שׁוֹפֵר הִכִּי נְמִי אִין בּוֹ קְפִידָא שְׂיִהֵיָּה בְּטְהוּרִים אֱלָא דְבָרִי הָר"ן הֵם כְּפִשְׁטֵם דְּלִילָא הַטַּעַם דְּכַלְפָּנִים דְמִי לֹא הִיָּה מְקוֹם לְהַסְתַּפֵּק בְּשׁוֹפֵר אִם מְוִתֵּר בְּטְמָאִים מְשׁוּם שְׂבַמְצוֹה שְׂאִין בָּהּ כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' לֹא קְפָדִינוּ שְׂתִּהֵיָּה בְּטְהוּרִים וְכִמוֹ שְׂהִבִּינוּ כְּמָה מְרַבְּנָן קְדִישׁוֹ שְׂרַשְׁמֵתִי לְמַעְלָה בְּעִנְיָן זֶה וְעַל הָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם הֵמָּה רָאוּ כֵּן תְּמָהוּ שְׂמַדְבָּרִי הָר"ן מִתְּבָאָר הִיקָפֵה סְבָרְתּוֹ וְגַם עַל הָרַב"א בְּהִגָּהָה הֵן רַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ תְּמָה"ם אִיף פְּסִקִיָּה בְּסִפְיָא חֲרִיפָא דְכָסוּל וְהִלָּא הָר"ן מְסִיק בְּצְרִיף עֵינָן וְהוּא עֲצָמוֹ בְּדַרְכֵי מְשִׁיחָא כְּתִב דְּטוֹב לְהַחְמִיר דְּמוֹכַח דְשָׁלָא מִן הַדִּין הוּא זֶה אֱלָא מְצַד חוּמְרָא בְּעִלְמָא וְלִכּוֹן כְּתִבוּ שְׂבַשְׁעַת הַדְּחַק שְׂאִין לוֹ שׁוֹפֵר אַחַר כִּי אִם שׁוֹפֵר מְטַמְאָה כְּשֶׁר עֵינָן לְהַרְבְּנֵי דְבָרִי מְנַחֵם וּפְרִי מְגִדִים בְּאֲשֶׁל אֲבָרְהָם בְּסִי' תַּקְפִּי' תוֹף סק"ג וּבְשָׂאָר מְכַרְשֵׁי הַשְּׁלֶחֶן עָרוּף וְכָל זֶה נִרְאָה שְׁלָא כְּדַבְרֵי הָרַב יצ"ו שְׂהֵרִי לְדַבְרֵי הָר"ן פְּשִׁיטָא לִיָּה דְּבַכָּל הַמְצוֹת קְפָדִינוּ בְּטְהוּרִים וּמֵאִי דְהִנּוּ סְלִיק אֲדַעְתִּין לְהַקְלֵל מְשׁוּם שְׂאִינוּ אֱלָא בְּקוֹל כְּבָר דְּחָאוּ הָר"ן מְשׁוּם דְּכַלְפָּנִים דְמִי סוֹף דְבָר לְדַעְתִּי הַקְצָרָה אִין דְּבָרֵינוּ מְוַכְרְחִים וּנְכֻנְנִים בְּזֵה בְּמַחֲלַת כְּבוֹד תּוֹרַתוֹ הָרַמְבָּם: וְתוֹרָף דְבָרֵינוּ פְּלִפּוּלוֹ הַזֶּה שְׂבָאוֹת ג' וד' הוּא שְׂהִבִּיא מֵה שְׂפַתְב הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו בְּטַעַם הַיָּתֵר גַּר חֲנֻנְפָּה בְּמָה שְׂאִינוּ מְוִתֵּר בְּפִיָּה דְכִמוֹ שְׂאִמְרוּ בִירוּשָׁלַיִם כִּינּוּ דְלְמַחֲיָקָה עוֹמְדַת מְוִתֵּר לְכַתְּבָה עַל עוֹר טְמָאָה וְהִכִּי נְמִי בְּגַר כִּינּוּ דְעוֹמְדַת לְשִׁרְיָפָה לֹא קְפָדִינוּ מְשׁוּם מְוִתֵּר בְּפִיָּה וְלִזָּה הִבִּיא מֵה שְׂפַתְב הַגָּאוֹן מְנַחֵת חֲנֻנְפָּה בְּפִרְשַׁת נְשֵׂא מְצוֹה שְׂס"ה (בְּדָף י"ב ע"ב תוֹף ד"ה וְנִתְיָשְׁבַתִּי) שְׁלַפִּי דְבָרֵינוּ הִירוּשָׁלַיִם הַנִּזְ' לְנִרְאָה דָּאֵם עֶבֶר וְכַתְּבָה עַל עוֹר טְמָאָה כְּשֶׁרָה כִּי מְחַמַּת הַמְגִילָה לֹא הַקְפִּידָה תּוֹרָה רַק מְחַמַּת הַגְּנִיזָה אֲבָל כְּשֶׁרָה הִיא גַם פְּשׁוּט שְׂאֵם כְּתִב עַל טְמָאָה מְצוֹה שְׂיִמְחַקְנָה וְיִשְׁקָה אוֹתָהּ שְׂאֵם יְכַתּוּב אַחֲרַת יִצְטָרֵף לְגִנּוּז אֵת זֶה וְנִמְצָא שֶׁם גְּנוּז עַל עוֹר טְמָא לְכֵן וְדַאי מְחֻק מְגִילָה זֶה וְכַתְּב עַל דְּבָרֵינוּ דְאָף שְׂדַבְרֵינוּ בְּרוּרִים כְּשֶׁמֶשׁ בְּדַעַת הִירוּשָׁלַיִם מִכָּל מְקוֹם אִין נִרְאָה כֵּן לְהַלְכָה שְׂהֵרִי מְלִשׁוֹן הָרַמְבָּ"ם בְּשְׁלִישֵׁי מְהַלְכוֹת סוּטָה מְבִיא מְגִילָה שְׁל עוֹר טְהוּר כְּסָפֵר תּוֹרָה וְכוֹתֵב עָלֶיהָ מוֹכַח שְׂדִינָה כְּסָפֵר תּוֹרָה מְשִׁי דְמִפְנֵי זֶה דְקָדַק וְכַתְּב כְּסָפֵר תּוֹרָה וְאָף אִם נְכַתְּבָה בְּדִיעְבַד עַל עוֹר טְמָאָה לֹא מְהִי מִיָּדִי דְלָא כְּדַמְשַׁמַּע מְהִירוּשָׁלַיִם לְפִי טַעְמוֹ וְלִמַּד כֵּן הָרַמְבָּ"ם מְדַקְדָּקִיָּא לֵן בְּש"ס דִּילֵן דְּהִיָּקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּיִלִּין כְּדַכְּתִב הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם וְאָף לְהַחְלֻקִים עַל הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם בְּזֵה מְכָל מְקוֹם בְּמְצוֹה שְׂיֵשׁ בָּהּ כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' מוֹדוֹ דְבַעֲיִנוּ מִן הַמְּוִתֵּר וּמְגִילַת סוּטָה גַם הִיא כְּתִיבַת תּוֹרַת ה' דְּכִינּוּ דְלָא מְצִינוּ בְּש"ס דִּילֵן לְחַלֵּק בֵּין לֹא נִיתְנָה לְיִמְחַק וְכו' מוֹכַח דְש"ס דִּילֵן לֹא סְבִירָא

ליה פהירושלמי בחילוק זה ונקיטינו כש"ס דילן לכן כתב הרמב"ם שדינה פספר תורה
ואם פן אף בדיעבד לא מהני אלו תנרף דב"ק שם: שש אנכי על אמרותיו כי הוא תנא
דמסייע למה שכתבתי אל ההדיוט על דברי הגאון בית יצחק יצ"ו דמלשון הרמב"ם
מוכח דמן הדין צריכה מגילת סוטה עור טהור פספר תורה אלא דבהא חלוק עלי פי אני
הדל כתבתי שרמב"ם סובר דטעמו של ר' אלעזר פן שמוע דאמר אין פותבין מגילת
סוטה על עור טמא הוא משום שדינה פספר תורה דבמדי דאיפא כתב קפדינו ודאי
אטהורים ור' אלעזר בר' שמעון לאו טעמיה דר' אלעזר פן שמוע קאמר אלא סברא
דנפשיה להכריע כר' אלעזר פן שמוע דאף אי ניאא פדסבר אפנה דכינון דלמחיקה ניתנה
משונה מגילה זו משאר כתב שבתורה מכל מקום משום שפא תאמר איני שותה ונמצא
השם גנוז על עור טמא יש להצריך עור טהור ולפי זה פסקו של הרמב"ם מקורו טהור
מדברי הירושלמי ופסק כר' אלעזר פן שמוע משום דר' אלעזר בר' שמעון קאי פנותיה
א שאין שנים בטעמם ומה גם דאפשר לומר דלוקושטא גם ר' אלעזר בר' שמעון סובר
דמן הדין צריך לכותבה על עור טהור פספר תורה ולדבריו דר' שמעון קאמר דאף אי
נייא דמשום שניתנה לימחק אין דינה כשאר כתב שבתורה מכל מקום משום חשש בזיון
יש להצריכה עור טהור זו היא שיטתי לדעת הרמב"ם: אמנם לא כן היא שיטת הרב
פכורי שלמה יצ"ו אלא כולהו תנאי דבירושלמי הנ"ל סברי מרנן דבמגילת סוטה פינו
שניתנה למחות לא קפדינו מדינא אטהורים רק משום חשש שפא תבא לידי בזיון אם
לא תאבה האשה לשחות דר' אלעזר פן שמוע ור' אלעזר פן שמעון חיישי להכי ור'
שמעון לא חיישי להכי ולפום שיטתיה שפיר קאמר דכינון דש"ס דילן לא סבירא ליה הכי
דהא לא אשפחון בש"ס דילן דמפליג בין כתב שלא ניתן לימחק לכתב שניתן לימחק
נקיטינו פתלמוד דידן וכל לגבי דידי פנותיה דידי מסתברא דהכי משמע לי דעת מרו פספ
משנה שהרי דינו של הרמב"ם הנ"ל את מקורו הערה מהש"ס ירושלמי הנ"ל ובשלמא
לדידי ניחא אבל לדברי הרב יצ"ו דש"ס דילן פליג על הירושלמי במה שנוגע לענין מן
המותר בפיה דהירושלמי לית ליה הא דמן המותר בפיה למגילת סוטה פינו שניתנה
לימחק וש"ס דילן אית ליה מן המותר בפיה גם במגילת סוטה שניתנה לימחק (פן כתב
שם גם באות ה' דפליגי תרי תלמודי בהכי עי"ש) והרמב"ם פסק כש"ס דילן אינו נכון
מה שפרן פספ משנה מראה מקום לדברי הרמב"ם הנ"ל (דמוכח דסובר דבעינו במגילת
סוטה ממותר בפיה פמו בספר תורה) לדברי הירושלמי הנ"ל דהא אדרבא מהירושלמי
מוכח דאין הפיסול משום דבעינו מן המותר בפיה אלא משום חשש בזיון ונפקא מינה
לדיעבד וכו' פמו שהביא הרב יצ"ו בשם הרב מנחת חינוך אבל לפי שיטתי אתי שפיר
דנדאי גם הירושלמי סובר להא דמן המותר בפיה גם במגילת סוטה וזהו טעמו של ר'
אלעזר פן שמוע ופסק הרמב"ם פמותו פאמור: ובאות ה' כתב להסביר מחלוקת ר' שמעון
ור' אלעזר פן שמוע על פי פלוגתא דכל העומד לזרוק וכיוצא כזרוק דמי דר' שמעון
סובר פל העומד לזרוק כזרוק דמי בדבר העומד לכוף דהיינו שמצונה לזרוקו וכיוצא ור'
אלעזר פן שמוע נמי סובר גם פן פל העומד לזרוק וכו' כזרוק דמי אלא שסובר דמגילת
סוטה לא הויא עומדת לימחק דשפא לא תאבה האשה וכו' ולהלכה לא קיימא לן כר'
שמעון שסובר פל העומד לזרוק וכו' פמבואר באהע"ז סי' קכ"ד בבית שמואל ולכן פסק
הרמב"ם דלא כר' שמעון אלו תנרף דב"ק וגם בזה פיונתי אני הדל לדעת הרב יצ"ו פמו

שְׁפִתְבַּתִּי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים הַנִּזְ"ל (בד"ה וּבְעִיקָר מֵה שְׁפִתְב) אָפֶס כִּי עַז מֵה שְׁפִתְב בְּפִשִּׁיטוֹת דְּקִיָּמָא לֹן דְּלֹא כּוּ' שְׁמַעוֹן בְּהָא דְּכָל הָעוֹמֵד וְכוּ' תְּמִיָּה לִי אִיךְ כְּתֹב כֹּן וּבְאַמַּת אִינוּ פִּשְׁוֹט לּוֹמֵר כֹּן כְּמוֹ שְׁמַתְבָּאָר לְהַמְעִיֵּן בְּכָל מֵה שְׁרִשְׁמַתִּי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הַפָּף אוֹת קמ"ב הַנִּזְ"ל: שׁוֹב רְצָה לְהוֹכִיחַ דְּש"ס דִּילֵן בְּשִׁפְתַּת ד' כ"ח סוֹבֵר דְּמַגְלִילַת סוֹטָה פִּינּוֹן דְּלְמַחֲזִיקָה נִיחָנָה מְוֹתֵר לְכַתְבָּה עַל עוֹר טָמֵא שְׁאֵם לֹא כֹן לְמָה לֹא תִירָצוּ בְּש"ס דְּהָא דְתַנִּי רַב יוֹסֵף לֹא הִנְכָּשְׁרוּ לְמַלְאכַת שְׁמַיִם וְכוּ' אִינְצִטְרִיךְ לְמַגְלִילַת סוֹטָה וְדַחָה זֶה עַל פִּי דְבָרֵי הַגָּאוֹן בְּהַגְהוֹת הַרְש"ש (שְׁהַבַּאֲתִי בְּחֶלֶק הַפְּלָלִים בְּמַעְרַכַת הַלְמ"ד אוֹת פ"א שְׁנֹעַתְקָה בַּקְּוֹנְטְרִיס זֶה לְמַעְלָה בַּד"ה גַּם מִמָּה שְׁפִתְב) דְּמַגְלִילַת סוֹטָה נִפְקָא מְלַמְעַן תְּהִיָּה תּוֹרַת ה' וְכַתְב שְׁצַדְקוֹ דְּבָרָיו דְּהָא אָמְרִינּוּ דְסוֹטָה מוֹחֲקִין לָהּ מִן הַתּוֹרָה (בְּסוֹטָה ד' כ' ע"ב) וְאֵם כֹּן דְּמֵיָא לְסַפֵּר תּוֹרָה וְסִיָּים אֵם כֹּן מוֹכַח שְׁפּוֹבָרִים הַבֵּית אֲפָרִים וְהַגְהוֹת הַרְש"ש שְׁדַעַת ש"ס דִּילֵן דְּפִרְשַׁת סוֹטָה דּוֹמָה לְתוֹרָה וְצָרִיךְ מְמֹתֵר בְּפִיָּה כְּמוֹ בְּתוֹרָה וְעִיָּין הַגְהוֹת מְצַפָּה אִיתָן שְׁם שְׁהַקְשָׁה דְמֵיָא בְּעֵי בְּש"ס מֵיָי הַיְי עֲלָה דְתַחַשׁ הָא מֵיָי דְהַיְי הַיְי עֵי"ש וְלִפִּי מֵה שְׁהַעֲלִיתִי אֲתִי שְׁפִיר כִּינּוֹן דְּנִפְקָא מִיָּנָה גַּם לְעַנְיָן מַגְלִילַת סוֹטָה ע"כ דְּבָרָיו יצ"ו וְדְבָרָיו אֲלָה נִפְלָאוּ מִמֵּיָי שְׁהַרִי עֲדִיָּין לְחִלּוּחִית הַדִּיּוֹ קִיָּמַת שְׁפִתְב שְׁצַדְקוֹ דְּבָרֵי הַגָּאוֹן הַרְש"ש דְּוֹדֵי מַגְלִילַת סוֹטָה בְּכָלֵל לְמַעַן תְּהִיָּה תּוֹרַת ה' בְּפִיָּה הִיא וְאֵם כֹּן אִיזָה נִפְקָא מִיָּנָה אִיפָא מְדָרַב יוֹסֵף לְמַגְלִילַת סוֹטָה מֵאַחַר דְּגַם הִיא נִפְקָא לֹן מִתּוֹרַת ה' בְּפִיָּה וְעוֹד הָאָרִיךְ שְׁם בְּמָה שְׁפִתְב הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו לְעַנְיָן מַגְלִילַת עַל עוֹר בְּהַמָּה טָמֵאָה וּבְדִין מַגְלִילַת סוֹטָה שְׁפִתְבָּה בְּלִילָה וְכִינְצָא וְלֹא פְנִיתִי לְעִיָּין בְּכָל זֶה פְּעַת: וְעַל הָרֵאָיָה שְׁהַבִּיא הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק דְּלֹא קִפְדִּינּוּ בְּשִׂאָר מְצוֹת שְׁתִּהִיּוּ בְּטְהוֹרִים מְדַכּוֹתְבִין עַל יָד שְׁל עֶבֶד וְכוּ' כְּמוֹ שְׁפִתְבַּתִּי לְמַעְלָה (בַּד"ה וּבְאֹת ד' הַבִּיא) וְשִׂא וְנָתַן יְדִידֵי הַרֵה"ג בְּפוֹרֵי שְׁלֵמָה שְׁם בְּאוֹת י"ט וְהֵלָאָה וּבְאוֹת כ"ב כְּתֹב לְדַחּוֹת רֵאָיָתוֹ עַל פִּי מֵה שְׁפִתְב בְּתוֹרַת חֶסֶד סִי' ס' (שְׁהַבַּאֲתִי בַּקְּוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים מַעְרַכַת הַלְמ"ד אוֹת פ"א בַּד"ה וְאַחַר שְׁדַחָה רֵאָיָה הַנִּזְ"ל) דְּוֹנְקָא בְּמַצְנָה שְׁצָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּעוֹר בְּהַמָּה אוּ בְּשִׂאָר דְּבָר מִמֵּיָן בְּהַמָּה הוּא דְּקִפְדִּינּוּ שְׁתִּהִיָּה בְּטְהוֹרִים אֲבָל מְצוּהָ שְׁאֲפָשֵׁר לְקִיָּמָה בְּעַצִּים וְאַבְנִים כְּדוֹפֵן סוֹפָה וְכִינְצָא לֹא בְּעִינּוּ שְׁתִּהִיָּה בְּדָבָר טְהוֹר וְכַתְב שְׁגַם בְּסַפֵּר חֲקֵר הַלְכוֹת אוֹת מִכְּתֹב חִילּוּק זֶה וְאֵם כֹּן נִסְתָּרָה רֵאִיתִי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו מֵהִיָּא דְגַט עַל יָד שְׁל עֶבֶד דְּהָא בְּכַתִּיבַת גַּט לֹא בְּעִינּוּ עוֹר דְּגַם נִיָּיר פֶּשֶׁר כְּדֵיָתָא בֵּינָה ע"ז סִי' קכ"ד ס"ב וְנִיָּיר לֹא בֵּר אֲכִילָה וְלִכֹּן אִין צָרִיךְ מִן הַמְּוֹתֵר בְּפִיָּה אֵלוּ תוֹרָף דַּב"ק יצ"ו וְכַתְב שְׁבַסְפֵּר חֲקֵר הַהַלְכוֹת יִישֵׁב בְּזֶה הַקּוֹשִׁיא מְשֻׁמֵן קִיָּק עֵי"ש וּבְמָה שְׁפִתְבַּתִּי בַּקְּוֹנְטְרִיס הַפְּלָלִים הַנִּזְ"ל בְּעַנְיָן זֶה עַל דְּבָרֵי הַסַּפֵּר ע"ה (בַּד"ה וְאַנְכִי לֹא יְדַעַתִּי) וְגַם בְּמָה שְׁהַבַּאֲתִי שְׁם בְּשֵׁם הַגָּאוֹן רֵאִשִּׁית בְּכוֹרִים (בַּד"ה וְלְעַנְיָן עַמּוּדֵי הַסַּפֵּר תּוֹרָה וְכוּ' וּמְשֵׁם וְהֵלָאָה): וּבְסוֹף הַתְּשׁוּבָה הַעֲלָה הַרֵה"ג בְּפוֹרֵי שְׁלֵמָה יצ"ו דְּנִירוֹת אוּ שְׁמֵן שִׂישׁ בּוֹ תַעְרוֹבַת שְׁוֹמֵן חֲזִיר יֵשׁ לְאַסְנוֹר לְגַר חַנּוּכָה מְשׁוּם דְּמֵיָס לְמַצְנָה וְאִיפָא מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ נָא לְפַחְתִּיךְ כְּדַכְתָּב הַרְש"ב"א וּפְסָקוֹ הַרְמ"א בִּיּו"ד סִי' ק"ד סְעִיף ב' וּבְסִיָּמֵן ק"ח סְעִיף ו' בְּפִלְפְלִים שְׁמִשְׁמִיִּים הַנְּכָרִים בְּתוֹף קִנְקִנִי הִיָּין לְתַת טַעַם בִּיָּין אָף דְּמוֹתֵר לְהַרִיחַ בְּהֵם לְפִי שְׁאִין הִיָּין נוֹתֵן בְּהֵם רִיחַ וְאִין עוֹשִׂין כֹּן לִיתָן הִיָּין טַעַם בְּתַבְלִים אֲלָא אֲדַרְבָּה לִיתָן הַתַּבְלִים טַעַם בִּיָּין וְשָׂרִי לְהַרִיחַ מְכָל מְקוֹם לְבִשְׁמִים דְּהַבְדִּילָה אֲסוֹר מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לְפַחְתִּיךְ כִּינּוֹן דְּמֵאֲנֵס לְמַצְנָה וְתַמָּה גַּם עַל הַגָּאוֹנִים שְׁעַר אֲפָרִים (שְׁפִלְפֵל בְּחַמָּה שְׁנֹאסְרָה מְשׁוּם בְּשִׂר בְּחֶלֶב אֵם כְּשִׂרָה לְגַר חַנּוּכָה) וְתּוֹרַת חֶסֶד וּמוֹהַר ש"ק

שְׁהַעֲלוּ לְהַקֵּל בְּשִׁמְן שֵׁשׁ בּוֹ תַעֲרוֹנֶת דָּבָר אַחֵר וּלְדַעְתּוֹ מִפְּנֵי הָאִסּוּר וְגַם בְּלֹא הָאִסּוּר
הוּא דָּבָר מְאוּס אֲסוּר לְגִבּוּהַ מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף אֱלוֹ תוֹרָף דב"ק וְהַמְעִיֵּן בְּגוֹף
תְּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו יִרְאֶה שְׁפָכֵר נִרְגָּשׁ מִזֶּה וְכַתֵּב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת בְּשָׂמִים רֹאשׁ
דָּאִין לְאַסּוּר דָּבָר מְאוּס מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף אֱלֹא כְּשֶׁהַדָּבָר מְאוּס בְּעַצְמוֹ וְלֹא כְּשֶׁהוּא
מְאוּס מִחֲמַת הָאִסּוּר וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל בְּשִׁמּוֹ (בְּתַחֲלִיל אוֹת זו) וְרֹאֵתִי שֵׁם (בְּכַפּוּרֵי
שְׁלֵמָה) בְּסִי' ג' תְּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו מֵה שֶׁהֵשִׁיב עַל כָּל דְּבָרֵי הָרַב הַמְחַבֵּר יצ"ו
בְּכָלֵל וְעַל דָּבָר זֶה גַם כֵּן פָּתַח לוֹ שְׁפָכֵר הַזְכִּיר זֶה בְּתְּשׁוּבָתוֹ וְחַפְּץ הָיִיתִי לְהַעֲתִיק תוֹרָף
דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק מֵה שֶׁהֵשִׁיב לְדְבָרֵי הָרַב הַמְחַבֵּר אִף לֹא אִיסְתַּיְיָעָא לִי כִי הַנְּצָרְכָתִי
לְפָסוּק עֵתָהּ וְאִיהִ"ש אֲשׁוּבָה אֲרֹאֶה לְעִיֵּן בְּכָל מֵה שֶׁפִּלְפֵּל בְּעִנְיָן זֶה פְּדֻרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ: אִף
בְּזֹאת מֵה שֶׁנּוֹגַע מְדְבָרָיו לְעִנְיָן דִּינָא הַנְּנִי מַעֲתִיק בְּזֶה דְבָרֵי סִיּוּם תְּשׁוּבָתוֹ וְנ"ל (בְּאוֹת
כ"ב) וְהִנֵּה לְעִנְיָן דִּינָא כְּתִיב כַּת"ר דְּאֲסוּר לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת וְשֶׁל חֲנוּפָה בְּנֵרוֹת שֵׁשׁ
בָּהֶם תַּעֲרוֹנֶת חֲזִיר מְטַעַם שְׁפַתְבְּ"א בַח"ג ס' רל"ד וְהוּבָא בִּיּו"ד ס' ק"ח בְּשִׁק
שֶׁל פִּלְפִּלִין שְׁמִשְׁמִיִּין בְּקִנְיָנֵי יֵין נְסוּף אֲסוּר לְבָשָׂמִים דְּהַבְּדִלָה מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפְּחֵתִיף
וְגַם מְשׁוּם דְּמֵאִיס לְגִבּוּהַ כְּמוֹ בְּעֵינָא דְּמִשְׁתַּחֲוָה לְדָקֵל מֵהוּ לְמַצְוָה וְתִמָּה עַל שְׁעַר אֲפָרִים
וְכו' הִנֵּה בְּסִפְרֵי (בֵּית יִצְחָק) שֵׁם הַבְּאֵתִי דְבָרֵי הַבְּשָׂמִים רֹאשׁ דְּלֹא מִצַּד אִיסּוּר מְאִיס
לְגִבּוּהַ (צָרִיף לֹא מְצוּהָ) שְׁהָרִי אֲתָרוּג הָאֲסוּר בְּאַכִּילָה מְוֹתֵר לְצֹאת בּוֹ רַק מְשׁוּם
דְּמִצַּד עַצְמוֹ וְכֵן פָּתַח הַפָּרִי מְגִדִים בְּסִי' ק"ד בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ד וְהִבִּיא רֹאֵה מְשַׁעַר אֲפָרִים
הַנְּ"ל דְּמְוֹתֵר לְהַדְלִיק בְּחִמָּאָה עִם חֶלֶב (בְּצִיֵּרִי) וּלְדְבָרֵיהֶם צָרִיף לֹא מְצוּהָ בְּ"א
בְּתְּשׁוּבָה דוֹקָא בְּבָשָׂמִים שֶׁל יֵין נְסוּף אֲסוּר דְּהוּי כְּעִבּוּדָה זָרָה וּמְאוּס לְגִבּוּהַ וְשֵׁשׁ
הַקְּרִיבָהוּ נָא לַפְּחֵתִיף דְּמֵאִיס מִצַּד עֲכוּמ"ז אוֹ דְּמֵאִיס מִצַּד הַלִּיקְלוּף שֶׁל יֵין כְּדַכְּתֵב הַפָּרִי
מְגִדִים בַּא"ח ס' רצ"ג אוֹת ו' (אָמַר הַמְחַבֵּר כִּינּוּהַ דַּעַת הַגָּאוֹן לְדְבָרֵי הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר
שֶׁהַבְּאֵתִי לְמַעֲלָה שְׁפַתְבְּ"א בְּדַעַת הַרְשָׁפָ"א בְּתְּשׁוּבָה דְּמֵה שְׁאוּסֵר הוּא דוֹקָא בְּדָבָר שֶׁל
עֲכוּמ"ז אוֹ שֶׁל יֵין נְסוּף דְּהוּי אֲבִינְרָא דַּעֲכוּמ"ז וְהַכְּרִיחַ כֵּן מְדִלָא מְצִינּוֹ בְּמִסְכַּת עִבּוּדָה
זָרָה ד' מ"ז ע"א וּבְדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים שְׁפַתְבּוֹ מְאוּס לְמַצְוָה אֱלֹא בְּעִנְיָנִים שֶׁל עֲכוּמ"ז וְסִיִּים
הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו) אִף לְטַעַם הַשְּׁנִי נִרְאֶה דְּמִצַּד תַּעֲרוֹנֶת אִיסּוּר לְהַרִיחַ לְהַבְּדִלָה אִף
יֵשׁ לְחֵלֶק דְּבַחֲלֵב דְּבָלָאוֹ הָכִי אֲסוּר וּמִכָּל מְקוֹם מְוֹתֵר לְהַדְלִיק עַלְכֵּן אִין לְפַקְפַק מִצַּד
תַּעֲרוֹנֶת אִיסּוּר וְאִינוֹ דוֹמָה לְבָשָׂמִים וְהֵא דְּבִסּוּף ס' ק"ד דְּאֲסוּר לְהַדְלִיק מְשׁוּם שְׁבַעֲעָם
מְאוּס כְּדַכְּתֵב הַפָּרִי מְגִדִים לְכֵן לְדִינָא נִרְאֶה לִי דְּבַנְרוֹת שֶׁל שַׁבָּת אִין לְהַקְפִּיד אִם יֵשׁ
בְּחֶלֶב תַּעֲרוֹנֶת מְשׁוּמֵן חֲזִיר אִף בְּנֵרוֹת שֶׁל חֲנוּפָה כִּינּוֹ דְּהוּי דוֹמִינָא דְּנֵרוֹת הַמְּנוֹרָה אִין
לְהַדְלִיק בְּנֵרוֹת הַלְלוֹ עכ"ל יצ"ו וְזֶה שֶׁלֹּא כְּדַעַת הָרַב פְּתַח הַדְּבִיר שֶׁהַבְּאֵתִי לְמַעֲלָה
(מז"ה וְאִנִּי אֲמַרְתִּי בְּחַפְּשִׁי וְכו' וּמִשָּׁם וְהִלָּאָה) שְׁמַתְבָּאָר שְׁבַנְר שַׁבָּת יֵשׁ לְהַחֲמִיר לְפִי
מֵה שְׁפַתְבְּ"ה רַב צְמַח צְדָק דְּעוֹנֵג שַׁבָּת הוּא מִן הַתּוֹרָה וְהַדְּלִיקָת נֵר בְּכָלֵל עוֹנֵג שַׁבָּת הוּא
וּמִשְׁמַע דְּבַנְר חֲנוּפָה דַּעַתוֹ לְהַקֵּל כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעֲלָה (בד"ה וְנִרְאֶה מְדְבָרָיו) וְדַעַתִּי
הַעֲנִיָה נוֹטָה כַּעַת לְפִי כָּל הָאֲמוּר לְמַעֲלָה דְּמְוֹתֵר לְהַדְלִיק בְּשִׁמּוֹן כְּזֶה לְנֵר חֲנוּפָה אִף
לְמַעֲשֵׂה יְדַעַתִּי כִי אִינִי כְּדֹאִי לְחֵלֶק עַל גְּדוּלִים מְמַנִּי בְּתוֹרָה וְנִרְאֶה תְּרַנְיָהוּ רַבְּנָן קְדִישִׁי
יְחִיו וְאִם יִרְצָה ה' אֲשׁוּב לְעִיֵּן עוֹד בְּזֶה בל"ן אֲדַהֲכִי וְהִכִּי הִנֵּה עֵתָהּ קַבְּלַתִּי ס' בֵּית יִצְחָק
יו"ד ח"ב שֶׁשְׁלַח לְשָׂמִי הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר יצ"ו (וְהוּא עֵתָהּ אַבְד"ק לְבוֹב) וְרֹאֵתִי תְּשׁוּבָתוֹ
בְּעִנְיָן זֶה בְּסִי' קמ"ה וְכִפִּי אֲשֶׁר רֹאֵתִי בְּהַשְׁקָפָה רֹאשׁוֹנָה הֵן הֵן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר

בְּקִדְשׁוֹ בְּבִכּוּרֵי שְׁלֵמָה בְּהַשְׁמָטוֹת סִי' ג' הַנִּזְלָה לָהּ נָא רְאֵה אֶת דִּב"ק: וּבְעִיקַר דִּין הַקְּרִיבָהוּ לַפֶּתַח־תִּיבָה וְכו' אִי אִי־תִיבָה בְּדָבָר שְׁאִינּוּ מְאוּס מִצַּד עֲצָמוֹ אֲלֵא מִחֶמֶת הָאִסּוּר רְאִיתִי לְהַגְאֹוֹן כְּתֹב סוֹפֵר בְּחֶלֶק א"ח סִי' פ"ח דְּנִקִּיט דְּגַם מֵהַ שְׁמָאוּס מִחֶמֶת אִסּוּר אֶפִּילוּ בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן שִׁינִי בִּינָה מִשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לַפֶּתַח־תִּיבָה מִדְּבָרֵי קִבְלָה עִי"ש דִּב"ק וּרְמִזְתִּיו בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּחֶלֶק הַפְּלִלִים בְּמַעְרַכֶּת הֵה אֹת ט"ז: וְהִנֵּה מִדְּבָרֵי כָּל הַרְבָּנִים הַנִּזְלָה לְדִשְׁקֵלוֹ וְטָרוּ בְּגֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב שְׁמַעְרַבִּין בְּהֵן שְׁוֹמֵן חֲזִיר אִם פְּשֻׁרוֹת לְגַר חֲנוּפָה אוֹ לֹא מִשׁוּם דִּלֹּא הִנְכָּשְׁרוּ לְמִלְאֶכֶת שְׁמִים אֲלֵא שֶׁל בְּהֵמָה טְהוֹרָה כִּנְזו"ל מִשְׁמַע דְּבַגְרוֹת שֶׁל חֵלֶב שְׁאִין בְּהֵן חֲשַׁשׁ תַּעֲרוּבָת שְׁוֹמֵן חֲזִיר פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּמוֹתָר אַף דְּחֵלֶב אִסּוּר לְפִיָּה הוּא מְכַל מְקוּם הֵה לֹא קִפְדִּינוּ אֲלֵא שְׁיִהְיֶה מִמִּין הַמּוֹתָר בְּפִיָּה וְעוֹר בְּהֵמָה שֶׁהִיא גְּבֵלָה וְטָרְפָה כְּשֶׁר לְתַפְּלִין כִּינּוּן שֶׁהוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אַף שֶׁבְּהֵמָה זוֹ שֶׁהִיא גְּבֵלָה וְטָרְפָה אִסּוּרָה לֹא קִפְדִּינוּ אֲלֵא אִמִּין בְּהֵמָה טְהוֹרָה וְהִכִּי נָמִי בְּחֵלֶב כִּינּוּן שֶׁהוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אִין לְחוּשׁ בְּמָה שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אִסּוּר וְלִכֵּן מְקוּם סְפִקָתָם לֹא הִיָּה אֲלֵא בְּכַשִּׁישׁ בְּחֵלֶב תַּעֲרוּבָת שְׁוֹמֵן חֲזִיר כּוֹ הִיִּיתִי מִבִּין בְּכּוֹנְנָתָם: אֲמַנְם עֵתָה (שִׁילְהִי שְׁנַת תְּרַנ"ו) הַשְּׁגָתִי ס' פֶּאֶת הַשְּׂדֵה שׁו"ת לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ (נִדְפֵס בְּלִבּוֹב שְׁנַת תְּרַמ"ב) וְרְאִיתִי בְּסִי' כ' שְׁנִשְׂאָל עַל הַגְּרוֹת שְׁקוֹרִין מְלִלֵי קַעֲרָצְעוֹן שְׁאוֹרֵן צְהִיר מְאֹד אַף מְוֹחֲזָקוֹת שְׁמַעְרַבִּין בְּהֵן חֵלֶב בְּהֵמָה וְדַעַת הָרַב הַשְּׁאוֹל דְּאִסּוּרוֹת לְגַר חֲנוּפָה לְפִי מָה שְׁכַתֵּב הָרַב מְגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִי' תַּקפ"ו דְּהַקְּשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּלִין לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר בְּפִיָּה.

וְהָרַב הַמְּחַבֵּר כְּתֹב שְׁמַצָּא בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנַיִנָא סִי' ג' שְׂדֵחָה דְּבָרֵי הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם מְדַפִּיל כְּשֶׁר לְדוֹפוֹן סוֹפָה וְהוּא כְּתֹב בְּכּוֹנְנַת הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם דְּוּקָא בְּדָבָר הַצָּרִיף לְהִיּוֹת מִן הָעוֹר וְכִינְצָא אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אֲלֵא אוֹ מִדְּבַר הַמּוֹתָר אוֹ מִדְּבַר הָאִסּוּר בְּזָה אֲמַרִּינוּ דְּאִי־תַקְשַׁשׁ כָּל הַתּוֹרָה לְתַפְּלִין לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר וְכֵן בְּשׁוֹפֵר דְּבַהֲכַרְח צָרִיף לְהִיּוֹת מִבְּעַל חִי לְכוּ צָרִיף מִן הַמּוֹתָר אֲבָל בְּדָבָר שְׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מַעֲצִים וְאֲבָנִים שְׁפִיר יָכוֹל לְהִיּוֹת גַּם מִדְּבַר שְׁאִינּוּ מוֹתָר וְהִינּוּ טַעְמָא דְּדוֹפוֹן סוֹפָה וְכֵן בְּגַר חֲנוּפָה כִּינּוּן דְּאֶפְשָׁר שְׁיִהְיֶה מִדְּבַר שְׁאִינּוּ מוֹתָר וְאִינּוּ אִסּוּר אִין שִׁינִי בִּיָּה מִן הַמּוֹתָר בְּפִיָּה וְרְאִיָּה בְּרוּרָה מְדַמְצִינוּ דְּאוֹסֵר תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין לְהַדְּלִיק בְּחֵלֶב וְאֲמָרוּ פְּתִילוֹת וְשְׁמָנִים שְׁאִין מְדַלִּיקִין בְּשַׁבָּת אִין מְדַלִּיקִין בְּחֲנוּפָה מִשׁוּם דְּחִיִּישִׁינוּ דִּיכְבָּה וְכַבְתָּה זְכוּק לָהּ וְאִם אִי־תֵא דְּצָרִיף גַּר חֲנוּפָה לְהִיּוֹת מִן הַמּוֹתָר בְּפִיָּה אִם כֵּן בְּלֹאוֹ הִכִּי נָמִי אִסּוּר לְהַדְּלִיק בְּחֵלֶב לְפִי שְׁאִינּוּ מוֹתָר בְּפִיָּה וְעוֹד הִבִּיא מָה שְׁכַתֵּב מְרוֹן כֶּסֶף מְשֻׁנָּה בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת פְּלִי מְקַדָּשׁ הַלְכָה ב' (עַל מָה שְׁכַתֵּב הַרְמַב"ם דְּמוֹר הוּא דֵם חִיָּה וְהַשִּׁיגוֹ הַרְאָב"ד דְּאִין הַדַּעַת מְקַבְּלַת דִּיכְנֵס לְמַקְדָּשׁ דֵם חִיָּה טְמֵאָה) דְּכִינּוּ דְּנִשְׁתַּנָּה צוּרְתוֹ נַעֲשֶׂה כְּעַפְרָה מוֹתָר וּבְכָל הַגְּרוֹת הַנַּעֲשִׂים מִחֵלֶב כְּתֹב בְּכַרְתִּי סִי' צ"ב סַקל"ב שֶׁהוּא נוֹתֵן טַעַם לְפָגַם וְאֶפְשָׁר שְׁנַפְסֵל מְאֻכִּילַת כָּלֵב וְנַעֲשֶׂה עֶפֶר וְאִם כֵּן אִין אִסּוּר וְאִף שְׁבִנוֹדַע בִּיהוּדָה הַשִּׁיג עַל זֶה דְּמִי גֵרַע זֹאת מִשְׁעַר שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת רַק מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אַף בְּנִדּוֹן דִּידוֹן הַחֵלֶב הוּא מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה רַק שְׁאִסּוּר בְּאֻכִּילָהּ וְכִינּוּן שְׁנַעֲשֶׂה עֶפֶר שׁוֹב הוּי גַם כֵּן מִן הַמּוֹתָר בְּפִיָּה וְלֹא חִיִּישִׁינוּ שְׁמָא נִתְעַרַב בְּתוֹךְ הַמִּילְלִי גַם חֵלֶב מִבְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁכַבֵּר כְּתֹב הַמְּגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִי' ל"ב ס"ק ס"ו דְּרֹב בְּהַמּוֹת הַנְּאָכְלוֹת טְהוֹרוֹת הֵן לְכוּ מוֹתָר לְהַדְּלִיק בְּהֵן בְּלִי פְּקוּיֹק אֵלוֹ תוֹרָה דִּב"ק וְהַרְבֵּה יֵשׁ לִי לְהַרְהֵר בְּדִב"ק וְאִין הַפְּנָאִי לְבָאָר וְעַל כָּל פְּנִים הַנֶּה רֹאָה שְׁגַם הָרַב הַנִּזְלָה לְמַסְפִּים לְדִינָא דְּמוֹתָר לְהַדְּלִיק בְּגֵרוֹת שֶׁל חֵלֶב אַף שְׁאִסּוּרוֹת בְּאֻכִּילָהּ אֲלֵא שֶׁהוּא כָּא מִטַעַם שְׁנַעֲשֶׂה

עָפָר בְּעֵלְמָא לְפִי דְבָרֵי הַגָּאוֹן בְּפִלְיָתִי וּמִדְבָרֵי הַרְבָּנִים שֶׁהִבֵּאתִי בְּעֵינַי זֶה בְּדִין הַגְּרוֹת
שֶׁל חֵלֶב שֵׁיִשׁ בְּהֵן חֲשֵׁשׁ שְׁוֹמֵן חֲזִיר נִרְאֶה דְּמִשּׁוֹם הַחֵלֶב לֹא חֲזִיִּישִׁי כָּלֵל כִּינֵן שֶׁהוּא
מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה אִף אִם לֹא נֹאמַר שֶׁהַחֵלֶב חָשׁוֹב כְּעֵפֶר בְּעֵלְמָא: טו) יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּנֵר
חֲנוּכָה אִי בְּעֵינַי לָכֵם דְּהֵינּוּ שִׁיְהִיָּה לֹו דִּין מְמוֹן וּבִשׁ"ס מִשְׁמַע דְּבַעֲינָן שִׁיְהִיָּה הַשְּׁמֹן שְׁלוֹ
דְּאִמְרִינָן דְּבַעֲי לְהַשְׁתַּפֵּף בְּפִרוּטָה אֲמַנָּם אִין שׁוּם סְבָרָא דְּבַעֲי נֵר חֲנוּכָה שִׁיְהִיָּה שְׁנֵה
פְּרוּטָה וּכְבָר הַרְאָתִי בְּסִפְרֵי לֹא"ח סִי' צ"ט אוֹת ג' דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת רִי"ד דְּעַרְבָה לֹא בְּעִי
שִׁיְהִיָּה שְׁנֵה פְּרוּטָה וְהוּא הַדִּין נֵר חֲנוּכָה וְלַעֲנִין לָכֵם כִּינֵן שְׁמַצִּינוּ דְּלוּלֵב בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי
לֹא בְּעִי לָכֵם הוּא הַדִּין נֵר חֲנוּכָה וּבִשְׁעַר אֲפָרִים נִסְתַּפֵּק בְּאִיסוּר הַנְּאָה כְּגוֹן בְּשֵׁר בְּחֵלֶב
אִי יוֹצֵא לְנֵר חֲנוּכָה הוּאִיל דְּמַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְאִי בְּעִי לָכֵם וְדֹאִי אִינוּ יוֹצֵא וּמִשְׁמַע
דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּלֹא בְּעֵינַי דִּין מְמוֹן בְּנֵר חֲנוּכָה וְהִיתָר אֲכִילָה וְדֹאִי לֹא בְּעֵינַי מְדִיּוּצָא בְּשְׁמֹן
שְׁרֵפָה לְחַד מֵאֵן דְּאִמַר אִף גַּם דִּין מְמוֹן נִרְאֶה דְּלֹא בְּעֵינַי וְיוֹצֵא בְּשְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי
וְדוּק בְּכָל זֶה פֶּה דְּבַר הָאִישׁ אֲדוּנֵי הָאֵר"שׁ יְדִידֵי הַגָּאוֹן אֲבַד"ק פְּרַעֲמִישְׁלָא יצ"ו בְּסִפְרוֹ
הַבְּהִיר בֵּית יִצְחָק בְּחֵלֶק יו"ד סוּף סִי' קמ"ה וְהִנֵּה עִם כִּי אִין סִפְרָא שְׁעַר אֲפָרִים אֲצִלִי מִכָּל
מְקוֹם מִמָּה שֶׁפָּתְבוּ רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים בְּשֵׁמוֹ הֵייתִי מִבֵּין שֶׁדַּעַתוֹ בְּפִשְׁטוֹת דְּלֹא בְּעִי לָכֵם
בְּחֲנוּכָה (לֹא כְּדַכְתַּב הַגָּאוֹן יצ"ו דְּמִשְׁמַע דְּפִשְׁטָא לִיָּה וְכו') שֶׁפָּתַב לַעֲנִין חֲמָאָה שְׁנֹאֲסָרָה
מִשּׁוֹם בְּשֵׁר בְּחֵלֶב הָאֵ נְקִיטִינָן מַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְהִבִּיא רֵאִיָּה מְדַפְסְלִינָן אֶתְרוּג
שֶׁל עֶרְלָה מִשּׁוֹם שְׂאִין בּוֹ דִּין מְמוֹן וּבְעֵינַי לָכֵם אֲלֵמָא דְּבַמַּצּוֹת דְּלֹא בְּעֵינַי לָכֵם שְׂרֵי
בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה מִשּׁוֹם דְּמַצּוֹת לֹאוּ לִיְהִנּוֹת נִיתְּנוּ וְהִרִי זֶה כְּמִבְּנֹאֵר שְׁסוּבֵר דְּבַנֵּר חֲנוּכָה
לֹא בְּעֵינַי לָכֵם.

וּבְסִפְרָא בְּכוּרֵי שְׁלֵמָה הַנֶּדְפֵס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ לִידִידֵי הַרְה"ג מוהֶרֶשׁ"א רַעֲזַעֲכֻטָא יצ"ו
בְּתַשׁוּבוֹת שְׁבַה־שְׁמֻטוֹת הַסִּפְרָא בְּסִי' ב' אוֹת כ"ד פָּתַב עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק הַנֶּ"ל יצ"ו
וְנ"ל וּמָה שֶׁהִבִּיא דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּנֵר חֲנוּכָה אִי בְּעִי לָכֵם וּבִשׁ"ס מִשְׁמַע דְּבַעֲי שִׁיְהִיָּה
הַשְּׁמֹן שְׁלוֹ מְדַבְּעִי לְהַשְׁתַּפֵּף לְפִרוּטָה זָכָה לְכוּיֵן בְּזֶה לְדְבָרֵי גְדוֹל אֲחָד הוּבָא בְּסִפְרָא זָכַר
יְהוֹסֵף בְּרִישׁ פָּרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין וְהַגָּאוֹן הַמְּוַבְּהֵק יד"ן בַּעַל זָכַר יְהוֹסֵף שְׁלִיט"א פִּלְפֵּל
בְּדְבָרָיו בְּדְבָרִים גְּפִלָּאִים עכ"ל וּבְסִימָן ג' הִבִּיא תַּשׁוּבַת הַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק עַל כּוֹלְלוֹת
דְּבָרָיו שְׁבַסִּימָן ב' וְנִדְפְּסָה תַּשׁוּבַתוֹ גַּם בְּסִפְרוֹ בֵּית יִצְחָק יו"ד ח"ב (שְׁנַדְפֵּס מְקָרוֹב) בְּסִי'
קמ"ה עי"ש: טז) חֲקוּרֵיהֶם שְׂרִים הוּבָא בְּסִפְרָא שְׂאֵרִית יַעֲקֹב לְהַגָּאוֹן יַעֲקֹב יִצְחָק וְיִטְעֵם סִי'
א' דְּהִיאָף מְבָרְכִין שֶׁהֵחֵינּוּ פְּשַׁחֵל לֵיל רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנוּכָה בְּשַׁבַּת דְּמְדַלִּיקִין מִבְּעוֹד יוֹם
דְּעַדְדִּין לֹא הִגִּיעַ הַזְּמַן הַזֶּה וְאִיִּיתִי בִּידְיָה רֵאִיָּה לְחֻקִּירָה זֹאת מִדְּבָרֵי הַר"ן בְּסִפְרֵית הַעֲוֹנָר
וּמָה שֶׁתִּירֵץ שֶׁם דְּבַרְפַּת שֶׁהֵחֵינּוּ מִתְּחִיל מִשְׁעַת הַהִכְנָה הַעֲשִׂישִׁית וְנִתְּיַת הַשְּׁמֹן כְּמוֹ
בְּעֲשִׂישִׁית הַסּוּפָה וְלִי נִרְאֶה דְּכִינֵן דְּהוּא חֲצִי שְׁעָה קוֹדֵם הַלֵּילָה כְּשֶׁם דְּבִאוֹתוֹ פָּרָק מְקַבֵּל
הַשַּׁבַּת מִתּוֹסֶפֶת שַׁבַּת וְלִרְגָעִים תְּבַחוּנְנֵי כְּנֵר שַׁבַּת מְדַלִּיק תִּיכְרָף וְלְסִבְרַת הַרְבֵּי שְׂדֵי חֲמָד
זוֹ הַחֲנוּמְרָא הִיא בְּאִשָּׁה וְלֹא בְּאִישׁ דְּהַדְּלַקַּת נֵר שַׁבַּת קַבְּלָה עֲלֶיהָ הַשַּׁבַּת נְקוּט מִיָּהָ דַּעַת
הַזְּמִיר הִגִּיעַ לְהַדְּלַקָּה וְאִי בְּקַבְּלַת שַׁבַּת מִבְּעוֹד יוֹם דְּנֹו בָּהּ לְקַרִּיאַת הַמְּגִילָה וְלְסִפְרֵית
נְדָה וְלִמִי שֶׁשָּׁכַח לְהַתְּפַלֵּל וְכִיּוֹצֵא כְּמָה מִיְלֵי אִיף לֹא יַחֲשֹׁב לְזֶה שֶׁקַּבֵּל חֲנוּכָה מִבְּעוֹד יוֹם
וּמָה גַּם דְּעִיקָר הַבְּרָכָה עַל הַרְאִיָּה כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא בְּסִפְרָא מוֹעֵד לְכָל חִי סִי' ז"ך וּמְכַוֵּן
בְּבַרְפַּת שֶׁהֵחֵינּוּ בְּעוֹד לֵילָה עַד שֶׁתְּכַלֶּה הַשְּׁמֹן וְלִשְׁטָתוֹ אִיף נִיחָא לִיָּה בְּבַרְפַּת שְׁעֲשִׂיָּה
נְסִים לְאַבוֹתֵינוּ שְׂאוּמַר בְּזִמְן הַזֶּה וְחֻקִּירָתוֹ הִיא עַל בְּרַפַּת שֶׁהֵחֵינּוּ בְּלִבְד וְאִיתָא בְּזוֹנְהָ

הקדוש פְּרַשֵׁת בְּשֵׁלַח דְּדָרְשׁוּ וְקִרְאֵת לְשַׁבֵּת עֲנֹג מְבַעֲדִים וּבְנֹדָי דְמִזָּה נִפְקָא לְהוּ תוֹסֶפֶת שַׁבֵּת עַכ"ד גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָס מוהר"א פְּלֶאגִי יצ"ו בס' פְּדָה אֵת אֲבָרְהָם בַּד' ז' ע"ב אוֹת ח' מֵה שְׁצִיִּין לְשִׁדֵי חֲמָד הוּא בְּחֶלֶק דְּבָרֵי חֲכָמִים ס' קכ"ט וְסִפְרָ שְׂאֵרִית יַעֲקֹב הַג"ל לֹא רֵאִיתִיו וְנִפְּהָ הַעִיר עֲלָיו גְּדוּל הַגָּאֹר בְּאֲבָרְהָם יצ"ו עַל מֵה שְׁקִבַּע חֲקִירָתוֹ עַל בְּרַפְת הַזְּמַן וְלֹא עַל בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים וְעַל מֵה שְׁפַתְב דְּתוֹסֶפֶת שַׁבֵּת נִפְקָא לָן מִקִּרְאֵת לְשַׁבֵּת עֲנֹג יֵשׁ לְהַעִיר עֲלָיו וְאִין פֶּאן מְקוֹמוֹ: וּבְאֵמַת שְׁחַקִּירָה נְכוּנָה בֵּין עַל בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים (וְשִׁינְיָה חֲקִירָתוֹ בְּכָל שַׁבֵּת שְׁבַחְנוּפָה אַף פְּשַׁחֵל יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל חֲנוּכָה בְּשַׁאֲרָ יָמִים) וּבֵין עַל בְּרַפְת שְׁחַקִּירָתוֹ לְמָה לֹא תִקְנֵנוּ לְבָרַךְ אוֹתָן בְּלֵיל שַׁבֵּת דְּבִשְׁאָר לְמָא בְּרַפְת לְהַדְלִיק צְרִיף לְבָרַךְ אוֹתָהּ לְכַתְחֵלָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָהּ כְּמוֹ בְּכָל הַמְצוֹת שְׁמִבְרַךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן אֲבָל שְׁעֵשָׂה נְסִים וְשְׁחַקִּירָתוֹ שְׂאִינָן אֵלָא בְּרַפְת הַשַּׁבַּח אִין בְּהֵן דִּין זֶה לְבָרַךְ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן כְּמוֹ שְׁפַתְב הָרֵא"ש בְּפֶרֶק הָרוּאָה ס' כ"ג וְנ"ל וְהָא דְאִמְרִינָן בְּפִסְחִים דָּף ז' ע"ב כָּל הַבְּרָכוֹת (הַמְצוֹת) מְבָרַךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן הֵינָנו בְּרַפְת הַמְצוֹת שְׂאִמְרָ בְּהֵן וְצִינָנו צְרִיף לְבָרַךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַחֲלָה עַל מֵה שְׁצִינָנו וְקִרְבָנוּ לְעַבְדוֹתָו אֲבָל בְּרָכוֹת שֶׁל הוֹדָאָה וְשַׁבַּח יְכוּל לְבָרַךְ אַחַר כֵּן וְיִישַׁב בְּזֶה מֵה שְׁמִבְרַכֵּין בְּרָכוֹת שְׁבַחְרָק הָרוּאָה אַחַר עִשְׂיָתָן עִי"ש וּמְרָן כְּסָף מְשֻׁנָה בְּרִישׁ פְּרָק שְׁלִישִׁי מֵהִלְכוֹת מִיָּלָה פְּתַב סְבָרָא זֹו לְדַעַת הַרְמַב"ם בְּמָה שְׁנִרְאָה מְדַבְרִיו דְּבְרַפְת הָאֲבִי הַבֵּן אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִינָנו לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ מְבָרַךְ אַחַר הַמִּילָה שְׁהוּא מְטַעַם זֶה לְפִי שְׁפִינָן שְׂאִינָה בְּרַפְת הַמְצוֹנָה אֵלָא בְּרַפְת שַׁבַּח לֹא בְּעֵינָן בְּהָ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן גַּם הָר"ן בְּפִסְחִים שֶׁם פְּתַב (בַּד"ה וְהָאִי פְּלֶלָא דְשְׁמוּאֵל) דְּדוֹקָא בְּבְרַפְת הַמְצוֹת אֲבָל בְּרַפְת הַשַּׁבַּח פְּגוֹן אוֹתָן שְׁבַחְרָק הָרוּאָה וְדָאִי לֹא עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן מְבָרַכֵּין לְהוּ וְכו' אֵלָא שְׁהוֹקְשָׁה לוֹ מֵה שְׂאִמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי גַבֵּי בְּרָקִים שְׂאֵם הִיָּה עוֹמֵד בְּבֵית הַפֶּסַח וְשָׁמַע בְּרָקִים אִם יְכוּל לְצַאֵת וּלְבָרַךְ תוּף כְּדִי דְבוּר יְצָא וְאֵם לֹא יְצָא דְנִרְאָה מִזָּה דְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח נְמִי אִינוּ יְכוּל לְבָרַךְ אַחַר כְּדִי דִיבוּר וּמְפָנִי זֶה הַנּוֹצֵרָה לְיִישַׁב הַבְּרָכוֹת דְּפֶרֶק הָרוּאָה מְשׁוּם שְׁהֵן עַל בְּרִיתוֹ וְהַנְהַגְתוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכו' וְכַתְב רַבִּינוּ בְּמַעֲדָנֵי יוֹם טוֹב בְּבְרָכוֹת שְׁגַם הָרֵא"ש בְּיוֹמָא פְּתַב כְּדַבְרֵי הָר"ן וְכו' עִי"ש שְׁנִרְאָה שְׁפוּבֵר שְׁהָר"ן חֲזוּר בּוּ מְמָה שְׁפַתְב בְּתַחֲלָה דְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח לֹא אָמַר שְׁמוּאֵל דְּצְרִיף לְבָרַךְ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן: אֲמַנָם מְדַבְרֵי הָר"ן שֶׁם בְּמָה שְׁפַתְב אַחַר כֵּן וּבַד"ה וְלַעֲנִין) נִרְאָה דְלֹא חֲזוּר מְסַבְרָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהָרֵי פְּתַב לַעֲנִין בְּרַפְת נִישׁוּאִין שְׁהַרְמַב"ם פְּתַב בְּפֶרֶק שְׁנֵי מֵהִלְכוֹת אִישׁוֹת שְׁצִרִיף לְבָרַךְ קוֹדָם נִישׁוּאִין וְכֵן דַּעַת הַרְמַב"ן וְסִיִּים הָר"ן וְלֹא מְפָנִי שְׁהוּא בְּכָלֵל מֵה שְׂאִמְרוּ כָּל הַמְצוֹת מְבָרַךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לְעִשְׂיָה שְׁהָרֵי אֵלוּ בְּרָכוֹת הַשַּׁבַּח הֵן אֵלָא מְפָנִי שְׁחוּפָה יַחוּד הִיא וּבְעֵינָן רֵאוּיָהּ לְבִיאָה וְכָלָה בְּלֹא בְּרָכָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָה כְּנִדָּה עַכ"ל נִרְאָה שְׁפוּבֵר דְּהָאִי פְּלֶלָא שְׁרִיר וְקִיִּים דְלֹא בְּעֵינָן עוֹבֵר לְעִשְׂיָה אֵלָא בְּבְרַפְת הַמְצוֹת וְלֹא בְּבְרַפְת הַשַּׁבַּח וְאִם כֵּן בְּרַפְת שְׁעֵשָׂה נְסִים וּבְרַפְת שְׁחַקִּירָתוֹ שְׁהֵן בְּרַפְת הַשַּׁבַּח לְמָה לֹא תִקְנֵנוּ לְבָרַךְ אוֹתָן בְּלֵיל שַׁבֵּת מְאִחַר דְלֹא בְּעֵינָן בְּהוּ עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָן הֵן אֵמַת דְּבָסִי תַרְעִי"ו סְעִיף ב' עַל מֵה שְׁפַתְב מְרָן דְּבִשְׁאָר לֵילוֹת מְבָרַךְ שְׁמֵי בְּרָכוֹת פְּתַב הַרְמַב"א בְּשֵׁם מוהרִי"ל שְׁיִבְרַךְ כָּל הַבְּרָכוֹת קוֹדָם שְׁיִדְלִיק (לֹא יְדַעְתִּי מְדוּעַ שְׁמַר אֵת הַדְּבָר עַד סְעִיף ב' וְהִיָּה לוֹ לְכַתּוּב זֹאת בְּסְעִיף א') וְכַתְב הָרַב טוֹרֵי זֶהָב דְּבְעֵינָן בְּרָכָה עוֹבֵר לְעִשְׂיָתָהּ מִתְבָּאָר שְׁפוּבֵרִים דְּכָלֵלָא דְּמְבָרַךְ לְעִשְׂיָתָן אִיתִיָּה נְמִי בְּבְרָכוֹת הַשַּׁבַּח וְזֶה הִיָּפָה שִׁטַּת הָרֵא"ש וְהָר"ן הַג"ל שְׁפַתְבוּ

דבברכת השבח והודאה לא בעינן עובר לעשייתו ודוחק לומר דכינן שפרכות אלו נתקנו
לברכן בשעת עשיית המצוה נגרות אחר ברכת המצוה וצריף לברך גם אותן עובר
לעשייתן פדרף שמברך ברכת המצוה עצמה דמנא לן לחלק בהכי: שוב ראיתי מה שפכתב
הרא"ש בפרק קמא דכתובות סי' י"ב יש שכתבו שצריף לברך ברכת אירוסין קודם
קידושין פדאמרין כל הברכות (המצות) מברך עליהן עובר לעשייתן ויש שכתבו
שצריף אחר האירוסין דילמא הדרה בה והויא ברכה לבטלה ועוד שפכל המצות לפי
שמזפירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל פאן אין מברכין אשר קדשנו
לקדש האשה וכינן שאין מזפירין עשיית המצוה אין צריף לברך עובר לעשייתן עכ"ל
והיה נראה שדעת הרא"ש מספקת לסברא שניה לא מפני מה שהביא סברא זו באחרונה
כמו שפכתב הגאון קרפן נתנאל שם דבלאו הכי נמי נראה פן לפי מה שפכתב בפרק הרואה
הנ"ל דלא אמרו לברך עובר לעשייה אלא בברכת המצות וזו סברת הויש שכתבו שהביא
הרא"ש פאן אלא שהגאון קרפן נתנאל הכריח שדעת הרא"ש פהיש שכתבו הראשון
עי"ש אלא שפכל מקום אין מזה סתירה לסברתו שפברך הרואה דיש לומר דמה שדעת
הרא"ש מספקת פן הוא מטעם שפכתב הר"ן לדעת הרמב"ם והרמב"ן כנז"ל ועל כל פנים
נראה מדברי הרא"ש דסברא הראשונה סוברת שגם בברכות שבח והודאה בעינן עובר
לעשייתן וכן נראה דעת הרב המגיד בשלישי מהלכות אישות הלכה כ"ג (שעל מה שפכתב
הרמב"ם לברך קודם הקידושין פדרף שמברכים על כל המצות וכו') פכתב וז"ל זה מבואר
בכמה מקומות כל המצות פולן מברך עליהן עובר לעשייתן וכו' מוכח שפובר שגם על
ברכות שהן שבח והודאה פברכת אירוסין דאיירי הרמב"ם נאמר הפלל דמברך עובר
לעשייתן וכמשמעות פשט לשון הרמב"ם וכן מתבאר שפובר הרב לחם משנה שם בדעת
הרמב"ם שהוקשה לו על מה שפכתב מרן הבית יוסף ביורה דעה בריש הלכות מילה
שדעת הרמב"ם לברך ברכת להכניסו בביתו של אברהם אבינו אחר המילה דהרי היא
אחר עשייתה ואנן בעינן עובר לעשייתן וניחא ליה שפובר הרמב"ם פדעת רבינו פם
שפכתבו התוספות בפסחים ובשאר דוכתי דכשאין המברך עושה המצוה אלא איש אחר
הוא העושה המצוה (פמילה שהמוהל עושה המצוה ואבי הבן מברך להכניסו) אינו מברך
קודם העשייה שפא יחזור בו האחר ותהיה ברכתו לבטלה וכו' עי"ש מוכח דלולא זה אף
ברכת שבח והודאה יש לברך עובר לעשייה (דברי הרב לחם משנה בזה קשים לדעתי
העניה והרבה יש לפלפל בכל זה ואיה"ש יתבאר במקום אחר על כל פנים) למדנו
מהנז"ל דיש סוברים שגם ברכת שבח והודאה פשמברך העושה המצוה צריף לברך
עובר לעשייתה ואם פן יש לומר דלחוש לסברא זו פכתב רבינו מוהרי"ל שצריף לכתחלה
לברך כל הברכות עובר לעשייתן (וכן דעת מרן בשלחן ערוף סי' תרנ"א סעיף ה' ועיין
בריש סי' תקפ"ה ולסברא זו אתי שפיר מה שלא תקנו לברך שתי ברכות אלו בליל
שבת והוצרכו למשון לברך אותן עם ברכת המצוה לפני הדלקה): ולעיקר החקירה הנז"ל
איה מברכין בערב שבת שהחיינו והגיענו לזמן הזה ועדיין לא הגיע הזמן שהרי מדליק
מבעוד יום נראה דשפיר מיקרי זמנה בעת ההיא דשלא שישטות נאמרו בזמן הדלקת נר
חנוכה והצריף אותם הפהו ידידי הגאון מוהרש"ל יצ"ו בספרו הבהיר בגין שלמה בסי'
ב"ן.

א') שיטת הרי"ף ובעל ההלכות דזמנה לכתחלה משתשקע הסמה וכו' אבל מפל מקום לענן דיעבד אינו מעפב רק שתהא דולקת באותו זמן אבל ההדלקה בעצמו אינו מעפב כדיעבד אם הדליקה ביום ואין צריף לכפותה.

ב') שיטת הרמב"ם צריף לכפותה ובערב שבת דמדליק קודם הוא משום דאי אפשר בעננו אחר וקה תקנת חכמים פו דבערב שבת ידליק מקודם ויוצא בזה ונפקא מינה בין שתי השיטות אם הנה אנוס וצריף לצאת לדירה אם יכול להדליק ביום להרמב"ם אינו יכול להדליק ולהרי"ף מותר דהני פדיעבד.

ג') שיטת הר"ן הנ"ל דשקיעת הסמה לאו דוקא דהוא הדין דכיל להדליק מקודם ואם פו אין צריף כלל שידלק פשיעור אחר השקיעה עי"ש ולכל הדברות נראה דמה שאנו מדליקין בערב שבת סמוך לשקיעת הסמה שאי אפשר בעננו אחר וזהו זמן שתקנו חכמים ביום הנה שפיר הוי זמנה ושייף לומר שהענינו וכו' לזמן הנה וכבר נודע שדעת רבינו התרומת הדשן במדליק בערב שבת וכבו הנרות דאין צריף לחזור ולהדליקן אגם בזה אמרינו פבתה אין זקוק לה משום דחשבינו לההיא שעתא זמן מצותה ביום הנה וכן הספיקו רבני האחרונים כמו שרשמתי לעיל באות ו' בס"ד ושפיר שייף לומר שהגיענו לזמן הנה טו"ב) פלי שהשמן דולק בו בלא פתילה רק מנח טס קטנה וזכוכית קנה חלל דק בתוכו אם יוצאים בנרות פאלו למצות נר חנוכה מי בעינו דומיא דמנורה שהיה בו שמן ופתילה נשאל על זה ידידי הגאון מוהרי"ץ שפעלקיש יצ"ו בספרו הפהיר בית יצחק יו"ד ח"ב סי' ל"א וכתב בשם הרבנים השואלים בהביאו ראיה ממאי דמבואר בסי' תרע"ג שאין צריף להחליף הפתילות פל שבעה ואילו במנורה מבואר במנחות דף פ"ח ע"ב (נר שפבתה וכו' נדשן הפתילה וכו') דבעי פתילה חדשה אלמא לא בעינו בחנוכה דומיא דמנורה ועוד הביאו ראיה מדלא בעינו דוקא שמן זית וכל השמנים פשרים מוכח דלא בעי דמיא דמנורה והוא יצ"ו פתב לדחות ראיתם הראשונה והשנית נח לו ועוד פתב לפלפל בעננו זה ומעננו לעננו וחזור לאותו עננו וכתב בסק"ז והנני חוזר לגוף הדין פינו דלא בעי דומיא דמנורה ממש דהרי פל השמנים פשרים לכן גם בלא פתילה יוצאין אם דולק יפה אף פינו דאמרינו דשמן זית מצוה מן המוכח הוא הדין דמצוה מן המוכח בשמן ופתילה וכן לעננו נר שבת וביחוד לפי מה שכתב הפדרישי דהאדם נמשל לנר כמ"ש וכו' התורה והאדם חיבור' נר אלקים נשמת אדם התורה להב מתפרד משביב יושב שמים והאדם בשני חלקיו אבוקה נמשכת אורה גוו פתילה נפתלת ונשמתו שמן זית זה בהצמדם והסכמתם ימלא הבית אורה בנדאי מצוה מן המוכח להדליק שמן ופתילה אלו תנרף דב"ק ועיניו פשו"ת הגאון רמ"ץ סי' נו"ן בעננו אי בעינו בנר חנוכה דומיא דמנורה והבאתי תנרף דב"ק לעיל באות ג' (בד"ה אף את זה) ומדברי הרב עז הדעת טוב שהבאתי שם (בד"ה והנה מה שכתב) מתבאר גם פו דלא בעינו דומיא דמנורה שהרי פתב שאין שיעור לשמן דחנוכה ואלו בשמן דמנורה הא בעננו שיעורא וכן הבאתי למעלה באות ב' דברי פמה רבנים שפתבו דאין שיעור לנר חנוכה רק שתהא דולקת חצי שעה.

ח"י) שכח לברך על הדלקת הנרות וניכר קודם שהדליק פולן נשאל רבינו עקיב"א במהודרא תניינא סי' י"ג אף יש לו לברך או לא והשיב דברכת על הנסים ושהענינו אף

שמיך שהדליק הַנֶּר גָּמַר מְצֻנָתָהּ מְבָרַךְ אוֹתָם דְּלֹא גִרַע מְרוֹאֵה דְּמְבָרַךְ נֶר חֲנוּכָה דְּפִשִּׁטָּא דְּאַף אִם לֹא בִּירָךְ בְּתַחֲלַת רְאִינָתוֹן מְבָרַךְ בְּעוֹד שְׂרוּאָם הֵכִי נָמִי פֶּן וְאַף לְהַסּוּבְרִים בְּמַדְלַקְתָּ אֲשֶׁתּוֹ עָלָיו בְּבִיתוֹ אֵינּוּ מְבָרַךְ עַל הַרְאָיָה הֵינּוּ פִּינּוֹן שְׂיֹצֵא בְּהַדְלָקָה אִם פֶּן הַדְלָקְתָּהּ וּבִרְכָתָהּ פְּאִילוֹ הַדְלִיק הוּא בְּבִיתוֹ לֹא כֵּן כְּשֶׁהַדְלִיק וְלֹא בִּירָךְ מֵהֵיכָא תִּימֵי דְּנִימָא דְּגִרַע פָּחוּ בְּמָה שֶׁהַדְלִיק מְאִילוֹ לֹא הַדְלִיק וְהָיָה מְחֻנְיָב בְּבִרְכַת נֶר חֲנוּכָה מְצַד רוּאָה וְכִי בְּשִׁבִיל שֶׁהַדְלִיק גַּם פֶּן פִּקַּע מְמַנּוּ חַיִּיב זֶה וְאַף דְּבִהְגָּהוֹת ש"ע פְּתַב בְּשֵׁם מוהר"ל דִּיבְרָךְ פֶּל הַבְּרָכוֹת קוֹנְדִים שְׂיִתְחִיל לְהַדְלִיק הֵינּוּ לְכַתְחֵלָה אֲבָל דִּיעֲבַד נִרְאָה דְּמְבָרַךְ גַּם וְזִמְנָן וְאַדְרָבָה מְשֵׁם קֶצֶת רְאִיָּה מִדְּהַוְצָרָה הַרְמ"א (בְּסִי' תַרע"ו) לְכַתּוּב דִּין זֶה פֶּאֵן דְּהָא פִּשִּׁטָּא דְּהוּא בְּכָלֵל כָּל הַמְצֻוֹת דְּמְבָרַךְ עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן אֲלֵא וְדֹאֵי דְּלַעֲנִין נִם וְזִמְנָן לֹא שְׂיִיךְ כָּל כֶּף עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן וְלִזְהָה הַשְּׂמִיעֵנוּ דְּמַפְּלָ מְקוּם לְכַתְחֵלָה יְבָרְכֵם תְּחֵלָה וְיֵשׁ לְדַחוֹת וּמְפָל מְקוּם הַסְּבָרָא קִנְרֵאִית פְּמוֹ שְׂכַתְבִּיתִי: אִף לְעֲנִין בְּרָכָה לְהַדְלִיק לְכַאוּרָה כְּבָר גָּמַר מְצֻנָתָהּ כְּשֶׁהַדְלִיק נֶר אֶחָד דְּמָה שְׂמוּסִיף הוּא מְחַמַת הַיְדוּר מְצֻנָה דְּאִין שְׂיִיךְ לְבָרַךְ עָלָיו וְאִין לְהִבִּיא רְאִיָּה דְּשְׂיִיךְ לְבָרַךְ עַל הַיְדוּר מִדְּמְבָרְכִין כָּל בְּנֵי הַבַּיִת אִף דְּמִדִּינָא נֶר אִישׁ וּבִיתוֹ זֶה אֵינּוּ דְּשִׂאֲנֵי הַתָּם פִּינּוֹן שְׂרוּצָה לְהֵיוֹת מֵהַמְהַדְרִין כְּפֻנְתוֹ שְׂלֵא לְצֵאת בְּשֵׁל זֶה הַמְדְלִיק וּמְמִילָא חַיִּיב מִדִּינָא כְּדַכְתַּב מְגַן אֲבָרְהָם תַרע"ז סק"ט וכו' אֲבָל לְעֲנִין מְסַפֵּר הַנְּרוֹת כְּשֶׁהַדְלִיק נֶר אֶחָד יֵצֵא יְדֵי הַמְצֻנָה וְהַתּוֹסֶפֶת רַק מְפָלֵל מְהַדְרִין יֵשׁ לֹאמֵר דְּאִין שְׂיִיךְ לְבָרַךְ עָלָיו וְהִבִּיא מַה שְׂכַתְבֵּי הַרְבֵּ פְרִי חֲדָשׁ בְּסִי' תַרע"ב גְּשִׂאֲלֵתִי הָיָה עוֹמֵד לִיל ז' וְסָבוּר שֶׁהוּא לִיל ו' וְהַדְלִיק שְׂשֵׁה וכו' שְׂמַתְבָּאָר דְּנִקְט לְסְבָרָא פְּשׁוּטָה דְּמִשׁוּם הַיְדוּר אִין שְׂיִיךְ לְבָרַךְ וְהֵאֲלִיָּהוּ רַבָּה בְּסוּף סִי' הַנְּ"ל כְּתַב לְדִיִּיק דְּצָרִיף לְבָרַךְ וְלִדִּינָא נִרְאָה בְּנִדּוֹן דִּידוֹן יֵשׁ לְסַמְוֵה וּלְבָרַךְ דִּישׁ לְצַדֵּד עוֹד דְּאַף בְּנִזְכָּר אַחַר גָּמַר הַדְלָקְתוֹ דִּיבְרָךְ פִּינּוֹן שְׂצָרִיף שְׂיַעוּר עַד שְׂתַחֲלָה רְגֵל מִן הַשּׁוּק וְאִם נָתַן בֵּהּ שְׂמֵן פְּחוֹת מְשִׂיעוּר לֹא יֵצֵא אֲפִילוֹ בְּדִיעֲבַד עֵינֵן בְּסִי' תַרע"ה אִם פֶּן כָּל מְשִׁיף הַדְלָקְתוֹ עֲדִינּוּ מְצֻנָתוֹ קִינְיַמַת גְּמִשְׁף וְהֵרָא"ש בְּפָרְק קַמָּא דְּפִסְחִים סִי' ג' מְדַמָּה נֶר חֲנוּכָה לְצִיצִית וְתַפְּלִין דִּישׁ שְׂיִהוּי בְּמְצֻנָתוֹם וְאִם פֶּן פְּמוֹ בְּצִיצִית וְתַפְּלִין מְבָרַךְ גַּם אַחַר הַנְּחֻתָם דְּעֲדִינּוּ עוֹסֵק בְּמְצֻנָתוֹם הוּי פְּמוֹ קוֹנְדִים עֲשִׂינָתוֹן פֶּן יֵשׁ לֹאמֵר בְּנֶר חֲנוּכָה וְאַף דִּישׁ לְחַלֵּק וכו' וְיֵשׁ לֹאמֵר דְּנֶר חֲנוּכָה מְקַרֵי עֲבָרָה מְצֻנָתָהּ פִּינּוֹן שְׂאִם כְּבִתָּה אִף אַחַר רְגַע אִין מוֹטֵל עָלָיו לְהַדְלִיקוֹ וְלֹא דְּמִי לְמִזּוּנָה וְלוֹלֵב וכו' מְפָל מְקוּם פִּינּוֹן דְּכִינְיִלִיָּהוּ הֵרָא"ש בְּחֻדָּא לְקִרוֹתָם שְׂיִהוּי מְצֻנָה יֵשׁ לֹאמֵר דְּמְקַרֵי עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן גַּם דַּעַת פְּמָה פּוֹסְקִים דְּבָכָל בְּרָכוֹת אִם לֹא בִּירָךְ עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן מְבָרַךְ אַחַר כֶּף עֵינֵן שְׂפִתֵי פִהֵן יו"ד סִי' י"ט סְעִיף ג' אִם פֶּן בְּנִדּוֹן דִּידוֹן בְּצִירוּף הַנִּי סְבָרוֹת.

א) דַּעַת הֵאֲלִיָּהוּ רַבָּה דְּמְבָרַךְ עַל הַהַיְדוּר. ב) פִּינּוֹן דְּמִקְרֵי שְׂיִהוּי מְצֻנָה מְשִׁיף הַדְלָקְתָּם יֵשׁ לֹאמֵר דְּמְקַרֵי עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן.

ג) דַּעַת הַפּוֹסְקִים אִם לֹא בִּירָךְ עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן מְבָרַךְ אַחַר כֶּף מְפָל זֶה נִרְאָה לְסַמְוֵה בְּנִדּוֹן דִּידוֹן דִּיבְרָךְ אִף אִם קוֹנְדִים שֶׁהַדְלִיק הַנּוֹסְפוֹת כְּבוֹ הֵרָאֲשׁוֹנוֹת דְּבִזְהָ לִיכָּא סְנִיף הַנְּ"ל (דְּמַפְּחַת שְׂיִהוּי מְצֻנָה מְקַרֵי עוֹבֵר לְעֲשִׂינָתוֹן) פִּינּוֹן דְּכַבְתָּהּ וְאַנְדָּא מְצֻנָתָהּ לְגַמְרֵי הַדְרִינּוֹן לְפִסְקָא דְּרַבְּנוֹתָא הַנְּ"ל הֵאֲלִיָּהוּ רַבָּה וְהַפְרִי חֲדָשׁ אִם מְבָרְכִין עַל הַהַיְדוּר וְסַפֵּק בְּרָכוֹת לְהַקֵּל אֵלּוֹ תְּנַרְף דְּב"ק: וְהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּמִשְׁבְּצוֹת סִי' תַרע"ו סק"ב כְּתַב וְז"ל וְאִם הַדְלִיק פֶּל הַנְּרוֹת יִרְאָה דְּלֹא יְבָרַךְ אַחַר כֶּף כְּכָל הַדְּבָרִים מְצֻנָה שְׂאִין לָהּ מְשִׁיף זִמְנָן דְּלֹא יְבָרַךְ אַחַר כֶּף וְזִמְנָן אוֹמְרוֹ בְּלִיל שְׁנֵי הָא לְאַחַר הַדְלָקָה בְּלִיל רִאשׁוֹן לֹא וְאִמְתִּי שְׂיִזְכּוּר

היינו בליל שלישי ואילך דברכות הללו לא נתקנו פי אם מהדלקה ולא דמי לזמן דרגל שאומרו אפילו בשוק ועיין פרי חדש פאן ועיין מגן אברהם תע"ג א' ומיהו יש לומר שעשה נסים ושהחיינו הרואה נמי מברך אותו כבס"ג הוא הדין פאן אף על פי שהדליק כל שלא בירך בהדלקה מברך על הראיה אבל ברכה להדליק לא דכבר עבר ומיהו אם הדליק נר אחד יש לומר מברך אשאר גרות בליל שני ואילך ואף על גב דנר ראשון רק מצוה והשאר למהדרין כבסי' תרע"א מפל מקום הא פתב המגן אברהם אות א' בשם הב"י תרע"ג דהברכה קאי על פולן ומשמע אם לא דעתו לברך אשאר ועיין אליהו רבה ואי"ה שם יבואר ומפל מקום צ"ע מאחר דמצוה ליפא רק למהדרין עכ"ל גם בספרו ראש יוסף למסכת שבת בפסוקי דדף כ"ג ע"א פתב בענין זה וז"ל נסתפקתי בליל שני או שלישי שמדליק כמה גרות והדליק אחד ולא בירך אם יברך על הנותרים הואיל ולא הנה כי אם מהדרין וכו' שוב ראיתי כמה שפתב הבית יוסף תרע"ב בשם א"ח אם שכח והדליק רק נר א' ידליק ב' ולא יברך כי דעתו על פולן משמע הא לאו הכי צריך לברך על השאר והביאו המגן אברהם תרע"ו אם פן כל שפן כשלא בירך קודם הדלקה יברך אחר כך כשיש לו עוד להדליק שאר גרות כו' ואם שח בין נר לנר ראוי לברך שנית וצ"ע בזה ועיין בתרנ"א בארבע מינים אם שח מברך שנית וכאן צ"ע גם צ"ע כל מצוה שיש לה משך זמן מברך לאחר עשייה כמו סופה ותפילין וציצית הוא הדין נר חנוכה יש לה משך זמן אף על גב פבתה אין זקוק לה מפל מקום מצוה הנה ואי"ה בפריי' יבואר זה: והנה כמה שהעיר רבינו עקיב"א על הרמ"א למה הוצרך לכתוב פאן דמברך לפני הדלקה דהא פשיטא שהיא בכלל כל המצות שמברך עליהם עובר לעשייתן וניחא ליה דאיצטרף משום ברפת על הנסים ושהחיינו דאין שייך בהו כל כך עובר לעשייתן ולא ביאר שיחתו זו שיחה נאה דאם פן מנא ליה לרבינו מוהרי"ל (מקור דברי הרמ"א) שצריך לברך אותן לפני ההדלקה הנה מתוך מה שפתבתי אני הדל לעיל אות ט"ז מתבאר יפה דהיה מקום לומר שאין צריך לברכן קודם ההדלקה פדעת הסוכרים דברפת שבח והודאה אינה בכלל הכלל דכל המצות מברך עובר לעשייתן ואשמועינו דצריך לברכן עובר לעשייתן לחוש לדעת הסוכרים שגם בברפת שבח והודאה אמר מר שמואל שצריך לברך קודם עשייתן עי"ש ובעיקר הערתו הנה אמת כי מצינו למרן בש"ע במצות שפתב לברך עליהן (כי יש מצות שלא הזכיר לברך עליהן כמתנות פהונה ושילוח הקן ומעקה וכיוצא) שאף שפסימן כ"ה סעיף ח' פניל לן כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חזר וכתב פן גם בסי' קנ"ח גבי ברפת על גטילת ידים עי"ש בסעיף י"א אף יש לומר דהוצרך לכתבו שם משום דבר שנתחדש שם שנהגו לברך אחר הניגוב וכו' ובריש סי' תל"ב פיון שהוצרך להשמיענו נוסח ברפת הבדיקה שהיא בעל פתח ואמר קודם שיתחיל לבדוק יברך אשר קדשנו וכו' וכן בסי' תקפ"ה גבי ברפת שופר וכן פיו"ד סי' י"ט בברפת שחיטה הוצרך לכתוב שיברך קודם שחיטה לפי שהיה סלקא דעתין שלא לברך עד אחר שחיטה שמא תתנבל בידו ותהיה ברכתו לבטלה כמו שפתב שם הרב בית חדש עי"ש ובסי' כ"ח גבי ברפת פיסוי הדם פתב לברך קודם הפיסוי לאפוקי מסברת רבינו בעל הלכות גדולות שפובר לברך ברפת פיסוי אחר גמר המצוה עי"ש בטור ובית יוסף ובסי' תרנ"א סעיף ה' הוצרך לכתוב שיברך קודם משום שפכלל שתי הברכות על גטילת לולב ושהחיינו (ויכמו שעשה הרמ"א בהא דקמן) ובסי' תכ"ב סעיף ב' בא לומר שמברכין על

ההלל תחלה וסוף וכן בסוף סי' תפ"ז גבי הלל בליל פסח ובסימן תרצ"ב לענין מגילה
אי משום שכלל גם ברכת הנס והזמן ואי משום שרצה לומר דמברך לפניו ולאחריה
הנה בכל המקומות הללו יש מקום לומר דמפני סבה פתח מרן לברך בתחלה ולא סמוך
על מה שכתב בסי' כ"ה בדרך כלל דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ולכן בסי'
תקכ"ז בעירובי תבשילין שלא היה לו שום סבה לכתוב לברך קודם הנחתו לא כתב פן
וסמוך על הכלל ואם פן יפה פתח רבינו עקיב"א דלולא שהוצרך הרמ"א לומר שגם
ברכת הנס והזמן צריך לברך מעומד לא היה פותח לברך ברכת המצוה תחלה שפיר
ידוע זה מהכלל שבידנו כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן כמו שבאמת מרן עצמו
בסי' תרע"ו לא פירש שיברך ברכת ההדלקה קודם הדלקה אף שבידאי ברכת להדליק
צריך לברכה מקודם וכן ביו"ד סי' שכ"ח פתח בפעם שיפיריש חלה יברך וכו' ולא פירש
שתהיה קודם ההפירשה וכן בסי' ק"כ סעיף ג' יברך על טבילת פלי וכו' ולא פירש שיברך
קודם הטבילה ובסי' רפ"ט לענין מזוזה פתח בא לקבועה וכו' ויברך אשר קדשנו וכו' ולא
פתח שיברך קודם הקביעות וכן בסי' רס"ה סתם וכתב המל מברך אשר קדשנו וכו' ולא
פתח שיברך קודם המילה ובסי' רצ"ד סעיף ו' גבי פדיון נטע רבעי ויברך בשעת פדיון
וכו' וכן בסי' ש"ה סעיף יו"ד בפעם שנותן הפדיון לכהן מברך וכו' ובסי' שכ"א סעיף ו'
גבי פדיון פטר חמור מיז פשמפרישו מברך עליו ומתבאר מכל זה שאין דרך לכתוב
בפירוש בכל מקום שצריך לברך עובר לעשייה רק בשביל איזה סבה מזכיר לברך
בתחלה אלא שמצינו למרן שבסי' תפ"ט בברכת העומר איכפל תנא לאשמועינן דיברך
בתחלה אף שלא היה שום צורך לזה לא סמוך על הכלל שבידנו כל המצות מברך עליהן
עובר לעשייתן וכן ביו"ד סי' אש"ל סעיף ע"ח גבי הפרשת תרומות ומעשר המפריש
וכו' מברך קודם שיפיריש וכו' ומכל מקום היכא דאיכא למידרש דרשינן ואין להאריך:
(ט) במה שנהלקו הפוסקים בהדלקת נר חנוכה במוצאי שבת אם להקדימה להבדלה או
להקדים להבדלה להדלקה זה פמה שנים אשר נהגתי על פי הספמת רבני האחרונים
להקדים להבדלה דהכי עדיף מטעמים שנאמרו בדב"ק עיין בסי' תרפ"א בדברי הרב
טורי זהב שהאריך להוכיח דמעלה דתדיר קודם דוחה למעלה דאפוקי יומא מאחריו
ועוד הסביר דכיון שמברך להדליק נר חנוכה הרי פורק ממנו בזה עול שבת וכו' עי"ש
דב"ק והרב פרי מגדים במשפחות שם פתח שכמוכה הרי פורק ממנו בזה עול שבת וכו' עי"ש
טורי זהב להבדיל בביתו קודם ההדלקה וסיים וכן אני נוהג ואין לגעור בשום אדם כי
יש לו על מה לסמוך גם הרב מחצית השקל אחר שהביא תנן דברי הרב טורי זהב סיים
וכן פתח בא"ר (באליאו רבה) בשם תי"ט (לפי הנראה רק בשם תי"ט קאמר ואיהו לא
סבירא ליה הכי כמו שמתבאר מדברי מרן חיד"א בברכי יוסף שאכתוב להלן איה"ש)
וכן הסכים פרי חדש לדעת טורי זהב ובבית הפנסות אין לשנות שום מנהג ובביתו דעביד
כמר עביד ודעביד כמר עביד והרב מאמר מרדכי אף שכתב שמנהגם הוא להדליק קודם
ההבדלה בין בבית הפנסות בין בבית סיים והרבה מן האחרונים נחלקו על מרן ומור"ם
בזה והרב ערוך השלחן הביא דברי הראב"ד שבספר תמים דעים סי' קע"ד ושהאורחות
סיים והפלו בהלכות הבדלה והלכות חנוכה נראה דעתם שמסכימים עם הראב"ד ורבינו
חננאל שהרי פתחו המנהג להדליק קודם ואין ראוי לעשות פן וכו' וכן פתח הפרי חדש
דלאחר אפוקי יומא במעשה עדיף וכן הסכים הרב בית דוד סי' תע"ז גם הרב רב דגן

בְּנִימוּקֵי פֶתַח בְּשֵׁם הָרַב בֵּית דָּוִד סִי' תַע"ד שֶׁהֶסְפִּים לַעֲנֹן מַעֲשֵׂה שְׂיַבְדִּיל קוֹדֵם וְשָׁכַן
הוּא מְנַהֵג שְׂאֵלוֹנִיקֵי וְכֵן הוּא מְנַהֲגֵינוּ וְגַם פֶּתַח דְּבַבִּית הַפְּנֹסֶת יַבְדִּיל תַּחֲלָה עַכ"ד הָרַב
רַב דָּגוֹן: גַּם הָרַב שָׁלַחן גְּבוּהָ הֵעֲלָה לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְשָׁמַח שְׂמֵצָא שְׂפִינְוֹה דַעְתּוֹ לְדַעַת מַר
רַבּוֹ הָרַב בֵּית דָּוִד בְּכָל רְאִיּוֹתָיו וְשִׁדְּחָה שָׁם מַה שֶּׁפֶתַח הָרַמ"א לְחֶלֶק בֵּין בֵּית הַפְּנֹסֶת
לְבֵיתוֹ עִי"ש וּמְרָן חֵיד"א בְּמַחְזִיק בְּרִכָּה פֶתַח שֶׁהָרַב מַר וּקְצִיעָה פֶתַח דְּהַגְּאוֹן מַר אָבִיו
הָיָה מַלְעִיג עַל הַמְדְּלִיק קוֹדֵם אַף פֶתַח (שֶׁהוּא מַר וּקְצִיעָה) אַחַר הָעֵינִן נִתְבָּרַר לוֹ הַהִיפּוֹף
וְדָחָה כָּל דְּבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב בְּאַרְיִכוֹת וְגַם פֶתַח שֶׁהָרַב"ד לֹא הִקְפִיד אֲלָא עַל בְּרַפְתּוֹ מְאוּרֵי
הָאֵשׁ וְרַק מְאוּרֵי הָאֵשׁ מְבַרֵךְ קוֹדֵם שְׂיַבְדִּיל אֲבָל בְּרַפְתּוֹ הַבְּדִלָה מוֹדָה דְּמֵאַחֲרֵינוּן לָהּ
וְשֶׁהָאֵרִיף בְּזָה וּמְרָן חֵיד"א פֶתַח שֶׁלֹּא זָכַר שְׂבַתְמִים דְּעִים סִי' קַצ"ד הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב"ד
בְּסִי' קַע"ד (הָעֵתִיק דְּבָרֵי קְדָשׁוֹ וְסִיִּים) וּמְדַבְּרֵיו מוֹכַח שֶׁסּוֹבֵר דְּאוֹמֵר כָּל הַהַבְּדִלָה קוֹדֵם
הַדְּלָקַת נֵר חֲנוּכָּה הִיפּוֹף מַה שֶּׁפֶתַח הָרַב מַר וּקְצִיעָה בְּדַעַת הָרַב"ד וְאַף שֶׁהוּא קָאֵי עַל
מַה שֶּׁפֶתַח בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּשֵׁם הָרַב"ד שֶׁהִבִּיא הַטּוֹרֵי זָהָב וּבַתְמִים דְּעִים פְּתוּב הָרַב
אב"ד נִרְאָה שְׁגַם הָרַב"ד שֶׁפֶתַח בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּעֵנִין זֶה הוּא הָרַב אב"ד אַף שְׂאֵין
נִרְאָה כֵּן מִהַפְּנֹסֶת הַגְּדוּלָה וּמְכַל מְקוֹם הָרֵי הָרַב אב"ד חֲמִיו שֶׁל הָרַב"ד קִפִּיד עַל מְאוּרֵי
הָאֵשׁ וְכַתֵּב שְׂמֵבְדִילִין קוֹדֵם וּמוֹכַח כָּל בְּרַפְתּוֹ הַהַבְּדִלָה פְּדֵאֲמֵרָן וְהִרְוֹאָה יִרְאָה מַה שֶּׁפֶתַח
הָרַב מַר וּקְצִיעָה דִּישׁ לְדַחֹת דְּבָרֵיו וְאֵין מוֹפֵת לְהַכְרִיחַ לְהַדְּלִיק מִקוֹדֵם וְתִיִּסְגִי לְתַת פְּנִים
לְמֵאן דְּאָמַר דְּמְדְּלִיק קוֹדֵם וּמֵאן דְּעֵבַד כְּמַר עֵבַד וְכַדְכְּתִיבְנָא בְּבִרְכֵי יוֹסֵף וּבְבִרְכֵי יוֹסֵף
פֶתַח דְּרַבִּים נִהְיָו כְּסִבְרַת הָרַבָּנִים טוֹרֵי זָהָב וּפְרִי חֲדָשׁ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְאַחַר כֹּף לְהַדְּלִיק
דְּאִפּוֹקֵי יוֹמָא בְּמַעֲשֵׂה עֲדִיף וְרֹאָה שֶׁהָרַב אֲלִיָּהוּ רַבָּה הָאֵרִיף לְקִיָּים מְנַהֲגִים לְהַדְּלִיק קוֹדֵם
וְכַתֵּב דְּבָכָל מַה שֶּׁפֶתַח לִיִּישָׁב מְנַהֲגִים אֵין כּוֹ דְּבָר לְחִיִּיב לְנַהֲוֹג כֵּן רַק שֶׁהָרַב טָרַח וּמִיִּישָׁב
מְנַהֲגִים וּמִי שֶׁנִּהְיָ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם יִתְמִיד כְּסִבְרַתוֹ וּמְנַהֲגוֹ וּבְשִׂאֲלַת יַעֲב"ץ סִי' ג"ב פֶתַח
שֶׁהַגְּאוֹן אָבִיו הָיָה מַלְעִיג עַל הַמְדְּלִיק קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְכֵן עֵיָקֵר כְּדַכְּתִיבְנָא דְּאֵין לְמַחֹת בְּמִי
שֶׁנִּהְיָ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְהוּא הַדִּין דְּאֵין לְמַחֹת בְּמִי שֶׁמְדְּלִיק קוֹדֵם דִּישׁ לוֹ עַל מַה לְסַמְּוֹף
וְנִהְיָ נִהְיָ וּפְשָׁטִיָּה וְסִיִּים שֶׁהָרַב בֵּית דָּוִד בְּסִי' תַע"ד פֶתַח שֶׁהָרַב פָּרַח מִטָּה אַהֲרֹן
מְנַהֲגוֹ שֶׁהָיָה מְבַדִּיל תַּחֲלָה.

וְהָרַב יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הָאֵרִיף מְאֹד לְפַלְפֵּל בְּדְבָרֵי הָרַב טוֹרֵי זָהָב וְדָחָה סְבָרְתוֹ וְרְאִיּוֹתָיו
וְסִיִּים סוּף דְּבָר זָהָב שְׂאֵינִי כְּדֵאֵי לְדַחֹת דְּבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב וּבְכַרְט שְׂפָה קַהֲלֵתִינוּ הַקּוֹבַע
הַמְנַהֵג כְּמוֹתוֹ כִּי אֲתַרְיָה דְּרַב הוּא אֲמָנָם נִרְאָה לִי שֶׁבְּמִקוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָ לְהַדְּלִיק קוֹדֵם
הַבְּדִלָה יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶׁיִּסְמוּכוּ וְאֵין לְבַטֵּל מְנַהֲגִים עַכ"ל וּמְרָן הַחֲבִי"ף בְּסִפְרֵי רוּחַ חַיִּים
פֶתַח כְּסִבְרַת הַטּוֹרֵי זָהָב וּפְרִי חֲדָשׁ וּא"ז וִי"א (וְיַד אַהֲרֹן) וְעָרוּף הַשְּׁלַחֵן הוּא מְנַהֲגֵנוּ
לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה וְאַחַר כֹּף הַדְּלָקָה וְצִיָּין לְעִיָּין בְּסִפְרֵי מוֹעֵד לְכָל חַי סִי' ז"ךְ אוֹת י"ז וּבְסִפְרֵי
וְהוֹכִיחַ אַבְרָהָם ח"א בְּפָרֶק שֶׁל חֲנוּכָּה וְחֲמֵד מִשֵּׁה וְחֶלְקוֹ שֶׁל יָדִיד וּנְזִירוֹת שֶׁמְשׁוֹן וּמְשַׁחַא
דְּרַבּוּתָא וּבְקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שָׁם וְאֲשֶׁל מְפָרֵי וּמְסַפְרֵי דְּבִי רַב שְׁבַעָה כּוֹכְבֵי לְכַת הַנְּ"ל אֵין
גַּם אַחַד מְצוּי אֲצִלֵי וְסִפְרֵי א"ז שְׂצִיָּין אִם הוּא ס' אֲלִיָּהוּ זוּטָא הִנֵּה מִמָּה שֶׁפֶתַח מְרָן חֵיד"א
בְּשִׁמוֹ בְּס' אֲלִיָּהוּ רַבָּה נִרְאָה שֶׁדַעְתּוֹ מְסַכְּמַת לְדַעַת הַסּוֹבְרִים לְהַדְּלִיק קוֹדֵם הַבְּדִלָה הִיפּוֹף
מִמָּה שֶׁפֶסֶק בְּאֲלִיָּהוּ זוּטָא כְּדַעַת הַטּוֹרֵי זָהָב כְּדַכְּתִיב בְּרוּחַ חַיִּים בְּשִׁמוֹ וְאוּלַי חֲזוֹר כּוֹ
בְּאֲלִיָּהוּ רַבָּה אוֹ שֶׁלֹּא פֶתַח אֲלָא לִיִּישָׁב הַמְנַהֵג אַף שֶׁהוּא אֵינוֹ סוֹבֵר כֵּן וּמִי שֶׁנִּמְצָאִים
אֲצִלוֹ שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת זוּטָא וְרַבָּה יִשְׁפִּיל בְּכּוֹנְנָתוֹ וְהָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם צִיָּין לְעִיָּין בְּזָהָב בְּס' קוֹל

אֲשַׁכְנִי ד' כ"א (נ"א) ע"ב וְהָרַב יָפָה לִלְב יצ"ו אַחַר שֶׁהִבִּיא פֶסֶק הַטּוֹרֵי זָהָב לְהַבְדִּיל בְּבֵיתוֹ קוֹדֶם וְאַחַר כִּף לְהַדְלִיק כְּתָב וְכֵן כְּתָב בְּשִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה וּלְעֵינָיו מַעֲשֵׂה בְּסֹפֶר מִטָּה מִשֵּׁה סִי' תַתְּקַצ"ג כְּתוּב דְּהַנְּכֹון לְהַדְלִיק אַחַר הַהַבְדָּלָה וּמָה שֶׁכְּתוּב בְּבֵית הַיֵּטֵב הַחֲדָשׁ דְּבִסְפָר אֲלִיהֵו רַבָּה הַעֲלָה דְלַעוֹלָם מְדַלִּיקִין תַּחֲלָה וְדַחָה דְבָרֵי הַטּוֹרֵי זָהָב עֵין רוֹאָה לְהָרַב בִּס' אֲלִיהֵו זֹטְאֲשֶׁכְּתָב בְּסוֹף דְּבָרָיו נִרְאָה לִי שֶׁאֵין לְשֵׁנוֹת בְּבֵית הַפִּנְסֵת מִהַמְנַהֵג אֲבָל כָּל יַחִיד בְּבֵיתוֹ יִבְדִּיל וְאַחַר כִּף יִדְלִיק וּכְמִנְהַג מְקוֹמוֹת הַפְּלִבּוֹ וְכֵן מְנַהֵג עֵירָנוּ אֵינְזָמִיר לְהַבְדִּיל בְּבֵית תַּחֲלָה וְאַחַר כִּף לְהַדְלִיק וְכֵן הוּא מְנַהֵג שְׂאֵלוֹנִיקֵי וְקוֹשְׁטָא וְכֵן הַמְנַהֵג בְּעֵיר הַקּוֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם תוֹב"ב כְּמוֹ שֶׁכְּתָב הָרַב שְׁמוֹ מִשֵּׁה בְּסוֹף סִי' י"ד וְכֵן עֵיקָר וְאֵל תַּתְּמָה עַל מָה שֶׁכְּתָב בְּשִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה שֶׁאֵין הַמְנַהֵג כֵּן וְגַם בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָה כְּתָב דְּנִהוּג עֲלָמָא כְּדָכְתָב רַמ"א דְּאֲפִשֶׁר שְׁזָה הִיָּה בְּזַמְנֵנוּ וְאַחַר כִּף נִשְׁתַּמְנָה הַמְנַהֵג אֵלוֹ תוֹרָף דב"ק וּמַדְבְּרֵי הָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם נִרְאָה קֶצֶת דְּלָזָה נוֹטָה דַּעְתּוֹ לְהַבְדִּיל קוֹדֶם הַדְּלָקָה: הָא לְמַדְתָּ דְשִׁלְמִים וְכֵן רַבִּים מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים נִקְטִי לְדִינָא בְּזָה דְלֹא כְּפֶסֶק מְרוֹ וְהַרַמ"א וּמַעֲיָדִים בְּגִדְלָם שֶׁכֵּן מְנַהֵג הַרַבָּה מְקוֹמוֹת עֲלִית עַל פְּוֹלְנָה מְנַהֵג עֵיר קִדְשָׁנוּ יְרוּשָׁלַיִם תוֹב"ב וְעַל פִּי זֶה גַם אֲנִי הִדַּל נִהְגִּיתִי מֵאֲז לְהַבְדִּיל וְאַחַר כִּף לְהַדְלִיק וְכֵן אֲנִי מוֹרָה וְכָא וְאַף שֶׁרְאִיתִי שֶׁהָרַב נִהַר שְׁלוֹם הַרַבָּה לְהַשִּׁיב עַל כָּל דְּבָרֵי הָרַב טוֹרֵי זָהָב גַם הָרַב בֵּית מְאִיר כְּתָב דְּמַמָּה שֶׁאֲמָרוּ בִּירוּשָׁלַיִם וּפְסָקוּ מְרוֹ בִּש"ע סִי' תַרַפ"א סְעִיף א' דְּאֵין מְבַדִּילִין בְּגַר חֲנוּכָּה שֶׁאֵין נִהְיִין לְאֹרוֹ וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיֵּאוֹתוֹ לְאֹרוֹ מוֹכַח כְּדַעַת מְרוֹ וְהַרַמ"א שֶׁאֵם לֹא כֵּן הָרִי דִין זֶה לֹא צוֹרֵךְ שֶׁהָרִי בְּלֹא זֶה מְבַדִּילִין קוֹדֶם הַדְּלָקָה וְעֵינָיו בְּעֵטְרַת זְקֵנִים אֵף שֶׁיֵּשׁ לְדַחֲוֹק שֶׁרַצָּה לְבָאֵר אִם אֲחַד הַבְּדִיל וְהַדְלִיק שְׁלֹא יָבֵא אַחַר וְיִבְדִּיל עַל גְּרוֹת אֵלוֹ מְכַל מְקוֹם הַפֶּשֶׁט כְּדַעַת הַשְּׁלַחֲוֹן עָרוּף עכ"ל מְכַל מְקוֹם לֹא נִטִּיתִי מְסַבְּרַת הַפּוֹסְקִים שֶׁהִזְכַּרְתִּי לְמַעֲלָה כִּי בְּרַבִּים הָיוּ וְעַל הוֹכַחַת הָרַב בֵּית מְאִיר מְלַבֵּד מָה שֶׁדַּחָה הָרַב יֵשׁ לוֹמַר דְּהַנְּצָרְכוּ לְאֲשִׁמוּעֵינוּ לְמִי שְׁלֹא הִיָּה לוֹ יֵין לְהַבְדִּיל וְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה וְסָמֵךְ עַל מָה שֶׁהַבְּדִיל בַּתְּפִלָּה וְלֹא בִּירוֹף מְאֹרֵי הָאֵשׁ כִּי מִצָּפָה שֶׁיֵּבִיאוּ לוֹ וְיִסְדֵּר כְּוֹלֵן עַל הַכּוֹס וְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה טָרָם שֶׁיַּעֲבֹר עֵיקָר זְמַנָּה וְאַחַר שֶׁהַדְלִיק הוֹבֵא לוֹ יֵין וְרוֹצֵה לְהַבְדִּיל עַל הַכּוֹס כָּל הַבְּרָכוֹת לְזָה אֲמָרוּ שְׁלֹא יִבְדִּיל עַל גְּרוֹת אֵלוֹ כֵּינּוּן שֶׁאֲסוּר לוֹ לִיְהִנּוֹת מִהֵן וְעַל כָּל פָּנִים כֵּינּוּן שֶׁיֵּשׁ לְדַחֲוֹת אֵף אִם הוּא דוֹחֵק אֵין זֶה הַכְּרַח בְּרוּר וְיֵשׁ לָנוּ לְתַפְּוֹס כְּדַעַת רַבָּא דְּמִינְכֵר מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוֹ"ל דְּהַעֵיקָר הוּא לְהַבְדִּיל בַּתַּחֲלָה וְאַחַר כִּף לְהַדְלִיק וְאַף לְעֵינָיו מְקָרָא מְגִילָה שֶׁהִבִּין הָרַב טוֹרֵי זָהָב כְּדַעַת הָרַבָּא"ד שֶׁהִבִּיא הָרַב שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים בְּפָרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין דְּקָרִיאַת הַמְּגִילָה קוֹדְמַת לְהַבְדָּלָה וְיֵשְׁנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְחַלֵּק בֵּין הַדְּלָקַת גַּר חֲנוּכָּה לְקָרִיאַת הַמְּגִילָה דְּבַהַדְּלָקָה כֵּינּוּן שֶׁמְבָרַךְ לְהַדְלִיק גַּר לֹא נוֹכַח לוֹמַר שֶׁעֲדִינּוּ קְדוֹנֶשֶׁת שְׁבַת עֲלִיו לְכֵן רְאוּי לְהַקְדִּים הַהַבְדָּלָה מִשׁוּם דַּתְדִּירָה אֲבָל בְּמְגִילָה אֵף שֶׁהַדְלִיקוּ גְרוֹת לְקָרִיאַת הַמְּגִילָה מְכַל מְקוֹם לֹא בְּרָכוּ עַל הַדְּלָקָתוֹ וְאֵינּוּ נִרְאָה שֶׁפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עוֹל שְׁבַת וְכו' הִנֵּה הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחֲוֹן כְּתָב שְׁדַבְּרֵי הָרַבָּא"ד מְבֹאֲרִים בְּסֹפֶר תַּמִּים דְּעִים סִי' קע"ד דְּגַם בְּמְגִילָה סוֹבֵר לְהַבְדִּיל קוֹדֶם וְהִבִּיא מָה שֶׁפִּירֵשׁ הָרַב שִׁינֵי פִנְסֵת הַגְּדוּלָה בִּסִי' תַרַצ"ג בְּכַנְנַת הָרַבָּא"ד וְכְתָב עַל דְּבָרָיו שֶׁאֵין נִרְאָה כֵּן מַדְבְּרֵי הָאֲרָחוֹת חִיִּים וְהַפֵּל בּוֹ בְּהַלְכוֹת הַבְּדָלָה וְהַלְכוֹת חֲנוּכָּה שֶׁכְּתָבוּ בְּשֵׁם הָרַבָּא"ד וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל דְּאֵין לְקָרוֹת מְגִילָה עַד אַחַר הַבְּדָלָה דְּאֵין לְבָרַךְ עַל הָאֹר אַחַר שֶׁמִּילָא עֵינָיו אֲלָמָא חַד טַעְמָא הוּא וְכו' אֵלוֹ תוֹרָף דב"ק וְהַשְּׁגִיתִי עֲתָה סֹפֶר הָאֲשִׁפוּל עִם בִּיאוֹר נַחַל אֲשִׁפוּל

וְרֵאִיתִי בְּחֵלֶק שְׁנֵי בְּהִלְכוֹת חֲנוּכָה וּפּוּרִים צַד כ"א שְׁפָתַי וְנֵר חֲנוּכָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת רֵאִינוּ רַבִּים מְבָרְכִין קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְלִי הַכּוֹתֵב נִרְאָה שְׁטָעוֹת בְּיָדָם שְׂאִין שׁוּם עֶסֶק בְּעוֹלָם קוֹדֵם הַבְּדִלָה וְאֵילוּ הָיָה אֶפְשָׁר לְהַבְדִּיל קוֹדֵם שְׂיִדְלִיק הַנֵּר שְׁמֵבְרָכִין עָלָיו מְאוּרֵי הָאֵשׁ לֹא הֵינּוּ מְאַחֲרִין הַהַבְּדִלָה וּמָה שְׂאָמְרוּ אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שְׂיֵאוֹתוֹ לְאוּרוֹ לֹא אָמְרוּ לְאַחַר הַבְּדִלָה אֲלֵא לַעֲשׂוֹת נֵר יָפָה שְׂיִהְיֶה מְבַחֲחִין בֵּין מְטַבֵּעַ לְמְטַבֵּעַ לְרֵאוֹת כֹּל דְּבַר יָפָה וְאִם עוֹשִׂין כֵּן מְשׁוּם זְרִיזוֹן מְקַדִּימִין לְמַצּוֹת הַבְּדִלָה נְמִי מַצְוָה כְּמוֹ נֵר חֲנוּכָה וְהִיא רֵאשׁוּנָה לְכָל מַעֲשֵׂה וְאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמַּצּוֹת דְּכַף אָנוּ אוֹמְרֵי' נְמִי הֵכִי בְּהַבְּדִלָה וּמְקַרָּא מְגִילָה הַבְּדִלָה רֵאוּנָה לְהַקְדִּי' מִזֶּה הַטַּעַם שְׂאֵין שׁוּם מַעֲשֵׂה קוֹדֵם הַבְּדִלָה אֲבָל הַקּוֹרָא הַמְּגִילָה וּמִילָא עֵינָיו מִן הָאוֹר מִתְחַלֵּת הַמְּגִילָה וְנִיזוֹן מִמֶּנָּה עַד סוּפָה וְאַחַר כֹּף מְבַרְךְ בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ כְּמוֹ שְׁנִיחָגוּ בְּעִירָנוּ לֹא נִכּוֹן הַדְּבַר וְכַתּוּב שֵׁם הַגָּאוֹן נִחַל אֶשְׁכּוּל דְּמָה שְׁבִשְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים מְבִיא שְׂדַעַת הָרֶאֶב"ד לְהַבְדִּיל קוֹדֵם נֵר חֲנוּכָה וְלֹא זָכַר מְגִילָה הַטַּעַם אֵת הַטּוֹרֵי זָהָב לְחֵלֶק בֵּינֵיהֶם וְנִתְּן טַעַם לְדַעַת הָרֶאֶב"ד וְכוּ' וְהִנֵּה רוֹאֵה מְשֵׁם וְכֹאֵן הָרֶאֶב"ד וְרַבֵּינוּ חֲנִנְאֵל וְאֶשְׁכּוּל סוֹבְרִים שְׂאֵף בְּמְגִילָה יְבַדִּיל קוֹדֵם שְׂאֵין רֵאוּי לְבַרְךְ עַל הַמְּאוּרֵי אַחַר שְׂמִילָא עֵינָיו מִמֶּנּוּ וְכוּנּוֹתוֹ שְׂאֵף שְׁבַמְגִילָה צָרִיךְ גְּרוֹת לְמַצְוָה דְּקַרְאָה עַל פֶּה לֹא יֵצֵא וְנִהְיֶה בְּתַכְלִית הַהִנָּאָה מְאֹשׁ וְאֵיךְ יְבַרְךְ אַחַר כֹּף לְהֵכִי לֹא שְׂיִיךְ הֵכֵא אַפּוּקֵי יוֹמָא מְאַחֲרִינוּ דְּכַבֵּר נֶפֶק שַׁבַּת עַל יְדֵי הַגְּרוֹת שְׂהַדְלִיק וְאֵין לוֹמֵר יְבַרְךְ עַל הַנֵּר וְיִקְרָא מְגִילָה וְאַחַר כֹּף יְבַדִּיל דְּהָא קִיָּמָא לִן כַּר"י פְּסָחִים נ"ד סוֹדְרָן עַל הַפּוֹס אֲבָל שֵׁם בְּפִסְחִים גְּבִי יִקְנֶה"ז לְקִדְוִישׁ אֵין צָרִיךְ נֵר וְאֵינוּ מְדַלִּיקוּ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה אֲלֵא אֵי אִיתִיהּ קָמֵן מְבַרְךְ כְּדָאֵמְרִינוּ בְּבִרְכוֹת דָּף נ"ג אֵין מְחַזִּירִין עַל הָאוֹר כְּדָרְךְ שְׂמַחְזִירִין עַל הַמַּצּוֹת וְכֵן נְמִי סְפִירַת עוֹמֵר מוֹדוֹ הֵנִי רַבְּנוֹתָא דְּסוּפֵר קוֹדֵם הַבְּדִלָה שְׂעַדִּינֵן אֵין צָרִיךְ לִיְהִנוֹת מִן הַנֵּר וְלֹא כְּדַכְתֵּב טוֹרֵי זָהָב מְשׁוּם דְּבַתְחַלֵּת לִילָה רֵאוּי לְבַרְךְ מְשׁוּם תְּמִימוֹת וְהַבְּדִלָה אֵינָה אֲלֵא לְאַחַר שְׂהוּסִיף מְחוּל עַל הַקּוֹדֵשׁ דָּאֵם כֵּן בְּמְגִילָה נְמִי יֵאָחַר הַהַבְּדִלָה וּבְכַרְט לְהָרֶאֶב"ד דְּהַתְחִיל מְבַעוֹד יוֹם יֵצֵא עַכ"ל הֵרִי מְפִרְשׁ שְׂדַעַת הָרֵאשׁוּנִים הַנֵּ"ל שְׁגַם בְּמְגִילָה הַדִּין כֵּן לְהַבְדִּיל קוֹדֵם קְרִיאַת הַמְּגִילָה: וְדָאֵתָאן עֲלֵה לְעִנְיֵן הַדְּלָקָה וְהַבְּדִלָה מְצִאתִי דְּאֵתָא לִידְאֵי ס' נְחֻמְד שׁו"ת מְחַנֵּה יִשְׂרָאֵל לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרָנוּ (גְּדַפְס בְּשַׁנַּת תַּרמ"א) מוֹהֲרֵי"ש גֵּיָימָאן וְרֵאִיתִי בַח"ב בְּדָף פ"ו ע"ב וְהִלָּאָה הָאֲרִיף מְאֹד בְּפִילְפוּל חֲרִיף לְדַחוֹת רֵאִיתִי הֵרַב טוֹרֵי זָהָב מְשׁוּם דְּתַדִּיר קוֹדֵם וְאָמַר מֵר דְּאֵין שְׂיִיךְ תַּדִּיר קוֹדֵם אֲלֵא כְּשִׁרְוִצָה לַעֲשׂוֹת עֵתָה אֵת הַתַּדִּיר אֲבָל כְּאֵן שְׂאֵינוּ רוֹצֵה לְהַבְדִּיל מְשׁוּם דְּמְאַחֲרִינוּ אַפּוּקֵי יוֹמָא אִם כֵּן מְקַרִי לֹא הִגִּיעַ זְמַן הַתַּדִּיר וְאֵין תַּדִּיר וְגַם עַל מָה שְׂהַסְבִּיר הֵרַב טוֹרֵי זָהָב דְּכִינּוּן שְׂמַדְלִיק וּמְבַרְךְ עַל הַהַדְּלָקָה אֵין שְׂיִיךְ לוֹמֵר שְׂאֵינוּ פּוֹרֵק עוֹל שַׁבַּת וְכוּ' הַרְבֵּה לְהַשְׁיִב וְעוֹד כְּתַב טַעַם אַחַר לְהַקְדִּים הַהַדְּלָקָה לְהַבְּדִלָה מְשׁוּם פְּרָסוּמֵי גִיָסָא וְהָאֲרִיף בְּכָל זֶה וְאֶכְתּוּב רַק דְּבַרֵי מְסַקְנָתוֹ לְדִינָא וְנ"ל הֵגַם שְׂאֵינִי כְּדָאֵי לְהַכְרִיעַ וּלְהוֹרוֹת לְאַחֲרִים כֵּן עַל כֹּל פְּנִים לְעֲצָמֵי אֲנִי נוֹהֵג לְהַדְּלִיק נֵר חֲנוּכָה קוֹדֵם הַבְּדִלָה זוּלַת לְפַעְמִים שְׂאֵין הַפְתִּילוֹת מְזוּמָנִים מְעַרְב שַׁבַּת וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אֲזִי מְחַמַּת שְׁגַם לְמִנְהַגֵּינוּ שְׂמַדְלִיקִין גְּרוֹת תְּכַף אַחַר הַבְּדִלָה בְּתַפְלָה עִם כֹּל זֶה בְּמִלְאָכוֹת גְּמוּרוֹת אָנוּ נִזְהָרִין שְׂלֹא לַעֲשׂוֹת רַק אַחַר הַבְּדִלָה עַל הַפּוֹס וְאֶפְשָׁר עֲשִׂיַת פְּתִילוֹת מְלָאכָה גְּמוּרָה חֲשׂוּבָה לְזֶה אֲזִי הֵיִיתִי מְבַדִּיל קוֹדֵם כְּמוֹ שְׁפָתַי הִמְגִין אַבְרָהָם בְּאֵם שְׂכַח אֶתָּה חוֹנְנָתָנוּ מְטַעְמוֹ כֵּינּוּן שְׂיֵשׁ אוֹמְרִים לְעוֹלָם לְהַבְדִּיל קוֹדֵם וְהֵגַם שְׂהִבִיא הָאֲלִיהוּ רַבָּה בְּשֵׁם

המְהָרִי"ל שָׁאִין נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה וּמִשְׁיֵג עַל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּזֶה כָּבֵד כְּתַבְתִּי לַעֲלֵל דַּעַת הַמַּגֵּן אַבְרָהָם דְּלֹא שִׁינָה זֶה אֲלֵא בְּקִבְעוֹת לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה וּפֶעַם כֶּה לֹא בְּמִקְרָה וְכֵן דַּעַתוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְעַיִן בְּסִי' תַקְנִי"ט סְעִיף ז' דְּאַפִּילוּ בְּמִקּוֹם שִׁישׁ חֲשַׁשׁ אִיסוּר לֹא חִיָּשִׁינוּ בְּמִידֵי דְלֹא קִבְעֵי עַיִן בְּטוֹר א"ח וְשֵׁם כָּל שֶׁפֶן כָּאֵן דָּאִין כָּאֵן אִיסוּר כָּלֵל דִּישׁ אֹמְרִים דְּלַעוֹלָם מְבַדִּילִים תַּחֲלָה דִּיכּוֹלִין לְנַהֲגַן כֵּן וְהִמְר"ל לֹא כָּתַב דָּאִי לַעֲשׂוֹת פֶּעַם כֶּה אֲלֵא לַדַּעַתוֹ שְׁפוּבֵר שְׁמַהְרָאוּי לַעוֹלָם לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה וְאַפִּילוּ מִי שְׁרוּצָה לְהַדְלִיק תַּחֲלָה וְלְהַבְדִּיל אַחַר כֶּה פְּדַעַת שְׁאָר הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים כֵּן וְלִזֶּה אָמַר דְּלֵמָּא יִשְׁפַח לְהַבְדִּיל בְּתַפְלָה וְיַדְלַק גַּר חֲנוּכָּה קוֹדֵם הַבְּדִלָּה עַל הַפּוֹס וְיַעֲשֶׂה אִיסוּר לִזֶּה אָמַר שְׁמַהְרָאוּי לַעוֹלָם לְהַבְדִּיל תַּחֲלָה אֲבָל לְמָה שְׁבִיִּאֲרֵתִי שְׁמַעֲיָקֵר הַדִּין רָאוּי לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה תַּחֲלָה וְכִי בִּשְׁבִיל שְׁמָא יִשְׁפַח פֶּעַם אֶחָד יַעֲשֶׂה בְּכָל פֶּעַם שְׁלֵא כַּדִּין אֲלֵא אֲמַרְיֵנוּ שְׁלַעוֹלָם יַעֲשֶׂה כַּדִּין וְאִם יִשְׁפַח יַבְדִּיל קוֹדֵם וְאִי מִשּׁוּם שְׁמָא יִשְׁפַח לְגַמְרֵי וְיַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה כְּנֹלָה הָא לֹא חִיָּשִׁינוּ וְהַנְּלַעַנ"ד בְּרוּר כְּתַבְתִּי שָׁאִין לְנִטּוֹת מְדַבְרֵי הַרְמ"א וְז"ל וּמְנַהֲגִים עַכ"ל וְכַמְדוֹנָמָה לִי דָאִילוּ הֵרַב הַנְּ"ל הֵנּוּ חֲזִי אֲמַבּוּהָא דְסַפְרֵי דְאִיִּתִּינָה לַעֲלֵא חֲבַל גְּבִיאִים מְרַבְּנֵי הָאֲחַרוּנִים (וְיִישׁ שְׁכַתְּבוּ שֶׁפֶן דַּעַת אִיזָה רֵאשׁוּנִים הַרְאָב"ד וְרַבִּינוּ חֲנַנְאֵל וְכו') הֵנּוּ הַדֵּר בֵּיהּ שֶׁפֶן רָאוּי לְהִיּוֹת חוֹזֵר וְכָל לְגַבֵּי דִידֵן וְדָאִי אִין לְנוּ לְזוּז מְמַנְהַגְנוּ לְהַבְדִּיל קוֹדֵם הַהַדְלָקָה פְּדַעַת רַבְּנֵן בְּתַרְאֵי הַנּוּ"ל וְכַמְנַהֲגַ כַּמָּה מְקוֹמוֹת הַנּוּ"ל (כ) בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה אִם לֹאמַר לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה אוֹ גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה הֵנּוּ הֵרַב הוּן עֲשִׂיר בְּסוּף פָּרָק הַפּוֹסֵס אֲמַאי דְתַנּוּ ר' יְהוּדָה אֹמֵר בְּגַר חֲנוּכָּה פְּטוּר כְּתַב בְּגַר שֶׁל חֲנוּכָּה לֹא קִתְּנֵי אֲלֵא בְּגַר חֲנוּכָּה שְׁמַעַת מִינָה דְהִכִּי גְרָסִינוּ בְּש"ס בְּבִרְכַתְּנָר חֲנוּכָּה לְאַפּוּקֵי מִמָּאן דְּגָרְסֵי וְאֲמַרֵי גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּבִרְכַתְּהָ דְמִשְׁמַע דְּהַנּוּר בָּאָה מִחֲנוּכָּה אֲבָל הַנּוּר עֲצָמָה אִינָה חֲנוּכָּה שְׁלֵמָה וְכַדְדִּיִּקִּינוּ בְּש"ס בְּשַׁבַּת דָּף כ"ט ע"ב עַל פְּתִילַת הַבְּגָד דְּמַדְלָא תְּנִי פְּתִילָה שֶׁל בְּגָד שְׁמַעַת מִינָה דָּאִין פְּתִילָה זֶה חֲלָק מִבְּגָד גְּדוֹל אֲלֵא הַבְּגָד עֲצָמוּ שְׁהוּכַפֵּל וְעֲשִׂאוּהוּ וְעַדִּין בְּגָד הוּא וְהָא גְּמִי הַנּוּר אִינָה חֲלָק מִחֲנוּכָּה גְּדוֹלָה בְּכַרְט בְּלִיל רֵאשׁוֹן אֲלֵא הַנּוּר הִיא חֲנוּכָּה כְּנֹלָה מִשְׁשׁ וְאַפִּילוּ בְּכָל הַלֵּילוֹת כָּל הַנּוּרוֹת כְּאֶחָד הוּי מְצַנֵּת חֲנוּכָּה וְאַפּוּלְהוּ מְכוּוֹן בְּתִיבַת גַּר דְּקָאֵמַר בְּבִרְכַתּוֹ נִמְצָא דְלַעוֹלָם הָאִי גַּר דְּמִזְפִּיר בְּבִרְכַתּוֹ אִינוּ חֲלָק חֲנוּכָּה אֲלֵא הוּא כָּל חֲנוּכָּה וְלִפִּיקָהּ אִינוּ רָאוּי לֹאמַר גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה וְלֹא דְמִי לְבִרְכַת גַּר שֶׁל יוֹם טוֹב וְשֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים וְשֶׁל שַׁבַּת דְּהֵתֵם אִין כָּל מְצוֹת הַיָּמִים הֵהֵם תְּלוּיִים בְּגַר לְבַד עַד שְׁנָאֵמַר שְׁהַנּוּר הוּא כָּל מְצוֹת הַיּוֹם הַהוּא אֲלֵא חֲלָק קִטְוֹן מִחֲלָקֵי הַמְצוֹת הַנְּהוּגוֹת בְּיָמֵים הֵהֵם לְכֹה אֲתִי שְׁפִיר לְמִימַר גַּר שֶׁל שַׁבַּת וְכַדוּמָה דְּוּמִיָּא דְפְתִילָה שֶׁל בְּגָד אֲבָל בְּחֲנוּכָּה אִין כַּה מְצוֹת אַחֲרוֹת כִּי אִם הַדְלָקַת הַנּוּר בְּלְבַד נִמְצָא שְׁהַנּוּר בְּחֲנוּכָּה הִיא חֲנוּכָּה עֲצָמָה לְכֹה שִׁינָה לֹאמַר גַּר חֲנוּכָּה כְּמוֹ פְּתִילַת הַבְּגָד וְדוּק כִּי הוּא דְקָדוּק אֲמִיתִי וְעַיִן בְּסַפְרֵי מְשַׁנֵּת חֲסִידִים מִפְּתַח הַכְּנוּנֵת סִדֵּר מוֹעֵד מִסְכַּת חֲשׁוֹן וְכַסְלוּ פָּרָק ד' פְּסָקָא ג' עַכ"ל וְלִפּוּם רִיקְהָטָא אִינוּ מוּבָן מַה שְׁכַתַּב דְּבַחְנוּכָּה לִיכָּא אֲלֵא מְצוֹת הַדְלָקָה וְלֹא מְצוֹת אַחֲרוֹת וְהָא אִיכָּא הַלֵּל וְהוֹדָאָה וְקִרְיָאָה בְּסַפְרֵי תוֹרָה וְנִרְאָה דִּילְמַד סְתוּם מִן הַמְפוֹרָשׁ בְּדַבְרֵי מְרוֹן חִיד"א בְּמַחְזִיק בְּרָכָה סִי' תַרְע"ו וְז"ל (אַחַר שְׁצִינֵן לְמָה שְׁכַתַּב בְּבִרְכַּי יוֹסֵף שְׁמַנְהַגְנוּ לֹאמַר גַּר חֲנוּכָּה כְּכַתַּב מְרוֹן וּבְשַׁבַּת גַּר שֶׁל שַׁבַּת וְכַתַּב הַטַּעַם וְהִבִּיאֻ הֵרַב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה) וְאַפְשָׁר עוֹד לֹאמַר דְּבַחְנוּכָּה לִיכָּא מְעֲשֶׂה אֲלֵא בְּנִרוֹת וְלֹא עַגְוִן אֶחָד בְּמַעֲשֶׂה כָּלֵל וְזֶהוּ גַּר חֲנוּכָּה דְּחֲנוּכָּה הוּא הַנּוּר דְּוּקָא מַה שָׁאִין כֵּן בְּשַׁבַּת דִּישׁ בּוֹ כַּמָּה מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת כְּגוֹן סְעוּדָה

וקידוש ובגדים נאים וכיוצא ואחד מהמצוות היא הנר וזהו שאומרים נר של שבת דשבת יש בו פמה דברים וזה אחד מהם והיינו נר של שבת הנודע בכמה עניינים לא כן חנוכה דאין בו מעשה אלא הנר ודוק ועיין מה שפכת הרב שאלת יעב"ץ בסוף ספר לוח ארש ד' ס"ח ע"א עכ"ל ולפי הנראה גם הרב הון עשיר לכה נתפונן כמה שפכת דבחנוכה אין בה מצוות אחרות וכו' פלומר מצוות מעשיות אחרות אין בה ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד: והנה הרב באר היטב בריש סי' תרע"ו ציין לעיין בשו"ת הלק"ט ח"א סי' ג' (אחר שהביא לומר שלחנוכה תיבה אחת) ולא הנה ידענא מאי אמר רב הלק"ט בזה פי אינוי מצוי אצלי ועתה ראיתי בשו"ת פנף רננה סי' פ"ב קרוב לסופו (בד"ה ועיין בספר) שפכת בשמו לומר להדליק נר חנוכה והסוד בראשי תיבות נח"ל עכ"ל והגאון פנף רננה שם הביא תנרף דברי הרב הון עשיר וביאר דבריו שאף בשאר לילות שיש גרות הרבה כל הגרות נמשכות אחר הנר האחד שהוא העיקר וכל הגרות פחד חשיבי ומפל מקום אנו אומרים הגרות הללו אנו מדליקין וכו' לפי שבאמת הן גרות הרבה והוקשה לו מה שפכת דכל מצנת חנוכה היא הנר דהא איפא קריאת הלל שהיא גם פן בקום עשה וכתב ליישב דבאמת גם קריאת הלל נמשך אחר הנר דאיתא בפסיקתא פסקא דחנוכה למה קורין הלל דכתיב אל ה' ניאר לנו והאריף קצת בדברים טובים ונכוחים: כא) פתב מרן בסי' תרע"א אפילו עני המתפנס מן הצדקה שואל או מוכר פסותו ולוקח שמן להדליק וכתב הרב באר היטב אכל אינו חייב להשפיר עצמו כמו בארבע פוסות ולא הראה מקום מוצא דין זה דנר חנוכה קיל מארבע פוסות והרב המגיד ברביעי מהלכות חנוכה דין י"ב העדיף פח נר חנוכה מארבע פוסות והרב לחם משנה פתב דשניהם שונים ולא היה לו להרב המגיד ללמוד בכל שפן אלא שהוא הדין ובשו"ת פנף רננה סי' פ"ד ביאר הגאון יצ"ו דעת הרב המגיד דאף שבארבע פוסות נמי איפא משום פרסומי גיסא מפל מקום עיקר הפרסומי גיסא אינו בארבע פוסות דרבנן אלא במצה ומרור ופסח והגדה שהן מדאורייתא וארבע פוסות הני רק חלק מחלקי המצות דפרסומי גיסא אבל נר חנוכה היא כל המצה דפרסומי גיס דחנוכה ולכן עדיף מארבע פוסות ואף לדברי הרב לחם משנה על כל פנים נר חנוכה לא גרע מארבע פוסות ואם פן קשה מנא ליה להרב באר היטב דאינו חייב להשפיר עצמו בשביל נר חנוכה ואחר שפכת להסביר שיש לחלק בדין להשפיר עצמו להקל בנר חנוכה מארבע פוסות מסיק בצריף עיון גדול לדינא פי באמת משמע מדברי הרב המגיד דנר חנוכה עדיף מארבע פוסות ועל שינוי הלשון שבשלחן ערוך מסי' תע"ב לסימן תרע"א אין להעמיד פי בסי' תע"ב העתיק מרן לשון רשב"ם ובסימן תרע"א העתיק לשון הרמב"ם אלו תנרף דב"ק ולפי הנראה הרב באר היטב פתב פן על פי דברי הרב עולת שבת שהרואה יראה להרב מאמר מרדכי שפכת בשם הרב עולת שבת כדברי הרב באר היטב ומה שהשיג הרב פנף רננה על זה פיונה דעתו לדעת הרב מאמר מרדכי שפכת על דברי הרב עולת שבת ואין דבריו נראים דמדאמרין שחייב למפון פסותו כל שפן שחייב להשפיר את עצמו ועוד פבר נתבאר שדין זה גלמד מארבע פוסות ולהרב המגיד נר חנוכה חמיר מארבע פוסות וילפינו מנייהו בכל שפן לנר חנוכה דחייב ואין לנו להמציא חילוקים ובסימן תע"ב העתיק לשון הרשב"ם וכאן העתיק לשון הרמב"ם ובשניהם הדין שנה אלו תנרף דב"ק גם הרב דברי מנחם הביא דברי הרב מאמר מרדכי גם הרב ערוף השלחן פתב משמע דחייב להשפיר עצמו כמו בארבע פוסות

וכן מוכח מתשובת הריב"ש סי' קי"א דאין שום עני פטור וצ"ן לעיין בס' אליהו רבה ואינו מצוי אצלי וכן ס' עולת שבת לעיין בדב"ק ועל כל פנים דעת שלשת הרועים הנ"ל שנה דחייב להשפיר עצמו גם לנר חנוכה דלא פהרב עולת שבת וכדנוטה דעת הגאון פנא רננה: כב) גר חנוכה דקיימא לן שאם הניחה למעלה מעשרים אמה דפסולה פתב הרד"א דרמזו בתורה שגאמר זאת חנוכה המזבח ביום עולה ק"ך רמז לעשרים אמה שהם ק"כ טפחים וכתב על זה הרב שלחן גבוה בס"י תרע"א ס"ק י"ד ולא ידעתי פירושו וחספוננו איך עולין ארבע תיבות הללו למגן ק"כ עכ"ל והטיב אשר דבר הרב מוהרא"ק והובאו דבריו בס' משק ביתי דף פ"ו ע"ב דשתי תיבות זאת חנוכה אינו מן המגן רק אהמזבח ביום הוא דקאמר שעולה ק"כ והוא פשוט: כג) גר חנוכה שנתן בה שמן פשיעור חצי שעה ודלק יותר נשאל הגאון בשו"ת רמ"ץ סי' ב"ן אם מותר להשתמש פנגודה אחר החצי שעה וכתב שהרב השואל הביא דברי שילטי הגבורים בפךק שני דשבת שהובאו במגן אברהם סי' תרע"ז סק"י דמסופק בזה לאסור ומר ניהו הרב המספר אחר שהאריך לפלפל בענין זה ואביזריה הלכה זה העלה (בסק"ד) וז"ל ומעתה נבא לנדון השאלה וכו' דמעיקרה דדינא יש לאסור דהרי השמן הזה שפפי הרגילות היא שיעור לחצי שעה אקציה למצותו ובמה נסתפק בזה הש"ג אחרי שפכר הכריע דאין השאלות מחולק עם הרי"ף וישניהם סברי דשיעור הצריך להדלקה אסור להשתמש אף שנוכח משום דאקציה לשמן זה למצותו ואף שיכבה אסור להשתמש בו אף דשכיח קצת שיכבה דהרי אין מדליקין בחנוכה בשמנים שאינם נמשכים היטב אחר הפתילה למאן דסובר פבתה זקוק לה ואף על פי כן לפי מאי דקיימא לן דמדליקין בהם משום דכבתה אין זקוק לה אסור להשתמש בו אף שיכבה מטעם דלא אסיק אדעתיה פזאת ואקציה כל השמן למצותו ואפילו לדעת הר"ן דסבירא ליה דהרי"ף מתיר אפילו בלא נתן שמן רק פשיעור ונוככה בתוך השיעור היינו משום דשכיח קצת שיכבה פמו שפכתתי לעיל ולהכי יש לומר דלא אקציה להשמן מתשמישו אם יכבה אבל לא מסתבר דאסיק אדעתיה שיידלק יותר מהרגילות ולא אקציה פזאת מדעתו ולכן לא מיבעיא בשעה שדולק שאסור להשתמש נגדו דהרי רש"ל מחמיר בזה מצד מראית עין שהרואה יסבור דאפילו בתוך השיעור מותר להשתמש נגדו כמבואר בטורי זהב בס"י תרע"ב ובמגן אברהם בסק"ד והיינו אף בנתן שמן יותר מהשיעור אלא אף בשיכבה מעצמו גם כן אסור ליהנות ממנו מעיקרא דדינא וראיה לזה ממה שפכת הרשב"א בתשובה הובא בבית יוסף דלדעת הרי"ף דמותר להשתמש בגר חנוכה אחר שידלק פשיעור אסור להדליק בשמנים אלו שאין נמשכין אחר הפתילה רק פשיעור מצומצם דאי לאו הכי יש לחוש שיטה פשישמש בו אחר השיעור ואפתי יש לחוש דילמא יקרה שיידלק יותר מהרגילות אלא ודאי גם בזה אסור ואם תאמר דאינו אסור רק דלא חששו חז"ל לזה משום דלא שכיח אם כן גם האי גבירא לא אסיק אדעתיה הך מילתא דלא שכיח ואקציה לכל השמן הזה למצותו פמו שפכתתי לעיל וצריך לומר דסקו של השלטי גבורים היא פינון דאין רגילות שיידלק יותר אין לתלות בזה רק מסתמא טעה ונתן שמן יותר משיעור לחצי שעה ובזה פכר פתב דגם הגאונים מודים בזה להרי"ף דמותר וגם זה דוחק קצת דלדברי המגן אברהם בס"י תרע"ב סק"ג דאי אפשר לקצוב בזה שיעור השמן דתליא בעובי הפתילה יש מקום לומר כן שטעה אבל דעת השלטי גבורים שם מקודם דיש לחשוב ולקצוב השיעור אם כן הטעות

מִיִּלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחַ וְאוּלַי סוֹבֵר דְּמַכְּל מְקוּם הוּא שְׂכִיחַ יוֹתֵר מִלְתָּלוֹת שְׁדֻלְק יוֹתֵר
מִהֶרְגִּילוֹת וְהוּי מְוֹקְצָה בְּטַעוֹת דְּלֹא הוּי מְוֹקְצָה פְּמִבְּוֹאֵר בִּיִּצְהָ כו' עי"ש וְיִהְיֶה אִיף שְׂיִהְיֶה
כְּאִשְׁרֵי שְׂאֵל מַעְלָתוֹ אִם לְשִׁמְשׁ נִגְדוּ בְּעוֹד שְׁדוּלְק אִין נִפְקָא מִיִּנְהָ בְּסַפְקוֹ שֶׁל הַשְּׁלִטִי
גְּבוּרִים דְּהָרִי רש"ל אוֹסֵר בְּזָה מְשׁוּם מְרֵאִית עֵין אִף בְּנִתְנֵן בְּוֹדֵאֵי יוֹתֵר מִהַשְּׁיַעוּר כְּמוֹ
שְׁפִתְבְּתִי לְעִיל וְגַם בְּמַגֵּן אֲבָרְהָם בְּסִי תרע"ז בסק"י חוֹכֵךְ לְהַחְמִיר בְּזָה מְדִינָא עכ"ל:
כד) נִהְיֵה בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּת לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ בְּקִי וְאִינוּ
זְרִיז בְּזֹאת גַּם כִּי הוּא הַדּוֹר מְצֻנָּה וּפְרָסוּם הֵנִס וְזָכַר לְמַקְדָּשׁ כֵּן הוּא לְשׁוֹן הַפְּלָבוֹ בְּהִלְכוֹת
חֲנוּכָּה בְּסִי מ"ד וּבִטּוֹר סִי תרע"א פְּתַב וּבְבֵית הַפְּנִסָּת מִנִּיחָה לְדָרוּם זָכַר לְמִנּוּרָה וְכו'
וְכַתֵּב מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף וּמָה שְׁפִתְבַּב שְׁמַנִּיחִין גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּת נִרְאָה שְׁתַּקְנוּ כֵּן מִפְּנֵי
הָאוֹרְחִין שְׂאִין לָהֶם בֵּית לְהַדְלִיק בּוֹ כְּמוֹ שְׁתַּקְנוּ קִידוּשׁ בְּבֵית הַפְּנִסָּת מְשׁוּם אוֹרְחִים
דְּאָכְלוּ וּשְׁתּוּ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא וְכֵן פְּתַב הַפֶּל בּוֹ וְכַתֵּב טַעַם אַחַר שֶׁהוּא פְּדִי לְפָרְסָם הֵנִס בְּפְנֵי
כָּל הַעַם וְלִסְדֵּר הַבְּרָכוֹת לְפָנֵיהֶם שְׂיִשׁ בְּזָה פִּירְסוּם גְּדוּל וְקִידוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבַּרַךְ כְּשֶׁמְבָרְכִים
אוֹתוֹ בְּמַקְהָלוֹת עכ"ל מֶרֶן וְנִרְאָה דְּמָה שְׁפִתְבַּב שְׁכֵן פְּתַב הַפְּלָבוֹ אִין כְּוַנְתּוֹ עַל הַטַּעַם אֲלֵא
אֲעִיקְרָא קְאִי (אֲמָה שְׁפִתְבַּב הַטּוֹר שְׁמַנִּיחִים גַּר חֲנוּכָּה בְּבֵית הַפְּנִסָּת) וְקָאֵמֵר שְׁגַם הַפֶּל בּוֹ
כְּתַב כֵּן כְּלוּמֵר שְׁמַנִּיחִים בְּבֵית הַפְּנִסָּת וְלֹא מִהַטַּעַם שְׁפִתְבַּב מֶרֶן אֲלֵא מִטַּעַם אַחַר שֶׁהוּא
פְּדִי לְפָרְסָם וְכו' וְהִינּוּ דְלֹא כְּתַב מֶרֶן וְכַתֵּב עוֹד טַעַם אַחַר וְכו' רַק כְּתַב וְכַתֵּב טַעַם אַחַר
כְּאִילוֹ אֵמֵר וְלֹא הַטַּעַם שְׁפִתְבְּתִי) וְאִישִׁי כְּהֵן גְּדוּל בְּסַפְרוֹ הַבְּהִיר בְּגִין שְׁלֵמָה יצ"ו בְּסִי
ג"ן הַבֵּין שְׁפִנּוֹת מֶרֶן לוּמֵר שְׁגַם הַפֶּל בּוֹ כְּתַב כְּטַעְמָא דִּי טַעְמִים אִיהוּ גּוֹפִיָּה וְתַמָּה עָלִיו
שְׁבָכַל בּוֹ לֹא נִזְכַּר טַעַם זֶה כְּלָל וְלִי הַדֵּל נִרְאָה פְּשׁוּט כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתִי: וּמָה שְׁפִקְפַק בְּטַעַם
מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בְּלֹא יִמְנַע דָּאֵם הָאוֹרְחִים דְּרִים בְּאֲכֻסְנָא בְּבֵית אַחַר שְׂיִשׁ שֶׁם בַּעַל הַבֵּית
שְׁמַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה הָרִי צְרִיכִים לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּפִרְיִטִי כְּדִקְוִיָּמָא לֵן בְּסִי תרע"ז וּפְשִׁיטָא שְׂאִין
יוֹצְאִין בְּמָה שְׁשׁוּמַע בְּבֵית הַפְּנִסָּת וְאִם הֵם דְּרִים בְּחֻדְרִים הַסְּמוּכִים לְבֵית הַפְּנִסָּת כְּדִמְיִירִי
בְּקִידוּשׁ כְּמוֹ שְׁפִתְבּוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָסְחִים דָּף ק"א ד"ה דְּאֲכָלִי אִם כֵּן מְחַוְיָיְבִים לְהַדְלִיק
בְּפְנֵי עַצְמָם דְּהָא מְבּוֹאֵר בְּסִי תרע"ז דָּאֵם יֵשׁ לוֹ פְּתַח פְּתוּחַ לְעַצְמוֹ אִינוּ יוֹצֵא בְּמָה
שְׂיִשְׁתַּמֵּךְ עִם הַבַּעַל הַבֵּית אֲלֵא צְרִיף לְהַדְלִיק בְּפִתְחוֹ וְאוּלַי דְּמִיִּירִי שְׁהַחְדָּרִים שְׂאֲצֵל
הַבֵּית הַפְּנִסָּת אִין לָהֶם פְּתַח אַחַר לְחוּץ רַק נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין שֶׁם דְּרָף פְּתַח בֵּית הַפְּנִסָּת
וְהוּא דוֹחֵק עכ"ל נִרְאָה דִּיתְכֵן לוּמֵר דָּאֵף שְׁהַחְדָּרִים הַסְּמוּכִים לְהַבֵּית הַפְּנִסָּת הַמִּיּוֹחָדִים
לְאוֹרְחִים יֵשׁ לָהֶם דְּרָף כְּנִיסָה וְיִצְיָאָה מִבְּחוּץ אִין צְרִיכִים לְהַדְלִיק בְּפְנֵי עַצְמָם שְׁפִינּוֹן
שְׁכָל עִיקָר מָה שְׁחִיבּוֹ לְהַדְלִיק לְמִי שְׂיִשׁ לוֹ פְּתַח לְעַצְמוֹ אִינוּ אֲלֵא מִפְּנֵי הַחֲשָׁד הַגָּה
בְּחֻדְרִים הָאֵלוּ הַמִּיּוֹחָדִים לְהָאוֹרְחִים וּבְשִׁבְיָלָם הוּא שְׁנִתְקַן לְהַדְלִיק בְּבֵית הַפְּנִסָּת (לְפִי
טַעַם מֶרֶן) אִין כָּאֵן חֲשָׁד דְּהַפֶּל יוֹדְעִים שְׂאִין בְּחֻדְרִים הַלְלוּ אֲלֵא אוֹרְחִים שְׂאִין לָהֶם בֵּית
דִּירָה אַחֲרֵת וְשִׁפִּיר יוֹצְאִים בְּהַדְלָקָה שְׁבִבֵית הַפְּנִסָּת וּמָה שְׁהַקְשָׁה עַל טַעַם הַפְּלָבוֹ
(לְהוֹצִיא מִי שְׂאִינוּ בְּקִי) דְּעַל פְּרָחִין כְּוַנְתּוֹ שְׂאִינוּ בְּקִי לְבָרַךְ וְאִם כֵּן אִיף יוֹצֵא בְּהַדְלָקָה
שֶׁל בֵּית הַפְּנִסָּת הָאֵ יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּעַצְמוֹ וּלְבַקֵּשׁ מֵאַחַר שְׂיִבְרַךְ בְּשִׁבְיָלוֹ כְּמוֹ בְּכָל הַבְּרָכוֹת
שְׁסוּפֵר מְבָרַךְ וּבוֹר יוֹצֵא וְהַצְרִיף עֵיוֹן הַגָּה לְפִי מָה שְׁהַעֲתַקְתִּי לְשׁוֹן הַפֶּל בּוֹ לְהוֹצִיא מִי
שְׂאִינוּ בְּקִי וְאִינוּ זְרִיז בְּזֹאת (וְאוּלַי נִכּוֹן לְגַרְסַם בְּמַצּוֹת) נִרְאָה דְּלִישְׁנָא דְּלְהוֹצִיא שְׂאִינוּ
בְּקִי אֲשַׁגְרַת לִישְׁנֵן הוּא וְעִיקָר הַטַּעַם הוּא לְהוֹצִיא אֶת מִי שְׂאִינוּ זְרִיז בְּמַצּוֹה זֶה וְלֹא יְחוּשׁ
לְהַדְלִיק גַּר בְּבֵיתוֹ לְזָה תַּקְנוּ שְׁתַּהֲיֶה הַדְלָקָה בְּבֵית הַפְּנִסָּת וְיִצְאוּ בָּהּ אוֹתָם שְׂאִין זְרִיזִים

במצות: וְשֵׁם חֶקֶר הַגָּאוֹן יִצ"ו בָּמָה שְׁנוֹהֵגִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּבִתֵּי כְּנִסְיֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת
לְהַדְלִיק גִּירוֹת חֲנוּכָּה גַם בַּבּוֹקֵר בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית עַל מָה הֵנְטָבַע מִנְהַג זֶה שְׁהָרִי פֶל
הַטְעָמִים שְׁנֹאֲמָרוּ בַּפּוֹסְקִים עַל מָה שֶׁתִּקְנֶנוּ לְהַדְלִיק בְּלִילָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא שְׁיִיכִי
בְּהַדְלָקָה בַּבּוֹקֵר וַיִּשְׁנֶנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְשִׁבְחַת פְּדֵי לְצֵאת יְדֵי דַעַת הַרְמַב"ם בְּשִׁלְיֵשִׁי מֵהַלְכוֹת
תְּמִידִין וּמוֹסָפִין דְּבִהְטָבַת הַמְּנוּרָה דְּשַׁחֲרִית הֵיטָה גַם הַדְלָקָה אִם מְצָא שְׁפָבוּ הַגִּירוֹת וְכו'
וְהָאֲרִיזָה לְפַלְפֵל בְּדִין זֶה בְּתַרְיפוֹת וּבְקִיאוֹת כְּדַרְכּוֹ בְּקוֹדֶשׁ לֶךְ נָא רְאֵה דְּבָרָיו הַמְצוּדָקִים.

מְדַבֵּשׁ וְנוֹפֵת צוּפִים מְתוּקִים. הַלְכוֹת מְרֻבּוֹת דּוֹלָה וּמְשֻׁקָּה מִיָּם עֲמוּקִים.

הָאֵל יִתְבָּרַךְ יְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּוָלָם צְדִיקִים וְנִדְלָחֵי שְׁמַיִם יִפְתַּח וַיִּצּוּ שְׁחֻקִים. לְקַבֵּל
עֲתִירְתֵּינוּ פֶתַח לָנוּ שְׁעָרֵי גְּאוּלָּה.

רִינַח וְהַצְלָה. וְכֵן דָּוִד עֲבָדָךְ יְבֹא וַיִּגְאֹלֵנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ (לפ"ק) אִז' יִשְׁרֵי מִשָּׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֵת הַשִּׁירָה בְּתוֹפִים וּמַחֲוֹלוֹת בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים: